

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

AISTĖ GADLIAUSKAITĖ

II kurso studentė

**LIETUVIŲ DIASPOROS KASDIENĖ DIPLOMATIJA JUNGTINĖSE
AMERIKOS VALSTIJOSE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. Deividas Šlekys

Vilnius, 2022

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

Dr. Deividas Šlekys
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas:

Dr. Marijuš Antonovič
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Gadliauskaitė A. Lietuvių diasporos kasdienė diplomatija Jungtinėse Amerikos Valstijose: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas dr. D. Šlekys. – V., 2022. – 162 p.

Reikšminiai žodžiai: diaspora, diasporos diplomatija, kasdienybės diplomatija, JAV lietuviai.

Nors tradiciškai diplomatija yra siejama su ambasadorių ir diplomatų darbu, tačiau į šiandieninius diplomatinius procesus vis labiau įsitraukia nauji veikėjai, tarp jų ir diaspora. Šiame darbe plečiamas diplomatijos suvokimas tiriant, kaip šiandien JAV lietuvių diaspora daro kasdienę diplomatiją.

Besikeičianti tarptautinė aplinka paskatino ne tik valstybių atstovus iš naujo įvertinti diplomatijos lauką platesne forma ir kontekstu, bet ir akademikus. Čia ima rasti diasporos ir kasdienės diplomatijos sąvokos, kurias mokslininkai bando konceptualizuoti.

Naujas akademikų įžvalgas įdomu užfiksuoti ir patikrinti realybėje, todėl darbe siekiama ištirti, kaip JAV lietuvių diaspora daro diplomatiją kasdieną, ir apginti teiginį, kad Lietuvos diasporos kasdienė diplomatinė veikla padeda Lietuvai būti pastebėtai ar net išgirstai tarptautinėje erdvėje. Darbe siekiant išsiaiškinti, kuo ypatinga JAV lietuvių diasporos kasdienė diplomatija, dėmesys skiriamas modernioms akademikų įžvalgoms ir Čikagos lietuvių veiklos tyrimui.

Turinys

ĮVADAS	5
1. XXI a. DIPLOMATIJA IR NAUJOS JOS MATYMO PERSPEKTYVOS	13
1.1. Diplomatinės veikėjos veikėjai	14
1.2. Santykiai tarp diplomatinės veikėjos veikėjų: susvetimėjimas, atsiskyrimas ir tarpininkavimas	18
1.3. Diasporos diplomatinė	19
1.4. Kasdienė diplomatinė	23
1.5. Lietuvių diaspora Jungtinėse Amerikos Valstijose	26
TYRIMO METODOLOGIJA	30
2. LIETUVIŲ DIASPOROS KASDIENĖ DIPLOMATIJA JUNGTYNĖSE AMERIKOS VALSTIJOSE	32
2.1. Lietuvių diasporos veikėjai JAV, darantys kasdienę diplomatinę	33
2.2. Čikagos lietuvių kasdienės diplomatinės formos	36
IŠVADOS	52
Priedas Nr. 1	55
Priedas Nr. 2	152
Priedas Nr. 3	154
Literatūros sąrašas	156
SUMMARY	161

IVADAS

Neoficialiais Lietuvos diplomatinėms atstovybėms, užsienio lietuvių organizacijų duomenimis, užsienyje šiuo metu gali gyventi apie 1,3 mln. lietuvių kilmės asmenų, kas būtų apie 30 proc. lietuvių tautos.¹ Dėl to Lietuvoje diasporos klausimai aktualūs, nes ji dažnu atveju tampa valstybės įrankiu siekiant megti kultūrinius, ekonominius, politinius santykius su užsienio šalimis. Todėl ir diplomatijos laukas, kuriame veikia Lietuvos diaspora, yra itin platus, o santykių palaikymas su diaspora tampa nebe tik Užsienio reikalų ministerijos, bet ir kitų institucijų interesu (pavyzdžiui, Ekonomikos ir inovacijų ministerija skatindama pritraukti į Lietuvą užsienio turistus, kaip vieną iš pagalbos įrankių mato diasporos įgalinimą, jos atstovus labiau įtraukiant į ekonominį atstovavimą šaliai).²

Nors Jungtinės Amerikos Valstijos pastaruosius penkis metus iš eilės nebėra populiariausias lietuvių emigrantų pasirinkimas³, tačiau remiantis apibendrinta LR diplomatinėms atstovybėms JAV, Pasaulio lietuvių bendruomenės, Migracijos departamento prie VRM, URM Konsulinio departamento informacija, šiuo metu JAV gyvena apie 700 tūkst. lietuvių kilmės asmenų⁴, ir tai yra vienas didžiausių lietuvių susitelkimo taškų. JAV lietuvių bendruomenės istorija prasideda jau XVII amžiuje⁵, todėl žvelgiant iš istorinės perspektyvos galima pastebėti, kad JAV lietuvių diaspora buvo svarbi veikėja, padedanti Lietuvai kriziniais laikotarpiais. Vienas iš ryškiausių pavyzdžių gali būti pagalba sprendžiant Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo klausimą. Čia itin reikšmingai prisidėjo lietuviai, į JAV persikėlę gyventi II Pasaulinio karo metu. JAV lietuvių diaspora rūpinosi ne tik valstybės nepriklausomybės atkūrimu, bet ir tolimesniais ateities klausimais, politine, finansine parama ir net labai praktiniais dalykais. Pavyzdžiui, Lietuvoje blokados laikotarpiu trūko įvairių medikamentų, todėl JAV lietuviai organizavo reikiamų įrankių gabenimo, medikų mainų programas. Taip pat buvo įgyvendinama Amerikos pedagogų talkos Lietuvos švietimui programa, skatinanti sovietinį mokymą transformuoti į labiau vakarietišką ir kitos iniciatyvos.⁶

Lietuvai santykių palaikymas su JAV lietuvių diaspora iki šių dienų išlieka aktualus, o ir XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatoma skirti dėmesį tvariam transatlantinio ryšio

¹ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, *Lietuvos diasporos politikos strateginės gairės „Globali Lietuva“ 2022-2030 m.*, Vilnius, 2021, 1. <https://bit.ly/3yAO7Zt>, (žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d.).

² Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Siekiant į Lietuvą pritraukti užsienio turistų, glaudžiai bendradarbiaujama su lietuvių diasporos atstovais ir diplomatinėmis atstovybėmis“, Eimin.lrv.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/siekiant-i-lietuva-pritraukti-uzsienio-turistu-glaudziai-bendradarbiaujama-su-lietuviu-diasporos-atstovais-ir-diplomatinemis-atstovybemis>.

³ Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, „Migracija skaičiais“, 123.emn.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://123.emn.lt/#imigracija>.

⁴ Violeta Raulynaitienė, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 vasario 27 d.

⁵ Egidijus Aleksandravičius, *Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija*, (Vilnius: Versus aureus, 2013), 38, 39.

⁶ Juozas Skirius, *JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918–2018 metais*, (Vilnius : Savas takas ir Ko, 2018), 311-499.

išlaikymui ir jo stiprinimui. Čia transatlantinių santykių plėtra neatsiejama nuo Vyriausybės ir Seimo santykių suaktyvinimo ir ryšių mezgimo su JAV administracija ir Kongresu.⁷ Diasporos vaidmuo čia labai svarbus, nes ji gali būti vienu iš įrankių, padedančių šiuos santykius stiprinti, kadangi dalis lietuvių turi JAV pilietybę ir gali tiesiogiai kreiptis į Kongresą jai rūpimais klausimais. Tačiau Ekonomikos profesorius, JAV lietuvių bendruomenės narys Rimvydas Baltaduonis, aktyviai įsitraukiantis į JAV lietuvių diasporos veiklą, pastebi, kad pačios lietuvių diasporos požiūris į savo veiklos Lietuvai įprasminimą keitėsi. Iki atkuriant Lietuvos nepriklausomybę, JAV lietuvių bendruomenė savo vaidmenį matė, kaip lietuviybės saugotojų ir tautiečių nuo sovietų išlaisvintojų. Pasak R. Baltaduonio, atgavus nepriklausomybę pagrindinis tikslas buvo pasiektas, todėl ėmė svyruoti lietuvių idėjinis pagrindas.⁸ Vis dėlto, tokie pavyzdžiai, kaip pagalba Lietuvai stojant į NATO⁹ ir šiandieninių įvykių kontekstas rodo, kad JAV lietuvių diaspora yra neabejinga padedant Lietuvai ir gali būti svarbi norint, kad Lietuva būtų išgirsta tarptautinėje erdvėje.

Lietuvos diasporos ir diplomatijos santykio niša literatūroje pildoma. Prie to daug prisideda Vytauto Didžiojo universitete esantis Migracijos ir diasporos tyrimų klasteris ir leidžiamas žurnalas „*Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*“. Vis dėlto, tyrimų, kurie parodytų, kaip į diplomatinį procesą ir tarpvalstybinių santykių gerinimą įsitraukia šiandieninė JAV lietuvių diaspora, nėra itin daug, todėl čia ir kyla darbo **problema**. Viena vertus, apskritai diasporos diplomatija jau kurį laiką nagrinėjama akademiniam lauke ir dažnu atveju ji suvokiama, kaip valstybės viešosios diplomatijos įrankis. Vis dėlto, nauji tyrimai rodo, kad diaspora, gali veikti ir savarankiškai darant kasdienę diplomatiją.

Be to, nors tradiciškai diplomatija yra siejama su ambasadorių ir oficialių pareigūnų darbu, tačiau į šiandieninius diplomatinis procesus vis labiau įsitraukia nevalstybiniai veikėjai, tarp jų ir diaspora. Todėl šiuo darbu norima plėsti diplomatijos suvokimą, o šio darbo **tikslas** yra ištirti, kaip šiandien JAV lietuvių diaspora daro kasdienę diplomatiją. Darbe **ginamas teiginys**, kad Lietuvos diasporos kasdienė diplomatinė veikla padeda šiandien Lietuvai būti pastebėtai ar net išgirstai tarptautinėje erdvėje.

Kadangi JAV lietuvių diaspora nevienalytė ir labai įvairi, siekiant susiaurinti **darbo objektą**, darbe daugiausia bus tyrinėjama Čikagos lietuvių veikla. Čikagos lietuvių bendruomenę nuspręsta nagrinėti dėl dviejų priežasčių: pirma, oficialiai čia gyvena daugiausia rinkimų teisę turinčių Lietuvos

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, *Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo*, Vilnius, 2021, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d698ded086fe11eb9fecb5ecd3bd711c>, (žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d.).

⁸ Rimvydas Baltaduonis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 birželio 2 d.

⁹ Pranas Jurkus, Jonas Krutulis, Anatolijus Milūnas, „Amerikos lietuvių Tarybos 62-ojo suvažiavimo rezoliucijos“, *Dirva*, lapkričio 26 d., 2002, 6.

piliečių, antra, žvelgiant iš istorinės perspektyvos, čia telkėsi stipriausia ir aktyviausia lietuvių bendruomenė, tapusi JAV lietuvių centru.

Siekiant įgyvendinti darbe keliamą tikslą bei išsiaiškinti, ar konstruojamas ginamasis teiginys yra teisingas, formuluojami tokie darbo **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti teorinę literatūrą apie besikeičiantį diplomatijos lauką;
2. Apžvelgus ir pristačius pasirinktas teorines prieigas, jų pagrindu sukurti tyrimo modelį;
3. Atlikti turinio analizę, kuri parodytų, kaip lietuvių diaspora JAV daro kasdienę diplomatiją.

Darbe taip pat taikomi skirtingi metodai. Visų pirma, literatūros analizė bei informacijos sisteminimas. Darbe nagrinėjama užsienio ir Lietuvos akademikų mokslinė literatūra, kurioje pateikiami nauji požiūriai į diplomatiją, susijusios sąvokos, bruožai. Taip pat taikomi interviu ir turinio analizės metodai – pasitelkiant giluminio interviu metodą apklausiami respondentai, veikiantys diplomatijos lauke, analizuojama jų pateikta informacija.

Svarbu pastebėti, kad besikeičianti tarptautinė aplinka paskatino valstybių atstovus iš naujo įvertinti diplomatijos lauką platesne forma ir kontekstu. Atitinkamai vis daugiau šalių bando užmegzti abipusiai naudingus ryšius su savo tautiečiais užsienyje¹⁰. Čia ima rasti diasporos ir kasdienės diplomatijos sąvokos, kurias akademikai bando konceptualizuoti. Dėl to darbe nagrinėjama skirtinga **literatūra**, kurioje atsiskleidžia darbui naudingos akademikų teorinės įžvalgos.

Kurį laiką buvo įprasta diasporos diplomatiją laikyti valstybės viešosios diplomatijos dalimi. Dėl pokyčių tarptautinių santykių erdvėje, tradicinės diplomatijos diskursą papildė nauja diplomatijos forma – viešoji diplomatija, kuri skirta platesnei gavėjų grupei nei klasikinės diplomatijos, kurios tikslas nukreiptas į siaurą diplomatų grupę, atveju.¹¹ Buvęs Užsienio politikos centro Londone vadovas Markas Leonardas konceptualizuodamas viešąją diplomatiją išskyrė penkias jos priemones: nevyriausybinę organizacijų diplomatiją, politinių partijų diplomatiją, prekių ženklų diplomatiją, verslo diplomatiją ir diasporos diplomatiją.¹² Tačiau akademikės Elaine L.E. Ho ir Fiona McConnell pasiūlo naują požiūrį – diaspora gali būti ne tik kaip valstybės įrankis daryti viešąją diplomatiją, bet

¹⁰ Ieva Birka, Didzis Kļaviņš, „Diaspora diplomacy: Nordic and Baltic perspective“, *Diaspora Studies* (2020), 1-18, DOI: 10.1080/09739572.2019.1693861.

¹¹ Martyna Tomiczek, „Diaspora diplomacy – about a new dimension of diplomacy, the example of a New Emigration non-governmental organisation“, *Journal of Education Culture and Society*, nr. 2(2) (2011), 105, DOI: 10.15503/jecs20112-105-123.

¹² Eytan Gilboa, „Searching for a Theory of Public Diplomacy“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, nr. 616(1), (2008), 72, DOI: [10.1177/0002716207312142](https://doi.org/10.1177/0002716207312142).

kaip savarankiškas diplomatinis veikėjas.¹³ Todėl autorės konceptualizuodamos šią naują sampratą daugiausia dėmesio skiria diasporų vaidmeniui formuojant pagrindines diplomatijos funkcijas – atstovavimą, komunikaciją ir tarpininkavimą.¹⁴ Diasporos diplomatija yra tam tikras išeivijos politikos būdas, kuris apima ne tik dalyvavimą vidaus politikoje, bet ir bendravimą bei tarpininkavimą su daugeliu suinteresuotųjų šalių ir auditorijų, todėl diaspora gali dalyvauti aukšto lygio diplomatinėse derybose, lobinti užsienio politiką ir vidaus darbotvarkes¹⁵. Galima suprasti, kad diaspora turi galimybę vaidinti svarbų ir aktyvų vaidmenį pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas, skatinant prekybą už šalies ribų, perduodant naujus įgūdžius ir technologijas, kuriant šalies įvaizdį tarptautinėje aplinkoje, darant politinę įtaką ir kuriant glaudesnius kultūrinius bei žmonių tarpusavio santykius.¹⁶

Šį autorių požiūrį, kad diaspora gali būti savarankiškas veikėjas, stiprina ir kiti autoriai, kurie pastebi, jog senąsias tradicines diplomatijos normas keičia naujosios viešosios diplomatijos normos, leidžiančios sklandžiai kalbėtis valstybiniais ir nevalstybiniais veikėjais. Profesoriai iš Kanados Andrew Cooperis ir Jeremie Cornutas pastebi, kad į tradicinės diplomatijos frontus įsitraukia nauji veikėjai: nevalstybinės organizacijos, fondai, įžymybės ar buvę lyderiai, kurių veikla esti kaip tam tikras modernus diplomatijos darymo būdas. Diplomatomams reikia daugiau nei bet kada anksčiau būti lankstiems ir universaliems, išmokti bendradarbiauti su nevalstybiniais veikėjais, sekti žiniasklaidą ir valdyti socialinius tinklus, tokius kaip *Twitter*¹⁷. Naujas ir kritiškas požiūris, atsirandantis susijusiose populiarosios geopolitikos ir paprastų žmonių diplomatijos srityse, leidžia pripažinti vietos bendruomenių ir neelitinių veikėjų vaidmenį tarptautiniuose reikaluose.¹⁸ Todėl diaspora šiame kontekste taip pat veikia kaip naujas į diplomatijos procesą įsitraukiantis veikėjas, galintis daryti įtaką tarptautiniams santykiams tarp valstybių.

Pačiame naujausiame akademiniam diasporos diplomatijos lauke ima ryškėti ir tam tikros diasporos diplomatijos subkategorijos. Vienas naujausių konceptų – skaitmeninė diasporos diplomatija. Tokią sąvoką siūlo autoriai Ilanas Manoras ir Geraldinas Asiwome Adiku, kurie teigia, kad nepaisant to, jog skaitmeninė diplomatija egzistuoja jau daugiau nei dešimtmetį, mokslininkai dar nėra konceptualizavę socialinių medijų naudojimo diasporos diplomatijoje. Todėl akademikai

¹³ Elaine L. E. Ho, Fiona McConnell. „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, *Progress in Human Geography*, nr. 43(2), (2017), 235-255, DOI: 10.1177/0309132517740217.

¹⁴ *Ibid*, 235.

¹⁵ *Ibid*, 237.

¹⁶ *Ibid*, 238.

¹⁷ Andrew F. Cooper, Jérémie Cornut, „The changing practices of frontline diplomacy: New directions for inquiry“, *Review of International Studies*, nr. 45(2), (2019), 314, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0260210518000505>.

¹⁸ Magnus Marsden, Diana Ibañez-Tirado, David Henig, „Everyday Diplomacy“, *The Cambridge Journal of Anthropology*, nr. 34(2), 2, (2016), DOI: <https://doi.org/10.3167/ca.2016.340202>.

siūlo naują skaitmeninės diasporos diplomatijos konceptualizaciją, kurią sudaro trys elementai: santykių kūrimas, bendruomenės kūrimas ir santykių panaudojimas. Autorių nuomone, socialinės medijos gali padėti puoselėti santykius su užsienio visuomene ir taip pat gali būti naudingos užmezgant santykius su diasporomis, į kurias kai kurios valstybės dabar žiūri kaip į „gelbėtojas“, galinčias prisidėti prie kilmės šalių ekonominio klestėjimo. Tokie socialiniai tinklai, kaip „Twitter“ ir „Facebook“, diasporos diplomatijos praktikai teikia keletą privalumų – nuo bendravimo išlaidų sumažinimo iki pagalbos diasporai išlaikyti emocinį ryšį su savo kilmės šalimi¹⁹. Bet skaitmeninės realybės įtraukimas nėra tik minėtųjų autorių atradimas. Vis dažniau pastebima, kad kuriant ir mobilizuojant ryšius su diasporomis reikia daugiau dėmesio skirti diplomatinėje veikloje naudojamoms skaitmeninėms platformoms, nes tai gali padėti suprasti, kaip diasporos yra mobilizuojamos, kaip nevalstybiniai veikėjai šiuolaikiniuose tarptautiniuose politiniuose reikaluose.²⁰

Tačiau idėja, kad diasporą būtų galima laikyti svarbia žaidėja diplomatiniam procese, peršasi gerokai anksčiau. Minesotos universiteto profesoriaus Paulo Sharpo darbe „*Diplomatic Theory of International Relations*“ pateikiama platesnė diplomatijos samprata. Akademikas diplomatiją mato ne tik kaip valstybės teisę į diplomatinį atstovavimą, o kaip žmonių pripažinimą, jog jų tarpusavio santykiai yra diplomatiniai²¹. Jis taip pat kelia filosofinius klausimus, kas apskritai yra diplomatas. Tradiciškai diplomato užduotimi yra laikomas tarpininkavimas tarp skirtingų kultūrų politinių subjektų²². Toks pasakymas gana platus, tačiau į jį telpa įvairios, su tarpininkavimu susijusios, užduotys. Norvegų politologas Iveras B. Neumannas straipsnyje „*To Be a Diplomat*“²³, aiškina, kad diplomatai tradiciškai atstovauja, derasi ir bendrauja suverenios politikos, kurios vardu jie veikia, priešakyje. P. Sharpas taip pat kalba apie tarpininkavimą (*en. mediation*) ir jo svarbą padedant žmonėms bendrauti tarpusavyje ir ypač sprendžiant ginčus. Tačiau autorius pastebi, kad net ir tarpininkaujant, žmonių santykiams išlieka būdinga atskirtis (*en. separateness*) ir susvetimėjimas (*en. strangeness*), o čia autoriaus požiūris iš dalies sutampa su Sidnėjaus universiteto profesoriaus Jameso Der Deriano. Pastarasis diplomatiją apibūdina, kaip tarptautinę kultūrą, kurioje vyrauja abipusiškumas tarp lygių asmenų, taip pat tam tikrų imunitetų ir elgesio su nepažįstamaisiais normų

¹⁹ Ilan Manor, Geraldine Asiwome Adiku, „From ‘traitors’ to ‘saviours’: A longitudinal analysis of Ethiopian, Kenyan and Rwandan embassies’ practice of digital diaspora diplomacy“, *South African Journal of International Affairs*, nr. 28 (3), (2021), 405, DOI: <https://doi.org/10.1080/10220461.2021.1948915>.

²⁰ Jen Dickinson, „Visualising the foreign and the domestic in diaspora diplomacy: images and the online politics of recognition in #givingtoindia“, *Cambridge Review of International Affairs*, nr. 33 (5), (2020), 753, DOI: <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1741512>.

²¹ Paul Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 1-352.

²² Ibid, 4.

²³ Iver B. Neumann, „To Be a Diplomat“, *International Studies Perspectives*, nr. 6(1), (2005), DOI:10.1111/j.1528-3577.2005.00194.x.

pripažinimą²⁴. Susvetimėjimas tarp valstybių, pasak autoriaus, leido rasti diplomatijai. Norint, kad tas susvetimėjimas ir įtampa sumažėtų, reikia imtis tam tikrų veiksmų, bet kokį priartėjimą prie pažinimo akademikas vadina diplomatija, o diplomatai – ne kas kita, kaip to susvetimėjimo mažinimo įrankiai²⁵. Tuo tarpu P. Sharpas, plečia šį matymo lauką ir kalbėdamas apie atskirties tarp žmonių mažinimą prisimena diplomatijos, kaip tilto tarp tautų, metaforą. Tiltas suartina žmones, tačiau autorius primena, kad tiltas suponuoja dvi idėjas: iš vienos pusės tiltas gali ir jungti žmones, iš kitos pusės tai gali būti tarsi takoskyra – tam tikra susvetimėjimo priemonė.²⁶ Taigi, atskyrimo ir suartėjimo sąvokos gali egzistuoti kartu. Kadangi P. Sharpas siūlo kitokią prieigą nagrinėjant diplomatijos lauką – diplomatija nėra tik apie oficialių pareigūnų atstovavimą valstybėms, o apskritai apie santykius tarp žmonių ir susvetimėjimo tarp jų mažinimą, – profesoriaus įžvalgos yra šio darbo teorinis pagrindas.

Kaip ir Paulas Sharpas nesutinka su ribotu diplomatijos įsivaizdavimu, taip ir tarptautinių santykių profesorius Costas M. Constantinou teigia, kad diplomatija nėra tik elitinių sluoksnių reikalas. Tokiam pokyčiui apibūdinti autorius naudoja kasdienės diplomatijos sąvoką. Pasak Constantinou, diplomatija ir kasdienybė susipynę taip, kad neįmanoma ignoruoti kitų grupių, kultūrų veiklos, kuri taip pat gali būti diplomatinė.²⁷ Diplomacija gali būti daroma naujais būdais, naujose vietose ir toks požiūris praplečia Sharpo mintį, kad diplomatija gali egzistuoti bet kur, kur vyksta santykis tarp skirtingų grupių. Todėl ir darbe bus analizuojama, kaip JAV lietuvių diasporos diplomatija reiškiasi kasdienybėje.

Pati diaspora, kaip objektas, yra itin plačiai nagrinėjama, o diasporos studijas būtų galima suskirstyti į skirtingas kategorijas, pavyzdžiui, studijos, bandančios charakterizuoti diasporą;²⁸ konkrečių etninių grupių pasikartojantys tyrimai (pavyzdžiui, apie žydų diasporą); sociologiniai ir antropologiniai (vienas iš pavyzdžių galėtų būti Steveno Ybarrolo straipsnis „*Anthropology, Diasporas, and Mission*“²⁹, kuriame persipina abi šios teorijos). Taip pat daugelis skirtingų valstybių mokslo įstaigų leidžia žurnalus, skirtus būtent analizuoti diasporą, todėl juose gausu tarptautinės migracijos tyrimų arba studijų iš ekonomikos, politikos, tapatybės paieškų ir istorinių perspektyvų. Vienas ryškiausių pavyzdžių galėtų būti Indijoje įsikūrusi Diasporos iniciatyvų organizacija, kuri

²⁴Mark Warren, „On Diplomacy: A Genealogy of Western Estrangement. James Der Derian“, *The Journal of Politics*, nr. 51(1), (1989), 209, DOI: <https://doi.org/10.2307/2131623>.

²⁵James Der Derian, *Apie diplomatiją: Vakary susvetimėjimo genealogija*, (Vilnius: Eugrimas, 2001), 283.

²⁶Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 78.

²⁷Costas M. Constantinou, „Everyday Diplomacy: Mission, Spectacle and the Remaking of Diplomatic Culture“, kn. *Diplomatic Cultures and International Politics: Translations, Spaces and Alternatives*, sud. Jason Dittmer and Fiona McConnell, (London: Routledge, 2016), 28.

²⁸Michele Reis. „Theorizing Diaspora: Perspectives on “Classical” and “Contemporary” Diaspora“, *International Migration*, nr. 42(2), (2004), 41, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0020-7985.2004.00280.x>.

²⁹Ybarrola, Steven. (2012). Anthropology, Diasporas, and Mission. *Mission Studies*, nr. 29, (2012), 79-94. DOI: 10.1163/157338312X638037.

periodiškai leidžia žurnalą „Diasporos studijos“ (en. „*Diaspora Studies*“). Kitas pavyzdys – prieš 30 metų Toronto universiteto pradėtas leisti diasporos tyrimų žurnalas „Diaspora: tarptautinių studijų žurnalas“ (en. „*Diaspora: A Journal of Transnational Studies*“). Šio leidinio numeriuose nagrinėjamos istorinės žydų, armėnų, graikų diasporos temos, įtraukiant ir aprėpiant transnacionalinius darinius ir reiškinius, metančius iššūkį nusistovėjusiems nacionalinių valstybių, visuomenių ir kultūrų studijų modeliams ir koncepcijoms, o pačios studijos remiasi įvairiais diskursais: nuo po kolonijinių studijų iki pasaulio literatūros, nuo klimato kaitos migrantų (en. *environmental migrants*) iki pasaulinių tinklų (en. *global networks*)³⁰. Lietuva ne išimtis – Vytauto Didžiojo universitete esantis Migracijos ir diasporos tyrimų klasteris rengia straipsnius, skirtus „pasaulio lietuvių, lietuvių migracijos ir emigracijos problemų bei su tuo susijusios politikos analizei, išėvijos istorijos ir kultūros tyrinėjimams publikuoti, skleisti, populiarinti“³¹.

Pereinant prie Lietuvos akademinį tyrimų lauko reikia pastebėti, kad konkrečių akademikų darbų studijų apie diasporos diplomatijos teoriją sunku rasti, tačiau diasporos studijų ir konkrečiai lietuvių diasporos JAV tyrimų, susijusių su jų daryta diplomatija, yra atlikta ne vienas. Vienas pirmųjų tyrinėjėjas Lietuvos ir JAV santykius buvo Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių visuomenės veikėjas, istorikas Konstantinas Jurgėla, kuris domėjosi ne tik oficialių santykių užmezgimo pradžia, bet apskritai lietuvių diaspora Amerikoje prieš masinę imigraciją. Istoriko analizės siekė JAV nepriklausomybės karų iki 1834 m. laikotarpį ir parodė, kad lietuviai Amerikoje buvo ankstyvi svečiai. Analizuojant JAV ir Lietuvos diplomatinį santykių pradžią, itin svarbi istoriko studija yra „*Lithuania and the United States: the establishment of the relations*“, kurioje nagrinėjamas diasporos vaidmuo įtvirtinant santykius tarp valstybių.³² Tačiau taip pat šią temą plėtojant labai svarbios akademikų Egidijaus Aleksandravičiaus, Gary Hartman įžvalgos.

Taigi, galima suprasti, kad diplomatijos lauke sutinkamos kasdienės ir diasporos diplomatijos sąvokos yra ir teorinių pjūvių kryptys, padedančios suprasti, kad diplomatijos tradicija yra gerokai pasikeitusi. Nors tokios sąvokos, kaip diasporos diplomatija, dar neturi tvirto teorinio pagrindo, bet yra bandoma konceptualizuoti. Todėl prieš pradėdant nagrinėti, kaip šiandien lietuvių diaspora Jungtinėse Amerikos Valstijose daro diplomatiją, svarbu suprasti teorinį kontekstą, kuris toliau darbe bus aptariamas plačiau.

³⁰ *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, ISSN: 1044-2057, <https://utpjournals.press/loi/diaspora>, (žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d.).

³¹ *OIKOS: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, ISSN 2351-6461, <https://www.vdu.lt/cris/communities/3e07bae1-fc80-49c1-abac-46f9699c5198>, (žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d.).

³² Constantine R. Jurgėla, *Lithuania and the United States: The establishment of state relations*. (Chicago, Illinois: The Lithuanian research and studies center, 1985), 1-264.

Darbas struktūruojamas į kelias dalis: jį sudaro įvadas, 2 skyriai ir išvados. Įvade pristatoma tema ir darbas, jo aktualumas, problema, objektas, tikslas ir uždaviniai. 1 skyrius darbe skirtas įsigilinti į diasporos ir kasdienės diplomatijos sąvokas. 2 skyriuje pristatomas tyrimas, kuriame analizuojama, kaip JAV lietuvių diaspora daro kasdienę diplomatiją. Išvadose apibendrinama teorinė ir praktinė tyrimo dalys, pateikiamos darbą apibendrinančios išvalgos.

1. XXI a. DIPLOMATIJA IR NAUJOS JOS MATYMO PERSPEKTYVOS

Modernios diplomatijos, naujosios diplomatijos terminai nebus itin tikslūs, siekiant aptarti šiandieninę XXI a. diplomatiją. Nors sąvokos *modernus*, *naujas* dažniausiai referuoja į tai, kas aktualu šiandien, tačiau diplomatijos teorijos lauke sąvokos nuveda į gerokai ankstyvesnius laikus. Pavyzdžiui, JAV diplomatas Louisas Nigro teigia, kad Europoje ėmė rasti modernioji diplomatija, kai po 1648 m. Vestfalijos taikos Europa sukūrė modernią, geografiškai suverenią valstybę – Vestfalijos valstybę – ir nauja tarptautinės veikėjos forma pareikalavo naujos diplomatijos, atitinkančios jos poreikius ir derančios su jos prigimtimi.³³ Bet yra autorių, kurie modernios diplomatijos ištakas fiksuoja ir XV-XVI a. Šis laikotarpis siejamas su Italijos Renesansu ir pirmaisiais modernios, geografiškai suverenos valstybės prototipais. Kai Italijos valstybės ėmė geriau suvokti savo padėtį, jos ėmė suprasti, kad Viduramžių diplomatijos būdas nebeatitinka jų poreikių. Viduramžių diplomatija buvo grindžiama retkarčiais siunčiamais ir priimamais labai prestižiniais, bet dažnai nekvalifikuotais asmenimis. Kartais diplomatai būdavo tiek pat įkaitai, kiek ir derybininkai. Tačiau naujoms Italijos teritorinėms valstybėms reikėjo veiksmingesnių ir pastovesnių diplomatinių institucijų bei nuolatinio dialogo su kaimynais, todėl buvo išrasta pagrindinė šiuolaikinės diplomatijos institucija – reziduojantis ambasadorius.³⁴ Tai, kas šiuo atveju laikoma modernia diplomatija, šiandienos diplomatijos lauko tyrinėtojai gali atrodyti įprasta praktika. Tuo tarpu naujosios diplomatijos koncepcija atsirado dėl Europos jėgų pusiausvyros sistemos krizės, kuri išskėlė į pirmą vietą Jungtines Valstijas ir Sovietų Sąjungą. Naująją diplomatiją pradėjo šalis, turinti izoliacionizmo palikimą, ir režimas, paskelbęs karą socialinei, politinei ir ideologinei Europos visuomenės tvarkai. Naujosios diplomatijos šalininkai teigė, kad užsienio politika turi būti grindžiama visuotine kontrole ir kad nacionalinė politika negali remtis jėgų pusiausvyra, skatinančia ginklavimosi varžybas.³⁵

Tačiau galima suprasti, kad diplomatijos istorijoje ir teorijoje tai, ką vadiname moderniu ir nauju, šiandien jau gali būti laikoma tradiciniu arba net pasenusiu. Pastarojo apibūdinimo diplomatijai nešykšti Paulas Sharpas, jis teigia, kad diplomatija yra pasenusi ne ta prasme, kad ji yra moraliai nebeaktuali ir yra nepajėgi išspręsti svarbių žmonijos problemų, bet ta prasme, kad tarptautinių santykių praktika ir teorija yra pažengusi gerokai toliau už jos ribų. Formalią diplomatinę sistemą vis dar galime laikyti tarptautinės visuomenės institucija, tačiau jos nebegalima laikyti pagrindine, nes

³³Louis J. Nigro, „Theory And Practice of Modern Diplomacy: Origins And Ddevelopment to 1914“. *US Army War College Guide to National Security Issues*, nr. 1, (2012), 179, <https://www.jstor.org/stable/resrep12116.17>.

³⁴ *Ibid*, 182.

³⁵Sasson Sofer, „Old and New Diplomacy: A Debate Revisited“, *Review of International Studies*, nr. 14(3), (1988), 197, <https://www.jstor.org/stable/20097144>.

dabar tarptautiniai santykiai vyksta virš diplomatijos, po ja, aplink ją, per ją ir nepaisant jos.³⁶ Todėl šiame skyriuje nagrinėjamas vienas naujausių požiūrių į diplomatinę praktiką, itin skatinantis diskusijas akademiniam lauke. Čia nuo tokių diplomatų, kaip Ernestas Masonas Satowas ir Haroldas Nicolsonas formuoto tradicinio požiūrio, teigiančio, kad diplomatija yra santykių tarp valstybių ir kitų subjektų palaikymas pasaulio politikoje taikiomis priemonėmis ir pasitelkiant oficialius atstovus³⁷, pereinama prie teorijos, teigiančios, kad net pavieniai žmonės gali prisijungti prie diplomatinių pokalbių internete ir sukurti virtualią diplomatinę atstovybę, ne mažiau reikšmingą nei valstybių užsienio reikalų ministerijos ir ambasados.³⁸ Diskusijas šiame lauke kelia Paulas Sharpas, Minesotos Duluto universiteto profesorius, kuris iškelia idėją, kad reikia platesnės diplomatijos sampratos, kurioje grupės, bet ne suverenos valstybės, yra būtina diplomatijos egzistavimo sąlyga.³⁹ Plėtodamas savo tezes, Sharpas kvestionuoja valstybinio realizmo viršenybę ir analizuoja santykius ne tarp valstybių, bet tarp žmonių.⁴⁰ Todėl šiame skyriuje, daugiausia remiantis Paulo Sharpo tezėmis, aptariama naujų veikėjų į diplomatijos įsitraukimą svarba ir tarpusavio santykių ypatumai.

1.1. Diplomatinės veikėjų

Paulas Sharpas kritikuoja tarptautinių santykių teoretikus, kurie savo darbuose pamiršta diplomatijos terminą. O jei ir aptaria diplomatiją, autoriaus nuomone, tuomet dažniausiai ją pristato, kaip vieną iš mažesnių užsienio politikos įrankių.⁴¹ Tačiau naujausi tyrimai rodo, kad diplomatija yra kur kas labiau susijusi su atstovavimu, nei diplomatai ar juos tyrinėjantys akademikai iki šiol suprato. Todėl Sharpas teigia, kad tarptautiniai santykiai ir diplomatija yra glaudžiai susiję. Net jei šiuolaikinė diplomatinė sistema nebėra pagrindinė tarptautinės visuomenės institucija, diplomatija vis tiek išlieka jos pagrindine praktika, kaip ir bet kurios visuomenės, sudarytos iš kolektyvų, vertinančių savo vienybę, autonomiją ir tapatybę. Taip diplomatija formuoja veikėjus ir jų santykius,⁴² todėl šiame poskyryje, pirma, aptariami XXI a. diplomatiniai veikėjai.

Paulas Sharpas nėra vienintelis autorius, kuris atkreipia dėmesį į tai, kad XXI a. diplomatijos lauke ima ryškėti nauji diplomatiniai veikėjai. Jau anksčiau minėti profesoriai iš Kanados Andrew Cooperis ir Jeremis Cornutas pastebi, kad senąsias tradicines diplomatijos normas, struktūrizuotas ir

³⁶Paul Sharp, „For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations“, *International Studies Review*, nr. 1(1), (1999), 44, <http://www.jstor.org/stable/3186365>.

³⁷Sasson Sofer, „Old and New Diplomacy: A Debate Revisited“, 195.

³⁸Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 1.

³⁹ Geoffrey Wiseman, Reviewed Work: Diplomatic Theory of International Relations by Paul Sharp, *International Studies Review*, nr. 13(2), (2011), 349, <https://www.jstor.org/stable/23017173>.

⁴⁰Ibid, 348.

⁴¹Paul Sharp, „For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations“, 34.

⁴²Ibid, 50.

įsišaknijusias centralizuotose valdžios sąvokose, keičia naujosios viešosios diplomatijos normos, kurios leidžia sklandžiai kalbėtis valstybiniam ir nevalstybiniam veikėjams. Jie pastebi, kad į tradicinės diplomatijos frontus įsitraukia valstybinės organizacijos, fondai, įžymybės ar buvę lyderiai, kurių veikla kuria naują diplomatiją.⁴³ Iš vienos pusės diplomatija tampa labiau prieinama ir suprantama paprastam žmogui, iš kitos pusės visi šie veiksniai padidina poreikį rasti naujai diplomatijai, keičiančiai įprastines diplomatų užduotis ir funkcijas. Dėl to daugėja darbų, susijusių su kintančiu diplomatijos pobūdžiu ir tuo, kaip nauji veikėjai ir organizacijos (nuo lobistinių grupių iki NVO ir privačių diplomatinėse korporacijų) vaidina vis svarbesnį vaidmenį tarptautinės diplomatijos srityje. Tai ypač būdinga intervencijoms, kurios vykdomos humanitariniu pagrindu, ir tai iliustruojama tokiose intervencijose dalyvaujančių veikėjų tyrimais.⁴⁴

Sharpas neatmeta tradicinių diplomatijos veikėjų svarbos ir teigia, jog kalbėti apie valstybių diplomatiją ir diplomatų darbą itin svarbu dėl didėjančio tarptautinio neapibrėžtumo. Tokią tezę jis iliustruoja *Brexit*, santykių tarp Rusijos ir JAV, prezidentaujant Donaldui Trumpui, diplomatų pavyzdžiais.⁴⁵ Tačiau taip pat akademikas atkreipia dėmesį, kad, kai galvojame apie diplomatiją, dažniausiai galvojame apie užsienio reikalų ministerijas, ambasadas, pasiuntinybes ir jose dirbančius žmones, tai yra, profesionalius diplomatus. Viena vertus, taip galvoti yra teisinga, nes nuo XV a. Europoje tai buvo būdas, kaip iš pradžių Europos valstybių karaliai ir karalienės, vėliau jų vyriausybės, o galiausiai ir kitos žmonių grupės tarpusavyje bendravo karo, taikos, prekybos, finansų ir kitais aktualiais visuomenei klausimais. Tačiau šiandien į tai, ką galime vadinti valstybių diplomatija, vis daugiau įsitraukia diplomatų, kurie dirba tarptautinėse organizacijose, tokiose kaip Europos Sąjunga ar NATO. Taip pat diplomatija savarankiškai užsiima dar tūkstančiai žmonių, kaip prezidentai ir ministrai pirmininkai. Jie kartais užsiima savo pačių diplomatija – ji vadinama aukščiausiojo lygio diplomatija. Galiausiai Sharpas sako, kad kiekvienas gali būti diplomatu ir tam tikrą laiką užsiimti diplomatija: pavyzdžiui, keliaudamas į užsienį studijuoti, į mokyklos ekskursiją ar kaip turistą, tam tikra prasme asmuo veikia kaip savo mokyklos ar universiteto, gimtojo miesto ar net savo šalies ambasadorius.⁴⁶ Toks autoriaus požiūris gali kelti daug diskusijų, ypač jei teoretikai yra panašios nuomonės, kaip Raymondas Cohenas, kuris teigia, kad diplomatinė ambasadų, konsulatų, ministerijų ir tarptautinių organizacijų sistema yra tarptautinių santykių variklis.⁴⁷ Tačiau tokių tarptautinių veikėjų, kaip Europos Sąjunga, diplomatinės tarnybos ir atstovavimas, meta iššūkį

⁴³ Andrew F. Cooper, Jérémie Cornut, „The changing practices of frontline diplomacy: New directions for inquiry“, 307.

⁴⁴ David Henig, „Everyday Diplomacy: Introduction to Special Issue“, *The Cambridge Journal of Anthropology*, nr. 34(2), (2016), 11, DOI:10.3167/ca.2016.340202.

⁴⁵ Paul Sharp, *Diplomacy in The 21st Century*, (Abingdon: Routledge, 2019), 1.

⁴⁶Ibid, 2.

⁴⁷Sharp, „For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations“, 33.

daugelyje sostinių nusistovėjusioms diplomatinio korpuso taisyklėms. Darosi vis lengviau analizuoti ne sostinės ar tarptautinės būstinės diplomatinį korpusą, bet diplomatinę bendruomenę, kurios dalimi diplomatinis korpusas vis dažniau tampa. Diplomatinė bendruomenė yra platesnė veiklos vieta ir kartais platesnis veikėjas nei diplomatinis korpusas, įtraukiantis daug daugiau dalyvių, ne tik suverenių valstybių atstovus.⁴⁸ Įdomu tai, kad transnacionalinės įmonės ir bankai, humanitarinės organizacijos, religinės grupės, o kartais net pavieniai asmenys siekia įvairaus lygio diplomatinio statuso, iš tiesų tapti diplomatinio korpuso nariais, nors dažnai iš pradžių tik jo konsuline forma, todėl ryškėja tendencija atsisakyti išskirtinių diplomatinų korpusų ir pereiti prie labiau įtraukiančių diplomatinų bendruomenių.⁴⁹

Pastaraisiais dešimtmečiais diplomatinės praktikos pokyčiai buvo itin ryškūs. Diplomatinės, kaip statiškos, nuo seno egzistuojančios institucijos, glaudžiai ir išimtinai susijusios su suverenitetu ir valstybine veikla, vaizdinys tampa vis labiau nepatikimas tiek teoriškai, tiek praktiškai. Be profesionalių diplomatų, kino žvaigždėms, sportininkams, mokslininkams, intelektualams, verslininkams ir kitiems asmenims pavesta būti oficialiai ar žiniasklaidos paskirtais tautų, bendruomenių ambasadoriais. Jų gebėjimas perteikti žinias per patirtis yra išskirtinis. Tokių misijų gausa lėmė tai, kad ėmė rasti skirtingų diplomatijos krypčių: visuomeninė, skaitmeninė, vietinė, korporacinė, ekologinė, karinė, partizaninė, daugiašalė, garsenybių, mokslinė, edukacinė, sportinė, integracinė, kvantinė ir pan.⁵⁰ Kadangi tradicinės diplomatijos aparatas susiduria su iššūkiais, Sharpas kelia klausimą, kokie yra diplomatinės tarptautinės minties tradicijos elementai. Juos nustatyti yra sudėtinga, o tokios tradicijos atkūrimas reikalauja didelių pastangų. Sumaištį dėl diplomatijos suvokimo ir jos veikėjų kelią ir nesutarimai tarp diplomatiją studijuojančiųjų ir pačių diplomatų, nes nėra aišku, ką būtų pravartu studijuoti ir analizuoti apie diplomatiją šiandien. Profesorius sako, kad tokiais atvejais galbūt būtų galima sakyti, kad diplomatija yra viskas, ką daro diplomatai, tačiau toks požiūris iš karto sugriūva, nes nėra atsakymo, kas yra diplomatas.⁵¹ Todėl autorius, kritikuodamas tradiciją, kelia esminį klausimą, ar turime laikytis siauro šiuolaikinės diplomatijos požiūrio, kad tik valstybės turi teisę į diplomatinį atstovavimą ir atitinkami atstovai, kaip ambasadoriai, ar priimti platesnį požiūrį, kurį patvirtina daugybė naujų diplomatijos rūšių, kaip viešojo, ir prieš tai minėtos.⁵²

Pats Sharpas priima plačiąją diplomatijos sampratą ir jo tikslas yra ištirti, kada žmonės pradeda pripažinti savo santykius diplomatiniais. Įsitraukti į diskusijas apie tai, kas yra veikėjai, gali būti

⁴⁸Paul Sharp and Geoffrey Wiseman, „The Diplomatic Corps“, in *The SAGE Handbook of Diplomacy*, ed. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp, (Croydon: CPI Group (UK) Ltd, 2016), 181.

⁴⁹ Ibid, 182.

⁵⁰Jason Dittmer, Fiona McConnell, *Diplomatic Cultures and International Politics Translations, Spaces and Alternatives*, (Abingdon: Routledge, 2016), 26.

⁵¹ Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 75.

⁵² Ibid, 75.

sunku, tačiau diskusijas palengvina suvokimas, kad diplomatijos likimas nepriklauso nuo šiuolaikinės valstybinės sistemos ir ypač nuo jos aiškinimo, kas yra, o kas nėra veikėjas.⁵³ Profesorius kalbėdamas apie veikėjus kelia klausimus, koku mastu žmonių tapimas diplomatais reiškia, kad šie veikėjai priima ir įsisavina profesinį ir politinį pasaulius, kaip juos apibrėžia diplomatija siaurąja prasme? Taip pat, ką jie įneša naujo į diplomatiją? Ar gali grupė vietinį ir laikiną pripažinimą, grindžiamą patirtimi, žiniomis ir išteklių kontrole, paversti ilgalaikiu ir platesniu teisėtumu, tokiu, kurį pripažintų valstybės, nors visa tai ir neatsirado iš pačių valstybių iniciatyvos? Atsakydamas į klausimus profesorius teigia, kad naujieji diplomatai daug ką perima ir pritaiko sau iš tradicinių diplomatijos atstovų. Galbūt jų gebėjimas pakeisti profesinį ir politinį diplomatijos lauką bus ribotas, tačiau tai nėra argumentas, kodėl nauji veikėjai neturėtų daryti diplomatijos.⁵⁴ Nauji veikėjai neprivalo prisitaikyti prie žaidimo taisyklių, kuriomis žaidžia senieji veikėjai, ypač turtingi ir galingi, vien dėl to, kad jie nori, jog būtų žaidžiama pagal jų taisykles. Naujiems veikėjams svarbu išlaikyti vienybę, autonomiją ir tapatybę. Tai padaryti nėra lengva ir nauji veikėjai susiduria su problema, kaip prisidėti prie jų atstovaujama tapatybių kūrimo ir tarpusavio santykio kūrimo.⁵⁵

Kalbėdamas apie naujus veikėjus, profesorius nepamiršta ir tradicinių diplomatų, tačiau aiškina, kad jų užmojai turėtų būti platus, o vienas iš tikslų – užmegzti glaudžius santykius su naujaisiais diplomatijos veikėjais. Pasak Sharpo, jei diplomatai nori kurti palankią aplinką savo šaliai tose valstybėse, kuriose jie yra komandiruoti, tai jie gali pasiekti dirbdami visais priimančiųjų šalių visuomenės lygmenimis. Darbas visais lygmenimis reiškia, kad reikia nukreipti žinią ir užmegzti santykius su žmonėmis – atskirais asmenimis, grupėmis, kurie gali padėti. Tai didina tikimybę, kad gali pavykti daryti įtaką priimančiajai šaliai. Todėl visuomenė ir jos nariai laikomi ir politiniais veikėjais, ir moraliniais tarptautinio gyvenimo dalyviais.⁵⁶

Galima suprasti, kad diplomatija iš esmės yra pliuralistinė veikla, kuri skatina pliuralistinį požiūrį į tai, kaip žmonės skirtingai mato ir vertina dalykus, ir kad diplomatinės žinios yra labai svarbios ne tik oficialios komunikacijos priemonėms.⁵⁷ Taigi, darosi priimtina teigti, kad diplomatais tampa vis daugiau veikėjų, o toks požiūris į diplomatiją, kaip į atstovavimą, išplėtimas yra taikytinas naujesiems šiuolaikinių tarptautinių santykių diplomatijos veikėjams. Todėl toks Sharpo aiškinimas leidžia manyti, kad diaspora gali taip pat būti lygiavertis žaidėjas diplomatijos lauke.

⁵³ Sharp, „For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations“, 51.

⁵⁴ Ibid, 55.

⁵⁵ Ibid, 55.

⁵⁶ Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 268.

⁵⁷ Costas M. Constantinou, Pauline Kerr and Paul Sharp, „Introduction: Understanding Diplomatic Practice“, in *The SAGE Handbook of Diplomacy*, ed. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp, (Croydon: CPI Group (UK) Ltd, 2016), 5.

1.2. Santykiai tarp diplomatijos veikėjų: susvetimėjimas, atsiskyrimas ir tarpininkavimas

Nors galima suprasti, kad nauji veikėjai gali veikti savarankiškai ir patys daryti diplomatiją, reiktų atkreipti dėmesį, kad šie veikėjai gali užimti ir tarpininko vaidmenį, kuris taip pat ypatingai svarbus diplomatinėje kultūroje. Plačiaja prasme, pasak J. Der Deriano, pati diplomatija, kaip tokia, atlieka tarpininko vaidmenį, nes padeda mažinti susvetimėjimą tarp skirtingų grupių.⁵⁸ Todėl šiame poskyryje bus aptariama ir diplomatijos, kaip tarpininkės, mažinančios susvetimėjimą ir atskirtį, vaidmuo.

Istoriškai diplomatinis diskursas yra „trečioji kultūra“ ta prasme, kad yra tarpininkavimo tarp politinių subjektų, turinčių skirtingas kultūras, vieta, kuri nuolat kinta, nes subjektų ir kultūrų įvairovė didėja.⁵⁹ Įprastai tarpininkavimas suprantamas kaip veikla, kuria trečiosios šalys padeda kitiems žmonėms bendrauti tarpusavyje ir spręsti ginčus. Tai reiškia, kad žmonės užima poziciją tarp šalių, iš kurios jie naudojami tam tikrais įgūdžiais. Todėl galima teigti, kad diplomatiniai santykiai yra tie, kuriems reikia tarpininkavimo, o tie, kurie tarpininkauja, gali būti pripažinti diplomatais arba bent jau elgtis diplomatiškai.⁶⁰ Nors skirtingi autoriai tarpininkavimo esmę apibūdina panašiai, vis dėlto galima rasti tam tikrų skirtumų. Pavyzdžiui, Christeris Jönssonas ir Martinas Hallas tvirtina, tarpininkavimas vyksta ne kiek tarp žmonių, kiek tarp būdų, kuriais žmonės patiria socialinį gyvenimą. Tarpininkauti tarp žmonių ir įvairių būdų, kuriais jie patiria tarptautinį gyvenimą, tenka diplomatijai. Tuo tarpu Der Deriano nuomone, diplomatija ne tik tarpininkė tarp žmonių, jų idėjų ir interesų, bet ir palaikytoja sąlygų, kurioms reikia, kad ji būtų tarpininkė. Tai sąlygos, kai žmonės patiria susvetimėjimo jausmą tiek vieni nuo kitų, tiek nuo savęs pačių, kuris taip pat skatina blogai galvoti apie save ir kitus ir svarstyti apie nelygybę. Der Derianas diplomatijos, mažinančios įtampą tarp dviejų labai abstrakčių sampratų apie tai, kaip žmonės gyvena ir nori gyventi, sampratą įtraukia į sąlygų kūrimą, kurios reikalauja diplomatijos. Jo nuomone, praktika, kuri pristatoma kaip bendravimas su svetimais žmonėmis, juos sukuria, atitolindama žmones, o praktika, kuri pristatoma kaip tiltų tarp tautų tiesimas, tokiu būdu sukuria ir išlaiko tarp jų esančią prarają, kurią ji siekia įveikti.⁶¹ Paties Sharpo požiūris daugiausia sutampa su C. M. Constantinou požiūriu, jog visą socialinį gyvenimą, ne tik tą, kuris vyksta prie tarptautinio konferencijos stalo, galima laikyti derybomis ne tik dėl interesų, bet ir dėl reikšmių bei tapatybių. Žmonių santykius suprantant kaip diplomatiją, galima padaryti labai svarbių išvalgų: didžiąją savo gyvenimo dalį praleidžiame save pristatydami kitiems

⁵⁸James Der Derian, „Mediating Estrangement: A Theory for Diplomacy“, *Review of International Studies*, nr. 13(2), (1987), 105, <https://www.jstor.org/stable/20097106>.

⁵⁹Iver B. Neumann, „To Be a Diplomat“, 72.

⁶⁰Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 76.

⁶¹Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 79.

žmonėms ir galbūt ne visai tiksliai, bet tai pripažindami, galime sušvelninti teiginius apie tapatybes ir santykius ir būti atviri naujiems diplomatijos darymo būdams.⁶² Kaip diplomatija ir ją darantys diplomatai veikia kaip tarpininkai praktikoje, tyrinėja Iveras Neumannas. Jis pateikia realių pavyzdžių iš diplomatų gyvenimo, kurie rodo, kad tarpininkavimas gali pasireikšti skirtingose plotmėse, vis dėlto, autorius akcentą deda ne ant susvetimėjimo mažinimo tarp šalių, bet išskiria diplomato, kaip tarpininko vaidmenį. Įdomu tai, kad patys diplomatai, kaip tarpininkai derybinėse situacijose, pamiršta savo interesus, jų asmenybės iš esmės nelieka ir atstovauja tuos, kurių poziciją gina.⁶³ Svarbiausia tarpininkaujant diplomatui susitelkti į tai, kas vyksta čia ir dabar, ir į derybas įsitraukti taip, kad procesas vyktų, o ne strigtų.⁶⁴

Kalbant apie tarpininkavimą svarbi tampa minėta tilto metafora, tik Sharpas į diplomatiją žiūri, kaip į tiltą, leidžiantį susvetimėjusioms grupėms suartėti, o ne dar labiau gilinantį prarają tarp jų. Įprastai metafora laikoma gerų santykių arba noro juos užmegzti požymiu, tačiau tiltas gali suponuoti atskirtį, todėl sąvokos, kaip metaforos, naudojimas gali būti vertinamas ir kaip priemonė ar kanalas, skatinantis susvetimėjimą. Taigi, atskyrimo ir suartėjimo sąvokos gali egzistuoti kartu.⁶⁵ Atsiskyrimas/ atskirumas reiškia, kad kiekvienas žmogus arba kolektyvas gyvena izoliuotai arba atskirai nuo kitų. Atsiskyrimas gali būti fizinis ar socialinis arba abiejų šių dalykų derinys, kurį galima rasti visose srityse, kur veikia žmonės: socialiniame, kultūriniame, politiniame, ekonominiame, teisiniame lauke ir pan.⁶⁶ Nors žmonės gali jausti susvetimėjimą, tačiau vis tiek turės žinių vieni apie kitus, o tai yra būtina, nes kitu atveju diplomatija net negalėtų rasti. Tai reiškia, kad santykiai tampa įmanomi tik tada, kai jie žino, kad tiek vienas, tiek kitas egzistuoja. Būtent tada, kai žmonės nori santykių vieni su kitais, bet taip pat nori laikytis atskirai, susidaro susvetimėjimo sąlygos. Šios sąlygos sukuria erdvę, kurioje veikia diplomatija ir diplomatai.⁶⁷

Apibendrinant skirtingus požiūrius, galima suprasti, kad viskas, kas vyksta – įtampų sprendimas, susvetimėjimo palaikymas – vyksta erdvėse tarp įprastai suprantamų socialinių veikėjų, kurie nepriklauso nuo suverenių, teritorinių valstybių sistemos, kad suteiktų diplomatijai prasmę ir reikšmę.

1.3. Diasporos diplomatija

⁶² Ibid, 80.

⁶³ Iver B. Neumann, „To Be a Diplomat“, 85.

⁶⁴ Ibid, 92.

⁶⁵ Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 91.

⁶⁶ Ibid, 82.

⁶⁷ Ibid, 84.

Diaspora vis dažniau įtraukiama į diplomatines derybas, kaip veikėjas, galintis atlikti pagrindines diplomatijos funkcijas – bendrauti, atstovauti ir vesti derybas.⁶⁸ Tai ir prieš tai minėtos teoretikų išvalgos leidžia teigti, kad diaspora ne tik gali būti lygiavertis veikėjas diplomatijoje ir ją daryti, bet ir būti tiltu, jungiančiu dvi susvetimėjusių šalių kultūras, interesus. Dėl to vis dažniau akademiniam lauke ima rasti diasporos diplomatijos sąvoka, nors Lietuvos akademiniam lauke ją vargiai aptiksime.

Didėjančią diasporos reikšmę tarptautiniuose santykiuose lemia ne tik tokių akademikų, kaip Paul Sharp, išvalgos, rodančios, kad į diplomatiją įsitraukia ir ją daro vis daugiau veikėjų, bet ir augantys migracijos mastai. Pasaulyje yra beveik 272 mln. tarptautinių migrantų, todėl diaspora tapo svarbia ir įtakinga veikėja ir valstybių vidaus, ir tarptautiniu mastu.⁶⁹ Todėl moksliniu požiūriu diasporos diplomatija yra nauja žinių sritis, nesusijusi tik su viena teorine ar metodologine paradigma, o apimanti kelias disciplinas ir skirtingas studijų sritis: migracijos, tarptautinių santykių, politinės komunikacijos, žiniasklaidos, etninių ir kultūros studijų sritis ir kitas.⁷⁰ Dėl šios priežasties kyla klausimas, kas yra šių terminų vartojimo objektas, todėl autoriai bando konceptualizuoti diasporos diplomatijos dalyką ir tiesti tiltus, kad būtų įveikti teorijos ir praktikos atotrūkiai.⁷¹ To pavyzdys gali būti ir paties Paul Sharpo teigiamai įvertintas naujausias leidinys „*Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy*“⁷², kuriame aptariami geopolitiniai ir technologiniai pokyčiai, lėmę diasporos diplomatijos formos atsiradimą visame pasaulyje, ir kaip diaspora yra įtraukiama į tarptautinius santykius. Šis ir kiti akademiniam lauke vis dažniau atsirandantys moksliniai darbai gali padėti atsakyti į klausimą, kuo ypatinga ir kokiomis ypatybėmis pasižyminti yra diasporos diplomatija?

Diasporos diplomatija gana naujas reiškinys, kurį vis daugiau akademikų nori konceptualizuoti. Vienos pirmųjų – akademikės Elaine Ho ir Fiona McConnell, kurios atkreipė dėmesį į kintančius diasporos veikėjų santykius su valstybėmis ir kitais diplomatiniais veikėjais. Jos pastebi, kad pastaruoju metu diasporų tyrimuose atsiranda naujų tyrimų krypčių dėl didėjančio akademinio susidomėjimo politikos kryptimis, vadinamomis diasporos strategijomis, tačiau tokiuose tyrimuose daugiau dėmesio skiriama aptarti santykiams tarp diasporos ir jos valstybės. Tuo tarpu autorės

⁶⁸ Elaine L. E. Ho, Fiona McConnell. „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, 235 p.

⁶⁹ International Organization for Migration, *World Migration Report 2020*, (Geneva: International Organization for Migration, 2020), 2.

⁷⁰ Liam Kennedy, ed., *Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy*, (New York/ Abingdon: Routledge, 2022), 3.

⁷¹ Ibid, 3.

⁷² Liam Kennedy, ed., *Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy*, (New York/ Abingdon: Routledge, 2022), 1-428.

konceptualizuodamos diasporos diplomatiją dėmesį kreipia į įvairias suinteresuotąsias šalis ir auditorijas, kurias diasporos įtraukia diplomatiniais tikslais.⁷³ Akademikų požiūris sutampa su Sharpo, nes jų diasporos diplomatijos konceptualizavimas atitinka kritinį mokslinį požiūrį, kuriame diplomatija siejama su santykiais ir kaip žmonės gyvena kartu ir santykiuose su kitais.⁷⁴

1 lentelė. Diasporos diplomatijos savybės.

Kas būdinga diasporos diplomatijai?	Autorių išvalgos
Tarpininkavimas	Diasporos yra tikri diplomatai, tarpininkaujantys tarp tėvynės ir priimančiųjų bendruomenių ir atliekantys pagrindinius tarpininko vaidmenis.
Kolektyvizmams	Nors diasporos nariai dažnai vykdo diplomatinę veiklą oficialiai skirdami garbės konsulus arba neformaliai per piliečių diplomatų veiksmus, vis dėlto diasporos dažniausiai jungiasi į grupes, savo etniškumą identifikuojančius kolektyvus, įsikūrusius už savo šalies ribų.
Tarptautinė politinė praktika	Tai yra ypatingas diasporos politikos būdas, kuris neapsiriboja dalyvavimu vidaus politikoje ir kuris apima bendravimą ir tarpininkavimą su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis ir auditorijomis.
Atstovavimas	Diplomatinė diasporų taktika gali daryti poveikį valdymui ir visuomenei tiek siunčiančiojoje, tiek priimančiojoje šalyje. Taip diasporos diplomatija išryškina teisėto atstovavimo pobūdį, kuris yra diplomatijos praktikos pagrindas.
Pliuralizmas	Tarpvalstybiniai ir plataus masto diasporų veiksmai rodo daugiakryptinius diplomatijos aspektus. Ji sudaryta iš valstybių, nevalstybinių ir kitų tarptautinių veikėjų, kurie susiję tinklais ir žmonių, informacijos ir išteklių srautais.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis akademikų Elaine Ho ir Fiona McConnell tezėmis straipsnyje „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, 2017.

⁷³ Elaine L. E. Ho, Fiona McConnell. „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, 241, 242.

⁷⁴ Ibid, 257.

Diplomatija turėtų būti suprantama ne kaip profesinis įgūdis, įgyvendinamas tik valstybės kūrimo srityje, bet kaip plati socialinė veikla, kuri gali apimti būdą pasiekti savo tikslą, pristatyti ką nors, daryti įtaką ar remti kieno nors interesus.⁷⁵ Diplomatijoje diasporos daugiausia svarbios dvišaliams santykiams, tačiau jos taip pat atlieka platesnį vaidmenį sprendžiant regioninius ar pasaulinius klausimus. Dažniausiai diasporos ryšiais naudojasi pirminė šalis, tačiau kartais procesas gali vykti atvirkščiai. Priimančioji šalis diasporos bendruomenes gali mobilizuoti, kad sustiprintų savo ryšius su konkrečia šalimi arba apskritai, kad pagerintų savo, kaip šalies, pasaulinį įvaizdį. Dėl savo pobūdžio dauguma šios veiklos priskiriama viešajai diplomatijai.⁷⁶ Taip pat diaspora gali Diasporos gali būti kviečiama vesti aukšto lygio diplomatinės derybas savo šalies labui, raginama įprastesniais būdais būti savo valstybės vėliavneše per kasdienę praktiką ir bendravimą su priimančiosiomis bendruomenėmis. Be to, diasporos gali siekti daryti įtaką savo kilmės šalių vidaus ir užsienio politikos darbotvarkėms arba lobinti kitų valstybių veikėjus ir tarptautines organizacijas.⁷⁷ Vis dėlto, diasporos diplomatija taip pat susiduria su tam tikra rizika: iš diasporą priimančių šalių perspektyvos pagrindinis pavojus yra tas, kad užsienio šalis gali panaudoti diaspora politiniam žaidimui arba kišimuisi į jos vidaus reikalus.⁷⁸

Ypatingai diasporos diplomatija svarbi toms šalims, kurios laikomos mažomis valstybėmis, bet nori būti išgirstos tarptautinėje erdvėje. Pavyzdžiu galėtų būti airių diaspora Jungtinėse Amerikos Valstijose. Būdama maža valstybė tarptautinėje sistemoje, Airija turėjo būti lanksti ir veržli diplomatinė veikėja, įsitraukti į daugiašales institucijas ir naudoti propagandą bei minkštąją galią savo interesams įgyvendinti. Tai maža valstybė (vos mažiau nei 5 mln. gyventojų), turinti palyginti didelę diasporą (apie 70 mln. žmonių). Ji palaiko glaudžius ryšius su Amerikos politikos centre esančiais airių ir amerikiečių lyderiais ir airių ir amerikiečių lobistais Vašingtone. Šio lobizmo, kaip ir bet kurio kito etninio lobizmo, galia kinta ir silpnėja, priklausomai nuo JAV vidaus reikalų ir tarptautinių interesų.⁷⁹ Airijos diaspora galėtų būti geras pavyzdys tiek, kietosios diplomatijos, kada diaspora tokiais klausimais, kaip Brexit gali bandyti daryti įtaką JAV, bet kartu matosi, kaip ir kasdienybėje ji gali efektyviai daryti minkštąją diplomatiją. Istorijos profesorius iš Airijos Liamas Kennedys dalijasi pavyzdžiu, kaip stebėdamas, kaip Vašingtone, ruošiantis 2019 m. kovo mėnesį vyksiančiai Šventojo Patriko dienai, buvo telkiama airių diaspora. Žiniasklaidoje taip pat buvo stebimasi, kad Airijos

⁷⁵ David Henig, „Everyday Diplomacy: Introduction to Special Issue“, 4.

⁷⁶ Kishan S Rana, „Diaspora Diplomacy and Public Diplomacy“, in *Relational, Networked, and Collaborative Approaches to Public Diplomacy: The Connective Mindshift*, (New York: Routledge, 2013), 70.

⁷⁷ Elaine L. E. Ho, Fiona McConnell. „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, 238.

⁷⁸ Kishan S Rana, „Diaspora Diplomacy and Public Diplomacy“, 81.

⁷⁹ Liam Kennedy, „From The Good Friday Agreement To Brexit. Irish Diaspora Diplomacy in the United States“, in *Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy*, (New York/ Abingdon: Routledge, 2022), 243, 244.

ministras pirmininkas yra vienintelis pasaulio lyderis, kuriam garantuotas kasmetinis susitikimas su JAV prezidentu. Tą pačią savaitę laikraštyje „Financial Times“ buvo pastebėta, kad visi, kas buvo susipažinę su aktyvia airių renginių grafiku negalėjo nepastebėti Airijos įtakos demonstravimo, o kasmetinis JAV airių paramos renginys gali prilygti beveik tokiu pat išpūdingu senatorių ir aukštųjų pareigūnų sąrašu kaip ir Amerikos Izraelio viešųjų reikalų komitetas – vadinamasis žydų lobizmo lopšys.⁸⁰ Todėl galima suprasti, kad ypač mažesnių valstybių diaspora gali būti įrankis šaliai ne tik skleisti žinią apie save, bet ir idealiu atveju daryti įtaką kitoje valstybėje.

Viena vertus, literatūroje galima rasti pavyzdžių, kaip valstybės įdarbina savo diasporas, kad jos gintų nacionalinius interesus, palengvintų dvišalį tarpininkavimą arba būtų informacijos šaltinis.⁸¹ Pavyzdžiui, tokių šalių kaip Kinijos, Indonezijos ministerijos rengia diasporų konferencijas savo šalyse ir siunčia misijas į užsienį palaikyti ryšių su diasporomis. Manoma, kad diasporos yra parankus ambasadų ir į diasporą orientuotų ministerijų telkinys, į kurį jos gali kreiptis patarimų ir kuris gali būti mobilizuotas.⁸² Tačiau itin daug pavyzdžių galima rasti, kaip diaspora savarankiškai imasi iniciatyvos tarpininkauti ar atstovauti savo valstybei.⁸³

Tuo tarpu, nors Paulas Sharpas neabejoja, kad tokie veikėjai yra naujosios diplomatijos dalis, jis kvestionuoja, ar tokie nauji diplomatiniai veikėjai priima politinį ir profesinį diplomatijos pasaulį ir patys pripažįsta, kad jie taip pat veikia platesniame tarptautinės minties ir veiklos pasaulyje, kuriame jie bando veikti.⁸⁴ Atitinkamai šį klausimą kelsime ir tyrime, ar lietuvių diasporos veikėjai laiko save diplomatiniais veikėjais, ir kaip jų daroma diplomatija reiškiasi kasdienybėje.

1.4. Kasdienė diplomatija

Diplomatija šiuolaikiniame pasaulyje nebėra ta unikali sritis, kurioje vieninteliai veikėjai, turintys teisę ir galintys daryti diplomatiją, yra valstybių atstovai. Naujausios teorinės studijos vis dažniau kalba apie neoficialių, paprastų žmonių įsitraukimą į diplomatijos lauką. Atsiradęs naujas požiūris paskatina ir naujos – kasdienės diplomatijos – sąvokos atsiradimą. Pastaroji padeda atkreipti dėmesį į tai, kaip individai ir bendruomenės įsitraukia į pasaulio reikalus ir daro įtaką jų sprendimams. Todėl prieš nagrinėjant, kaip diaspora, kaip veikėjas, daro diplomatiją, svarbu aptarti, kur ir kaip diplomatija gali rasti.

⁸⁰ Ibid, 243.

⁸¹ Elaine L. E. Ho, Fiona McConnell. „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, 245.

⁸² Ibid, 247.

⁸³ Ibid, 251.

⁸⁴ Sharp, „For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations“, 55.

Analizuoti kasdienybę, kaip savarankišką subjektą, gali būti sudėtinga, nes, kaip ir diplomatija, taip ir kasdienybė, yra kultūriškai kintanti. Bendro gyvenimo būdai kinta tiek erdvėje, tiek laike. Šiuolaikiniame pasaulyje valstybės galimybės labai pasikeitė, o nauji veikėjai meta iššūkį galios prigimčiai. Atsirado konkuruojantys valdžios šaltiniai, kuriuose įvairūs nauji veikėjai, pasitelkdami tarpusavio ryšius, daro didelį poveikį pasauliui. Tiek valstybiniai, tiek nevalstybiniai veikėjai kuria ir veikia remdamiesi žiniomis, kurios yra transnacionalinės ir dažnai plačiai prieinamos arba laisvai ginčijamos internete, jei kas nors sumaniai ir atkakliai ieško.⁸⁵ Todėl norint nagrinėti kasdienybę, pradeda kilti klausimas, kur reikėtų jos ieškoti, ir kaip geriausia ją būtų galima stebėti.⁸⁶ Į tokius ir panašius klausimus naudinga ieškoti atsakymo, ypač tada, kai žmonės ką nors vadina diplomatija arba ką nors pavadina ambasadoriumi, nors nėra kalbama apie profesionalią diplomatiją ir diplomata. Svarstyti, kaip tokie terminai įsilieja į kasdienę tikrovę ir mąstymą, yra svarbu norint įvertinti diplomatijos sąvokų turtingumą ir jos praktinį taikymą socialiniame gyvenime.⁸⁷

Žvelgiant į kasdienybę iš istorinės perspektyvos, galima pastebėti, kad nuo XX a. pradžios, kasdienybės studijos buvo socialinių mokslų reiškinys, kuomet istorikai ir filosofai bandė paaiškinti kasdienybę, rutiną Europos didmiesčiuose, kuriuose vyko modernizacijos, industrializacijos, susvetimėjimo ir urbanizacijos procesai. Tyrinėjant miesto varguolių gyvenimą, kasdienybė reiškė bendrumą ir panašumą tarp žmonių, kurių gyvenimai ir pasakojimai nebuvo įtraukti į oficialius istorinius aprašymus, o bendruomenės buvo marginalizuotos dalyvaujant politiniuose procesuose ir ekonominiame vystymesi. XX a. antroje pusėje kasdienybė buvo konceptualizuojama, kaip pasipriešinimo vieta grupėms, kurios nepritaipo prie visuomenės ar atsiribojo. Šiandien kasdienybė veikiau yra analizės kategorija, kuri paprastai pasitelkiama laiko, politinėms ir socialinėms kategorijoms, pradedant šventėmis, baigiant elitu.⁸⁸ Iš tiesų daugelyje antropologijos sričių kasdienybė pastaruoju metu pasitelkiama nagrinėjant įvairius reiškinius, įskaitant kasdienę veiklą, gyvenimišką patirtį, pasikartojančias praktikas, įvykių lūžius (pavyzdžiui, bendruomeninio smurto protrūkius, stichines nelaimes), kurie pasitelkiami kaip priemonės, padedančios atskleisti savaime suprantamus kasdienybės aspektus.⁸⁹ Antropologijos ir sociologijos darbuose diplomatija buvo perkelta iš aukštosios politikos lygmens ir vėl susieta su kasdienio gyvenimo praktika. Vienas svarbiausių ankstyvųjų darbų – Ragnar Numelino „*Diplomatijos pradžia*“ (1950 m.), kuriame pateikta daugybė iliustracijų apie ne Vakarų visuomenių genčių ir grupių nevalstybinę diplomatinę

⁸⁵ Costas M. Constantinou, „Between Statecraft and Humanism: Diplomacy and Its Forms of Knowledge“, in *International Studies Review*, nr. 15(2), (2013), 158, <https://www.jstor.org/stable/24032945>.

⁸⁶ David Henig, „Everyday Diplomacy: Introduction to Special Issue“, 5.

⁸⁷ Costas M. Constantinou, Pauline Kerr and Paul Sharp, „Introduction: Understanding Diplomatic Practice“, 4.

⁸⁸ David Henig, „Everyday Diplomacy: Introduction to Special Issue“, 6.

⁸⁹ Ibid, 6.

veiklą. Keitimasis daiktais, dalyvavimas bendruose religiniuose, ritualuose, vedybų susitarimai ir t. t. – atviri, subtilūs būdai išplėsti santykius bei tarpininkauti tarp kitoniškumo. Bet taip pat kasdiene diplomatija įvardijama kasdienė veikla ir taktika, kuria žmonės naudojami siekdami bendradarbiauti konfliktų ir varžybų metu. Užkoduoti gestai, empatiškas kalbėjimas, dialogai sukuria bendradarbiavimo ir bendrumo sąlygas kasdieniuose susitikimuose.⁹⁰

Kasdienybėje diplomatija nebėra profesinis įgūdis ar speciali technika, todėl ji apima platesnį socialinės veiklos spektrą.⁹¹ Richardo Sennetto nuomone, kasdienė diplomatija – tai indiferencija ir dialoginis pokalbis įprastame gyvenime. Joje naudojamos mandagumo ir kultūriniais kodais, kuriuos ankstyvaisiais amžiais sukūrė dvariškiai ir profesionalūs diplomatai. Kasdienė diplomatija pasireiškia ir yra įgyvendinama pasitelkiant indiferencijos kodus, klausydamiesi įgūdžius, koduotus gestus, ritualus, tačiau neapsiriboja tik bendradarbiavimu. Kasdienė diplomatija, kaip ir diplomatija apskritai, kartais gali būti paprasčiausia priemonė pateikti argumentus ar remti kieno nors interesus, paveikti ar priversti kitus daryti tai, ko jie kitomis aplinkybėmis nedarytų.⁹² Vis dėlto, įprasta manyti, kad kasdienės diplomatijos sąvoka veikia siekiama atkreipti dėmesį į tuos diplomatinės praktikos aspektus, kurie buvo nepakankamai nagrinėjami tarpvalstybinės diplomatijos, ar paprastų žmonių diplomatijos darbuose. Ypač įdomu, kaip bendruomenės patiria istorinius ir tebevykstančius geopolitinius procesus, ir kaip tokia patirtis sudaro pagrindą diplomatiniam įgūdžiui. Kasdienė diplomatija neišvengia institucinės politikos ar profesionalios diplomatijos sričių, bet kartu leidžia stebėti, kaip susikerta įvairūs diplomatinio buvimo būdai ir geopolitiniai procesai, darantys įtaką žmonių gyvenimui įvairiomis socialinėmis ir istorinėmis aplinkybėmis. Tokia diplomatija atskleidžia, kaip ją patiria, išgyvena ir įgyvendina skirtingi žmonės įvairiose veiklos ir patirties srityse, įskaitant jų aprangos stilių, darbo rutiną, bendravimo būdus.⁹³

Kalbėdamas apie pasikeitusią diplomatijos praktiką Paulas Sharpas neatmeta idėjos, kad diplomatinis dialogas gali būti kasdinių socialinių santykių praktika.⁹⁴ Neumannas siūlo tokius santykius tyrinėti atkreipiant dėmesį į diplomatinės vietos, kuriose diplomatija iš tikrųjų vyksta, ir bendravimo praktikų etnografiją, abipusiai pripažintu laiku, vietose ir susitikimų formuose.⁹⁵ Tai aiškindamas autorius neatmeta detalių (kaip laikas, vieta) svarbos, bet pabrėžia, kad diplomatijos elementai neturėtų dingti kasdienybėje, jei nori kurti socialinį ir politinį gyvenimą, o ne tik egzistuoti

⁹⁰ Costas M. Constantinou, Pauline Kerr and Paul Sharp, „Introduction: Understanding Diplomatic Practice“, 23.

⁹¹ Costas M. Constantinou, „Everyday Diplomacy: Mission, Spectacle and the Remaking of Diplomatic Culture“, 24.

⁹² Ibid, 24.

⁹³ Ibid, 6,7.

⁹⁴ Tatiana Zonova, Book review: P. Sharp (2009). Diplomatic Theory of International Relations, in *The Hague Journal of Diplomacy*, (New York: Cambridge University Press, 2012), 354, DOI: <https://doi.org/10.1163/187119112X642962>.

⁹⁵ Iver B. Neumann, „To Be a Diplomat“, 86.

ir užsiimti biurokratija.⁹⁶ Tuo tarpu diplomatinės tarnybos irgi keičiasi, atrasdamos kasdienės diplomatijos privalumus ir siekdamos integruoti įvairias šalis ir bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, civiliais gyventojais. Diplomacija vis labiau ir sąmoningai persipina su įvairiomis naujomis kultūrinėmis formomis ir mainais, kurie leidžia ją praktikuoti iš bet kurios vietos. Tai nereiškia, kad viskas ir bet kas yra diplomacija, tačiau bet kuris veikėjas ir bet koks susidūrimas su kitoniškumu gali būti potencialiai diplomatiškas.⁹⁷

Taigi, galima suprasti, kad kalbant apie kasdienę diplomatiją, reikėtų žiūrėti į diplomatiją plačiau ir suprasti, kad tai gali būti santykiai ne tik tarp valstybių ir bendruomenių, bet apskritai socialinių santykių ir diplomatijos derinys, kur dėmesys turėtų būti telkiamas į visus diplomatijos veikėjus, vietas ir praktikas.

1.5. Lietuvių diaspora Jungtinėse Amerikos Valstijose

Lietuvos diasporos Amerikoje istorijos pradžia šaltiniuose fiksuojama XVII amžiuje, kada Simonas Daukantas mini lietuvius, britų laivais atgabentus į Ameriką iš Tobago salos. Tačiau aiškesnį vaidmenį Šiaurės Amerikoje lietuviai įgauna XIX a. pabaigoje, kada Jono Žilinsko iniciatyva išleidžiama ir pirmoji lietuvių diasporos istorija⁹⁸. Pagrindinės lietuvių emigravimo priežastys XIX-XX a. į Jungtines Amerikos Valstijas buvo ekonominės, nors pasitaikė ir politinių. Būtent JAV buvo ta šalis, į kurią daugiausia emigravo lietuvių, skaičiuojama, kad čia persikėlė apie ketvirtadalis tautos⁹⁹.

Istorikas E. Aleksandravičius pirmosios ekonominės emigracijos bangos laiko rėžius brėžia nuo 1869 metų iki 1914-ųjų. XIX a. antroje pusėje nesivystė Lietuvos pramonė, buvo sunku įsidarbinti, dėl to panaikinus baudžiavą ir įvedus valstiečių reformą, lietuviai masiškiau ėmė emigruoti. Emigracijai taip pat įtaką darė ir politinės priežastys, kaip spaudos ir švietimo draudimas, katalikybės persekiojimas, rusifikacija. Taip pat reiktų pridėti ir visuotinę privalomąją karo tarnybą, kurios buvo norima išvengti¹⁰⁰. Reikia atkreipti dėmesį, kad JAV nebuvo vienintelė kryptis, kuria judėjo migracijos banga, dešimtys tūkstančių lietuvių pasirinko Rytų kryptį, nes taip, pasak E. Aleksandravičiaus, jiems buvo paprasčiau. Tačiau Rytuose laukė itin sunkios darbo sąlygos, maži atlyginimai, netolerantiškas rusų elgesys, todėl Vakariai lietuvius traukė labiau. Iš pradžių emigracija

⁹⁶ Ibid, 73.

⁹⁷ Ibid, 92.

⁹⁸ Egidijus Aleksandravičius, Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija, 38, 39.

⁹⁹ Alfonsas Eidintas, *Lietuvių kolumbai: lietuvių emigracijos istorijos apybraiža* (Vilnius: Mintis, 1993), 6.

¹⁰⁰ Egidijus Aleksandravičius, Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija, 142.

buvo nelegali, tad išvykti lietuviams buvo sudėtinga, ir tik po 1905 metų emigracijos legalizavimo pasikeitė sąlygos dėl išvažiavimo iš Lietuvos¹⁰¹.

Niujorkas, Filadelfija, Baltimorė tapo taškais, į kur atvykdavo didžioji dalis lietuvių. Kokie būtų tikslūs emigracijos mastai, sunku pasakyti, nes iki 1899 metų Rusijoje nebuvo galima suskaičiuoti išvykstančių, taip ir JAV imigracijos tarnybos oficialiai neskyrė lietuvių kaip atskirą tautinę grupę, todėl skaičiai svyruoja nuo 50 iki 275 tūkstančių. Vis dėlto, labiausiai pasitikima JAV migracijos tarnybos 1899-1914 m. užfiksuotais skaičiais – 252 594 užsiregistravusių JAV lietuvių.¹⁰²

Pirmosios emigrantų į JAV bangos gyvenimas Amerikoje buvo vargingas, daugelis dėl kalbos nemokėjimo ėmėsi bet kokio darbo už pačius žemiausius atlyginimus, dažnas dirbo kasyklose¹⁰³. Lietuviai emigravo į skirtingus Jungtinių Amerikos Valstijų miestus. Pirmosios lietuvių kolonijos atsirado Pensilvanijos kalnakasybos rajone, vėliau emigracijos taškų žemėlapis plėtėsi: lietuviai kūrėsi šalia Niujorko, Bostono, Pensilvanijos, Baltimorės, itin sparčiai Pitsberge, Čikagoje, Klivlende.¹⁰⁴ Tačiau vienas labiausiai išsiskiriančių miestų – Čikaga, kurioje 1900 m. jau gyveno apie 14 tūkstančių lietuvių. Tai buvo antra didžioji lietuvių kolonija XIX-XX a. sandūroje. Niujorke gyveno ne ką mažiau lietuvių, bet palyginus su kitu, vienu didžiausių JAV miestu, Filadelfija, 1899 m. pastarajame gyveno tik apie 1300 lietuvių.¹⁰⁵ Čikagoje ne tik gyveno daug lietuvių, bet ir aktyviai veikė. Pavyzdžiui, vėlesniais laikais, 1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, pirmieji veiksmų ėmėsi Čikagos lietuviai. Netrukus po okupacijos buvo sušauktas lietuvių veikėjų pasitarimas, kurio metu buvo išrinkta komisija, kuri suorganizuotų protestą ir parengtų prašymą JAV valstybės sekretoriui Cordellui Hullui, kad JAV imtųsi veiksmų pažaboti agresorių¹⁰⁶.

Bėgant laikui Čikaga tapo vadinamąja Mažąja Lietuva. Čikaga ir pati plėtėsi kaip pramoninis miestas, kas taip pat traukė lietuvius čia atvykti. Lietuviai čia įsitvirtino, kai kurie ėmėsi pirkti namelius, o tada ir kabėti apie kultūrinį gyvenimą. Pradėti leisti laikraščiai, pavyzdžiui, „Draugas“, „Naujienos“, „Vienybė lietuvininkų“, imta steigti organizacijas, verslus, statyti bažnyčias – iš esmės kurti lietuvišką infrastruktūrą. Taip pat aktyviai įsitraukė į politinį gyvenimą, pavyzdžiui, siekė, kad Lietuva atgautų nepriklausomybę, todėl 1921 m. parašė peticiją JAV vyriausybei ir surinkę milijoną parašų, juos įteikė prezidentui Warrenui G. Hardingui, praėjus metams JAV pripažino Lietuvą de facto ir de jure.¹⁰⁷ Pirmieji oficialūs diplomatiniai žingsniai galėtų būti siejami su Voldemaru

¹⁰¹ Ibid, 151, 160.

¹⁰² Ibid, 185, 186.

¹⁰³ Ibid, 191.

¹⁰⁴ Ibid, 187.

¹⁰⁵ Antanas Kučas, ed., *Amerikos lietuvių istorija = Lithuanians in the United States*, (Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1971), 50, 71.

¹⁰⁶ Ibid, 551.

¹⁰⁷ Ramūnas Kondratas, „Lietuviai Amerikoje (1/2)“, *Passport-journal.com*, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.passport-journal.com/lietuviai-amerikoje-retrospektyva/>.

Čarneckiu, Lietuvos Vyriausybės įgaliotuoju atstovu Vašingtone. 1922 m. jis ieškojo ryšių su įžymiais JAV politikos veikėjais ir stengėsi juos palenkti į savo pusę bei ragino JAV lietuvius aktyviau įsitraukti į politinę veiklą, siekiant Lietuvos pripažinimo.¹⁰⁸

Antrosios bangos imigrantai, kurie Lietuvą paliko prasidėjus Antrajam pasauliniam karui ir kraustėsi į JAV iki 1989 m., didžiausią svarbą teikė lietuviybės išsaugojimui. Tuo tikslu 1951 m. buvo įkurta ir lietuvius vienijanti organizacija – JAV lietuvių bendruomenė.¹⁰⁹ Per visą laikotarpį, iki atgaunant nepriklausomybę, lietuviai aktyviai veikė siekiant laisvės¹¹⁰. Tuo tarpu oficialiai už diplomatinis santykius buvo skiriami Lietuvos atstovai. Tik atgavus nepriklausomybę tuo metu Lietuvos atstovo pareigas ėjęs Stasys Lozoraitis tapo ambasadoriumi.¹¹¹

Lietuvos diasporos ir diplomatijos santykio niša literatūroje yra pildoma. Istorikas Egidijus Aleksandravičius ne tik pats nagrinėja tą santykį, bet ir atkreipia dėmesį į kitų kolegų istorikų darbus ir kaip itin reikšmingą studiją išskiria amerikiečio istoriko Gario Hartmano darbą „*The immigrant as diplomat: ethnicity, nationalism, and the shaping of foreign policy in the Lithuanian–American community, 1870–1921*“. Čia analizuojamas ir šiam darbui aktualus diasporos diplomatijos atvejis JAV ankstyvuoju laikotarpiu, kuris, pasak E. Aleksandravičiaus, yra itin svarbus, nes XIX a. antroje pusėje prasidėjęs lietuvių tautinis judėjimas darė įtaką lietuvių imigrantų politikos formavimui JAV¹¹². „*Lietuvos atbudimas ir išeivijos rūpestis jaunos valstybės likimu buvo svarbus saviidentifikacijos svertas. Ryšys su gimtąja šalim ir Amerikos piliečių teisių „įsisavinimas“ ilgainiui tapo diasporos tapatumo pamatu*“¹¹³, o ilgas sovietų okupacijos laikotarpis Lietuvoje skatino stiprinti Lietuvos diplomatinės tarnybos vaidmenį Vakaruose. Tuo tarpu G. Hartmanas atkreipia dėmesį, kad XIX-XX a. sandūroje Amerikos lietuviai buvo centras nacionalinio judėjimo, diplomatijos,¹¹⁴ be to, Amerikos lietuvių lyderiai stengėsi kovoti su nepalankiais teisės aktais ir sudaryti priimtinesnį įvaizdį Amerikos visuomenei ir Jungtinių Valstijų politikos formuotojams, todėl aktyviai dalyvavo partinėje politikoje. Parodydami savo gebėjimą organizuotis ir veiksmingai dalyvauti politinėje arenoje, lietuviai tikėjosi parodyti galingą etninį rinkėjų bloką, kurio ypatingi poreikiai nusipelno rimto

¹⁰⁸ Juozas Skirius, „JAV suteikto tarptautinio pripažinimo Lietuvai 1922 m. problema“, *Jurisprudencija*, nr. 33(25), (2002), 44.

¹⁰⁹ Ramūnas Kondratas, „Lietuviai Amerikoje (2/2)“, *Passport-journal.com*, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.passport-journal.com/lietuviai-amerikoje-2-2/>.

¹¹⁰ Constantine R. Jurgėla, *Lithuania and the United States: The establishment of state relations*, ix.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos ambasada Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Meksikos Jungtinėms Valstijoms, „Lietuvos Respublikos ambasados JAV pastato istorija“, *Usa.mfa.lt*, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://usa.mfa.lt/usa/lt/atstovybe/apie-ambasada>.

¹¹² Egidijus Aleksandravičius, „Šiuolaikiniai migracijos procesai. Išeivija ir Lietuvos užsienio politikos uždaviniai“, *Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, nr.1, (2006), 11.

¹¹³ *Ibid*, 12.

¹¹⁴ Gary Hartman, „Building the Ideal Immigrant: Reconciling Lithuanianism and 100 Percent Americanism to Create a Respectable Nationalist Movement“, *Journal of American Ethnic History*, *Fall*, nr. 18(1), (1998), 36, <https://www.jstor.org/stable/27502373>.

dėmesio. Lietuvių pastangos pademonstruoti pilietinės pareigos supratimą per politinį aktyvumą buvo pagrindinė įvaizdžio formavimo dalis, o tam buvo pasitelkti visi organizaciniai ir komunikaciniai, taipogi diplomatiniai gebėjimai¹¹⁵.

Itin ankstyvo laikotarpio studijas apie Lietuvos diasporos diplomatiją keičia vėlyvesnio laikotarpio (po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo 1990 m.) analizės, kurios labiau orientuojasi į Lietuvos vykdomą užsienio politiką diasporos atžvilgiu.¹¹⁶ Tokio tipo studijose kalbama ne tik apie lietuvių diasporą JAV, bet ir Vokietijoje, Didžiojoje Britanijoje. Kalbant apie JAV atvejį, dėmesys dažnu atveju krypsta į lietuvių diasporos pagalbą atkuriant Lietuvos valstybės ateities viziją, formuojant užsienio politikos gaires, siekiant įsitraukimo į NATO.¹¹⁷ Pavyzdžiui, Po 1990 m. Amerikos lietuvių taryba aktyviai ėmė rūpintis, kad Lietuva būtų priimta į NATO.¹¹⁸

Ir nors naujausių tyrimų apie dabartinę lietuvių diasporos diplomatiją nėra gausu, analizių galime rasti. Pavyzdžiui, Ieva Birka ir Didzis Klavinš straipsnyje „*Diaspora diplomacy: Nordic and Baltic perspective*“ aptaria, kad Lietuvos išėivijos politiką galima laikyti išėivijos diplomatijos pavyzdžiu, nes išėivijos atstovai gana aktyviai dalyvauja politikos formavimo procese (šiuo metu NVO priklauso 1700 Lietuvos profesionalų, įsikūrusių 49 šalyse, kurie siekia prisidėti prie Lietuvos klestėjimo)¹¹⁹. Apie naujo pobūdžio ryšius – diplomatinius santykius tarp dviejų valstybių – kalba ir profesorius Juozas Skirius, tačiau daugiau dėmesio skiria Lietuvos valstybingumo genezei tarptautinių santykių kontekste tyrinėjimui.¹²⁰

Taigi, galima suprasti, kad JAV lietuvių diaspora skirtingais laikotarpiais buvo neabejinga teikiant pagalbą Lietuvai, o diplomatiniai santykiai su JAV buvo įrankis, padedantis Lietuvai įveikti krizinius momentus. Vis dėlto, dažnu atveju diasporos diplomatijos įvykiai susiję su reikšmingais istorijoje įvykiais, tačiau trūksta daugiau informacijos, kaip kasdien diplomatinėje erdvėje veikia JAV lietuvių diaspora, todėl toliau tyrime ir bus bandoma tai apžvelgti.

¹¹⁵ Ibid, 54.

¹¹⁶ Vida Bagdonavičienė, „The Formation and Development of The Lithuanian Diaspora Policy in 1990-2009“, (Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo Universitetas, 2012), 1-33.

¹¹⁷ Ibid, 13.

¹¹⁸ Pranas Jurkus, Jonas Krutulis, Anatolijus Milūnas, „Amerikos lietuvių Tarybos 62-ojo suvažiavimo rezoliucijos“, *Dirva*, lapkričio 26 d., 2002, 6.

¹¹⁹ Ieva Birka, Didzis Klavinš, „Diaspora diplomacy: Nordic and Baltic perspective“, 6.

¹²⁰ Juozas Skirius, *JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918–2018 metais*, 22-32.

TYRIMO METODOLOGIJA

Siekiant įgyvendinti išsikeltus tikslus ir atsakyti į darbe keliamą klausimą, atliekama lietuvių diasporos Čikagoje, JAV kasdienės diasporos diplomatijos analizė. Kadangi teorija sufleruoja, kad diplomatija nebėra profesinis įgūdis ar speciali technika, o apima platesnį kasdienį socialinės veiklos spektrą, remiantis teorine prieiga nuspręsta analizuoti, kaip pasireiškia diasporos diplomatija kasdienybėje per skirtingas veiklos sritis: politikos, ekonomikos/ verslo, kultūros, švietimo, jaunimo reikalų, sporto, žiniasklaidos ir religijos.

Pagrindiniai tyrimo šaltiniai – pusiau struktūruoti interviu su JAV lietuvių diasporos veikėjais, Lietuvos valstybiniais veikėjais, turinčiais ar turėjusiais patirties darant diasporos diplomatiją (viso 20 respondentų). Taip pat 2020-2022 m. JAV Lietuvių bendruomenės naujienlaiškiai (viso 11 numerių).

Tyrimą būtų galima suskirstyti į dvi dalis: visų pirma, pasiruošimas pusiau struktūruotiems interviu, klausimyno parengimas, antra, interviu analizė ir apibendrinimas.

Norint suprasti, kaip atrodo diasporos diplomatija kasdienybėje, darbe pasitelkiama pusiau struktūruoto interviu metodologija. Interviu metodas, pirma, leidžia gauti unikalią informaciją, dar niekur anksčiau neviešintą. Taip pat, šio darbo atveju, interviu su skirtingose srityse veikiančiais veikėjais leidžia suprasti, kaip pasireiškia lietuvių diasporos diplomatija JAV, konkrečiai Čikagoje.

Šie giluminiai, pusiau struktūruoti interviu yra pirminiai analizės šaltiniai. Preliminarų klausimyną sudarė šie klausimai:

1. Kaip reiškiasi tam tikroje srityje JAV lietuvių diasporos kasdienės diplomatijos darymas?
2. Su kokiais veikėjais Čikagos lietuviai bendrauja darydami kasdienę diplomatiją?
3. Kokias Čikagoje veikiančias lietuvių diasporos organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?
4. Kokius klausimus Čikagos lietuviai šioje srityje kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?
5. Kaip sekasi JAV lietuvių diasporai daryti diplomatiją kasdienybėje. Kodėl ją darote?
6. Kaip manote, ar toks diplomatijos darymas skatintų kelti klausimą, kas yra diplomatija ir kaip ji turėtų būti konceptualizuojama?

Pašnekovai buvo supažindinti su preliminariais klausimais, tačiau interviu metu buvo paliekama erdvė iš pokalbio kylantiems klausimams. Be to, klausimai atitinkamai truputį koregavosi nuo diasporos veikėjų veiklos.

Svarbu paminėti, kad darbo pradžioje buvo atliekami informaciniai interviu, kuriais buvo siekiama suprasti, kaip veikia lietuvių diaspora JAV, kokiose srityse pasireiškia diplomatija. 3 interviu buvo atlikti 2021 m. gegužės-birželio ir 2022 m. kovo mėnesiais. Jie leido suprasti, kad norint pamatyti platesnį kasdienės diplomatijos veikimą, diasporos diplomatijos apraiškų reiktų ieškoti per šias pagrindines veiklos sritis: politikos, ekonomikos/ verslo, kultūros, švietimo, jaunimo reikalų, sporto ir žiniasklaidos sritis. Beje, didžioji dalis šių veiklos sričių įvardijamos, kaip pagrindinės JAV lietuvių bendruomenės veiklų spektre¹²¹. Visi kiti interviu atlikti 2022 m. kovo-balandžio mėnesiais.

Darbe apklausiami 20 respondentų (iš jų 14 vyrų ir 6 moterys). Respondentų amžiaus imtis svyruoja nuo 24 iki 70+.

- 6 (iš jų 4 vyrai ir 2 moterys) pašnekovai yra dirbę arba vis dar dirba diplomatinėje tarnyboje, 3 iš jų dirbo Čikagos konsulate;
- 13 (iš jų 8 vyrai ir 5 moterys) pašnekovų yra aktyvūs lietuvių diasporos JAV veikėjai. Kiekvienas jų gyvena arba yra gyvenęs Čikagoje ir aktyviai įsitraukia į su lietuvių klausimais susijusias veiklas. Pašnekovai pasirinkti turintys patirties ir matantys platesnį vaizdą, dažniausiu atveju tam tikrų organizacijų vadovai, galintys pakomentuoti tam tikrą sritį: ekonomiką, politiką, kultūrą, švietimą, jaunimo ir religinius reikalus, žiniasklaidą, sportą. (4 iš jų antrosios emigrantų bangos atstovai, 9 iš jų yra trečiosios emigrantų bangos atstovai)
- 1 pašnekovas – estų kilmės, antrosios emigrantų bangos atstovas, daro lobizmą ir atstovauja Baltijos šalių interesus.

Vidutinė pokalbio trukmė – 40 min. Vaizdo skambučių metu, naudojantis programa „Zoom“, apklausta 19 respondentų, 1 respondentas atsakymus pateikė raštu. Nors didžioji dalis pašnekovų gyvena skirtingose laiko zonoje (skirtumas nuo 2 iki 8 val.), tai papildomų sunkumų nesukėlė.

¹²¹ JAV lietuvių bendruomenė, „Bendruomenės veikla“, Javlb.org, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://javlb.org/>.

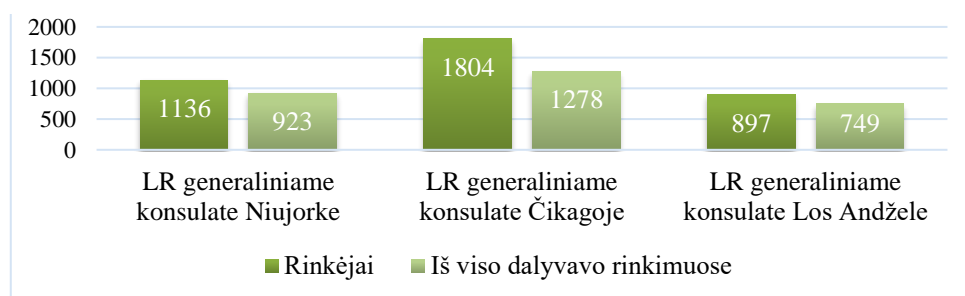
2. LIETUVIŲ DIASPOROS KASDIENĖ DIPLOMATIJA JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTIJOSE

„Tokio termino Lietuvoje – diasporos diplomatija – dar nėra, nors diasporos politika egzistuoja. Iš esmės diasporos politikos tikslas ir yra diasporos diplomatija. Diasporos įveiklinimą savo valstybės stiprinimui ir galios didinimui pasaulyje nežinau kaip dar kitaip būtų galima pavadinti, jei ne diplomatija, todėl toks terminas būtų labai teisingas.“¹²²

Vis dažniau užsienio akademinėje literatūroje sutinkamą diasporos diplomatijos sąvoką norima pritaikyti ir Lietuvoje. Kol kas ji dar tik skinasi kelią, todėl šiame darbe tyrinėjama bene stipriausios lietuvių bendruomenės Jungtinėse Amerikos Valstijose veikla ir bandoma parodyti, kaip kasdienybėje gali veikti diasporos diplomatija.

Šio tyrimo objektas – lietuvių diaspora, gyvenanti Čikagoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose. Darbe orientuojamasi į lietuvių diasporą, aktyviai veikiančią po 1990-ųjų, Lietuvai jau atgavus nepriklausomybę. Remiantis apibendrinta LR diplomatinių atstovybių JAV, Pasaulio lietuvių bendruomenės, Migracijos departamento prie VRM, URM Konsulinio departamento informacija, šiuo metu JAV gyvena apie 700 tūkst. lietuvių kilmės asmenų, iš jų, LR gyventojų registro duomenimis, 2021 m. JAV gyveno 26 736 rinkimų teisę turintys Lietuvos piliečiai, deklaravę išvykimą į JAV. Tuo tarpu darbe nuspręsta tyrinėti Čikagos lietuvių bendruomenę ne tik dėl to, kad oficialiai čia gyvena daugiausia rinkimų teisę turinčių Lietuvos piliečių (žr. paveikslą nr. 1), bet ir dėl to, kad žvelgiant iš istorinės perspektyvos galima suprasti, jog čia telkėsi stipriausia ir aktyviausia lietuvių bendruomenė, tapusi JAV lietuvių centru.

1 pav. Lietuvių, turinčių teisę balstuoti, aktyvumas JAV prezidento rinkimuose 2020 m., 1 turas.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis LR Užsienio reikalų ministerijos, Globalios Lietuvos departamento el. paštu pateiktais duomenimis.

¹²² Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

Lietuvių diaspora Jungtinėse Amerikos Valstijose diplomatiją aktyviai darė skirtingais laikotarpiais ir, kaip pastebi buvęs 2010-2015 m. LR nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius JAV Žygimantas Pavilionis, kiekvienos bangos diplomatinis indėlis buvo svarbus sprendžiant Lietuvos valstybingumo klausimą.

„Amerikos lietuviai yra čempionai diasporos diplomatijos daryme ir tai klostėsi natūraliai, nes skirtingos bangos kūrė skirtingas struktūras. XIX a. pirmoji banga buvo mūsų lobis siekiant politinio pripažinimo, jie sukūrė pagrindus, leidusius įsitvirtinti JAV. Antroji emigrantų banga po Antrojo pasaulinio karo sutvirtino verslą, ekonomiką, dėl jų vykdomo spaudimo JAV buvo įvesta sovietų okupacijos nepripažinimo politika, kas leido mums išsilaikyti. Ir tada jau pereiname į mūsų laikotarpį.“¹²³

Po nepriklausomybės atkūrimo trečiosios bangos atstovai didžiąja dalimi išvyko dėl ekonominių priežasčių. Atvykę dalis lietuvių pastebėjo, kad gali būti naudingesni Lietuvai būdami JAV. Panašiai nutiko ir Pasaulio lietuvių bendruomenės sporto reikalų komisijai vadovaujančiam Laurynui Misevičiui. Tai studijų JAV metu pastebėjęs L. Misevičius, nusprendė tapti „savotišku tiltu tarp Lietuvos ir Jungtinių Valstijų“¹²⁴. Todėl prisimenant Paulo Sharpo tilto metaforą, toliau darbe analizuojama, kaip per kasdienę diplomatinę veiklą lietuvių diaspora tampa tiltu tarp Lietuvos ir JAV. Bet taip pat bus analizuojama, kaip diplomatiją daro ir antrosios emigrantų bangos vaikai ir anūkai. Dėmesys skiriamas „mūsų laikotarpiui“, tai yra, kaip diplomatija daroma šiuo metu, ir kokie klausimai aktualūs lietuviams JAV jau po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo.

2.1. Lietuvių diasporos veikėjai JAV, darantys kasdienę diplomatiją

Diasporos diplomatiją dabar darantys veikėjai labai skirtingi, todėl išskirti tik tam tikros lietuvių emigrantų bangos atstovus nebūtų tikslu. Kadangi emigracijos į JAV bangos skaičiuojamos skirtingai, šiame darbe laikysimės trijų emigracijos bangų principo, kurį kartu apibendrinome ir su Marijumi Gudynu, 2012-2016 m. buvusiu LR generaliniu konsulu Čikagoje.

„Visi labai skirtingai skaičiuoja imigrantų bangas. Vieni suskaičiuoja septynias, kiti – keturias, treči – tris, aš prisiriščiau prie trijų. Pirmoji banga būtų ta, kuri į JAV

¹²³ Žygimantas Pavilionis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 3 d.

¹²⁴ Laurynas Misevičius, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

*atvyko dar carinės okupacijos metais ir atkūrus nepriklausomybę iki Antrojo pasaulinio karo. Antroji banga – DP (en. Displaced Persons) banga – tie, kurie pabėgo iš Lietuvos, kai per Antrąjį pasaulinį karą krito bombų lietūs. Trečioji banga – tie, kurie išvažiavo dabar, po 1990-ųjų atkūrus nepriklausomybę.*¹²⁵

Kalbinti pašnekovai sutiko, kad aktyviausiai šiuo metu kasdienę diplomatiją daro antrosios bangos emigrantų vaikai ir anūakai bei trečios bangos atstovai, kurie taip pat bando perimti antrosios bangos diplomatijos darymo žinias. Žinoma, ne visi lietuviai aktyviai įsitraukia į bendruomeninį gyvenimą, tačiau tai nereiškia, kad jie nedalyvauja kasdienėje diplomatijoje. Pamatysime, kad kasdienės diplomatijos formų gali būti labai įvairių, vis dėlto, aktyvią diplomatiją daro tam tikras mišrus skirtingų bangų branduolys – apie 10 procentų visų Amerikos lietuvių.¹²⁶

Pokalbiai su diasporos atstovais leidžia suprasti, kad kasdienę diplomatiją lietuviai JAV daro dviem būdais: pavieniai asmenys, turintys daug kontaktų, ir organizacijos, turinčios aiškią struktūrą, biudžetą, valdymo organą.¹²⁷ Kaip pastebi L. Misevičius, kasdienė diplomatija gali atsiskleisti tam tikrose detalėse, pavyzdžiui, „*kiekvieną darbo dieną vienaip ar kitaip iškyla Lietuvos klausimas, nes eini į susitikimus, ant švarko prisegta trispalvė, darbo vietoje kabinete prie kompiuterio Lietuvos nuotraukos, todėl kalbos apie mūsų kraštą ima suktis natūraliai*“¹²⁸, bet, siekiant plačiau apie Lietuvą paskleisti žinią amerikiečiams, itin svarbu turėti kontaktus, su kuriais neformalia forma būtų galima užmegzti ryšį, o vėliau ir sukurti diplomatinį santykį.

*Aspene, kalnų kurorte, Lietuvos garbės konsulo Amerikoje, gimusio Čikagoje, daktaro Jono Jablonskio konsulate, aptarėme labai įdomų pavyzdį. Atvykus į susitikimus Aspene, čia įprasta paslydinėti. Kad gondola užkiltum į kalną, kabinoje turi praleisti 15-20 minučių su svečiu. Kylant neveikia telefonai, niekas negali tikrinti laiškų, žinučių, todėl tai yra laikas, kada tu gali pristatyti Lietuvos klausimą aukščiausiu lygiu verslininkams, politikams, įtakingiems miesto valdžios atstovams. Vieno tokio susitikimo rezultatas: kovo 11-ąją Aspeno miesto meras priėmė deklaraciją, kurioje numatyta, kad Lietuvos nepriklausomybės sukakties proga Aspenas skelbia šią dieną Lietuvos diena. Simboliška ir galbūt nieko konkrečiau, bet tokiu būdu daugybė žmonių sužinos apie Lietuvą.*¹²⁹

¹²⁵ Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

¹²⁶ Rimvydas Baltaduonis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 birželio 2 d.

¹²⁷ Ten pat.

¹²⁸ Laurynas Misevičius, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

¹²⁹ Ten pat.

Pastaroji istorija yra puikus Paulo Sharpo idėjos pavyzdys, kad tokie neformalūs žmonių santykiai yra išskirtinė erdvė, kurioje susiformuoja diplomatinė tarptautinės minties tradicija, kuri savitai įprasmina iš to kylančius santykius.¹³⁰

Antruoju atveju, lietuviai kasdienę diplomatiją daro dalyvaudami organizacijų veikloje. Suskaičiuoti, kiek iš viso JAV veikia skirtingų lietuvių organizacijų, būtų sunku, nes tai „gyvas, nuolat kintantis procesas, kurio negali sudėti į vadovėlių“¹³¹. LR generalinio konsulato Čikagoje internetiniame puslapyje galima suskaičiuoti 34 Čikagoje įsikūrusias organizacijas¹³², tačiau Marijus Gudynas diplomatinės tarnybos metu bandė susisteminti ir užfiksuoti, kiek Čikagoje veikia organizacijų. Pavyko suskaičiuoti apie 80 organizacijų, apie 50 iš jų – aktyviai veikiančių, tačiau M. Gudyno įsitikinimu, jų gali būti ir dar daugiau, tačiau kai kurios dėl savo dydžio ir aktyvumo gali likti nepastebėtos. „*Visi daro diplomatiją. Diplomacija – valstybės interesų atstovavimas, tai tie valstybės interesai gali būti visokie – politiniai, ekonominiai, kultūriniai ir pan. Diasporos diplomacija egzistuoja, tik gal mes jos nelabai pažįstam ir nelabai suvokiam*“¹³³, todėl, remiantis buvusio Čikagos konsulo patirtimi, Čikagoje veikiančios organizacijos šiame darbe skirstomos į šias sritis:

- politinės;
- ekonominės/ verslo;
- švietimo
- kultūros;
- jaunimo reikalų;
- žiniasklaidos;
- sporto;
- religinė.

Praktiškai su visomis šiomis sritimis dirba didžiausia JAV lietuvių vienijanti organizacija – JAV lietuvių bendruomenė, turinti gerai organizuotą struktūrą. Bendruomenės Krašto valdyba darbuojasi šiose srityse: archyvų, finansų, informacijos, jaunimo, organizacinių reikalų, sporto, ekonomikos, kultūros, švietimo, mokslo, religinių, socialinių ir visuomeninių reikalų.¹³⁴ Čia tik nerasime politinės

¹³⁰ Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 81.

¹³¹ Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

¹³² Lietuvos Respublikos Generalinis Konsulatas Čikagoje, „Prisijunk prie bendruomenės“, Chicago.mfa.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://chicago.mfa.lt/cikaga/lt/lietuviai-jav/prisijunk-prie-bendruomenes>.

¹³³ Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

¹³⁴ JAV lietuvių bendruomenė, „Organizacijos struktūra“, Javlb.org, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://javlb.org/organizacijos-struktura/>.

srities, kuri darbe bus aptariama, nes pati bendruomenė yra ne politinė organizacija ir „*pati negali įsitraukti į politinę veiklą, remti atskirų partijų. Tačiau, ką jie gali daryti – išsakyti pilietines pozicijas. Ką visuomeninių reikalų komisija visada darydavo, tai priimdavo rezoliucijas, nutarimus per metinius tarybos suvažiavimus. Visuomeninių reikalų taryba pasiūlydavo idėjas, o tada taryba – aukščiausias JAV lietuvių bendruomenės organas – priimdavo rezoliucijas, kurias siųsdavo kongresmenams, senatoriams, Baltiesiems rūmams*“¹³⁵. Politinius ir ekonominius klausimus keliančios organizacijos daugiausia užsiima kietąja diplomatija, tuo tarpu visų kitų sričių organizacijų lietuviai daro minkštąją diplomatiją. Tiek pirmuoju, tiek antruoju atveju galima identifikuoti kasdienės diplomatijos pavyzdžių.

Atkreipiant dėmesį į tai, kaip lietuvių diaspora šiandien daro diplomatiją, galima sakyti, kad ji yra savarankiška, ir, kaip pastebi buvęs ambasadorius Žygimantas Pavilionis, dažnu atveju net padeda Lietuvos atstovybei atverti kelius ir atrasti reikiamus kontaktus užsienio politikos ar verslo partnerių paieškos klausimais. Dėl to lietuvių diasporos, kaip veikėjos, vaidmuo ne tik kaip ambasadorės, bet ir tarpininkės, tampa itin reikšmingas.

*„Nėra nė vieno strateginio klausimo, ką mes, kaip Lietuva, per pastaruosius 20 metų būtume padarę be bendruomenės paramos. Kodėl? Atsakymas paprastas. Ambasadoje dirba apie 20 žmonių su visais valytojais. Tuo tarpu Kinija turi 3000 darbuotojų, Rusija taip pat panašiai. Norint atsverti tą milžinišką disproporciją, iš karto pasitelkiama mūsų bendruomenė. Turint tokia gerbiamą ir organizuotą bendruomenę, galima padaryti labai daug.“*¹³⁶

Nors lietuvių diaspora daugiausia veikia savarankiškai, bet „*savarankiškas veikimas vis tiek didžiąją dalimi vyksta koordinuotai, nes veikiama tame pačiame lauke su Lietuvos diplomatinėmis atstovybėmis, su politikais, kurie atvažiuoja iš Lietuvos*“.¹³⁷ M. Gudynas pateikia pavyzdį, kad, jei lietuvių diasporos atstovai ruošia rezoliuciją JAV Senatui, jie visada ateis pasikonsultuoti į ambasadą ar konsulatą ir paklausti, kokie tuo metu Lietuvai svarbiausi klausimai, nors dažniausiai juos gerai žino.

2.2. Čikagos lietuvių kasdienės diplomatijos formos

¹³⁵ Rimvydas Baltaduonis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 birželio 2 d.

¹³⁶ Žygimantas Pavilionis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 3 d.

¹³⁷ Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

Prieš pereinant prie konkrečių kasdienės diplomatijos pavyzdžių, atkreiptinas dėmesys į du aspektus. Pirma, tai, kaip lietuvių diaspora daro kasdienę diplomatiją Čikagoje, iš esmės nesiskiria nuo lietuvių diasporos daromos diplomatijos kitose valstijose. Čikaga ypatinga tuo, kad čia didžiausias lietuvių susitelkimas, todėl galima identifikuoti skirtingų kasdienės diplomatijos formų tokiose srityse, kaip kultūra, švietimas, sportas, jaunimo reikalai. Antra, JAV rinkiminė sistema veikia taip, kad yra svarbus kiekvienas rinkėjo balsas. Kaip pastebi Vygaudas Ušackas, „rinkėjas čia karalius. Amerikiečiai politikai iki prezidento rinkimų skaičiuoja kiekvieną balsą. Jie mato, kur lietuviai koncentruoti ir kokį poveikį gali padaryti rinkimams, todėl atsižvelgia į jų nuomonę“¹³⁸. Dėl to dažnai JAV politikai yra neabejingi neformaliems susitikimams su lietuvių diasporos atstovais ar įvairiems renginiams, kuriuose gali sutikti savo potencialius rinkėjus, pavyzdžiui, sporto renginiuose. Čia galima pereiti prie pirmosios srities, kurioje galime užfiksuoti kasdienės diplomatijos pavyzdžių.

Sportą būtų galima išskirstyti į šakas, kurių kiekviena turi po kelias organizacijas. Tai krepšinis, futbolas, tinklinis, stalo tenisas, piklbolas, rankinis, golfas, bėgimas, plaukimas. Generalinio konsulato Čikagoje interneto puslapyje galima rasti 20 sporto organizacijų kontaktų¹³⁹, tačiau turint minty, kad tai kintantis procesas, ir lietuviai buriasi pagal gana naujas sporto šakas, kaip piklbolas, tikėtina, kad jų būtų galima suskaičiuoti ir gerokai daugiau.

Daugelis pašnekovų teigė, kad krepšinis labiausiai garsina Lietuvos vardą JAV,¹⁴⁰ tačiau Lietuvą reprezentuoja krepšinio žvaigždės iš Lietuvos, tuo tarpu diasporos kasdienė diplomatija per sporto sritį reiškiasi ne per žvaigždžių diplomatiją.

Krepšinis reprezentacinė sporto šaka, todėl dažnai organizuojame tarptautinius turnyrus. Esame turėję svečių ne tik amerikiečių, bet ir graikų, kroatų, serbų, filipinų, indų. Taip pat varžybų metu esame ne kartą sulaukę svečių ir politikų, ypatingai prieš rinkimus, jie žino, kur ateiti ir sutikti daugiausiai lietuvių vienu metu.¹⁴¹

Žinoma, krepšinis nėra ta sporto šaka, kur patys lietuviai aktyviau darytų kasdienę diplomatiją, apart santykių mezgimo persirengimo kabinose prieš ir po varžybų, tačiau, pavyzdžiui, golfas puiki erdvė megzti diplomatinis santykius. Ši sporto šaka labai populiarėja lietuvių tarpe, Čikagoje įsikūrė

¹³⁸ Vygaudas Ušackas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 7 d.

¹³⁹ <https://chicago.mfa.lt/cikaga/lt/lietuviai-jav/prisijunk-prie-bendruomenes>

¹⁴⁰ Jonas Platakis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 16 d.

¹⁴¹ Aurimas Matulevičius, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

Lietuvių golfo klubas, kurio komandos dalyvauja sportinėse varžybose su kitais amerikiečių klubais.¹⁴²

Labai daug bendrauju su amerikiečiais žaidžiant golfą ir per jį pavyksta daryti sklaidą apie Lietuvą. Kai žaidi golfą, gali 4 valandas kalbėti su golfo partneriu. Ypač jiems dabar įdomu ir nori kuo daugiau sužinoti, kas vyksta, prasidėjus karui.¹⁴³

Taigi, galima suprasti, kad sporto pagalba Lietuva ne tik gali save pristatyti tarptautinei bendruomenei, bet ir būti įrankiu, padedančiu užmegzti santykius su kitais, kas, Sharpo nuomone, galėtų būti kasdienės diplomatijos pavyzdžiu.

Tuo tarpu politinė erdvė yra ta sritis, kurioje **kasdienės diplomatijos** pavyzdžių galima rasti bene daugiausia. Įdomu tai, kad diasporos požiūris į save ir savo misiją tarpininkaujant tarp Lietuvos ir JAV interesų yra kintantis. Pavyzdžiui, Ekonomikos profesorius, JAV lietuvių bendruomenės narys Rimvydas Baltaduonis sako, kad iki Lietuvai atgaunant nepriklausomybę, lietuviai turėjo gana aiškų tikslą – išsaugoti lietuvių pasaulyje ir kartu Lietuvai padėti tapti nepriklausoma. Vėliau įtikinti JAV, kad Lietuva taptų NATO nare, tačiau „įstojus Lietuvai į NATO ir ES, lietuviai viduje lyg prarado misiją, <...> net ir kultūriniai dalykai labiau susilpnėjo. <...> Kadangi neteko tos misijos, lietuvių bendruomenei truputį susvyravo pagrindas po kojomis“. Vis dėlto, tokie pokyčiai nepakeitė fakto, kad Lietuvai reikia JAV lietuvių diasporos pagalbos tam tikrais užsienio politikos klausimais, todėl **kasdienė diplomatija politinėje erdvėje** išlieka labai svarbi. Pašnekovų dažniausiai įvardijami šie saugumo klausimai: NATO stiprinimo ir gynybos planų klausimai (paprastai čia lietuviai veikia kartu su latviais ir estais, kad JAV toliau palaikytų įsipareigojimus ginti Baltijos šalis, kad JAV dislokuotų karių ir pan.), Astravo atominės elektrinės keliama rizika (lietuvių diaspora itin aktyviai kėlė šią problemą į diskusijų lauką su kongresmenais, senatoriais), Rusijos grėsmės ir kovos su dezinformacija klausimai. Labiau į verslą ir ekonomiką orientuoti: Lietuvos eksporto į Šiaurės Ameriką klausimai (Amerikos rinkų atvėrimas lietuviškos mėsos eksportui ar lietuviškų pieno gaminių eksportui), „Nord Stream 2“ klausimas. Ne mažiau lietuvių diasporai aktualūs ir pilietybės išsaugojimo, internetinio balsavimo, lietuvių įgalinimo užsienyje klausimai. Tačiau pastaruoju metu visas dėmesys yra nukreiptas į situaciją Ukrainoje, pagalbą jai ir iš to kylančias Lietuvai problemas, todėl per šiuos pastaruosius įvykius galima pastebėti, kaip kasdienybėje lietuviai daro diplomatiją.

Kadangi JAV gyvena lietuviai turintys ir neturintys JAV pilietybės, tai ir jų daroma diplomatija yra skirtinga. Kaip aiškina Vytas Aukštuolis, „Baltivist“ organizacijos (demokratizuotos lobistinės

¹⁴² Kernius Miežlaidis, interviu su autoriumi, atsakymai pateikti raštu, 2022 balandžio 24 d.

¹⁴³ Vytautas Sruoga, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 13 d.

veiklos, skirtos Baltijos šalių amerikiečiams) įkūrėjas, JAV pilietybę turintys lietuviai negali vykdyti Lietuvos Vyriausybės ar ambasados prašymų dėl Užsienio agentų registracijos įstatymo (en. *The Foreign Agents Registration Act*), kuris reikalauja, kad asmenys, užsiimančys vidaus politine ar propagandine veikla užsienio interesų labui, užsiregistruotų Teisingumo departamente ir atskleistų savo ryšius, veiklą ir susijusį finansinį atlygį. Pasak V. Aukštuolio tai apsunkina lietuvių, turinčių JAV pilietybę, darbą, tačiau netrukdo savarankiškai dirbti politinėje srityje, bendrauti su Kongresu ir padėti Lietuvai minėtais klausimais. Tuo tarpu ir pats interviu su V. Aukštuoliu vyko išvakarėse prieš susitikimą su Kongreso atstovais, kurio metu turėjo būti aptartas Ukrainos pabėgėlių klausimas.

„Dabar gyvename labai įdomiame laike, šiuo metu daug dirbu su Ukrainos klausimais ir su pačiais ukrainiečiais, kurie mūsų prašo padėti įtikinti JAV dėl daugiau sankcijų. Todėl su organizacija bendraujame su skirtingomis valstijomis ir jų politikais ir skatiname juos. Rytą kalbėsime su Kongreso atstovais. O tuo tarpu kiekvieną ketvirtadienį pastaruoju metu JAV lietuviams ir jų amerikiečiams draugams darome virtualius susitikimus apie tai, kas vyksta Ukrainoje. Praėjusią savaitę buvome pasikvietę ukrainietę, kuri papasakojo, kaip studentai elgiasi Ukrainoje. Šią savaitę turėsime susitikimą su baltaruse, kuris pasidalins, kaip reaguojama į įvykius Baltarusijoje.“¹⁴⁴

V. Aukštuolis pasakoja, kad daugiausia neformalus bendravimas vyksta su kaimyninių šalių atstovais, tariantis dėl rūpimų temų, kurias norima išsakyti Kongresui. Be to, dažniausiai bandant iškelti klausimus į aukštesnį lygį, Baltijos šalių bendruomenės jungiasi, kad būtų labiau išgiršti. Tačiau tokie susitikimai būna formalūs ir iš anksto suplanuoti. Pavyzdžiui, V. Aukštuolio ir jo kolegų iniciatyva prieš porą metų buvo suorganizuotas kasmet vykstantis renginys „Baltic Advocacy Day“, kur Vašingtone su Kongreso atstovais aptariami „Nord Stream 2“ stabdymo, Baltijos šalių saugumo klausimai. Čikagos lietuvė Marija Čyvaitė dalyvavusi susitikimuose pasakoja, kad jie įprastai vyksta visą dieną, bendruomenė pasiruošia apie ką bus kalbama, organizatoriai iš anksto atsiunčia sąrašą, kokiomis temomis bus diskutuojama.¹⁴⁵ Tačiau, kaip pastebi organizatorius, kongresmenai ne visada nori įsiklausyti į nepatogius klausimus ir tai, ką sako bendruomenės.

„Bet dabar kai prasidėjo karas, visi mūsų klauso. Visi nori su mumis pasikalbėti, nes mes bendraujame su ukrainiečiais. Kai organizavome pirmuosius susitikimus,

¹⁴⁴ Vytas Aukštuolis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

¹⁴⁵ Marija Čyvaitė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 26 d.

truko visą mėnesį suorganizuoti vieną susitikimą, dabar susitarti dėl laiko pavyko per vieną savaitę. Klausimas, kiek ilgai toks dėmesys tęsis. ¹⁴⁶

Tuo tarpu JAV pilietybės neturintys lietuviai įsitraukia ne į tokius tiesioginius ir formalius susitikimus su kongresmenais, o kitais būdais bando atstovauti Lietuvos interesus. Todėl minėtų klausimų pati diaspora nesprenžia viena, tai daroma kolegialiai: lietuvių atstovybės ir lietuvių bendruomenės JAV pagalba.

„Pavyzdžiui, JAV lietuvių bendruomenės Visuomeninių reikalų tarybos pirmininkei Kristai Bard pasakėme, ko mums reikia, ji nieko nelaukiant sukūrė laišką, įvardijo jame klausimus dėl paramos Ukrainai ir karinio buvimo Lietuvoje. Išsiuntė laišką visoms valstijoms, visi lietuviai cut ir paste (liet. kopijuoja ir įklijuoja) savo kongresmenų pavardes, pasirašinėja savo vardais. Tai reiškia, kad vienu metu iš 50 valstijų pajuda laišakai į Kongresą vienu klausimu. O šalia to lietuvių bendruomenė dar bendrauja su ukrainiečių ir lenkų bendruomene, veda visus žmones Čikagoje, Vašingtone į gatves ir tai yra juodas darbas. ¹⁴⁷

Iš šio pateikto Ž. Paviliono pavyzdžio apie lietuvių bendruomenės daromą kasdienę diplomatiją, taip pat galime pastebėti, kad ji gana formali. Tačiau V. Ušackas pastebi, kad visi minėti klausimai dažnai būna aptariamai ir neformalioje aplinkoje, vakarieniaujant ar lietuvių organizuojamų renginių metu¹⁴⁸.

Kultūrinė erdvė yra ta sritis, kurioje lietuvių daroma diplomatija dažniausiai pasireiškia per neformalų bendravimą, be to, čia išnyksta skirtis tarp lietuvių, turinčių ir neturinčių JAV pilietybės. Kaip pastebi JAV lietuvių bendruomenės Kultūros reikalų tarybos pirmininkė Giedrė Knieža, diplomatija vyksta visur: nuo mažų renginių iki tarptautinių konkursų ir masinių bei Lietuvos valstybinių švenčių. Pašnekovė išskyrė kelias didelio masto šventes, kurių metu lietuviai tapdavo savotiškais ambasadoriais ir Lietuvą reprezentuodavo Amerikiečiams. G. Knieža pastebi, kad lietuvių bendruomenės veikla gana uždara ir įvairias šventes lietuviai organizuojasi tik sau, tačiau pašnekovė ir pati su skirtingais kolektyvais stengiasi kuo daugiau „*eiti į plačiąją visuomenę*“¹⁴⁹, todėl dalyvauja ne tik amerikiečių organizuojamuose renginiuose, bet ir patys planuoja masines šventes, kaip dainų

¹⁴⁶ Vytas Aukštuolis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

¹⁴⁷ Žygmantas Pavilionis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 3 d.

¹⁴⁸ Vygaudas Ušackas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 7 d.

¹⁴⁹ Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

ar šokių šventės, kuriose, žvelgiant per istorinę perspektyvą, yra dalyvavę itin svarbių žmonių, kaip JAV prezidentas Ronaldas Vilsonas Reiganas¹⁵⁰.

Daugiausia skirtingo masto renginių vyksta Čikagoje, „iš kitų valstijų atvažiuavę žmonės nustemba, kiek daug Čikagoje visko vyksta. Kas yra gražu, kad daugelis viską organizuoja iš širdies, nes dažniausiai tai yra savanoriškas darbas“¹⁵¹. Pavyzdžiui, Čikagoje įsikūrusiose galerijoje „Siela“ ar Čiurlionio dailės galerijoje per metus pasikeičia po bene 30 skirtingų parodų, o savaitgaliais vyksta po kelis renginius¹⁵². Kultūrinių veiklų spektras čia gana įvairus ir į šią sritį galima priskirti tautinių šokių kolektyvus, chorus, galerijas ir muziejus, solistus, muzikos grupes, teatro sambūrius, operą (beje, tai vienintelė pasaulyje etninė opera, įkurta už savo šalies ribų), pavienius garsius asmenis, tokius kaip aktorė Rūta Lee, kuri duodama interviu amerikiečių žiniasklaidai nepraleidžia progos paminėti, kad yra lietuvė. Be minėtų tautinių tokių kolektyvų, Čikagoje yra įsikūrę ir sportinių, pramoginių šokių grupių, kurių poros dalyvauja tarptautiniuose konkursuose, o, užėmus prizinę vietą, iškelia Lietuvos trispalvę.¹⁵³

Vasario 16-oji yra didžiausia šventė, kurią švenčia JAV lietuviai, tai kartu ir pagrindinė diena, kada minėjimų metu organizacijos renka paramą, į minėjimus ne tik Čikagos, bet ir kitos bendruomenės kviečia savo kongresmenus, senatorius (nebūtinai federalinio lygio) ir jų metu perskaito tam tikras rezoliucijas ar išsako pozicijas rūpimais klausimais.¹⁵⁴ Tačiau tokių minėjimų, kur būtų keliami svarbūs klausimai, nėra tiek daug, dažniausiai renginiais siekiama amerikiečiams reprezentuoti Lietuvą. Vienas iš didelio masto renginių, kuriame dalyvauja Čikagos lietuvių bendruomenės tautinių šokių grupė „Suktinis“ – Padėkos dienos eiseną. Svarbu pažymėti, kad daugelis pašnekovų šį renginį išskiria, kaip itin reikšmingą lietuvių bendruomenės pasiekimą, nes norinčių pakliūti į eiseną bendruomenių yra labai daug, tačiau ne visiems tai pavyksta.¹⁵⁵ Tuo tarpu lietuvių bendruomenė yra įsitvirtinusi ir savo dalyvavimu stengiasi būti pastebėta. Pačios eisenos metu uždaromos gatvės, vyksta koncertas, kuris rodomas ir per nacionalinę televiziją (skaičiuojama, kad renginį stebi apie 8 milijonai žmonių). Lietuviai pristato liaudies meną, kur žmonių dėmesį atkreipia kostiumai, kalba, muzika, ypatingai medinės klumpės. G. Knieža pastebi, kad žmonėms kyla daug klausimų, jie domisi, klausia, ką reiškia tam tikros detalės, ir taip po pasirodymų užsimezga pokalbiai apie Lietuvą.¹⁵⁶ Daug dėmesio lietuviai susilaukia ir kitame kasmet vykstančiame renginyje Čikagoje – „Christmas around the world“ (liet. *Kalėdos visame pasaulyje*). Čikagoje viename

¹⁵⁰ Marija Čyvaitė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 26 d.

¹⁵¹ Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

¹⁵² Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

¹⁵³ Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Goda Misiūnienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 9 d.

¹⁵⁶ Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

didžiausių muziejų per Kalėdas pristatomos visų šalių eglutės, tame tarpe ir lietuviška, puošta šiaudiniais žaisliukais. Pagrindinio renginio metu vyksta koncertas, kuriame prisistato kiekviena šalis. Į renginio programą sudėtinga patekti, bet lietuviai jau bene 48 metus iš eilės dalyvauja renginyje, todėl seniai užmegzti santykiai nenutrūksta. Bendruomenė dažniausiai pristato aktyvią šokių programą. Dėl tokio kultūrinio koncerto muziejus lenkia lankomumu visus kitus muziejus, o lietuviams tai yra erdvė pristatyti savo šalį.

Tačiau lietuvių bendruomenė ir pati organizuoja didelius renginius, kurie atkreiptų vietinių dėmesį. Pavyzdžiui, vienoje lankomiausių Čikagoje vietų – Navy Pier (liet. *laivyno perplauka*) – Kovo 11-osios proga šioje kultūrinėje erdvėje lietuviai organizuodavo lietuvių dienas.

Tai visos dienos renginys į kurį būdavo sukviečiama labai daug kultūrinių organizacijų, Lietuvos menininkų, kurie turėdavo savo programas: gamindavo nacionalinius patiekalus, audėjos su rateliais ausdavo. Į renginį atvykdavo ir tokie diplomatai, kaip senatorius Ričardas Džozefas Durbinas¹⁵⁷. Labai daug žmonių sudalyvaudavo renginyje, vien tik lietuvių skaičiuojama apie 3000. Kadangi renginys būdavo nemokamas, labai daug ir amerikiečių apsilankydavo. Kas įdomu, vieno renginio metu kultūrinės erdvės organizatoriai piešė piešinius ant sienų toje erdvėje. Jie nufotografavo vieną mūsų šokėjų porą ir ją perpiešė. Nors šioje erdvėje nebegalima organizuoti tokio masto renginių, tačiau dabar visi, kas praeina, tą piešinį pastebi.¹⁵⁸

Tokios šventės, kaip šokių ar dainų šventė vyksta nenutrūkstamai, G. Knieža sako, jog 16-oji lietuvių tautinių šokių šventė, kuri šiemet vyks Filadelfijoje, turėtų pritraukti bene 10 tūkst. dalyvių iš viso pasaulio. Planuojama, kad joje dalyvaus ir prezidentas Gitanas Nausėda, todėl atitinkamai susirinks daugelis kitų diplomatinių svečių, vietinės merijos atstovai ir pan.¹⁵⁹

Tačiau masiniuose renginiuose lietuviai siekia dalyvauti ne tik dėl to, kad reprezentuotų Lietuvą ir skleistų apie ją žinią, bet ir todėl, nes tam tikros temos bendruomenei yra ne ką mažiau svarbios nei politiniai klausimai. Gintė Damušytė, buvusi Lietuvos ambasadorė Danijoje ir Islandijos Respublikai, atkreipia dėmesį, kad žmogaus teisių klausimai lietuviams JAV rūpėjo nuo senų laikų, dar iki Lietuvai atgaunant nepriklausomybę. JAV lietuviai aktyviai reiškęsi tarptautiniuose formatuose ir skelbė apie žmogaus teisių pažeidimus Lietuvoje, tokius kaip areštai, persekiojimai, bei bandė atkreipti dėmesį į

¹⁵⁷ Ričardas Džozefas Durbinas – JAV senatorius, vienas įtakingiausių lietuvių kilmės amerikiečių JAV politikoje.

¹⁵⁸ Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

¹⁵⁹ Ibid.

Lietuvos laisvės byla.¹⁶⁰ Šiandien lietuvių diaspora dėmesį kreipia į tokias žmogaus teisių temas, kaip LGBT. Vienas iš pavyzdžių, kada lietuvių diasporos dėka buvo atstovauta Lietuvai reikšmingame renginyje, kai Harvio Milko garbei Baltuosiuose rūmuose JAV prezidentas Barakas Obama pristatė jam skirtą pašto ženklą. Pasak R. Baltaduonio, B. Obama norėjo parodyti dėmesį labai gerai pasaulyje žinomam LGBT aktyvistui, kurio šaknys siekia Lietuvą (seneliai buvo Lietuvos žydai). Į Baltuosius rūmus jis pakvietė sūnėną Stiuartą Milką, kuris ne tik jaučia ryšį su Lietuva, bet ir Vilniuje dalyvavo LGBT eitynėse. Tuo tarpu S. Milkas matydamas, kad lietuvių diasporai šis klausimas taip pat reikšmingas ir yra norima, kad požiūris į LGBT tėvynėje keistųsi, į Baltuosiuose rūmuose vykusį pašto ženklo pristatymą jis pasiūlė pakviesti ir lietuvių diasporos atstovus (jame dalyvavo ir pašnekovas R. Baltaduonis), ir Lietuvos diplomatus.

Į renginį buvo pakviesti Seimo narė Marija Aušrinė Pavilionienė bei Lietuvos ambasadorius JAV Žygimantas Pavilionis, jokios kitos šalies ambasadorius nebuvo pakviestas. Bet taip įvyko dėl to, nes tai buvo iškelta lietuvių, kuriems tas klausimas svarbus, ir kuriems labai svarbus ryšys tarp Lietuvos ir Amerikos LGBT.¹⁶¹

Šis įvykis buvo nušviestas ir amerikiečių žiniasklaidoje, todėl tai, kad Lietuvos vardas buvo minimas tokio pobūdžio renginyje, itin naudinga reprezentacine prasme. Tokių pavyzdžių, kad apie lietuvius rašytų vietinė amerikiečių žiniasklaida, nėra daug, bet, kaip Loreta Timukienė, bene dešimtmetį laikraščio „Draugas“ buvusi redaktorė, sako, jei tai būna kažkas egzotiško ir neįprasto, amerikiečiai pasidalija. Tačiau kokią diasporą mato amerikiečiai ir patys JAV lietuviai, dažnu atveju lemia ne amerikiečių, bet JAV lietuvių žiniasklaidos indėlis.

Žiniasklaida dėl kasdienės diplomatijos pavyzdžių gali kelti diskusijų, nes pati darbo specifiška persipina su tuo, kas būdinga kasdienei diplomatijai. Tai yra sritis, kurioje reikia ryšių, santykių užmezgimo, kad lietuviams svarbios žinios pasiektų amerikiečius, todėl žiniasklaidoje, nors ir rečiau nei kitose srityse, bet kasdienybėje ima rasti diplomatija.¹⁶²

Bendrai, Čikagoje ir kituose JAV miestuose labai sumažėjo leidinių. Čikagoje nemokamai dalinamas „Čikagos Aidas“, taip pat lietuviai skaito „Amerikos lietuvis“, anksčiau buvęs popierinis variantas, dabar tik internetinis, jame žurnalistai nedirba, pats redaktorius palaiko laikraštį, tačiau jame didžiąją dalį turinio sudaro reklamos ir iš kitur nukopijuota informacija. Labiausiai iš žiniasklaidos priemonių išsiskiria laikraštis „Draugas“. Laikraštis turi redakciją, profesionalių

¹⁶⁰ Gintė Damušytė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

¹⁶¹ Rimvydas Baltaduonis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 birželio 2 d.

¹⁶² Loreta Timukienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 31 d.

žurnalistų, taip pat turi ir kultūrinį priedą, kuris redaguojamas Lietuvoje. Dėl šių priežasčių laikomas solidžiu ir objektyviu šaltiniu.¹⁶³ Loreta Timukienė sako, kad, kaip ir visur, pastaruoju metu mažai kas skaito popierinę spaudą, o ir pačių skaitytojų mažėja, daugiausia lietuvišką žiniasklaidą skaito vyresniosios kartos atstovai. Galiausiai žurnalistė ir santykį su amerikiečiais apibūdina, kaip ne itin aktyvų, nes skaitytojai daugiausia lietuviai, o susitikimai su amerikiečių žiniasklaidos atstovais vyksta tiek, kiek tai susiję su JAV lietuvių veikla. Pavyzdžiui, jei vyksta renginys, į kurį atvyksta miesto meras, ar vyksta masiniai renginiai, kaip dainų, šokių šventės, kur suvažiuoja tūkstančiai lietuvių iš visos Amerikos ir atvyksta senatoriai, tuomet savo kanalais ir žurnalistus prikviešti nėra sudėtinga.¹⁶⁴ Visais kitais atvejais, reikia įdėti nemažai pastangų, kad lietuvių žinutė pasiektų amerikiečių žiniasklaidos priemones.

Šiuo metu esu garbės konsulo John Vytautas Prunskis padėjėja, kuris Baltuosiuose rūmuose patarinėjo sveikatos klausimais. Jam einant šias pareigas, rašydavau spaudos pranešimus ir siųsdavau dažniausiai į Amerikos spaudą. Bet kol tie pranešimai prasimušdavo į didžiuosius leidinius, užtrukdavo beveik metus: kol surandi žmogų, kuris priima tą informaciją, paaiškini, kad tai svarbu, ilgas procesas. Žinoma, kartais žinutė prasimuša nesunkiai, jei amerikiečiai susidomi ir jiems tai pasirodo originalu, galbūt net egzotiška, kaip, pavyzdžiui, filmas „Šuolis“ ir Simo Kudirkos istorija.¹⁶⁵

Kitas svarbus momentas, patys lietuviai, ne žurnalistai, bando patraukti vietinės žiniasklaidos dėmesį, jei atsiranda probleminė situacija, kurią sunku spręsti be pačių amerikiečių įsikišimo. Čia galima pereiti prie paskutinės išskirtos srities – **religijos** –, nes vienas iš pavyzdžių, kada lietuviai nori žiniasklaidos viešumo, parapijų uždarymas. Buvęs Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Kunigų Vienybės vadovas, kunigas Gintaras Jonikas sako, kad parapijose vyksta kasdienė diplomatija, ypač tokiais momentais, kai gresia parapijos uždarymas. Tokiais atvejais einama į susitikimus su amerikiečių parapijomis, merų atstovais, pasakojama, kodėl reikia, kad parapijos išliktų, aiškinama Lietuvos istorija, o taip pat, kaip tikėjimas įkvėpė žmones sovietmečiu ir pan.¹⁶⁶ Dažnu atveju pavyksta įtikinti, tačiau ne visada, tuomet lietuviai savo kanalais siekia labiau išeiti į viešumą, su tikslu pakeisti situaciją.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Gintaras Jonikas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 12 d.

Niujorke buvo uždaryta Aušros vartų parapija ir uždaryta ne itin gražiu keliu – klebonas buvo iškviestas pas Kardinolą ir kol jis buvo iškviestas, atvyko kurijos darbuotojai, paėmė raktus, užrakino duris ir užantspaudavo. <...> Tada lietuviai kreipėsi ir į spaudą bei televiziją¹⁶⁷ ir tokiu būdu bandė atsikovoti.

Kaip pastebi Čikagos generalinė konsulė Sigrida Mulevičienė, lietuvių bendruomenė yra organizuojama per parapijas ir jis yra itin reikšmingas organizacinis vienetas, nes vienija skirtingoms bendruomenėms priklausančius lietuvius, kurie visuomet susitinka bent kartą per savaitę, o po sekmadienio mišių aptaria ir aktualijas.¹⁶⁸ G. Jonikas teigia, kad parapijos bendruomenės ne tik daro kasdienę diplomatiją, pavyzdžiui, dėl išlikimo, bet jų sukurta infrastruktūra yra tinkama ir dažnu atveju naudojama, kaip erdvė pačiai diplomatijai daryti. Pašnekovas sako, kad ypač Čikagoje yra stipri parapijinė bendruomenė, nes čia įsikūrę daug organizacijų, kurios vėliau ir buriasi į parapijas, todėl pačiose parapijose vyksta daug renginių, jose dažniausiai vyksta Kovo 11-osios, Vasario 16-osios minėjimai, į kuriuos atvyksta politikai, diplomatai iš Lietuvos ir vietos politikos atstovai, bet „gyvenimas parapijose iš esmės toks pat visose valstijose“¹⁶⁹. Vis dėlto, tikinčiųjų gretos retėja, todėl parapijos būna jungiamos ir tokiu atveju pradedama aktyviau bendradarbiauti su amerikiečiais.

Kasdienės diplomatijos galime rasti ir **jaunimo rutinoje**, kurie ne tik dalyvauja minėtuose renginiuose, bet ir patys kuria naujus kasdienės diplomatijos formatus. Jau lietuviškose mokyklose, į kurias renkasi vaikai nuo 4 metų, kaip Maironio lituanistinės mokyklos direktorė Goda Misiūnienė sako, moksleiviai mokomi būti ambasadoriais ir „kad nebijotų pasakyti, jog jie yra lietuviai, nes ne visada vaikai nori kalbėti lietuviškai ar kad žinotų draugai, jog jie kalba lietuviškai“¹⁷⁰. Čia ambasadoriavimą mokytojai supranta, kaip ir Paul Sharp, jog kiekvienas gali būti diplomatu ir daryti diplomatiją, o kartu būti ne tik, pavyzdžiui, mokyklos, bet ir savo šalies ambasadoriumi. Vis dėlto, Marija Čyvaitė, JAV lietuvių bendruomenės vicepirmininkė jaunimo reikalams, pastebi, kad tokio jaunimo, kuris būtų labai aktyvus bendruomeninėje veikloje, nėra itin daug, tačiau sutinka, kad daugelis didžiuojasi būdami lietuviais ir tai atsiskleidžia jų socialiniuose tinkluose, kaip, pavyzdžiui, *Instagram*, kur prie savo biografijų aprašymų daugelis pažymi, jog yra lietuviai. Pasak M. Čyvaitės, jaunimas ypač aktyviai ėmė dalintis žinutėmis soc. tinkluose, kad jie didžiuojasi būdami lietuviais, po įvykių Ukrainoje¹⁷¹.

¹⁶⁷ Vienas iš pavyzdžių: Lincoln Anderson „Lady of Vilnius and ‘Pretzels’ and ‘Provolone’ may lose home“, Amny.com, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.amny.com/news/lady-of-vilnius-and-pretzelsand-provolone-may-lose-home/>.

¹⁶⁸ Sigrida Mulevičienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 27 d.

¹⁶⁹ Gintaras Jonikas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 12 d.

¹⁷⁰ Goda Misiūnienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 9 d.

¹⁷¹ Marija Čyvaitė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 26 d.

Įdomu tai, kad jaunimas, kuris įsitraukia į bendruomeninę veiklą, dažnu atveju savo misiją mato, kaip Lietuvos ambasadorių. Pavyzdys gali būti ir sausio 8 d. vykusį virtuali diskusija „Kaip galime suburti ir suvienyti lietuvių kilmės jaunimą Amerikoje?“, kurioje JAV lietuvių jaunimo sąjungos nariai bandė išsiginčyti, kas juos motyvuoja dalyvauti lietuviškoje veikloje.

2 lentelė. Stipriausi motyvatoriai, skatinantys JAV lietuvių jaunimą įsitraukti į JAV lietuvių bendruomenes.

1.	Noras išsaugoti lietuvių, lietuviškas tradicijas, vertybes
2.	Bendra tapatybė
3.	Lietuviška bendrystė
4.	Užsimezgasios draugystės
5.	Noras išlaikyti lietuvių kalbą
6.	Lietuviški renginiai – unikalūs hobis
7.	Pristatyti pasauliui Lietuvą/ būti Lietuvos ambasadoriais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis JAV lietuvių bendruomenės naujienlaiškiu, 2022, nr. 14.¹⁷²

Jaunimas taip pat, kaip ir P. Sharpas, ambasadoriavimo sąvoką supranta plačiąja prasme – atstovauti Lietuvai.

„Kai manęs žmonės klausia, ką aš veikiu, kas aš esu, tai visada pasakau, kad esu lietuvis, esu lietuvių bendruomenės dalis. Tada seka klausimas, kas tai yra, aiškinu, jog tai didelė organizacija, kokia Lietuvos istorijos ir pan. Mano kolegos, su kuriais dirbu, yra labai sužavėti, kad mes turime tiek daug organizacijų, kad tiek daug darome.“¹⁷³

Kadangi veiklą, į kurias įsitraukia jaunimas, spektras įvairus, kasdienės diplomatijos, kuriai gali būti būdingas dialoginis pokalbis įprastame gyvenime pavyzdžių taip pat galima fiksuoti skirtingų. Vienas ryškiausių pavyzdžių, kurį būtų galima laikyti kasdienės diplomatijos darymu – renginiuose įgyvendinama „bring an american friend“ (liet. pasikviesk draugą amerikietį) tradicija. Kaip M. Čyvaitė pasakoja, tokios organizacijos, kaip Skautai ar Ateitininkai, bent kartą per metus

¹⁷² <https://mailchi.mp/javlb/naujienlaskis-15226888?e=1984dba8a7&fbclid=IwAR0NWZ8K0sE8MsFncCqR-bKYzP3HaQy80H0FjGL3kPAvamCMYcydNKQTI34>

¹⁷³ Marija Čyvaitė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 26 d.

suorganizuoja renginį, kurio metu lietuviai yra kviečiami atsivesti savo draugą amerikietį ir supažindinti su lietuvių veikla. Tokie renginiai neformalūs, jų metu valgomi tradiciniai lietuviški patiekalai, dainuojamos lietuviškos liaudies dainos, vėliau išverčiamos amerikiečiams, aptariama Lietuvos istorija ir pan. Tačiau tokia bendravimo ir Lietuvos reprezentavimo forma persikelia ir į kitus formatus, kaip diskusijas ar pokalbius, atliepiančius aktualijas. Kaip buvo pastebėta, šiuo metu lietuvių jaunimas, padedamas „Baltivist“ organizacijos, organizuoja virtualius renginius, skirtus pasakoti apie situaciją Ukrainoje. Jų metu kiekvienas lietuvis taip pat pasikviečia bent po vieną amerikietį draugą tam, kad jiems būtų paaiškinta, kaip galima padėti Ukrainai, kur būtų galima siųsti pinigus, ir pan.¹⁷⁴

Jaunimo daroma kasdienė diplomatija pasireiškia ir socialiniuose tinkluose, kur jaunimas yra gana aktyvus. Tokia organizacija, kaip JAV lietuvių jaunimo sąjunga, aktyviausiai veikia *Facebook* ir *Instagram*. Čia dalijamasi informacija apie susitikimus, nuveiktus darbus, bet taip nemažai dėmesio skiriama komunikacijai apie tai, kuo Lietuva ypatinga. Tokių žinučių tikslas dvejopas: plačiai paskleisti žinią, kad ją pastebėtų ne tik lietuvių bendruomenės nariai, bet ir amerikiečiai, o taip pat paskatinti JAV lietuvių jaunimą įsitraukti į bendruomeninę veiklą¹⁷⁵. M. Čyvaitė kaip vieną iš sėkmingų pavyzdžių įvardija Kovo 11-osios proga sukurtą vaizdo įrašą, kuriame sudėtos nuotraukos garsenybių, tokių kaip aktorius Džona Hilas, dešimčių istorinius lietuvių krepšininkų marškinėlius „Grateful Dead“.

„Kilo mintis padaryti vaizdo įrašą ir į vieną vietą sudėti visus žinomus žmones, kurie buvo užfiksuoti su marškinėliais. Taip pat įrašė paaiškinome, kokia šių marškinėlių istorija. Kai dalijomės įrašu socialiniuose tinkluose, tikėjomės, kad pasidalins ne tik lietuviai, bet ir amerikiečiai draugai ir kuo daugiau žmonių sužinos apie Lietuvą. Iš tikrųjų taip ir buvo, labai daug kas pasidalino tuo įrašu, pasiekėme amerikiečius.“¹⁷⁶

Taip pat, jei tik universitete mokosi daugiau lietuvių, jie ima burtis į klubus, kuriuose ne tik leidžia drauge laiką, bet ir organizuoja renginius. Pavyzdžiui, Ilinojaus universitete Čikagoje Vasario 16-ąją švęsti atvažiuoja apie 200 lietuvių iš skirtingų universitetų ir visas universitetas žino, kad lietuviai švenčia šią dieną.¹⁷⁷ Jaunimo kasdienybė glaudžiai susijusi su **švietimo sritimi**, čia jauni žmonės

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Goda Misiūnienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 9 d.

vieni pagrindinių veikėjų, kurie galėtų daryti kasdienę diplomatiją, tačiau tokios diplomatijos pavyzdžių rasti sudėtinga dėl keleto priežasčių.

Visų pirma, didžiausios su švietimu susijusios bendruomenės yra lituanistinės mokyklos, kurių tikslas nėra megzti santykius su amerikiečiais ar save jiems reprezentuoti, o suteikti vaikams supratimą, kas yra Lietuva, išmokyti lietuvių kalbos.¹⁷⁸ Vienoje didžiausių lituanistinių mokyklų – Maironio lituanistinėje mokykloje – mokosi virš 500 moksleivių, panašiai ir Čikagos lituanistinėje mokykloje. Taip pat reikia nepamiršti ir mokytojų bei tėvų, taigi galima suprasti, kad tokios bendruomenės gana didelės. Tačiau Maironio lituanistinės mokyklos direktorė sako, jog kasdienės diplomatijos tokiose bendruomenėse nebūna itin daug, nes, pirma, norima stiprinti bendruomenės vidų.

„Renginius švenčiame daugiau viduje, nes, jei kvieti amerikiečius, turi kalbėti angliškai, o mes nenorime to daryti, mokykloje kalbame tik lietuviškai. <...> Bet žinau, kad amerikiečių pradinukų mokyklos daro tarptautines šventes, lietuviai turi savo stendą, šoka šokius, kviečiami mūsų šokio kolektyvai dalyvauti.“¹⁷⁹

Nors tokiose bendruomenėse ir būtų sunku užfiksuoti kasdienės diplomatijos pavyzdžių, vis dėlto, peržengus lituanistinių mokyklų ribas kasdienės diasporos diplomatijos istoriją galima rasti. Vienas iš tokios diplomatijos rezultatų – dešimtyje amerikiečių Čikagos mokyklose moksleiviams į literatūros kūrinių sąrašą įtraukta Rūtos Šepetys knyga „Tarp pilkų debesų“. Šis romanas Čikagose gimnazijose atsidūrė Jono Platačio dėka, kuris šiuo metu dirba pavaduojančiu pasaulio ir JAV istorijos mokytoju.

„Kartais galiu būti iškalbus, gal per daug (juokiasi), bet susidraugauju su gimnazijų direktoriais ir pradėdau pasakoti apie šią knygą. Kadangi ne pilną laiką mokau, tai lankausi įvairiose mokyklose Čikagoje – labai gera proga pristatyti Lietuvos istoriją, o tuo pačiu ir Šepetytės knygą. Vadovų įtikinėti ilgai nereikia. Sakau, jūsų studentai skaito Anos Frank dienoraštį, bet reikia studentams sužinoti apie sovietinius laikus ir kad, palyginus, dar netolimoje praeityje žmonės buvo tremiami į Sibirą. Šiuo metu knyga į literatūros sąrašą įtraukta 8 gimnazijose, dar 4 ją įtraukė

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Ibid.

į vasaros metu rekomenduotiną perskaityti sąrašą, bet procesas tęsiasi, dar turiu kelias mokyklas aplankyti. ¹⁸⁰

Vis dėlto, tokių panašių istorijų interviu metu nepavyko užfiksuoti, todėl bendrai susidaro įspūdis, kad tai šioje srityje gana reta praktika. Taip pat didžioji dalis lietuvių, baigusią lituanistines mokyklas ir vietines gimnazijas, išėję į aukštąsias mokyklas praranda stipresnę ryšį su bendruomene. Todėl aktyvesni jaunuoliai organizuoja mokymus-diskusijas, kurių metu aptariama, kokių naujų veiksmų reiktų imtis, kad pavytų pritraukti lietuvių jaunimą¹⁸¹, tačiau tai taip pat rodo, kad ambasadoriavimas didžiajai daliai jaunimo nėra toks svarbus.

Diskusijų dėl kasdienės diplomatijos darymo JAV ir konkrečiai Čikagoje gali kelti ir **ekonomikos** bei verslo sritis. Iš vienos pusės, tam tikri ekonominiai ir verslo klausimai yra persipynę su politiniais, čia daugiausia tarpininkauja ambasada, konsulatai, bet į tuos klausimus, kaip Amerikos rinkų atvėrimas lietuviškos mėsos ar pieno gaminių eksportui, aktyviai įsijungia ir diaspora.¹⁸² Vis dėlto, verslo atstovai sutinka, kad Lietuvą dažnu atveju sunkiau „parduoti“ amerikiečiams, nes Lietuva dar neturi savo nišos, kokioje srityje ji būtų itin stipri.¹⁸³ Dėl to kasdienė diplomatija vyksta kasdien, tačiau ji persipina su įprastais darbo procesais. Jei laikytumėmės Paul Sharpo idėjos, kad diplomatijai nėra svarbus rezultatas, o svarbiau diplomatinė kultūra ir santykis tarp „savų“ ir „kitų“, tuomet galėtume sutikti, kad tai kasdienė diplomatija. Kita vertus, kyla klausimų, ar tai nėra labiau kasdienė darbo praktika, nes derybos dėl verslo neturėtų būti laikomos diplomatinėmis derybomis. Vytautas Sruoga, JAV lietuvių bendruomenės Tarybos narys, nekilnojamo turto brokeris, atskiria įprastą darbo praktiką nuo kasdienės diplomatijos, bet sako, kad tai gana glaudžiai susiję.

Mūsų kasdienybė tokia: atvažiuoji į ofisą, turi kelis susitikimus verslo klausimais su brokeriais, agentais, pardavėjais, pirkėjais, bet su jais bendraujame visokiais klausimais, ne tik apie nekilnojamą turtą, o ir apie šių dienų aktualijas, taip dažniausiai išeina kalba apie Lietuvą. Taip pat turime „network meetings“, pavyzdžiui, kitą savaitę važiuosiu į vieno miestelio susitikimą su gyventojais, kalbėsiu apie situaciją Ukrainoje. Dažniausiai į tokius susitikimus susirenka 100-150 žmonių, paskutinį kartą pasakojau apie Sovietų sąjungą. Bet tai nėra tik susitikimai, vėliau viskas prasitęsia bare prie kokteilių, kur aptariame ir

¹⁸⁰ Jonas Platakis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 16 d.

¹⁸¹ Marija Čyvaitė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 26 d.

¹⁸² Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

¹⁸³ Vytautas Sruoga, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 13 d., Gintas Baukus, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 11 d.

*bendradarbiavimą. Didesnės organizacijos bando susisiekti su valdžios atstovais, o paprasti žmonės, verslininkai darome tą patį, tik mažesniame lygyje.*¹⁸⁴

Tuo tarpu ryškesnius kasdienės diplomatijos pavyzdžius Amerikos lietuvis Gintas Baukus, buvęs „Western Union“ žmoniškųjų išteklių viceprezidentas, laiko sėkmės istorijomis, nes, kaip ir buvo pastebėta, Lietuvai dar reikia padirbėti ties pasirinkta sritimi, kuri pritrauktų užsienio investuotojus. Nors G. Baukus sako, kad „Western Union“ atėjimas į Lietuvą nemaža dalimi tuo metu vyko atsitiktinumu dėka, žvelgiant į situaciją šiandien, galima matyti ir reikšmingą kasdienės diplomatijos vaidmenį.

„Western Union“ ieškojo operacijų centro Europoje. Mano kolega Deividas, kuris buvo už tai atsakingas, buvo geras mano draugas. Vieną dieną jis užėjo į mano kabinetą ir paklausė: „Ei, tu juk lietuvis, tiesa? Pažiūrėk“, ir išsitraukė geriausių vietų verslui įvairiose pasaulio vietose sąrašą, kuriame buvo ir Lietuva. Jei anksčiau su Devidu nebūtume užmezgę santykių šnekučiuodamiesi prie gėrimų ar juokaudami, jis nebūtų atėjęs į mano kabinetą ir pasitikslinęs, ar aš lietuvis. Jis neklausė apie investicijas, o ką aš žinau apie Lietuvą. <...> Perdėtai nepuoliau įtikinėti, kad čia geriausias pasirinkimas, bet tai irgi tam tikra diplomatinė taktika. Bet pasakiau, kad lietuviai daug dėmesio skiria išsilavinimui, todėl labai tikėtina, kad būtų galima komandą papildyti žmonėmis, kurie yra kompetentingi.“¹⁸⁵

Šis pokalbis buvo pradžia istorijos, nes vėliau sekė pokalbiai, kurie suteiktų daugiau konteksto apie Lietuvą, pavyzdžiui, susiję su istorija ar naryste Europos Sąjungoje. Tuomet situacija susiklostė taip, kad G. Baukus su kolega apsilankė Lietuvoje, tačiau vizitas, kaip G. Baukus sako, nebuvo įspūdingas, nes Lietuva nebuvo pasiruošusi jų priimti, todėl mintis, kad „Western Union“ pasirinks Lietuvą savo padaliniui, išsisklaidė. Šioje vietoje į kasdienės diplomatijos veikėjų gretas ateina G. Baukaus tėvas. Jis matė, kad Lietuvai tokios įmonės atėjimas būtų reikšmingas, todėl iš sūnaus sužinojęs, kad nieko nebus, įtikino G. Bauką dar kartą pasikalbėti su kolega dėl antro vizito į Lietuvą. Tuo tarpu padedant Generaliniam konsulatui Čikagoje, buvo sutarta, kad verslo atstovus Lietuvoje priims to meto premjeras Andrius Kubilius.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Gintas Baukus, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 11 d.

Kai tėtis paskambino ir pasakė, kad man ir mano delegacijai suorganizavo susitikimą su Kubiliumi ir jo kabinetu, visas žaidimas pasikeitė. Man regis mes po darbų šnekučiavomės su Devidu ir aš paklausiau: „Ačiū, kad atvykai į Lietuvą, ir suprantu, kur mes šiuo metu esame, bet ką manai, jei mes dar kartą apsilankytume Lietuvoje, tik jau kitomis sąlygomis?“. Antrasis vizitas buvo visiškai kitoks ir situaciją pakeitė kardinaliai. <...> Kai Lietuva pateko į Top 3, turėjau atsitraukti nuo proceso, nes buvau šališkas.¹⁸⁶

Šioje situacijoje G. Baukus išskiria santykių svarbą ir sako, kad „*sunku eiti į priekį, nei neturi ryšių. Turime daugybę pavyzdžių, kai neturint ryšių, sunku daryti diplomatiją. Su santykiais ateina pagarba, pasitikėjimas, patikimumas, visi šie komponentai daro įtaką diplomatijos rezultatams.*“¹⁸⁷ Paulas Sharpas taip pat teigia, kad socialiniai santykiai tarp grupių labai greitai iššaukia diplomatiją,¹⁸⁸ todėl tiek paties G. Baukaus santykiai su kolegomis, tiek jo tėvo santykiai su konsulatu leido rasti diplomatijai.

Taigi, išanalizavus visas pasirinktas nagrinėti sritis, galima pastebėti, kad kiekvienoje jų JAV lietuviai daro kasdienę diplomatiją. JAV lietuvių diasporos atveju diplomatinis dialogas yra kasdienių socialinių santykių praktika, kuri padeda Lietuvai, kaip mažai valstybei, atkreipti ne tik JAV visuomenės, bet ir politikų dėmesį, ir net tam tikrose situacijose daryti poveikį savo naudai.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Paul Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, 11.

IŠVADOS

Mokslinė literatūra atskleidžia, kad pastaraisiais dešimtmečiais diplomatinės praktikos pokyčiai buvo itin ryškūs: senąsias tradicines diplomatijos normas keičia naujos diplomatijos praktikos. Į frontų linijas įsitraukia įvairios organizacijos, įžymybės, lyderiai, kurių veikla kuria naują diplomatiją. Tokie akademikai, kaip Paulas Sharpas, analizuodami diplomatinės praktikas, dėmesį skiria santykių analizei nebe tarp valstybių, o tarp žmonių. Tokių santykių analizė rodo, kad praktiškai kiekvienas gali būti diplomatu, jei atstovauja, tarpininkauja ar mažina susvetimėjimą tarp skirtingų grupių, tarpusavyje mezgant socialinius santykius.

Nors yra keliamos diskusijos, jog ne tik santykiai tarp valstybių per oficialius atstovus gali būti laikomi diplomatija, tokio veikėjo, kaip diaspora, įsitraukimas į diplomatijos lauką keičia jos tradicinę sampratą. Diaspora, kaip ir profesionalūs diplomatai, gali atlikti tarpininko, atstovo, derybininko funkcijas, nes ji taip pat veikia, kaip ribinė veikėja tarp dviejų valstybių. Ypač tai svarbu mažoms valstybėms, tokioms, kaip Lietuva. Diaspora gali įsitraukti į daugiašales diskusijas ir naudodama švelniąją ar kietąją galią padėti įgyvendinti savo valstybės interesus.

Kadangi diasporos diplomatija yra gana naujas reiškinys akademiniame lauke, norint suprasti, kaip ji veikia, paranku atkreipti dėmesį į socialinių veiklų įvairovę, analizuojančią kasdienę diplomatiją. Pastaroji apima platų naujų diplomatijos veikėjų spektrą, kur svarbi tampa jų kasdienė veikla, gyvenimiška patirtis, praktikos, padedančios atskleisti santykius tarp veikėjų. Analizuojant diplomatinės praktikos dėmesys skiriamas ir tokioms detalėms, kaip laikas ir vieta, kurios padeda atkreipti dėmesį į paprastų žmonių diplomatinės praktikos apsektus, o ne tik oficialių veikėjų.

Naujas akademikų išvalgas įdomu užfiksuoti ir patikrinti realybėje, todėl darbe buvo siekiama iširti, kaip JAV lietuvių diaspora daro diplomatiją kasdieną, ir apginti teiginį, kad Lietuvos diasporos kasdienė diplomatinė veikla padeda Lietuvai būti pastebėtai ar net išgirstai tarptautinėje erdvėje. Norint pasiekti tikslą ir įsitikinti ginamojo teiginio tikslumu, buvo pakalbinti 20 respondentų: JAV lietuvių diasporos veikėjai, Lietuvos diplomatai ir veikėjai, turintys ar turėję patirties darant diasporos diplomatiją Čikagoje, bei išanalizuoti 2020-2022 m. laikotarpio JAV Lietuvių bendruomenės naujienlaiškiai (viso 11 numerių). Jau pirmieji interviu ir naujienlaiškių numeriai parodė, kad JAV lietuvių diasporos veiklų spektras labai įvairus, todėl buvo nuspręsta orientuotis į kelias pagrindines temų grupes bei kalbinti tose srityse aktyviai veikiančius diasporos atstovus. Analizuojamos buvo šios veiklų sritys: politikos, ekonomikos/ verslo, švietimo, kultūros, jaunimo reikalų, žiniasklaidos, sporto ir religijos.

Čikagos lietuvių diplomatinės veiklos tyrimas atskleidė, kad šiandien diaspora, kaip ir kriziniais Lietuvai laikotarpiais, aktyviai mezga tiek švelniosios, tiek kietosios diplomatijos santykius su

amerikiečiais. Tačiau šiandien JAV lietuvių diasporos diplomatija ypatinga tuo, kad ją daro gerokai daugiau skirtingų veikėjų: pirmosios, antrosios ir trečiosios kartos emigrantų atstovai. JAV lietuvių bendruomenė yra nevienalytis darinys, o skirtingų emigrantų bangų ir organizacijų junginys. Nors tyrime pastebima, kad šiandien daugiausia kasdienybėje diplomatija užsiima antrosios emigrantų kartos atstovai, iš jų diplomatines žinias, patirtį, pažintis aktyviai perima trečiosios emigrantų bangos atstovai. Tyrimo dalyviai skaičiuoja, kad vien Čikagoje veikia apie 80 didesnių ir mažesnių veikiančių skirtingų JAV lietuvių organizacijų – tai skirtingų emigrantų bangų aktyvios veiklos rezultatas. Reikia pastebėti, kad interviu atskleidė, jog tai, kaip daroma diplomatija Čikagoje, nesiskiria nuo lietuvių kasdien daromos diplomatijos kitose valstijose ir miestuose, esminis skirtumas – Čikaga didžiausia lietuvių santalkos vieta, todėl čia diplomatija daroma itin aktyviai.

JAV lietuvių diaspora nevienalytė tiek emigrantų bangų, tiek organizaciniu atžvilgiu, todėl ir kasdienės diplomatijos santykiai užsimezga labai skirtingose srityse. Tyrimas parodė, kad lietuviai mezga socialinius santykius su amerikiečiais su tikslu reprezentuoti, atstovauti Lietuvą ar daryti įtaką, siekiant naudoti Lietuvai. Švietimas, žiniasklaida, sportas ir religija yra tos sritys, kuriose diplomatija kasdienybėje pastebima, tačiau ne visada tokia ryški. Šias sritis atstovaujantys tyrimo respondentai teigė, jog tai, ką jie daro, laiko diplomatija, o save – savotiškais ambasadoriais, tačiau nemaža dalimi šių organizacijų veikla siejasi su lietuvių bendradarbiavimu tarpusavyje, kur amerikiečiai neįtraukiami. Tuo tarpu politikos, ekonomikos/ verslo, jaunimo reikalų, kultūros srityse lietuviai aktyviai kuria santykį su amerikiečiais, todėl ir kasdienės diplomatijos pavyzdžių galima rasti itin daug. Visose srityse kasdienė diplomatija pasireiškia per lietuvių ir amerikiečių santykių mezgimą, nepriklausomai nuo vietos ir laiko, tiksliau – santykiai gimsta labai skirtingose erdvėse: nuo pokalbių baruose iki kontaktų užmezgimo oficialių renginių metu Baltuosiuose rūmuose, o santykis ir kalba apie Lietuvą gali prasidėti nuo menkos detalės, pavyzdžiui, paaiškinimo, ką reiškia lietuviškas vardas.

Svarbu pastebėti, kad į JAV lietuvių diasporos kasdienybės diplomatiją įsitraukia tiek paprasti žmonės, tiek reikšmingas pozicijas užimantys veikėjai. Abi šios grupės gali vienodai reikšmingai atstovauti Lietuvos interesus ir daryti įtaką JAV sprendimų priėmėjams. Būtent kasdienybės diplomatija padeda atkreipti dėmesį į tas lietuvių veiklos sritis, į kurias dažniausiai dėmesys nėra kreipiamas. Tyrimas parodė, kad ties JAV Kongresu lietuvių daroma diplomatija nesibaigia, priešingai – eiliniai amerikiečių ir lietuvių kolegų pašnekesiai gali tapti erdve, pavyzdžiui, būsimoms verslo investicijoms į Lietuvą. Tokios pažintys ir užmegzti diasporos santykiai labai reikšmingi lietuvių diplomatams, dirbantiems JAV. Diaspora tampa pagrindine pagalbininke mezgant oficialius santykius tarp Lietuvos ir JAV. Lietuvos diplomatus toks diasporos įsitraukimas skatina permąstyti tradicinį diplomatijos konceptualizavimą, visi respondentai be išimties sutiko, kad diplomatija nebėra tik apie oficialių institucijų ir jų profesionalų veiklą, o kur kas daugiau.

Igyvendinus tyrimą galima patvirtinti ginamąjį teiginį, kad JAV lietuvių diasporos kasdienė diplomatinė veikla padeda Lietuvai būti pastebėtai ir išgirstai tarptautinėje erdvėje. Nors diasporos diplomatijos sąvoka Lietuvos akademinėje erdvėje dar nėra prigijusi, tai, kaip skirtingose srityse veikia lietuviai Amerikoje, patvirtinta, kad tokia diplomatija veikia ir yra efektyvi.

Diasporos ir kasdienės diplomatijos duetas rodo, kad diplomatijos tradicinė samprata stinga naujumo ir ne visada atliepia šių dienų aktualijas, nes diplomatinės praktikos peržengia oficialių pareigūnų veiklos ribas ir persikelia į visų piliečių kasdienybę. JAV lietuvių diasporos diplomatija parodo, kad į diplomatijos lauką net tik gali, bet ir įsitraukia platus spektras veikėjų, tuo tarpu kasdienė diplomatija praplečia diplomatinę praktikų ribas. Abi šios sąvokos akademiniam lauke gana naujos, todėl tyrimų lauką plėsti itin verta ne tik žinių, bet ir metodologine prasme. Galima dėmesį kreipti į antropologinius ar etnografinius aspektus, kurie leistų plėsti šių sąvokų supratimą, o kartu ir atrasti dar naujų pjūvių tyrinėjimams.

Priedas Nr. 1

Pusiau struktūruoti interviu

1. Kęstutis Vaškelevičius, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 gegužės 2 d.

Kęstutis Vaškelevičius, LR Vyriausybės kanceliarijos, Tarptautinių santykių ir Europos Sąjungos grupės vadovas, buvęs Lietuvos ambasados JAV patarėjas.

A. G. Kiek pati ambasada bendradarbiauja su diaspora?

K. V. Bendradarbiauja diaspora gana aktyviai, vos ne kasdien, nes labai platus spektras klausimų, gali būti grynai diasporos klausimai, kultūriniai renginiai, kurie vyksta praktiškai kiekvieną savaitgalį skirtingose valstijose. Ten, kur gyvena didesnės lietuvių bendruomenės, grubiai paėmus 20 valstijų, tai 20 renginių, plius Čikagoje, tai dar reikia padauginti, nes renginių ten vyksta daugiau nei vienas. Tai renginiuose prisideda, palaiko. Kada vyksta šeštadieninės mokyklėlės, lietuvių išlaikymas, bet bendradarbiavimas gali būti ir kitose srityse. Pavyzdžiui, padeda lietuviams užmegzti politinius kontaktus. Dabar lietuviams trečiabangininkai sukūrė verslą, tai įvairiais aspektais.

Ambasada mezga su įvairiomis organizacijomis santykius, pavyzdžiui, JAV lietuvių bendruomenė. Jie renka tarybą ir valdybą kelių metų kadencijai, tai tie organai tokie, kurie patys didžiausi, ir vykstantieji. Yra vadinamieji chapteriai tų tarybų, tai jie renka valdybą, tai su tais chapteriais irgi bendradarbiauja.

Be šitos organizacijos yra ir verslo visokios veikiančios organizacijos, kai kurios lietuvių bendruomenės bendrauja platesnėje veikloje, politiškai svarbu Vašingtone turėti matomumą ir balsą, tai kai esi vienas tokioj didelėj Amerikoje, tai nelabai kas klauso, dėl to yra susikūrę tokios dvi organizacijos: JBANC, kongrese ši organizacija labiausiai matoma, lobina ir atstovauja interesus Baltijos šalių. Vašingtone taip pat veikia Centrinė vidurio Europos koalicija, kurioje iš Europos dalies bendruomenės, aišku, galingiausi yra lenkai, taip pat be jų yra vengrai, čekai, latviai, estai, rumunai. Taip pat palaikom santykį su garbės konsulais. Tarp tų garbės konsulų Amerikoje puse lietuvių yra, galbūt net daugiau. Tada JAV lietuvių verslas susivienijo į asociacijas, Niujorkas turi ir Čikagą turi savo nemažai kontaktų.

Tada yra ir krepšinio grupė, ambasada kiekvienais metais jau 16 metų iš eilės organizuoja JAV lietuvių krepšinio turnyrą Ambassadoriaus taurei laimėti. Labai vienijantis veiksnys, kada į Vašingtoną suvažiuoja iš visos Amerikos lietuviai, tai su sportininkais palaikome ryšį. Ir aišku stengiamės palaikyti su pavieniais sportininkais, žvaigždėm, su mokslininkais, kurie universitetuose dėsto, tai tokių pjūvių labai daug ir įvairių, bet nėra tokios vienos sistemos. Jei yra aktyvesni žmonės arba patys ambasados darbuotojai, pavyzdžiui, atvažiuoja diplomatas aktyvesnis ekonomiais klausimais, tai jis tada labiau angažuojasi su JAV verslininkais. Iš principo, bendras principas, kad ryšys nuolatinis yra.

A. G. Ką jos daro, ar galima tai laikyti diplomatija?

K. V. Tikrai galima ir kai kurie yra puikiausi ambasadoriai, bet čia yra du aspektai. Vienas, soft diplomacy, viešoji diplomatija, jie čia didžiausi sąjungininkai, be abejonės, labai stiprūs. Net ambasada, kai daro viešus renginius, tai labai didelė dalis renginių kai bendradarbiaujam su jais, organizuojant koncertą, diskusiją, ne viskas aišku, arba net kai tremtinių vardus skaitėm Birželio 14-ąją, tai mes su bendruomene buvome partneriais. Jie turi savo kontaktų, turi savo priėjimą prie amerikiečių, gali pakviesti, mobilizuoti, sudalyvauti. Bet lygiai taip pat jie organizuoja aktyviai visokius renginius, Čikaga iš viso yra atskiras pasaulis, ten renginių be galo daug. Mano asmeninis pavyzdys, Atvažiavo Anušauskas prieš kelis metus, pristatinėjo savo knygą apie Lietuvos laisvės kovotojus, tai jį kvietė iš Centrinio Niu Džersio, iš pradžių bendruomenė suorganizavo kelis pristatymus skirtingose vietose, paskui mes prisidėjome prie organizavimo, tai Anušauskas pristatinėdamas knygą apvažiavo penkias valstijas, tai praktiškai tokius dalykus ir renginius mes organizuojam, nes lygiai taip ambasada irgi organizuoja, tik tiek visko, kad tu neaprėpsi, ir labai sveikintina, tai čia toks pat būtų projektas, kaip kad ambasada būtų organizavus, bet lietuviai pakvietė, suorganizavo, atvažiavo.

Antras aspektas – hard diplomacy, klasikinė, kur, pavyzdžiui, būtų einama kalbėtis su JAV valstybės departamentu, su politikais, su Kongreso nariais, su senatoriais, tai JAV lietuvių bendruomenė visada buvo labai įtakinga, nes rašydavo laiškus, dabar jie taip pat rašo, nes yra ta jėga, kur praktiškai ne visada ir ambasada gali padaryti tiek, kiek jie padaro, nes jie yra rinkėjai. Amerikos politinė sistema yra sukonstruota taip, kad rinkėjas yra karalius. Jei rinkėjas parašo savo senatoriui laišką, tai tokia taisyklė, kad jis turi atsakyti, tai pavyzdžiui, jei 10 lietuvių parašo Niujorko valstijos senatoriui laišką, jis gauna 10 tokių pačių klausimų, tai čia galingas ginklas yra.

Aš dirbau tais metais, kai ambasadoriavo Ušackas, tai jau kaip ir buvo aišku tuo metu, kad Lietuva įstos į NATO, bet dar reikėjo daug ką ratifikuoti, tai iš tų laikų atsimenu tų laiškų buvo daug. Dabar, kai reikia skirti Baltijos šalims ar Vidurio centrinei Europai karinės pagalbos, irgi svarstomas biudžetas Kongrese, tai tokiais atvejais siunčiama.

Kitas momentas – nuolatinis darbas, kur vyksta pokalbiai su Kongreso nariais, tai JBANC pagrindinis, nes jie eina kiekvieną savaitę po porą kartų į Kongresą, nebūtinai su Kongreso nariais, bet su jų komanda, nebūtinai tie įstatymai turi liesti mus, pavyzdžiui, pagalba Ukrainai, tai iš dalies irgi mūsų užsienio politikos dalis, savo laiką skiriame, kad mobilizuotume ir ta pagalba Amerikos būtų suteikta.

Pernai metais vyko gyventojų surašymas, bet dar ir ambasada pateikia vertinimą, kiek yra nelegalių lietuvių, nes tokių irgi yra nemažai. Čia yra trys pjūviai, oficialūs JAV duomenys, tada bendri duomenys, ką ambasada sako (įtraukiant ir tuos, kurie nesudalyvavo cenze, gyvena be žalios kortos), Lietuvos piliečiai (pilietybė). Plius, reikia turėti mintyje, kad amerikoniai kalba, kad jis yra lietuvis, bet tai labai skiriasi nuo to, kaip mes suprantame. Amerikoje kadangi buvo katilas tautų, vienas ir tas pats žmogus gali pasakyti, kad yra 8 ir jis gali sakyti, kad yra lietuvis, nes jo prosenelis buvo prosenelis, bet vienas gal lenkas, kitas iš Vietnamo ir jis save identifikuos, kaip 8. Irgi tai reikia turėti omeny, kad ta skirtis yra labiau išbliurusi. Žmogus gali turėti 8 identitetus.

2. Karl Altau, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 gegužės 28 d.

Karl Altau, Jungtinio Baltijos ir Amerikos nacionalinio komiteto vykdomasis direktorius, estų kilmės. Interviu vyko anglų kalba.

A. G. What is the main aim of your organization?

K. A. We represent three Baltic communities here in the US, but Lithuanians are so much bigger than Latvians and Estonians combined in the US, they do more, so there is much more in Lithuanian things around and Lithuania's history in the US is much deeper and longer than Latvians and Estonians for the most part.

If you talk with any Lithuanian in our organization, they will say that JBANC was kind of founded in 19th because Lithuanians who were here in Chicago and dealing with Washington about Lithuania 's independence. So basically, the former runner of this organization was Lithuanian information office in Washington that helped achieve independence and recognition from the US. Latvians and Estonians organizations were formed after WW2, diaspora came here, but Lithuanians organizations there were already formed hundred years ago, they have the whole separate history, books that are written on that.

There are political, religious organizations, also parties as socialists, conservatives etc., different groups but all working together somehow because they are Lithuanians. But now our organization is old organization but young people working and are more active, they have a lot of work with schools throughout the America and the churches etc.

A. G. What kind of questions you concentrate on?

K. A. People do ask why we should be still interested and there is also the idea of the case of simulation because we find out that as far as the language goes and culture any community can bring down the mountains. Coming back to years after restoration of independence, older generations said that okay, we achieved what we wanted to achieve, some people went to Lithuania to help people there, but other people just began and went on with their daily lives. I started to work in this organization around 1997 and then I find out that not all the issues were solved because there were still Russian troops in the Baltic countries, and it took few years before they left. there was a lot of

talk in the US congress and work with the communities to help, to get Russians out as soon as they could, and Russia was in no hurry to take the troops out. So, it took an effort to change the situation in all the central eastern European countries. It would have taken much longer for the Russians to leave if not diaspora's help.

When I came to this organization and people were working as coalition themselves. Around 2004 people became active or came back, there was a new generation and in 2004 we had a discussion among ourselves, okay, the country is independent, Russians troops are gone, what's left and so we saw that there are human rights issues. Also, there was still some kind of pressure of Russia on different things, they were actively trying to manipulate minorities situations in Estonia and Latvia with Russian minorities, there were transit questions about the Kaliningrad, so that was the issues that didn't quite go away, so there was like this historical revision that became very important. so, we began working on civilian projects. it is not the big famous start that everybody knows but there were people who helped daily. Those were the things that we started really focusing more on 2004 and that's kind of the same after all these years. human rights one of the biggest issues and it is very important in the US right now and all this corruption stuff. Baltics were still suffering from all these money laundering, banks falling and that's an increasingly important issue for us right now. So the Americans are very interested in it and I think that there is an important angle for the Baltics too because they are on the borders with Russia and they see that field every day and chemistry here is very active, the government are working with the US to try to act against it and in order to do that you have to look at Russia and the sources with all the bad actors going on. So, we feel that you must develop the standards, you must work here at home, but you also have to work with partners. So, I think US is interested in us so we can help in some way. But there are more things, like Belarus and Ukraine became very important too.

A. G. How the organization try to improve relations between America and Baltic Countries?

K. A. I would say that what we are doing is more hard diplomacy, it is more politics and culture education. If Lithuanians Americans are organizing this big dancing festival you know for us let's say it is nice that all Lithuanians are getting together and so I think that every member of US congress from Pennsylvania should know about this, should know that there are a lot of Lithuanians together in Pennsylvania. In generally politicians go around, shake hands, kiss babies, if they see fifty thousand Lithuanians in Philadelphia, they are going to say hey, Lithuanians, how are you all doing, and it makes the path, it makes it easier for us to communicate with these politicians. So, the hard diplomacy

kind of works with the soft diplomacy. but we are focusing all on issues working with putting us voters in touch with their representatives in congress for the most parts.

Advocacy days are very good example of collaboration we have had coordinated visits to the US Congress to talk about specific issues. 2018 this year was the third time we met. We ask people from my communities to get together, to take time, either to participate virtually, we get from 50 to 80 people for those efforts, we organize meetings with specific senator from that state or the representative from their district and when you get to talk about some issues you cannot talk about everything that you are doing, you have to talk about important issues for the day. The most important things is the security assistant for the Baltic countries because it has been important, very important especially since the war in Ukraine started and I think there is more interest in the US to make sure that the Baltics have the right tools necessary whether it is by exchanges, exercises, use of equipment, building infrastructure, all of this stuff, so this is usually the number one thing that we talk about. this year was about Nord stream 2, it is very easy, very simple, stop Nord stream 2, that's all you must remember, so this is one if the issues that we are working on right now. And another thing that we work on is cyber security, but it can also play with a soft diplomacy. These things are not very official, but we have some good friends in the Senate and in the House where it is official, so if there is Baltic Americans somewhere they can ask, hey, you know me, we work together, you are interested in the Baltics, why don't you enjoy our event and in this way members of Congress who are interested in the Baltics they join. That is the way of keeping them on our radar screen, but these members may have different interest, for some maybe the security is something that they talk about on regular basis. A few days ago I was talking with Estonian guy, he is a stamp collector and then he met this guy who was a member of congress, he met this guy who later became a senator, he was also interested in collecting stamps and they started to talk about their stamp collections and then this guy became very important senator and he became the head of the Senate Baltic freedom caucus (kalba apie Dick Durbin), who is probably the most famous Lithuanian American politician in the congress right now.

Last year there came people out of nowhere and were saying that we must do something about the situation in Belarus and Ukraine, they started organizing demonstrations all over in the US. So we are talking to the white house, we are talking to the congress, we are interesting in what we can more to help, what we tried to do get a meeting with president Biden or his stuff before he goes to Brussels, we wanted to make sure that he understands that we are very concerned and that Belarus is going to be one of the issues that they are going to talk about. And we were disappointed about the Nord

Stream because it seems that they called back a little bit about the sanctions and so we were little critical about that because we think that Putin can win.

But the challenges are also to get people from our communities interested. we work with all the main Baltic organizations, we expect people to join us to help too and a lot of people just because they haven't done it before, we must go through these steps and give them talking points and sort of explain during the training sessions and things like that. So, there is a lot of work. 30 years ago, it was easier – we need independence – right now we want to stop Nord stream, so we must explain the context why.

sometimes there are questions, like why American soldiers must defend Tallin, Americans don't understand too much, I think there is a lot more people who know about the Baltics than when I first came. in congress right now there are many more people who travel to Baltic countries in the last ten years. there is interest, people understand us better, but you always must explain. When I talk to some offices, when I say Baltics, they mix us with other countries, so you must remember that is Estonia, Latvia, Lithuania. Even US media sometimes say post-Soviet Union countries, you don't say Germany is a post Nazi country, so you have to explain because people understand but sometimes do not quite get it clearly.

A. G. Can you single out the event where you can notice the practices of everyday diplomacy?

K. A. 1989 august 23 something happened in US, there was this Black ribbon day campaign which is still going on, on Facebook a friend of mine we had a black ribbon day on Facebook page, when this moth comes, people get more interested in the past events, that was the big thing here in the US, that was the anniversary of Molotov-Ribbentrop pact signing, on this day a lot of people went out of town on august 23, we had great events. Lithuanian embassy in Washington also organized some events, we were there in the embassy around 60 people, holding hands, singing, we needed 300 people to hold hands from Latvian embassy to Estonian and we were able to do it and there was a lot of people, I think it was weekend. And two years ago, we organized this big event worked together with the embassies and we held hands in the circle, also around 300 people in Washington and in so Americans who were there thought like okay, it's the singing revolution, that's the Baltic thing, so this kind of information stuck people in the memories. So, the whole story about freedom, singing is the thing that Americans remember. For me what is memorable, we had various meetings in the Senate but in couple years before, 2001, we had a large petition where people signed papers with the name

and the address because this is the information to ask US president to support Estonia Latvia Lithuania going into NATO, so we had people in all 50 states going to stores and putting their signatures on the tables, it was collected 25k, maybe it can seem not that much but we took them to the white house and we remember how some people from the national security council said wow, this is really good, we had very nice meeting with the president Adamkus, but guess what, next day there was 9/11, so I had people from Chicago who were visiting Lithuanians in my apartment and there we no planes for three days, they couldn't fly back to Chicago, they couldn't drive a car, and so they step around for three days and president Adamkus was the only leader of a country, who was visiting the US at that time. so, at that time 9/10 we had a good feeling that the US is going to say yes, and the Baltics have to join the NATO. And after 9/11 happened things changed, but finally we got the result after 10 years campaign of becoming part of NATO. For me this is very important case, because that everybody came together from Baltics that was a very big thing. That was the case that diaspora made some great impact on.

3. Rimvydas Baltaduonis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2021 birželio 2 d.

Rimvydas Baltaduonis – Pasaulio lietuvių bendruomenės Ekonominio bendradarbiavimo komisijos pirmininkas, ekonomikos profesorius, JAV lietuvių bendruomenės narys. Trečiosios emigrantų kartos atstovas.

A. G. Kaip JAV lietuvių diasporos gyvenime reiškiasi kasdienės diplomatijos darymas?

R. B. Šalių bendradarbiavimas vyksta keliais sluoksniais: mokslas, kultūra, švietimas, sportas, ekonomika, verslas, tas bendradarbiavimas labai daugiasluoksnis.

Dabartinių veiklų nelabai kas yra tyrinėję arba ne taip giliai. Dabar jei žiūrime į pastaruosius 20 metų, daug kas pasikeitė, daug JAV lietuvių, įstojus Lietuvai į NATO ir ES, jie net ir prarado tokią misiją viduje, kam jų veikla reikalinga, nes nepriklausomybė atkovota, Lietuva apsaugota stipriausiu kariniu aljansu, įstojo į ES, dabar visi turėtų gyventi Lietuvoje visi, jei kas išvažiavo, grįžti turėtų, ir dirbti Lietuvos valstybės labui. Tai JAV lietuviai, ilgaamžės diasporos, kurie yra emigravę po 2 pasaulinio karo, jų vaikai, vaikaičiai, kurie užaugo JAV, jų toks buvo tikslas pasiektas ir sunku suprasti, kodėl bėgti reiktų iš tos Lietuvos ir kam reiktų tos lietuvių bendruomenės. Net ir tie dalykai kultūriniai labiau susilpnėjo. JAV lietuviai daugiau nei bet kurioje kitoje šalyje, jie apskritai matė savo misiją, kaip išsaugoti lietuvių pasaulyje, nes Lietuva buvo okupuota ir daugelis žiūrėjo, kad na, Šaltasis karas, supervalstybė užgrobusi šalį, rusifikuoja regioną, ir kad tradicijos, kultūra išliks, buvo nerealus dalykas tikėtis, bent jau jų gyvenime ir misija buvo išsaugoti Lietuvą ne Lietuvoje. Ir kai Lietuva gavo nepriklausomybę, pradžioje visi pokyčiai kėlė klausimus, kiek čia ilgalaikis dalykas, bet įstojus į sąjungas pasidarė aiškiau. Ir kai neteko tokios misijos, lietuvių bendruomenei susvyravo šiek tiek pagrindas po kojomis. Pati stipriausia organizacija yra JAV lietuvių bendruomenė ir ji inkorporuota Ilinojaus valstijoje, turi apie 50 apylinkių, 10 apygardų, turi labai aiškią struktūrą, bendrą biudžetą, komitetus, tarybą, viskas veikia labai sustyguotai.

Vienas iš komitetų yra visuomeninių reikalų komitetas, kurio darbas – ryšių palaikymas su Vyriausybe, su kongresu, su senatoriais. Pati organizacija negali įsitraukti į politinę veiklą, remti atskirų partijų, bet ką jie gali daryti, išsakyti pilietines pozicijas. Ką visuomeninių reikalų komisija visada darydavo, priimdavo rezoliucijas, nutarimus per metinius Tarybos suvažiavimus, visuomeninių reikalų taryba pasiūlydavo, o tada jau visa Taryba – aukščiausias organas JAV lietuvių

bendruomenės, priimdavo rezoliucijas, kurias siūsdavo kongresmenams, senatoriams, Baltiesiems rūmams, kokiais rūpimais klausimais.

Dabar bendruomenė ne tik kad priima kokią rezoliuciją, kurią vėliau išsiuntinėja, JAV lietuviai labai gerai supranta, kad veikia, kai žmonės rašo savo kongresmenam, senatoriam tiesiogiai, nes visi tie kongresmenai ir senatoriai turi atsakyti. Aišku ne jie patys atsako, turi visą armiją komandos, bet jie turi atsakyti ir suformuluoti poziciją, nes ten kiekvieno rinkėjo balsas yra svarbus, nes jei ignoruosi, piliečiai užpyksta ignoruoja ir tuomet pralaimi rinkimus. Vasario 16 yra pati didžiausia šventė, kurią švenčia JAV lietuviai, ji pagrindinis fundraisingas ir minėjimas, nepriklausomybės, nes kovo 11 nebuvo, todėl per tą Vasario 16-ąją bendruomenės pakviesdavo savo kongresmenus, senatorius, nebūtinai iš federalinio lygio, galbūt iš Valstijos ir jie perskaitydavo tas rezoliucijas arba dar nubalsuodavo savo apylinkėje, kad mes irgi pritariam ir tada siūsdavo tuos laiškus, ragindavo savo apylinkių žmones siūsti privačiai, nes taip yra paveikiausia. Tai tas visuomeninių reikalų komitetas, jis toks institucionalizuotas bendruomenės organas.

Kadangi buvau pats toje Visuomeninių reikalų komisijoje du kartus, ten ne tik JAV Lietuvos valstybių santykiai, aišku yra daug kitų dalykų: pilietybės išsaugojimas, internetinis balsavimas, lietuvių įgalinimas užsienyje, bet iš tų klausimų, vieni aktualiausių, pozicija dėl NATO, kad JAV toliau palaikytų įsipareigojimus ginti Lietuvą ir Baltijos šalis, paprastai čia Baltijos šalys kartu veikia. Arba kad JAV dislokuotų karius Lietuvoje. Kad kovotų su dezinformacija, kas vyksta Rusijoje. Dėl komunizmo, kad jį prilygintų fašizmui. Daugiausia saugumo klausimai, kuriais stengiamasi aktualizuoti grėsmę, su kuria susiduriama.

Kai senatoriai, kongresmenai, nebūtinai federaliniu, gali būti valstijos lygiu, gauna tuos laiškus arba skambučius, tai visą laiką dažniausiai bandoma atsakyti 100 proc. Jei atrašo laiškais, tie laišakai gali būti labai aptakūs, dažniausiai `kongresmenas pasigiria, ką jau yra padaręs Baltijos šalims, prieš komunizmą ar NATO saugumui, bet jei nepritaria idėjai, tai irgi gražiai atsako, kad neatstumtų to rinkėjo. Kadangi aš nesu pilietis, tai negaliu to daryti, viena iš blogybių, kad Lietuva dvigubos pilietybės neįteisina, nes daug mūsų nepriima JAV patirties. Tokie skambučiai ir laišakai formuoja kongresmeną tam tikru klausimu.

Kitas būdas – Baltic Caucus – kongresmenų ar senatorių grupė, kuriuos sieja tam tikras reikalas, pavyzdžiui, Baltijos šalių saugumas. Tas Baltic Caucus yra vienas iš tų, kuris turi tuos lunch'us (liet. pietus), susitikimus, gal net ir konferencijas ir jie gali nuspręsti priimti rezoliuciją kongrese, ir tų

rezoliucijų buvo, pavyzdžiui, pasmerkėm komunizmo nusikaltimus. Paskutiniu metu nemažas ažiotžas buvo dėl Nord Stream kilęs (Nors Streamas, Astravas taip pat rezoliucijose nusėda), tai Baltic Fokas, JBANC pastangom labai prasiplėtęs, aišku ir Lietuvos diplomatai prisideda prie bendradarbiavimo valstybiniu lygiu. Tai ši grupė priėmė sankcijas dėl Nord Stream, inicijuoja, ir kai tokia didelė grupės, kur ir iš vienos ir iš kitos partijos atstovai pasisako, kad tai svarbus dalykai ir paaiškina kolegoms, kurie nežino apie Baltijos šalis, kodėl tai svarbu ir kongresas nubalsuoja.

A. G. Kokius klausimus Čikagos lietuviai kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

R. B. Tai visuomeninių reikalų žinutės yra svarbios, tie laiškai, skambučiai. Bet kas mane labai žavi – jaunimas. Jie lankė Dainavos, Neringos stovyklas, jie visi aktyvesni lietuviai vieni kitus pažįsta, šokę tuose pačiuose ansambliuose, dalis jų jau yra profesinė prasme subrendę ir kai kurie dalyvauja įvairiose lobizmo kompanijose, kurios dirba su tam tikromis pramonės šakomis. Tai pavyzdžiui, yra toks Vytautas Aukštuolis, kuris su farmacija dirba ir dabar gyvena Vašingtone, jis yra įkūręs grupę Baltivist, jis vienas iš iniciatorių, kuris yra idėjinis vadas, kuris subūrė du kartus lietuvius ir kongresmenus bei senatorius, į Baltic days, nueina pas senatorių ir lobina, aiškina, kokie klausimai yra svarbūs, tikrai žinau, kad NATO, kad kalbėjo apie prekybos ryšius, kad daugiau prekiautų Lietuva, Baltijos šalys su JAV. Ir JAV turi tam tikrus svertus, kad nebūtina derėtis su ES, bet ir su atskirais regionais, ar šalimis. Tai jie turi tokią reguliarią praktiką, nes ne tik Baltijos šalį taip daro, eina pas senatorius, tai jei yra tos valstijos gyventojas, rezidentas, tai tada jie priima, ir ateini, atsineši kokį dokumentą, išdėlioji, pakalbi, paprastai ne su pačiu senatoriumi ar kongresmenu, bet su jų padėjėjais, jie išklauso, paskutiniai susitikimai, kuriuose dalyvavo, buvo daug jaunų žmonių. Dažnai nuėjęs pas kongresmeną, jei jis nepriklauso Baltic Caucus, siūloma prisijungti, nes vien jau jo pavardės būvimas priduoja labai daug svorio, kai lyderis kalba apie kažkokią temą. Tai patys aktyviausi rėmėjai buvo senatorius Durbinas iš Ilinojaus ir kongresmenas Šimkus. Šimkus dėl Trumpo nekandidavo, tai Lietuvai didelė netektis, nes jis labai padėdavo, jei kokia grėsmė iškildavo. Jei lyderis Durbinas išstoja ir kalba Baltic Caucus vardu, tai jau žymiai didesnis svoris, nei vienas senatorius.

Jei JAV lietuvių bendruomenė yra labai apribota, ką gali daryti, tai JBANC gali lobinti ir ten atskiri junginiai, kurie gali tai daryti. Ji seka dalykus, kurie svarbūs Baltijos šalims, po to vyksta visokie pasikalbėjimai neformalūs po klausymų kongrese, kai mato, kad yra iš Baltijos šalių, tai įsimena ir padėjėjai kongresmenų ir pan.

Politikoje jei esi aktyvus, tai tave pastebi. Baltijos šalių diaspora, Lietuvos tame tarpe pati stipriausia savo skaitlingumu savo piliečių narių. Tokių aktyvių yra ne tik Baltijos šalys, Kubos, Baltarusijos, Ukrainos tautiečiai turi žymiai stipresnius gebėjimus organizuotis. JAV armėnai žydai ukrainiečiai turi žymiai didesnius gebėjimus. Prieš savaitę buvau Niujorke proteste prie Baltarusijos konsulato, tai jį organizavo Baltarusijos amerikiečių asociacija, kuri turi patalpas Niujorke per kelis aukštus ir yra žmonės, kurie gauna atlyginimą. Pavyzdžiui, JAV lietuvių bendruomenės niekas negauna atlyginimo, žmonės ne tik kad negauna nieko, bet ir patys apsimoka keliones ir pinigus aukoja. Kai kuriuos paremia vietos apylinkės. Tie kurie yra toje virtuvėje, veikia labai idėjiškai, iš kitos pusės, mes ir esam dėl to silpnesni, nei kitos diasporos, nes žmonės turi iš kažko išgyvent, todėl ne visi gali efektyviai daryti veiklą, nes turi ir savo pagrindinius darbus. Todėl apskritai čia matau grėsmę, kad dabar daugiausia visa diasporos veikla eina ant tų atstovų, kurie išmoko šaltojo karo laikais naviguotis per tuos visus koridorius. Jaunoji banga, kuri dabar atvažiavusi, nepriima pilietybės, nes ES piliečiai ir galvoja kada grįžt, tu net negali pamatyt, kaip viskas veikia, o tie jaunesni lietuviai, kurie gimę čia Amerikoje jiems vis tiek, jų heritage yra 50/50, su Lietuva ryšys vis tolesnis ir tolesnis, tai ir Lietuvos diplomatai galimai neturės tų piliečių, kurie lobintų, veiktų. Jei neturi įdarbintų žmonių, kurie dalintųsi patirtimi, tai čia darbas, kurį reikia dirbti pastoviai, tai Baltic Days metu tie jauni žmonės būna apmokomi ką reikia sakyti pas tuos senatorius, kongresmenus. Žinau, kad JAV LIETUVIŲ bendruomenė bando tiesti tiltu su jaunimo sąjunga. nėra lengva JAV jaunimą jungti, nes visi ten bet tas Bbaltivist labai pritraukia. Daugelis jaunimo nutolę vienas nuo kito.

Labai svarbu tą suvokti, diplomatai galbūt tai ir mato, bet diplomatai, kadangi keičiasi, jiems tai yra rutina, bet jie nemato to didžiulio potencialo, kuris senka, tai čia reiktų skambinti varpais, ir vienas iš motyvų referendumo, kad greičiau tokie patriotai, kurie nori išlikt Lietuvos piliečiais, bet galėtų būti aktyvūs darant JAV politiką, tai tegul priima greičiau tą pilietybę ir perimas tas visas praktikas iš vyresnės kartos, nes tų žmonių nebebus, kurie žino, kaip tai daryt, bet aišku niekas neklauso tokių argumentų.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias, darant kasdienę diplomatiją?

R. B. Tie lietuviai, kurie yra aktyvūs, jų yra apie 10 procentų visų lietuvių, ir jie iš skirtingų organizacijų, tai 90 proc., nėra tokie, o Amerikos politika ir yra tokia, kuo garsiau rėki, tuo labiau į tave atkreips dėmesį, jei turi tuose 10 procentų, kurie rėkia labai garsiai, tai jei iš 600 000 (paskutinis

surašymas, kurio metu piliečiai JAV pažymėjo save kaip lietuviais), 60 tūkstančiai aktyvūs ir yra kritinėje valstijoje susikongregavę, kur tikrai reikia jų balso, tai į juos gali atkreipti dėmesį.

Dabar labai įdomus fenomenas, lietuvių žymiai didesnis įsitraukimas į pačią politiką, politinis kampanijas. Pastarieji rinkimai suskaldė bendruomenę Baidenas vs Trumpas. Čia kitas politinis svertas, kaip įsitraukti ir daryti įtaką. Nes jei laimi politinę kampaniją, tai tada tie, kurie finansavo, kurie prisidėjo, jie gauna kažkokią poziciją sprendimų priėmime.

Kai buvo Klinton vs Trump rinkimai, tai vėlgi visuomeninių reikalų buvo išsiųstas laiškas abiem kandidatams dėl NATO ir t.t. kai trumpas pasakė, kad niekas negins, jei Lietuva nesusimokės tam tikro procento, tai daug kam buvo šokas, tai iš karto jie rašė laiškus ir žinau, kad trumpo kampanija atsakė, o Klinton neatsakė, tai buvo viduje didelis "va žiūrėkit neatsakė", tai buvo kas rėmė trumpo kampaniją. nors dėl trumpo buvo daug nuomonių, bet diplomatai sutarė, kad jam prezidentaujant dėmesys Baltijos šalimis nesusilpnėjo, visokios pratybos vyko, klausimai buvo keliami, tai tikrai turi įtakos.

Pvz., Šiais metais jau žinau, kad Baideno kampanija atrašė. Nors vieni sako, kad tai lietuvius skaldo, aš tai matau iš dalies kaip plusą, nes kol lietuviai neįsitrauks į politinius procesus šaly, tol jų balsas bus rūkinis.

Išrinkus Trumpą mūsų lietuviai padėjo suvesti diplomatus, užsienio reikalų ministrą su trumpo administracija, per lietuvių ryšius būtent. Jei būtų laimėjusi Klinton, būtų buvę lietuvių, kurie būtų aktyviai veikę.

Įdomus, bet galbūt nelabai žinomas aspektas. Čia gyvenantiems lietuviams svarbu, kad dėl lyčių klausimas tėvynėje keistųsi, tai Obama pavyzdžiui, labai norėjo parodyti dėmesį, Hariui Milkui, kuris yra labai gerai pasaulyje žinomas LGBT aktyvistas, kuris buvo išrinktas pirmą kartą savivaldybėje gėjus, ir nužudytas, tai jo šaknys yra iš Lietuvos, jo seneliai, tai Obama nusprendė skirti pirmą pašto ženklą vardini LGBT žmogui ir tai buvo didžiulis įvykis, ir buvo pakviestas Stiuartas Milkas, dalyvavęs Lietuvoje eitynėse, jaučiantis ryšį su Lietuva, kadangi mes kartu ir žygiavom su juo, jis tęsia savo dėdės veiklą, tai jis pavyzdžiui nusprendė kad Baltieji rūmai į susitikimą pašto ženklo pristatymo pakviestų Lietuvos atstovą. pakvietė ambasadorių Lietuvos, Aušrinę Pavilionienę, niekas kitos, jokios kitos šalies ambasadorius nebuvo pakviestas, bet tai įvyko dėl to, nes tai buvo iškelta lietuvių, kuriems tas klausimas svarbus ir tas ryšys tarp Lietuvos Amerikos LGBT klausimu, kur

vienas iš labiausiai žinomų veikėjų Haris Milkas ir turi tas šaknis ir kad Lietuva būtų atstovaujama tokiems simboliniam įvykiams. aušrinė dalyvavo, tai man atrodo buvo pirmas Lietuvos ambasados renginys pasaulyje skirtas LGBT temai, tuo metu Pavilionis buvo ambasadorius. tai čia kitoks bendradarbiavimas, tai JAV ambasada Lietuvoje kelia.

4. Žygmantas Pavilionis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 3 d.

Žygmantas Pavilionis – Seimo narys, Užsienio reikalų komiteto narys, Europos reikalų komiteto pirmininko pavaduotojas, 2010-2015 m. Lietuvos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Jungtinėse Amerikos Valstijose.

A. G. Koks diasporos vaidmuo santykiuose tarp JAV ir Lietuvos?

Ž. P. Pirma, istorija. JAV lietuvių diaspora yra čempionė diasporos diplomatijos darymo ir tai yra natūraliai atsiradę, nes struktūros kūrėsi įvairiomis bangomis. Pirma banga vos ne nuo 19 amžiaus (vadinamieji Vyčiai, kurie pastatė apie 100 katalikiškų bažnyčių Amerikoje ir kurie tuo metu buvo mūsų lobis). Tai yra ne tik politinis pripažinimas, kaip tik turėsime šiemet 100 metų diplomatinių santykių sukaktį su Amerika. Svarbus momentas – pinigų rinkimas. Tas pats Basanavičius, kuris stovi pas mus čia, didvyriškai pakėlęs galvą prie filharmonijos. Jis važiavo į Ameriką, rinko pinigus, gyveno namuose, kur ir dabar mūsų konsulatai veikia. Tai čia ankstesnės bangos, kurios įtvirtino. Taigi, galima sakyti pirma banga (Vyčių) sukūrė pagrindus, pačius tvirtiausius pasaulyje. Ir mes tada įsitvirtinome visose JAV valstijose. O įsitvirtinome per bažnyčias. Bendruomenės susirinko pinigus, kurie mums buvo labai svarbūs pirmosios Respublikos laikais, nes atsimink, kad, man atrodo, 1929 metais Smetona padarė tai, ko iki šiol nepadarė Lietuvos tauta. Tai yra, pripažino dvigubą pilietybę. Ir kada buvo Didžioji depresija Amerikoje, kada visi prarado darbus, Smetona labai kūrybingai pasikvietė praturtėjusius lietuvius amerikiečius, kurie Kauno tarpukario Lietuvą atkūrė, statė, sutvirtino. Taigi, tuo metu buvo sudėti fundamentai.

Po to, įvyko dar viena banga – tarpukario. Tai čia aš sakyčiau verslą, ekonomiką sutvirtino ir ta tikroji banga, kurios viskas stovi, vyko po Antrojo pasaulinio karo, kuri buvo labai reikšminga visom prasmėm. Būtent, manau, dėl tos emigrantų spaudimo JAV, ji ir įvedė okupacijos nepripažinimo politiką, kuri buvo pradžioje patvirtinta Samuelio deklaracija, ir po to Kongrese lenkų, lietuvių ir kitų emigrantų spaudimu. Net toks kongresmenas Dumbreckas, man atrodo, įtvirtino ne tik finansinę paramą, pavyzdžiui, mūsų atstovybės Vašingtone išlaikymui. Iš tų pinigų dalinai išgyventi neužteko, pinigus reikėjo susirinkti, bet tas mūsų milijono lietuvių spaudimas, na, pagal dabartinius duomenis apie bent jau oficialių 700 000 JAV piliečių lietuvių kilmės, tai yra nemažai vis dėlto. Nekalbant apie virš 10 milijonų lenkų, 2 milijonus ukrainiečių ir litvakų žydų bendruomenė, kas yra nesuskaičiuojama jau, nes jų yra labai daug ir jie labiausiai įtakingi. Visų jų dėka mes gavome

okupacijos nepripažinimą, kas leido mums išsilaikyti apskritai. Ir tada jau pereina į mūsų laikotarpį – 1990-ieji.

Mūsų bendruomenė tuo metu išsivystė iš esmės. Aš ją vadindavau mūsų soft kariuomene. Tai buvo mūsų minkštoji galia, kuri pagal organizuotumą, aš sakyčiau, yra 5 pirštuose Amerikoje. Labiausiai organizuoti yra aišku, žydai. Ir po to turbūt yra lenkai. Po to turbūt yra lietuviai ir tada ukrainiečiai. Yra ir milžiniškų tautų, kas trečias Amerikoje yra vokietis, kas trečias airis, ir jiems nereikia organizuotis, nes ir taip viską valdo, tai jiems nereikia tų struktūrų. Jie kaip tik bando paslėpti savo identitetą, apsimest, kad jie nėra vokiečiai. Airiai irgi viską valdo, bet jie sako mes amerikiečiai, tai jiems net nereikia burtis. Burtis reikia mažesnėms tautoms. Tai mes esam vieni iš labiausiai organizuotų. Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad viskas, ką mes pasiekėme, visur buvo diasporos prisidėta. Na, pradėkim, pavyzdžiui, nuo Nepriklausomybės deklaracijos. Iš tikrųjų tai Landsbergis ją rašė kartu su Lozoraičiu. Lozoraitis ją taisė, sakė, kaip čia geriau toj Amerikoj skambėtų, nes vis tiek labiausiai tikėjomės Amerikos paramos. Net ir šiandien galėsi pasižiūrėti aš 15:30 val. su Laurynu darome diskusiją.

Pirmasis projektas buvo Katalikų kronikos platinimas Amerikoje, ką darė mūsų Gintė Damušytė ir tuometiniai vadai. Per tą bendruomenę sukūrėme savo nepriklausomybės atkūrimo pagrindus, na ir visą kitą toliau, pavyzdžiui, senatorius Durbinas, kuris pas mus neseniai lankėsi, jis buvo pirmoji delegacija Kongreso po Sausio 13-osios, kuris čia apsilankė. Pamatė, kaip čia tie žmonės žudomi, grįžo pas prezidentą Bušą ir sako, klausyk, turime pripažinti nepriklausomybę, nes ten žmonės žūsta nuolat, kaip dabar Ukrainoje. Tai ta moralinė lietuvių pergalė amerikiečiai sako stipriausia, bet ji buvo sustiprinta mūsų kongresmenų pagalba. Durbino močiutė yra iš Jurbarko, namas stovi Jurbarke, o jis yra galingiausias senatorius, jis yra demokratų whipas, kur su botagu organizuoja balsavimus. Jisai Obamą atrado komunistiniuose getuose Čikagoje ir žmogumi padarė.

Kitas kongresmenas – Šimkus – šiuo metu nebe kongresmenas, nuo Klaipėdos krašto. Jisai organizavo mums visą stojimą į NATO, buvo pagrindinis, mes, aišku, dirbom su visais kongresmenais, bet bendruomenė buvo pagrindas šito darbo, kodėl? Todėl, kad jeigu man, kaip ambasadoriui, būdavo problema, o tai darydavo ir visi ankstesni ambasadoriai. Tu parašai bendruomenėms – šiandien svarbiausia mums įstoti į NATO – ką tai reiškia? Durbinas padarė poveikį Bušui senajam, tuo tarpu mūsų Čikagos lietuvių bendruomenė organizuodavo nuo 6 iki 10 autobusų iš Čikagos, kurie atvažiuodavo ir blokuodavo visus kelius Vašingtone ir sakydavo, klausyk, red army go home, gana čia apsimentinėti taikos balandžiu, žudo žmones, mes norim laisvės. Tai taip buvo

daromas spaudimas Kongresui, ne tik prezidentui, o Kongresas yra svarbiausia, kas yra Amerikoje. Ne taip kaip Lietuvoje. Kitas pavyzdys galėtų būti stojimas į NATO. Paprašėme bendruomenės padėti mums ir įtikinti kiekvieną kongresmeną ir kiekvieną senatorių. Buvo vykstama pas kiekvieną senatorių ar Atstovų Rūmų atstovą, kongresmeną į namus. Buvo daromi renginiai su jais, buvo lobinimas daromas. Aišku, pinigų tam skirdavome iš Lietuvos. Faktiškai senate 99 iš 100 senatorių už mus balsavo NATO stojimo metu. Tai buvo juodas darbas bendruomenės, kuris buvo padarytas dėl mūsų saugumo.

Kitas pavyzdys, man reikėjo pralobint Ameriką, kad suskystintas dujas eksportuotų ir sukurt alternatyvą rusiškom dujoms. Dirbau kokius 3-4 metus, visos bendruomenės rašė laiškus nuo ryto iki vakaro. Savo kongresmenais, nes jie yra Amerikos piliečiai. Mes dirbom juodai, bet ir pasiekėme rezultata. Mano metu Amerika priėmė sprendimą bent 3 terminalus didžiausius paleisti eksportui ir mes pradėjom gauti dujas iš Amerikos. Dar vienas pavyzdys, man davė uždavinį atmušti karinį tranzitą iš latvių, kad eitų per Klaipėdą į Afganistaną. Ką vėlgi padarė senatorius Durbinas ir bendruomenė iš Indianapolio: yra NATO transcomo bazė (transcomas yra logistika visa), pasirodo, Durbinas ten buvo išrinktas, ten generolai yra jo rinkėjai, tai jis pasikvietė generolus. Pasakė, aš esu lietuvis. Tai baigėsi mūsų kova su Latvija ir pusė krovinių pradėjo važiuot per Klaipėdą.

Dabar mes, pavyzdžiui, lobiname Amerikos nuolatinį karinį buvimą Lietuvoje, sunkus klausimas, manau, bus išspręstas, nes tai darome kongresmenų, mūsų lietuvių ir bendruomenės pagalba, kuri rašo laiškus ir pan.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomaciją?

Ž. P. JAV lietuvių bendruomenė. Ji kaip armija: yra jų valdžia, yra jų taryba, atstovaujanti visas valstijas, taryba renka krašto valdybą – visiška Vyriausybė.

Yra tokia mano paskirta garbės konsulė Filadelfijai Krista Bard. Jos tėvas buvo partizanas. Ji gyvena Filadelfijoje, yra atsakinga už visuomeninę lobistinę veiklą. Ji yra smegenys, kaip tą daryti. Kaip mes tarėmės, sakau, klausyk, man dabar reikia pagalbos dėl Ukrainos, ginklų reikia žiauriai, nes sunkiai einama, reikia Kongreso įsitraukimo. Tai ji nieko nelaukė, sukūrė laišką.

Visi tie klausimai įvardyti dėl paramos Ukrainai šiuo metu ir dėl karinio buvimo Lietuvoje. Ji siunčia tai visom valstijom, jie visi cut ir paste'ina savo kongresmenų pavardes, pasirašinėja savo vardais. Ką tai reiškia? Vienu metu iš 50 valstijų pajuda laišakai į Kongresą vienu klausimu, tačiau šalia konsulė dar bendrauja su ukrainiečių bendruomene, lenkų bendruomene ir veda visus žmones į gatves visose valstijose. Tai yra juodas darbas, ką daro tokie organizatoriai, bet mes jų paprašėme, aš paskambinau Kristai ir sakau viskas, vesk žmones į gatves.

Tai iš esmės apibendrinus nėra nė vieno strateginio klausimo, ką mes, kaip Lietuva, per 20 metų, čia kalbu apie dabartinę istoriją, būtume padarę be bendruomenės paramos. Ir kodėl? Atsakymas paprastas. Mano ambasada yra 20 žmonių su visais valytojais. Kinija turi 3000, Rusija turi 3000. Tai norint atsverti tą milžinišką disproporciją, iš karto naudoju bendruomenę. Rusai tokios bendruomenės neturi, net jei ir turėtų, jie visi už grotų sėdėtų. Žinai, o mes esam Amerikos piliečiai nuo 18 amžiaus. Baidenas mus žino, kaip nuluptus, ir gerbia, ir turint tokia gerbiamą organizuotą bendruomenę, tu gali padaryti žiauriai daug. Dėl bendruomenės ir būtent dėl Amerikos demokratiškumo, nes esminius sprendimus priima Kongresas, o Kongresas renkasi tautoje ir tada kiekvienas balsas svarbus.

Šiaip nėra nei pusės milijono lietuvių, net ir mažiau, nes jie gyvena už Čikagos. Bet legenda yra, kad mūsų yra milijonas ir jeigu gerai eksploatuoti, tai gali daryt įtaką.

A. G. Kaip manote, ar toks diplomatijos darymas skatintų kelti klausimą, kas yra diplomatija ir kaip ji turėtų būti konceptualizuojama?

Ž. P. Mes gyvename hibridiniam pasauly, kur bet kas matters, kur išsitrina ribos tarp blogio ir gėrio, karo apskritai išsitrina ribos tarp visko. Tai jeigu tu esi diplomatas ir ypač turi mažai resursų, Lietuva visada turės mažai resursų, nes kūnelis jos labai mažai, trečdalis Niujorko, tai norint, kad tavo garsą girdėtų, diplomatas privalo naudoti visą, grubiai šnekant šiluminį pasaulį, kuris yra aplink jį. Tai čia emigracija yra tik vienas plaukelis skambesio. Yra šalia, pavyzdžiui, verslas. Amerikoje sukūriau tokią American lithuanian bussiness council, investuotojai į Lietuvą buvo mano didžiausi draugai, jie turi raumenis, jie man gali padėti įtakoti tą valstybę. Svarbu santykiai. Aš paminėjau, pavyzdžiui, litvakus. Mūsų žydų bendruomenė, visas blumbergas yra litvakai. Daugybė turtingų ir galingų žmonių yra litvakai ir jie šiaip labai mus myli ir yra labai draugiški. Taip pat lenkų bendruomenė, lenkai migracijoje mums yra draugai, jie visi patyrė karo traumą ir jie čia nešokinėja dėl bet kokių etinių dalykų, jie kaip tik sako, kad pasimokėme, kad Rusija mus skaldo. Amerikoje visiškai draugai, Durbina renka lietuviai ir lenkai Čikagoje. Lietuviai, pavyzdžiui, mane kritikuoja, kad aš su Kubos mafija

dirbu, taip, bet yra išeiviai iš Kubos, kurie nekenčia komunizmo ir jie vadovauja visam lotyniškam ispanakalbiui pasauliui ir jie yra dešinieji, jie yra labai arti mūsų. Ir jie trečdalis kongreso. Aš galiu čia eiti su Taivano klausimu. Kuo jis toks svarbus? Dėl to, kad Taivano chebra turi turbūt didžiausią lobį Vašingtone – 200 kongresmenų yra Taivano. Ta prasme tai tu įjungi visus instrumentus, kurie tavo struktūriniai foną padidina. Pavyzdžiui, aš buvau twiterio karalius, 2ia Twitteris yra esmė. Mes, katalikai, mėgstam verkti ir rašyti. Amerikiečiai mėgsta daiktus sudėti į 5 sakinius. Mano vienas bendradarbis, Rolandas Kačinskas, dabar dirbantis Seimo pirmininkei, jis mane išmokė naudotis Twitteriu. Tai aš pasiekdavau didžiulę auditoriją. Aš specialiai siūsdavau adresatams, kurie skaito, ko aš noriu, aš sekdavau, ką jie daro.

Dabartinis diplomatas labai gražiai pasakė, dabartinis Šimašiaus pavaduotojas Tomas Gulbinas, pasakė, Žygi, tavęs Amerikoj bus tiek, kiek tu išeisi iš šito kabineto ir nebūsi kabinete, o busi už kabineto durų. Tu turi būti maksimaliai įsistemintas į naujas sistemas, kad tu tą galią kažkokią turėtum. Jeigu tu sėdėsi uždarytas savo instituciniame kabinete, tada tavo svoris yra maždaug tiek, kiek į vandenyną pirštą įmerkei, ištraukei ir pasižiūri, kiek liko. Pora ratilų, pora sekundžių, viskas, amen. Tai kuo daugiau tu būsi įsitinklinęs į visokias įtakos grupes. Ieškodamas įvairių kampų, aš net masonais buvau susidomėjęs, nes masonai valdo Ameriką, paskui visokių kitokių Kolumbo riterių atradau. Amerika yra labai religinga šalis įvairiais kampais, vienas iš būdų yra integruotis į tas religines bendruomenes, jeigu labai nori, bet tu turi galvoti, kaip tu tampi Amerikos kūno dalimi būdamas Lietuvos atstovu tam, kad tą Ameriką pajudinti. Pavyzdžiui, mūsų kariškius žiauriai gerbia, specukai yra dievai, angelai su mėlynomis akim. Prisidengdavo kariškais antpečiais, apsimesdavau pusiau kariškiu, nes nu ten jie lemia, jie gali nulemti labai daug, bet čia priklauso ar tave kariškiai priims, ar integruosiesi, tai, žodžiu, tai yra tiesiog vienas iš būtinų mažai šaliai instrumentų. Gal didesnės šalys, turinčios branduolinius ginklus, nežinia kokius resursus, jiems tai gali būti nuspjaut, bet tokiems, kaip mes, ar, pavyzdžiui, žydams, yra labai svarbu veikti plačiai.

Jie turi nuostabias kompanijas lobinimo, mes iš jų išmokom viską. Žydai renka pinigus, daro priėmimus, kur ateina visas Kongresas. Jie puikiai organizuoti, kiekvienas žydas užsienyje yra diasporos dalis, dirba atsidavęs, aukoja pinigus. Tai mums iki jų to kosminio laivo dar toli, bet mes tokį lėktuvėlį turim.

5. Vygaudas Ušackas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 7 d.

Vygaudas Ušackas – „Avia Solutions Group“ direktorių tarybos narys, 2001–2006 m. LR nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius JAV ir Meksikoje.

A. G. Koks diasporos vaidmuo santykiuose tarp JAV ir Lietuvos?

V. U. Kas liečia Ameriką, tai yra keli istoriniai dalykai. Pirmas yra bendras tai, kad pati Amerika yra mozaika, įvairiausių tautybių ir dėl tautybės ne tik lietuviai, bet istoriškai ar tai būtų vokiečiai, italai, airiai, lietuviai, lenkai, jie turi savo specifinius etninius, tautinius interesus, nes nacionalinė teisė yra JAV piliečiai. Ir sprendimų priėmimo procese jau yra tradicija pačioje Amerikoje, kad vyksta konsultacijos, vyksta dialogas su suinteresuotomis šalimis, kurių dalimi yra ir etninės bendruomenės, tautinės bendruomenės. Ir tos bendruomenės, pavyzdžiui, lenkų, gal kokie 5 milijonai kilmės, mes, lietuviai, taip sakydavom, kad mūsų yra apie milijoną JAV piliečių, kurie save kildina iš Lietuvos. Nes kaip JAV pilietis, kai yra cenzas, tai yra dvi tautybės, tai yra ne tik lietuvių, bet lietuvių žydas. Amerikoje yra tas faktas, kad bendruomenė tokia įvairi ir aktyvi, išlaiko saitus ir per politiką įtakoja sprendimus. Tai nėra, kad lietuviai tokie unikalūs, bet tai yra JAV tradicija, o antras dalykas, tai lietuvių Amerikoje buvo nuo 18-19 amžiaus, nuo Kosciuškos laikų. Bet didžiausia emigracijos banga buvo per Antrąjį pasaulinį karą ir ten lietuviams įsikuria visa eilė organizacijų. Skėtinių organizacijų, taip vadinamų lietuvių bendruomenių. Greta to reikėtų pasigilinti į skirtumus. Tai buvo lietuvių bendruomenė, paskiau buvo Amerikos lietuviai demokratai, Amerikos lietuviai respublikonai ir dar buvo kelios, kurias reikėtų prisiminti, bet jie net ir nelabai iš tikrųjų bendraudavo, būdavo labai skirtingos, skirtingi požiūriai.

Buvo ne tik bendruomenės, bet ir politinės organizacijos. Vienoje buvo Kazys Bobelis vienos iš organizacijų vadovas. Jų požiūris labai skyrėsi nuo kitų. Tai kodėl prie to vedu. Buvo skirtingi požiūriai, tačiau ir mano viena iš misijų buvo jas suvesti prie vieno stalo. Tai vienas iš pasiekimų buvo pirmą sykį ambasadoje susėdę organizacijų vadovai pasirašė bendrą deklaraciją dėl paramos mums stojant į NATO, nors net ir nepriklausomybės siekio periodu buvo labai skirtingos pozicijos lietuvių bendruomenės.

Tai mūsų svarbiausias tikslas buvo, kai aš atvykau į Ameriką, susodinti prie bendro stalo ir tai įvyko 2001 metais ir tai buvo istorinis įvykis. Bet lietuviai iš esmės ir nepriklausomai nuo politinių, skirtingų požiūrių, demokratai ir respublikonai ar frontininkai, bet visi daug prisidėjo ir, ką galėjo, tą

darė. Praktinė prasme, ką tai reiškia, pavyzdžiui, mes siekėme NATO narystės, tai mums reikėjo sukurti platesnę koaliciją, tai buvo sukurtas Vilniaus dešimtukas iš Vidurio Rytų Europos valstybių. Ministrai pasirašė bendrą deklaraciją, kad visi kartu dirbs tam, kad atvertų duris. Tarkim, susitikimai su kažkuo ar tai būtų su senatoriais ir kongresmenais, mes prašydavom, kad tie lietuviai, kurie turi priėjimą, mus suvestų. Pavyzdžiui, Stenley Balzekas davė priėjimą. Jis buvo demokratų rėmėjas. Mes žiūrėjom, kaip prieiti prie respublikonų, tai senatorius Durbinas, Džordžas Šimkus buvo du tokie mūsų svarbiausi advokatai JAV kongrese.

Su jais supažindinome lietuvius, visą laiką buvo palaikomas ryšys, tai tiek ambasada, tiek lietuvių bendruomenė (tam tikros organizacijos, kaip JBANC ir pan.) rašydavo raštus, apeliacijas. Tarkim, vykdavo bendruomenės posėdžiai kasmet skirtingose valstijose, tai vykdavo kažkokie susitikimai su senatoriais. Pats taip pat apvažiavau beveik visas valstijas, kur stengdavausi surasti bent vieną lietuvių, lietuvių, kurie padėtų atidaryti duris pas vieną ar kitą senatorių. Ir čia lietuviai labai daug padėjo, greta su įvairiausiomis akcijomis. Pavyzdžiui, Nepriklausomybės metais piketai ir demonstracijos prieš sovietų ambasadą prie Baltųjų rūmų.

O lietuvių bendruomenė galbūt ne visose valstijose, bet priklausomai, pavyzdžiui, Kalifornijoje, Čikagoje, Mičigane senatorius Karl Level, jis buvo labai įtakingas senatorius, JAV senato gynybos pirmininkas, jis pats buvo lietuvių kilmės žydas iš Plungės, tai tie asmeniniai ryšiai daug padėjo.

Santykiuose tarp JAV ir Lietuvos lietuvių diaspora buvo reikšminga, nes į jų nuomonę JAV administracija ir Senatas įsiklausydavo, ypač tokiam Ilinojui ar Mičigane, ar Ohajuje, toje pačioje Kalifornijoje. Ten gausus būrys lietuvių, amerikiečiai politikai iki prezidento rinkimų skaičiuoja kiekvieną balsą. Jie matydavo žemėlapiuose, kur lietuviai koncentruoti ir kokį poveikį gali padaryti rinkimus, todėl atsižvelgdavo į jų nuomonę. O Lietuvos interesai 99% sutapdavo su JAV lietuvių interesais, kas liečia užsienio politiką.

Oficialiai tiesiogiai eidavom ir į Baltuosius rūmus, Kongresą, Senatą, Valstybės departamentą, tai į tokius susitikimus neidavom su bendruomenės atstovais, nes jie būdavo labiau tarpvalstybinio pobūdžio, bet renginiai, tarkime, būtų toks Vasario 16-osios minėjimas ar Amerikos lietuvių dainų ir šokių šventė, tai čia būdavo kviečiami politikai.

Pavyzdžiui, buvo pasirašyti ratifikavimo dokumentai po ratifikacijos, tai prezidentas Bušas pakvietė ne tik 7 naujų NATO valstybių vyriausybės narius, taipogi ir etninių grupių vadovus ir atstovus,

visi buvome tuose rūmuose, visi dalyvavome minėjime, tai tik parodo, kad demokratinėje visuomenėje organizuotos grupės, lobistinės grupės vertinamos, gerbiamos ir gali padaryti poveikį.

JAV lietuviai dažnai man sakydavo, kad jie imdavo pavyzdį iš Italijos bendruomenės, nes italai amerikiečiai buvo gerai organizuoti, darė labai efektyvų lobizmą, kaip ir Airijos amerikiečiai. Lenkijos diaspora labai įtakinga, Amerikos žydų bendruomenė.

Per pirmąjį mano apsilankymą Vašingtone žmogus, kuris mane pasitiko, buvo Amerikos lenkų vienas labiausiai geriamų žmonių Janovak Jažoramski, tai jis mane pasitiko geležinkelio stotyje Vašingtone ir per jį užmezgiau ryšius su Amerikos lenkais, kas nebuvo lengva turint omenyje istorinį susipriešinimą tarp lenkų ir lietuvių, ypač tos kartos, kuri pabėgo iš Lietuvos, nes pas juos dar buvo tas prisiminimas, kad lenkai okupavo Vilnių. Kai mane paskyrė ambasadoriumi, aš tikslingai pasikviečiau du patarėjus darbui su Jaroslavas Neverovičius, tai jis buvo mano patarėjas santykiams su lenkų diaspora, ir Diana, Lietuvos žydė. Aš čia pasikviečiau, kad padėtų dirbti su Amerikos žydais.

A. G. Kaip dėl NATO klausimo, kas daugiau rodė iniciatyvos?

V. U. Pasakysiu atvirai, kad iškart nebuvo savaime suprantama, nes ta pati diaspora buvo įtakojama. Pavyzdžiui, mes sužinojom, kad CAA, daro specialų breafingą Amerikos lietuviams ir tai buvo indoktrinavimas, plius 1997 metų summit'e JAV nebuvo suinteresuota, nebuvo pasiruošusi priimti Lietuvos ir Baltijos valstybių į NATO. Todėl jie surengė Čikagoje konferenciją, apie kurią mes sužinojome iš mūsų ambasadoriaus Vašingtone ir buvome pasipiktinę, kad amerikiečių žvalgyba daro tokį breafingą JAV Latvijos, Lenkijos ir Estijos amerikiečiams, kuriame pristatė studiją, kad Baltijos valstybės nepasiruošusios stoti į NATO ir kad Amerika negins. Panašiai kaip su Ukraina, kad NATO nepajėgi apginti geopolitiškai Baltijos valstybių, todėl narystės NATO perspektyvų nėra, reikia paremti jų europinę perspektyvą, tai mes buvom labai pasipiktinę, kad tai daroma, ir tada iš tikrųjų mes pakvietėm profesorių Ladsbergerį ir Gediminą Kirkilą atstovauti politines jėgas ir kartu skridome į Čikagą, į konferenciją, kurioje profesorius Landsbergis pasakė labai stiprią, moralią kalbą, tai buvo sukrėtimas visiems, organizatoriams konferencijos, tačiau JAV lietuvių tarpe matyt nusistatymas JAV administracijos apie tai, kad Lietuva nebus pakviesta, padarė poveikį ir, drįsčiau teigti 1996-1997 tik mažuma JAV lietuvių pritarė tokiai kategoriškai Lietuvos Vyriausybės pozicijai – siekiui tapti NATO nare. Tik vėliau su laiku, kai mums pavyko santykius su JAV įtakingiaisiais politikos tyrinėtojas, kurie tą doktriną buvo paruošę. Tai diametraliai priešingos pozicijos suartėjo su svarbiausiais smegenų centrais Amerikoje ir tai padarė poveikį, kad vėliau JAV lietuvių bendruomenė

oficialiai ir nuoširdžiai perėmė Lietuvos siekius dėl NATO narystės, nors parama, simpatijos buvo, bet nebuvo oficialios pozicijos, nes nors ir lietuviai, bet kartu ir JAV piliečiai ir turi tą lojalumą demonstruoti. Taigi, iš karto mūsų siekiai tapti NATO narėmis nebuvo pilnai adaptuoti JAV lietuvių organizacijų, tačiau su laiku tai pasikeitė.

A. G. Kaip atrodė ta kasdienė diplomatija?

V. U. Aš manau, kad lūžis įvyko kai buvo pasirašyta JAV ir Baltijos šalių chartija. Joje JAV administracija išpareigojo padėti Baltijos šalims peržengti slenkstį į NATO. Tai buvo tas, matyt lūžis politinis viduje Amerikoje, kuris turėjo poveikį JAV lietuvių pasitikėjime, kad tai nėra kažkas prieš Amerikos valią, o aiški kryptis. Tada prasidėjo labai harmoningas ir labai konstruktyvus, labai sustyguotas bendradarbiavimas. Pirmą sykį istorijoje atvykus į ambasadą sukviečiau visų organizacijų vadovus ir politiškai paraginau, pakviečiau, kad būtų pereiti Vidiniai politiniai JAV lietuvių skirtingų organizacijų požiūriai, nes uždavinys labai realiai svarbus užtikrinant Lietuvos saugumą NATO narystėj. O kaip jie padėjo: ir parašų rinkimas buvo, ir susitikimai, kur lietuvių diasporos atstovai eidavo į susitikimus į Baltuosius rūmus, Valstybės departamentą, ypatingai Kongresą pas savus senatorius ir visur reikšdavo nuomonę, rašydavo peticijas, priimdavo deklaracijas, siųsdavo laiškus JAV politikams ir keldavo klausimus per susitikimus, kur visur stumia mūsų interesą dėl NATO narystės.

Ta diplomatija vyko nuolatos, pavyzdžiui, būdavo Balzeko muziejaus minėjimai. Yra organizacijos, kurios kasmet turi kalėdinę vakarienę į kurias pakviesdavo senatorius, kongresmenus, kurių metu su jais kalbėdavo, vykdavo JAV lietuvių bendruomenės suvažiavimai ar JBANC, kur kartu vykdavo Vašingtone, kviesdavo Baltųjų rūmų direktorių ir jis pasisakydavo, su juo kalbėdavo, jam klausimus užduodavo, bet greta įvairūs neformalūs santykiai.

Lietuvių žiniasklaidoj labiau buvo bendravimas tarp lietuvių, bet vėliau, kaip ir Lietuvoj, jeigu esi išrinktas iš savo apygardos, tai tu įsiklausai į apygardos rinkėjų balsus, tai žmonės įsiprašydavo pas senatorių kongresmeną, su juo pakalbėdavo, arbatos išgerdavo, vakarienėj gal sudalyvaudavo. Ir tuo metu tokiu būdu formuojama nuomonė ir stumiamas bendras reikalas.

NATO klausimas, tai viena, bet buvo tokie istoriniai dalykai, kaip tarkim, bažnyčių perėmimas, kur buvo sprendžiama iš lietuvių perimti bažnyčias, tai toks būdavo skaudus momentas bendruomenėms, o bažnyčios hierarchai žiūrėdavo, kaip jas išlaikyti. Tarkim, Bostone buvo vienos bažnyčios

uždarymas, į tai labai jautriai reagavo lietuviai ir tai pasiekdavo ne tik regioninę, bet ir nacionalinę žiniasklaidą.

Kitas atvejis buvo labiau susijęs su konsuliniais reikalais. Gal 2004-2005 m. per Klaipėdą registruotas laivas buvo sulaikytas, o kartu 14-15 jūrininkų, Lietuvos piliečių buvo įkalinti Floridos kalėjime. Jiems buvo pateikti labai rimti kaltinimai dėl stambaus masto narkotikų gabenimo ir tai nuskambėjo vėlgi per visą CNN ir tada mūsų konsulas Floridoje Aleknavičius labai įsijungė, ir aš du kartus buvau nuskridęs į susitikimą su jūreiviais. Buvo bandoma paaiškinti apie tradicijas, apie tai, kad jūreiviai dauguma iš tarybinių laikų, o kapitono sprendimas, tai yra visiems įsakymas, ir padėti išaiškinti tam tikrus istorinius aspektus, kurie pagaliau padėjo priimant sprendimą, kai visi, išskyrus vieną Lietuvos pilietį, buvo išlaisvinti, nors visiems grėsė iki 15-20 metų laisvės atėmimo. Floridos lietuviai vėliau prisidėjo juos apgyvendinant, tai juos ir priėmė, pas save apgyvendino, konsulas bendravo ir su žiniasklaida, teisininkais. Tai padėjo teismui įrodyti, kad tik vienas kaltas, o kiti visi išlaisvinti.

A. G. Kokius klausimus Čikagos lietuviai kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

V. U. Svarbiausia tema – NATO narystė, dar tuo metu kai aš ambasadoriavau, Williams International investicija į Mažeikius. Buvo nesutariama, ar tai gerai, ar blogai, buvo įvairiausių nuomonių tiek lietuvių, tiek Amerikos lietuvių tarpe. Vieni sakė, labai svarbu investicijos, kiti ganėtinai kritiškai vertino. Bet svarbiausiu klausimu buvo NATO narystės klausimu, tai iš tikrųjų buvo pasiekta vienybė, kai organizacijos pasirašė ambasadoje bendrą raštą, dėl ko jie nebuvo susitarę net ir siekiant, remiant Lietuvos nepriklausomybę.

Mes turėjom savo veiklos planą Labai aiškiai apibrėžtą. Vienas darbas buvo su administracija, kitas darbas su JAV Senatu, pas mane buvo žemėlapis, kiekviena valstija – du taškai. Tai būdavo 3 spalvų: raudonas, geltonas, žalias. Raudonas senatorius, kuris yra prieš NATO, geltonas – neapsisprendęs ir žalias, kuris yra už. Tai mes kartu ir dirbom. Ten, kur žalias, tai palaikydavom ugnelę bendrauti, kad nepakeistų nuomonės, ten, kur geltonas, reikdavo įtikinti, kad jis ar ji taptų žalia, ir kur raudonas – bandyti vėl kažkaip angažuoti ir padėti pakeisti nuomonę. Ir tada jau kalbėdavau su JAV lietuviais, su JAV žydais, o Amerikos žydų parama net visa apimtim buvo kai kuriais momentais net labiau kritiška negu JAV lietuvių. Nes lietuviai, savaime suprantama, amerikiečiams buvo asocijuojami su Lietuva, remia Lietuvos siekius, bet užsitikrinti, tarkim, JAV žydų paramą raštu, tai buvo labai sunkus darbas, kuriam valstybė skyrė prioritetinį dėmesį ir pavyko pasiekti. Tai buvo atskiri asmenys, kurie atsakingi politiniais kontaktais, ta pati Regina Janušienė, ir kiti, tai su jais turėjom nuolatinį kontaktą,

tai kažkas su kažkuo susitinka, jei vykdavo kažkoks renginys, tai klausdavo mūsų nuomonės, kokia Lietuvos Vyriausybės pozicija, bet visi mes ėjome pagal vieną srovę.

A. G. Kaip manote, ar toks diplomatijos darymas skatintų kelti klausimą, kas yra diplomatija ir kaip ji turėtų būti konceptualizuojama?

V. U. Tikrai taip. Amerikos visuomenė – melting pot, kur tautos neištirpsta, bet išlaiko savo organizacijas ir, jei jos gerai organizuotos, aktyvios, jos vėliau daro poveikį. Tai buvo suprantama, kad JAV lietuvių bendruomenė buvo esminė platforma per kurią, kadangi jie kaip JAV piliečiai turi savo balsą, Lietuvos valstybė labai daug išlošia.

6. Laurynas Misevičius, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

Laurynas Misevičius – JAV lietuvių sporto mecenatas, Šiaurės Amerikos lietuvių fizinio auklėjimo ir sporto sąjungos (ŠALFASS) vadovas ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) Sporto reikalų komisijos pirmininkas, LRT laidos „Širdyje lietuvis“ bendra kūrėjas. Trečiosios emigrantų bangos atstovas.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

L. M. Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje bandyta sudaryti kažkokį sąrašą, toks Edvinas Giedrimas bandė tą daryti, panašiai kaip lietuvišką vikipediją. Paskui, sakyčiau, turbūt lengviausia būtų kreiptis į Čikagoje esantį Lietuvos konsulatą, jie turėtų turėti daugiau duomenų apie visas ten esančias organizacijas. Žinoma, ne visos yra tokios stiprios ir didelės. Kai kurios galbūt kažkada buvo labiau reikšmingos ir po kiek laiko nutautėjo ir dabar primena, galbūt ir daugiau socialinį vietinį klubą, kur renkasi, pavyzdžiui, kas mėnesį žmonės į cepelinų balių arba eina tenai aplankyti kokio paminklo, padėta gėlių, sakysim, prie Dariaus ir Girėno paminklo, kada yra Lituanikos skrydžio metinės ir jų yra pagrindinė tokia veikla.

Yra didelės organizacijos, kur daugiau kalbama angliškai, bet istoriškai buvo labai reikšmingos – Lietuvos Vyčiai, Skautų sąjunga, Moterų pagalbos draugija, visos lietuviškos parapijos, kurių dar iki šiol yra praktiškai apie 50 Jungtinėse Valstijose ir Kanadoje, prie jų yra labai didelė veikla. Pavyzdžiui, lietuvių katalikų šalpos organizacija, kuri yra Niujorke, Tautos fondas, Lietuvių fondas, Kazickų šeimos fondas, įkurtas prieš maždaug 25 metus. Čia yra labai daug įvairių variantų. Užsienio reikalų ministerija koncentruojasi į pagrindines, didžiausias, kurios remia Lietuvos visuomeninę poziciją, užsienio politiką, kur yra pagrindiniai klausimai svarstomi. Bet jie, žinoma, neturi nei kaštų, nei žmonių, nei galimybių dirbti su visais.

A. G. Kaip reiškiasi JAV lietuvių diasporos kasdienybėje diplomatijos darymas?

Taip, čia turbūt bus lengviausia apibūdinti per savo pavyzdį. Kai atvažiavau į Ameriką 1994 metais, aš atvykau mokytis į universitetą, norėjau pabaigti magistro laipsnį ir grįžti į Lietuvą, bet pastebėjau, kiek čia yra veiklos, ir turbūt nutariau, kad aš būsiu naudingesnis Lietuvai kol kas pagyvendamas Amerikoje, ir tapau savotišku tiltu tarp Lietuvos ir Jungtinių Valstijų.

Ir ne paslaptis, kad išvykus iš Lietuvos tėvynė pasidaro brangesnė ir tos veiklos lietuviškos pasiilgsti ir jos trūksta. Pradžioj buvo įdomu gal porą metų susipažinti su Amerika, pakeliauti, kažką čia įdomaus pamatyti, o paskui norėjosi natūraliai labiau asocijuotis su savo bendruomene. Ir tada labai greitai įsijungiau į lietuvišką veiklą. Lietuvos Vyčiai buvo pirmi, į kurių gretas labai natūraliai įsivėliau, todėl, kad tam universitete, kuris yra Bridžporte, Konektikute, apie 80 kilometrų nuo Niujorko į šiaurę, buvo lietuviška švento Jurgio bažnyčia ir tiesiog sekmadieniais nuėjau į šventas mišias, net nežinodamas, kad ji yra lietuviška. Universiteto kaimelyje kampuose vadinama už vieno kvartalo įsikūrusi 1907 metais pastatyta bažnytelė, pasirodo, buvo lietuvių. Ir aš nuėjau į tas pamaldas. Sekmadienį buvo daug vietinės lietuvių bendruomenės žmonių ir tos močiutės labai draugiškai mane įtraukė į tą lietuvišką veiklą. Buvo pirma organizacija Lietuvos, kuri jau virš 100 metų egzistuoja ir buvo tokia pradžia.

Kuo toliau, tuo daugiau, nes jeigu tu darai, tai tada tau ir krauna. Atsirado Lietuvių bendruomenė, atkūriau Bridžporte tą apylinkę, kuri buvo beveik užsidarius, kaip tik tada pradėjome labai stipriai dirbti su Šiaurės Amerikos lietuvių fizinio auklėjimo ir sporto sąjunga. Sugalvojome krepšinio turnyrus Vašingtone, kadangi tuometinis ambasadorius Ušackas buvo didžiulis krepšinio entuziastas, sugalvojome naują krepšinio diplomatijos terminologiją, kuri iki šiol yra naudojama. Paskui sekė didžiulis darbas Lietuvai stojant į Europos Sąjungą ir NATO. Na ir taip toliau ir taip toliau. Man tai yra pagrindinė prasmė viso šito mūsų gyvenimo, turime lietuvišką šeimą. Žmona Ingrida yra iš Vilniaus, lietuvaitė, susipažinom per Lietuvių dienas Los Andžele, Kalifornijoje, visai kitoje Amerikos pusėje, ir skaitome, kad tai yra pagrindinis mūsų darbas.

Kadangi visi užsidirba duoną kiekvieną dieną nuo 9 iki 5 val., o tikras gyvenimas prasideda pasibaigus darbo valandoms ir jis yra lietuviškas.

A. G. Su kokiais veikėjais pats bendraujate darydamas kasdienę diplomatiją?

L. M. Kiekvieną darbo dieną vienaip ar kitaip iškyla tas Lietuvos klausimas, nes eini į susitikimus, ant švarko yra prisegta trispalvė ir darbo vietoje kabinete prie kompiuterio.

Visą laiką yra nuotraukos iš Lietuvos, Lietuvos rinktinės krepšinio kalendorius ir natūraliai tos visos kalbos laisvalaikiu sukasi apie mūsų kraštą. Neoficialiai mus, žinoma, visi laiko Lietuvos ambasadoriais savo miestuose, valstijose, net ir darbo vietoje. Vienas iš tokių pavyzdžių labai įdomių, kada 2018 tais metais buvo pasaulio futbolo čempionatas Rusijoje, Ingridos, mano žmonos darbo

vietoje, kompanija yra Adidas, didžiulė vokiečių, sporto reikmenų ir avalynės gamintoja, sugalvojo pardavinėti Rusijos rinktinės marškinėlius su Tarybų Sąjungos simbolika, prisimenant prieš 20 metų 1988, kai rusai laimėjo Europos čempionatą, ir jiems atrodė, kad Rusija perduos daug tokios atributikos. Ji savo diplomatiniais sugebėjimais sugebėjo prasimušti iki visos kompanijos prezidento ir tie marškinėliai buvo atšaukti. Milijoninė jų gamyba buvo nutraukta, ji parašė labai jautrų laišką savo kompanijos prezidentui, kad tai yra įžeidimas Baltijos tautų ir visų buvusių pavergtų respublikų, kadangi Tarybų Sąjunga taip pat, kaip ir hitlerinė Vokietija, nužudė 100 000 žmonių nekaltų ir dabar išleidžiant tuos marškinėlius būtų tiesiog spjūvis į veidą visiems žmonėms, kurie kentėjo ir kurių artimieji amžinai liko Sibiro žemėse. Ir per savaitę tų marškinėlių gamyba buvo nutraukta.

Tokių pavyzdžių yra labai daug. Nebūtinai su visais kariauti. Nebūtinai kiekvienam eiti atvirai į frontą, bet mes galim tai pasiekti ir diplomatinėmis priemonėmis. Aš visada mėgstu sakyti, kad ta visa diplomatinė veikla laikosi Amerikoje turbūt ant 1000 lietuvių rankų, bet iš kitos pusės, bet kurioj šaly valstybė tautoj tų aktyviausių visuomenėje yra ne daugiau negu turbūt tas pats 1000, kurie veda tautą, šalį ir savo bendruomenę į priekį.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

L. M. Išskirti, kas aktyviausiai daro diplomatiją, būtų labai sunku. Pirmą kartą vaidina vadinamą grynolių karta arba tų emigrantų, kurie atvyko į Ameriką dėl geresnio gyvenimo ir dirbo. Šachtose kasant akmenis anglį Pensilvanijoje ar sunkiomis sąlygomis fabrikuose, gamyklose, kurie žuvo, mirė nesulaukę net 50 metų. Kurie praktiškai visas bažnyčias Amerikoje pastatė. Jie be galo rėmė Lietuvos nepriklausomybės siekį tais 1918 m., surinko milijoną parašų ne tik lietuvių, bet įvairių kitų tautų ir amerikiečių 1916 metais jie pristatė Amerikos prezidentui, tuometiniam Vilsonui, kad būtų galima prašyti Lietuvos nepriklausomybės ir būtų spaudžiama tuometinė Vokietija, kad Lietuvą paleistų į laisvę.

Galbūt apie juos mažiau šnekama dabar, bet tai buvo pagrindas lietuvių diplomatinei veiklai, sekančiam šimtui metų Jungtinėse Valstijose. Iki dabar yra jų palikuonys, kurie ir toliau vykdo tą visą diplomatinę veiklą. Tokioj vietoj kaip Skrantone Pensilvanijoje, kur prieš 115 metų buvo įkurtas ir tebeina vienintelis išėivijos lietuvių dienraštis „Draugas“, dabar žinomas, spausdinamas Čikagoje, iki dabar tenai vyksta lietuviški festivaliai. Kartą per metus yra Lietuvių dienos, kurios šiemet rugpjūčio 15-17 dienomis – 109 festivalis iš eilės nepertraukiamai. Ir tų lietuvių palikuonys iki dabar gyvena.

Viena šeima, kurios pavardė Dumalakas, yra jų apie 15 žmonių ir jie dabar toliau tęsia tą tradiciją, surenka keletą 1000 gal ir 5 gal ir 10 tūkst. kartais žmonių per vieną savaitgalį į labai gražų parką ir ten būna tos lietuvių dienos. Tai yra diplomatinis pavyzdys, kaip per 100 ir daugiau metų išsilaikė lietuvių bendruomenė tokiose vietose, kur jau tikrai lietuviškai kalbančių šimtaprocentinių lietuvių praktiškai nebeliko.

Na, tai dar gal pirma einam toliau, sakysim, čia buvo pirma banga, kuri pastatė pagrindus tai veiklai. Antra buvo pokario emigrantai, kurie išvyko iš Lietuvos tiesiog neturėdami kito pasirinkimo dėl politinių priežasčių ir paskui per stovyklas Vokietijoje pateko į Australiją, Kanadą, Ameriką ir čia įkūrė lietuvių bendruomenes. Ta organizacija, Pasaulio lietuvių bendruomenė, kurios JAV yra dalis ir kuriai dabar daugiausia priklauso visi lietuviai, tai jie praktiškai tą politinį klausimą ir išlaikė iki pat nepriklausomybės atkūrimo. Jeigu ne šitos antros kartos indėlis, tai Lietuvos laisvės turbūt ir nebūtų buvę įtvirtinta.

Taip, nepriklausomybė buvo atkovota dalinai Lietuvoje likusios inteligentijos ir tos Kovo 11 parlamentarų dėka, tačiau ji nebūtų buvusi įtvirtinta be užsienio lietuvių pagalbos ir čia yra didžiausia reikšmė šitos antros kartos pokario emigrantų, kurie išlaikė tas lietuviškas bažnyčias, pastatytas ankstesnės pirmos bangos. Įkūrė paramos organizacijas, rėmė vyriausiąjį Lietuvių išlaisvinimo komitetą, tuos visus fondus ir nepertraukiamai toliau išlaikė Lietuvos ambasadą, mokėjo Lozoraičiui algą ir toliau niekur neleido pamiršti Lietuvos klausimo, spaudė Amerikos valdžią, vykdė demonstracijas Niujorke, kituose didmiesčiuose ir tik atkūrus Lietuvą iš karto sugrįžo daugelis jų atgal padėti įsitvirtinti jaunai vos ant kojų stosiančiai Lietuvos Respublikai.

Ir dabar, jeigu kalbant apie tą mūsų 3 kartą, kurie atvyko iš Lietuvos apie 1990 m. ir vėliau, sakyčiau, kad iki šiol mes dar vis mokėmės iš jau praktiškai iškeliaujančių Anapilin DP kartos lietuvių, bet dabar mūsų veikla ir mastai, ir pasiekimai, galima sakyti, beveik susilygino. Po 30 metų mes jau turim savo istoriją. Yra tokių lietuvių bendruomenių kaip San Franciskas, Koloradas, kur DP kartos lietuviams nepavyko įkurti lietuviškų mokyklų, per 3 skirtingus bandymus, o mūsų nauja karta atvažiavus tą sugebėjo padaryti. Ir dabar atsiranda sporto klubai per pastarąjį dešimtmetį, kurių niekad nebuvo kai kuriose vietose. Lietuvių fondas nuo milijono dabar pakilo iki 40 milijonų. Praktiškai visą jo tarybą ir Valdybą sudaro jau iš Lietuvos atvykę ir čia gimę naujos kartos žmonės, nes jie jau visi, kurie tą organizaciją kūrė, po truputį iškeliauja Anapilin. Šiuo metu sakyčiau, kad yra tas lūžis, kada jau mūsų karta perima visą tą veiklą ir nė kiek ne mažiau pasiekia.

Šiuo metu Čikagoje renkama parama Ukrainai, yra kasdien aukojami patys būtinausi daiktai, Lietuvių bendruomenė siunčia didžiausius konteinerius į Rytų Europą, surenkami 1000 dolerių ukrainiečiams ir dabar tas viskas jau yra mūsų kartos rankose.

Valstybinių švenčių metu didžiausias vaidmuo tenka garbės konsulam. Kadangi jų yra didžiausia diplomatinė šiuo atveju praktika visur ir visada kelti Lietuvos klausimą.

A. G. Kaip sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje ir kodėl ją darote?

Labai įdomų pavyzdį galiu pateikti iš dabartinės paskutinės LRT laidos (nuo praėjusio rudens mes rengėm Lietuvos televizijai pasakojimus apie šitą visą mūsų lietuvių bendruomenę iš įvairių valstijų miestų ir laida „Širdyje lietuvis“ yra kas sekmadienį, 9 valandą ryto per LRT plus, ir aš dabar esu redaktorius čia, Jungtinėse Valstijose), vėlgi atsirado tas projektas vien tiktai iš to taško žiūrint, kad yra tiek daug Amerikoje gražių istorijų, patriotizmo, kiek čia lietuviai yra visko padarę, kad kuo plačiau sužinotų tie žmonės, kurie galbūt niekad apie tai nėra girdėję, ir tokie, kaip jūs, kuriems ta istorija yra įdomi.

Tai kaip tik aną savaitę lankėmės Aspene, kalnų kurorte Kolorade Lietuvos garbės konsulo Amerikoje gimusio Čikagoje daktaro Jono Jablonskio konsulate. Ir Jis pasakė labai įdomų pavyzdį. Kada keliesi tokioj vadinamoj gondoloj, kuri nuo miesto apačios į viršų, į kalnus kelia slidininkus ir slidinėjimo mėgėjus, tu turi 15 minučių laiko su garbės svečiu toje kabinoje ir tuo metu neveikia telefonai, niekas negali tikrinti laiškų, žinučių, atsakinėti ir tai yra 20 minučių laiko, kada tu gali pristatyti Lietuvos klausimą aukščiausiu lygiu verslininkams, politikams, įtakingiems miesto valdžios atstovams. Kovo 11-ąją Aspeno miesto meras priėmė specialią deklaraciją, kad tos nepriklausomybės sukakties proga tas kalnų kurortas, Aspenas, skelbia tą dieną Lietuvos diena, tai yra simboliška, galbūt nieko konkrečiai nėra finansinio, ar verslo, ar turizmo dalyko pasiekta, bet tokiu būdu visi sužino apie Lietuvą. Ir tokių pavyzdžių labai daug.

Yra tokia Los Andželo lietuvė Angelė Nelsienė, kuri labiausiai ir prisidėjo prie to, kad būtų įkurtas Baltijos šalių komitetas Amerikos Kongrese ir kad būtų vystomas Lietuvos nepriklausomybės atstatymo klausimas 70-80-aisiais, ji nenuilstamai beldėsi į kongresmenų, senatorių duris ir būdavo visko, kai kurie norėjo klausyt, kai kurie ne, o kai kurie užsikabindavo ir taip po truputį viskas būdavo išsprendžiama.

Tas darbas yra daromas nuolatos, kiekvieną dieną, tačiau lengviau užkabinti reikiamus žmones, kai kažkas įvyksta, kada yra kažkoks dėmesys. Arba, neduok Dieve, nelaimė kaip Ukrainoj. Dabar visi supranta, kad tas nėra tikrai kažkieno emocijos arba perdėta panika sakant, kad agresorius yra toks pat pavojingas, kaip jis buvo ir prieš 50 metų. Tai, sakysim, ta pati Pensilvanija, ten yra daugiau kultūrinis festivalis, tautiniai šokiai, nacionalinė virtuvė, suvenyrai iš Lietuvos, marškinėliai, bet taip pat būna visą laiką ir tokios organizacijos, kaip, pavyzdžiui, Lietuvos partizanų atvaizduotojai, pokario laikų Amerikos lietuvių susibūrė grupė Baltimorėje, kurie turi visą partizanų aprangą, tų laikų ginklus. Jie padaro tokius, kaip ir bunkerius, ir pasakoja vaikams, svečiams, Amerikos lietuviams, kurie to niekad nematė, tik tai, ką skaitė knygose, girdėjo filmuose, matė, kaip iš tikrųjų pokario laikais buvo kovojama už Lietuvos laisvę.

Na, aš tai pasakyčiau. Iš Lietuvos daugiau gal yra tie pavedimai tada, kada yra tikrai sudėtinga padėtis, kaip, pavyzdžiui, dabar su Ukraina. Arba dar tokie yra kartais momentai, pavyzdžiui, būna tam tikri metai, kaip pernai buvo žydų Gaono metai ar tai ten buvo Lietuvos šimtmečio nepriklausomybės metai, dabar bus diplomatijos 100 metų sukaktis taip pat iš Lietuvos. Viskas dažniausiai susiję su tais dalykais, kas yra svarbiausia Lietuvai ir užsienio politikai, yra Lietuvos tuo metu, tą dieną, tuo momentu tai čia būna tada daugiau spaudimas ir prašymas iš Lietuvos diplomatų pusės. O Amerikos lietuvių bendruomenės ir visos organizacijos Lietuvos kultūrinį, tautinį palikimą, paveldą pastoviai reklamuoja be jokio prašymo, grynai savanoriškai.

A. G. Kaip manote, ar toks diplomatijos darymas skatintų kelti klausimą, kas yra diplomatija ir kaip ji turėtų būti konceptualizuojama?

L. M. Klausimą galiu atsakyti filosofiškai, yra tokių šalių, kaip sakysim Izraelis, Airija, Armėnija, kurių diaspora yra kur kas didesnė, pajėgesnė ir, sakyčiau, netgi įtakingesnė pasaulyje negu pačių tų šalių žmonės, kurie ten gyvena, ir Lietuva, ko gero, ilgainiui bus viena iš tokių, kurios diaspora bus garsesnė ir įtakingesnė netgi už pačią Lietuvą. Ir tokiu atveju turbūt, kad tas diasporos balsas bus ir galingesnis už ambasadas, nes jos neturės nei išlaikymo, nei žmonių, nei galimybių.

Labai paprastas pavyzdys mūsų konsulė Niujorke Jurgita, pas ją atėjo interesantas aną savaitę, kai lankėmės Niujorke konsulate, ir sako, aš norėčiau pakalbėti su jūsų žmogumi, kuris atsako už ekonomiką, sako gerai, kuo galėčiau padėti, ta tema pašnekėta. Sako, kas atsakingas už turizmą, Jurgita sako, gerai, aš galiu tuo klausimu patarti, tema irgi praktiškai jau atsakyta. O kas, sako, pas

jus atsako už kultūrą, tai gerai, klauskit, sako, aš irgi galiu atsakyt. Tai va tokia yra mūsų padėtis su tais konsulatais ir ambasadam. Kaip aš minėjau, Vašingtone 10 žmonių, Niujorke yra 7, o lietuvių Amerikoje yra skaičiuojama iki milijono. Tai jūs pati tada padarykit išvadas.

7. Marius Gudynas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu 2022 kovo 15 d.

Marius Gudynas – ambasadorius Airijoje, 2012-2016 m. generalinis konsulas Čikagoje.

A. G. Kaip reiškiasi JAV lietuvių diasporoje kasdienės diplomatijos darymas?

M. G. Diasporos veikla labai kinta priklausomai nuo laikotarpio ir aplinkybių. Pavyzdžiui, kultūrinė diplomatija skirtingais laikotarpiais pasižymi skirtingais būdais, instrumentais, kaip to siekiama.

A. G. Kas daugiausia pastaruoju metu kasdieną daro diplomatiją?

M. G. Norėčiau paliesti imigrantų bangas. Visi labai skirtingai skaičiuoja imigrantų bangas, vieni skaičiuoja, kad 7, kiti, kad 4, kiti – 3, tai aš prisiriščiau prie trijų. Pirmoji banga – dar carinės okupacijos metais ir atkūrus nepriklausomybę iki antrojo pasaulinio karo. Antra banga – DP banga – tie, kurie pabėgo, jau kai bombų lietus krito, per Antrą pas. karą, pirma atsidūrė Vokietijoje ar kur ir tada atsidūrė Amerikoje. Trečioji banga – tie, kurie nuvažiavo dabar, po 1990-ųjų atkūrus nepriklausomybę. Iš tikrųjų galima atrasti to veikimo visose trijose bangose, tiek istoriškai senai, tiek šiandien. Tai, kad koncentruojasi visa veikla trečioje bangoje, aš nesutikčiau. Galima rasti net pirmos bangos organizacijų, kažkada įkurtų, kurios ir šiandien funkcionuoja, kur įsijungę yra pirmosios kartos palikuonys, antrosios labai mažai, trečiosios iš viso beveik nėra, tai toks iš pavyzdžių būtų organizacija Vyčiai, kuri suburta piramidine forma, ji atsirado daugiau nei 100 metų, ir iki šiol veikia, bet yra ir daugiau tokių organizacijų. Net ir pačioje Čikagoje man teko sutikti organizacijų, kurios buvo įkurtos dar prieš atidarant diplomatinę atstovybę Čikagoje. Pirmoji banga sukūrė visą infrastruktūrą lietuviškai veiklai, tai praktiškai viskas, kas yra pastatyta: bažnyčios, laikraščių redakcijos, ligoninės, kurių jau šiuo metu neturi, mokyklos, visa ta didžioji infrastruktūra, pastatyta jų, Čikagoje pavyzdžiui, pastatyta 14 bažnyčių, iki šiol tebeveikia 4. Tai jei šiandien jose lankosi lietuviai, kieno čia diplomatija: tų kurie statė, ar tų, kurie dabar lankosi? Tai sakyčiau bendra.

Antra banga – dipukai – jie sukūrė didįjį pagrindą politinio veikimo, tai jei žiūrėti – visa tradicija kovos už Lietuvos laisvę, kuri iki šių dienų tęsiasi, Lietuvos bylos kėlimas Amerikoje, laiškų senatoriam rašymas dėl tų klausimų, kurie aktualūs Lietuvai, tai čia didžiąja dalimi antrosios bangos palikimas. Kadangi antroji banga – išvažiavo visas elitas – profesoriai universitetų, gydytojai, mokytojai ir pan., tai jie atvažiavo į Ameriką su suvokimu, kaip galima politiškai veikti. Nereiškia kad pirmi neveikė, bet aktyvaus politinio veikimo labiausiai susiformavo DP bangos dėka. Pirmoji

bangą, kai reikėjo sukurti Lietuvos valstybę dar 1918 metais, tai gerokai iki tol valstybė buvo projektuojama tarp Amerikos Lietuvių, kai lietuviai apie tai Lietuvoje net negalėjo galvoti ir sėdėjo po caro priespauda ir buvo rusinami ir toliau. Lietuvos visas pripažinimas, Lietuvos valstybės atkūrimas, pinigų siuntimas masinis į Lietuvą, statymas valstybės, tai irgi pirmos bangos, bet tas politinis momentas – senatorių spaudimas ir pan., tai antrosios bangos dalykas.

Trečioji banga, kuri atvažiavo po nepriklausomybės atkūrimo, jie atrado visus tuos pamatus: muziejus, laikraščius, mokyklas, darželius, kultūros centrus ir visa kita, ir jie įsijungė ir pradėjo dirbti ant to pagrindo. Nebūčiau toks tikras, kad šiandien trečioji karta padaro daugiausiai, sakyčiau, kad šiandien dominuoja antros ir trečios kartos miškas, bet tiesa, trečioji karta vis aktyviau įsijungia, ir ta trečioji karta įsijungė ir atgaivino daug organizacijų. DP kartos atstovai turėjo stiprų patriotinį stuburą, jie turėjo suvokimą, kas vyksta, visi planavo grįžti į Lietuvą, nei vienas neemigravo tam, kad gyventų Amerikoje, jie tiesiog bėgo nuo bombų, bet kai užsidarė sienos, nebuvo kur sugrįžti, todėl jie ir pabaigė savo keliones Amerikoje ar kur kitur ir jie labai aiškiai suvokė, kad jų misija yra – valstybės atkūrimas. Antroji karta buvo labiausiai politinė emigracija.

Trečioji karta, kaip ir pirmoji banga, buvo labiau ekonominė emigracija, jie neatvažiavo su kokių tikslu, kad aš važiuoju į Ameriką atstovauti Lietuvos interesus ir pasakyti senatoriams, kad reikia Lietuvą priimti į NATO arba kad reikia į Lietuvą siųsti daugiau kariuomenės ir pan., jie patys sau to tikslo tokio nesivežė, iš kitos pusės jie atvažiavo ir jiems Lietuva yra svarbi, todėl įsijungia į tas organizacijas, kurios turėjo labai aiškų veikimo metodą, kaip viskas daroma, kaip diplomatija diasporos vykdoma, kaip įtakojamas Kongresas, senatoriai, kaip mieste vyksta viešoji diplomatija, kultūrinė diplomatija, renginiai. Tai jie prisijungė, atvažiavo su savo idėjomis, daugeliu atveju jie atgaivino tas organizacijas, nes DP kartos atstovai jų didelė dalis jau išėję iš pasaulio ir aktyviai veikia jų vaikai, jau jų anūakai dar toliau, nors yra pavyzdžių, kur yra trečios, ketvirtos kartos lietuviai, kurie puikiai kalba lietuviškai ir jei jų paklausi, kas jie yra, tai jie ir pasakys, kad yra lietuviai. Tai visko yra, tų organizacijų labai daug, ypač Čikagoje, kuri galima sakyti yra diasporos sostinė Lietuvos, tai viskas buvo apsilepę. Atvažiavę nauji žmonės įsilieja, dalis ne, bet tie, kurie įsilieja, perima tą kultūrą "duoti", remti, jie perimą suvokimą, kad ta veikla yra savanoriška. Pavyzdžiui, Pasaulio lietuvių centras, jo išlaikymas metams kainuoja vieną mln. dolerių, tik pastato išlaikymas, šildymas, iš Lietuvos valstybės biudžeto nėra visai skiriama. Tai visas šis centras sugeba sukelti tokias lėšas, kad tuos pinigus suneša lietuviai ir, teisybę pasakius, daugiausia atneša tos antrosios bangos lietuviai. Bet yra apylinkių, kraštų, kur antros bangos lietuvių yra mažiau ir perima trečia banga, iki šiol daugiau nei pusė arba tikrai pusė veiklos laikosi ant antros bangos pečių.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomaciją?

M. G. Manau, kad yra organizacijų Čikagoje daugiau nei 80, bet tikrai labai aktyviai veikiančių būtų galima suskaičiuoti daugiau nei 50. Jei žiūrėti į organizacijas, kaip sugrupuoti pagal jų galingumą, svarbą ar dydį, bet didžioji dalis jų veikia labai skirtingose srityse.

Pavyzdžiui, Lietuvių fondas. Finansinė organizacija, skirta lietuvių veiklai paremti, sukurtas prieš daugiau kaip 50 metų ir jo tikslas buvo, kad fondas kada nors turėtų milijono dolerių kapitalą. Daug kas manė jog neįmanoma, bet jie suaukotus pinigus investuoja ir veiklai palaikyti leidžia palūkanas, kurios yra uždirbamos iš kapitalo. Kapitalas nuolat auga, nariai visada papildo kapitalą, bet kapitalas yra neliečiamas, šventas, nes uždirba pinigus veiklai, tai tuo metu buvo manoma, kad jei vieną mln. pavyktų surinkti kapitalo, tai būtų jau pakankamai ženkli suma, kurią fondas galėtų uždribti ir paskirstyti veiklai, šiandien to fondo kapitalas yra virš 40 mln., ir per metus jis sugeneruoja 1 mln. pajamų, o ir viršija, jos paskirstomos veiklai, organizacijoms remti. Tai didžiausias lietuvių fondas visame pasaulyje, nežinau ar yra kažkas panašaus Lietuvoje, galbūt privatūs fondai, mecenatų skurti, kurie turėtų tokį kapitalą ir investuotų į lietuvių išlaikymo veiklą.

Kitas pavyzdys – mokyklos šeštadieninės. Čikagoje veikia jų tikrai daug, arti 10 mokyklų, kurios skiriasi savo dydžiu, jei skaičiuotume ir mažesnes, tai gerokai virš 10 būtų. Bet jei imame didesnes, sakykime, Maironio lituanistinė mokykla, Lemonte veikianči, šiuo metu nežinau, bet kai dirbau Čikagoje, joje tuo metu mokėsi apie 800 mokinių šeštadieniais. Dar Čikagos lituanistinė mokykla, kurioje mokėsi iki 400 vaikų. Tai galite įsivaizduoti, kiek mokytojų, personalų ir pan. ir didžioji mokyklų dalis laikosi ant savanorių pečių. Didžioji dalis mokytojų gauna labai nedaug, kelionės išlaidom pasidengti ir dažnai jos pačios prideda priemonės mokyklinėms įsigyti ir vaikams išdalina. Visos tos organizacijos veikia visišku savanorystės pagrindu, tėvai moka simboliškus mokesčius, bet tai veikia visiška savanorystės dvasia.

Toliau galime judėti. Kitas organizacijų blogas – parapijos. Čikagoje šiuo metu gal yra 4 parapijos, kurios šiuo metu tebeveikia ir yra aktyvios, dvi parapijos didesnės, kitos mažesnės. Market parko bažnyčia ir Lemonte Palaiminto Jurgio Matulaičio misija, didžiulės organizacijos, su daugybe narių, kurie ne tik išlaiko bažnyčias, bet atlieka ir krūvas kitų reikalų, renginių ir pan., platus spektras, jos veikia ir kaip parapijos, religinės organizacijos, bet vykdo ir kitas veiklas.

Kitas blokas – infrastruktūrinės organizacijos, tos, kurios išlaiko centrus ir funkcionuoja visa veikla. Pavyzdžiui, pasaulio lietuvių centras atskira organizacija, ji išlaiko pastatą, kad būtų galimybė visom kitom organizacijom vykdyti jame veiklą, jie daro savo renginius, fundraisings, bet jų pagrindinis rūpestis yra išlaikyti Pasaulio lietuvių centrą Lemonte. Kitas pavyzdys, Čikagoje veikiantis jaunimo centras, kurio tikslai panašūs.

Fondai. Be lietuvių fondo yra dar Vydūno fondas, Saulutės (renka pinigus ir šelpia našlaičius vaikus Lietuvoje), Vaiko vartai į mokslą (padeda socialiai remtiniems vaikams Lietuvoje, kad jie baigtų mokyklą) ir daug kitų mažesnių organizacijų, kurios vykdo finansinę veiklą, telkia lėšas konkrečioms organizacijos tikslams ir tie tikslai gali būti Amerikoje arba orientuoti į Lietuvą. Bendrai Amerikoje, jei žiūrėtume, tai yra ir Tautos fondas, veikiantis Niujorke, yra fondai Vakarų pakrantėje.

Katalikiškos organizacijos. Didžiausia – Ateitininkai, didžiulė organizacija, kuriai priklauso daug narių ir kuri turi savo atskirus ateitininkų namus, ten ugdomi vaikai, skiepijamas pilietiškumas ir visos ateitininkų vertybės. Matyt viena galingiausių organizacijų, kuri suinstaliuoja vaikams vertybinius pagrindus ir juos paleidžia į gyvenimą, kur vėliau jie užpildo visas kitas organizacijas. Kita didžiulė jaunimo organizacija – skautai. jie veikia pagal lietuviškų skautų principus, skirta ugdyti jaunimą.

Dirbdamas Čikagoje norėjau padaryti organizacijų žemėlapi, bet bandydamas susisteminti atradau tiek organizacijų, apie kurias nieko nežinojom, kad aš išvažiavau įsitikinę, kad dar yra tokių, kurių neatradau. Jos visos labai įvairios, jų daug.

Kultūrinės organizacijos. Chorai: Dainavos choras, pavyzdžiui, gal 100 žmonių dainuoja, tas pats choras turi savo mažųjų chorą, kuris vadinasi „Vyturys“, kur vaikų daugybė dainuoja. Šokių kolektyvai – „Grandis“, per visas amžiaus grupes skaičiuojant bus 300 šokėjų. Yra ir mažesnių šokių kolektyvų, kur po 20 šokėjų. Tas pats su vaikų choralais, jų labai daug. Kai darydavom renginius, būdavo keturių valandų programos, kiekvienas kolektyvas po vieną kūrinių atlikdavo ir visi netilpdavo dar į tą programą. Galerija „Siela“, Čiurlionio galerija, joje vyksta daugybė renginių. „Sieloje“ taip pat po kelis renginius per savaitgalį, kur po 30 parodų pakeičia per metus, klausimas, ar Lietuvoje net taip dažnai keičia. Prie galerijos „Sielos“ dar veikia visokie amatų būreliai, į kuriuos eina vaikai, mokinasi žiesti, kepti, verpti, austi ir pan. Muziejus didžiulis su medinių drožinių kolekcija, bent jau tie, kurie atvažiuodavo iš Lietuvos, likdavo nustulbę, tą mastelį suvokti sunku, sunku ir nupasakoti.

Spauda. Laikraščių buvo pakankamai daug, šiuo metu jų mažėja, kaip ir visur, žiniasklaidai sunku išsilaikyti, bet iki šiol Amerikoje leidžiama ne mažiau kaip 10 skirtingų leidinių. Pats seniausias laikraštis, kurį Lietuva iš viso turi – Čikagoje „Draugas“.

Dar yra lietuviški vienuolynai, sporto organizacijos. Čikagoje yra vyrų krepšinio lyga, mano laikais joje žaidė 18 vyrų komandų, bokso lyga, tinklinio, futbolistai. Yra verslo klubai, lietuviški restoranai, manau, kad daug neišvardina, bet ta infrastruktūra labai įvairi.

Tikrai būsiu praleidęs daug, bet vadinu, kokie mastai. Vienintelis pasaulyje ne geografinis Rotary klubas veikia Čikagoje ir tai yra lietuvių Rotary klubas, kuris irgi veikia kaip labdaros organizacija, jie daro daug labdaros renginių, renka lėšas ir pan.

Pasaulio lietuvių bendruomenė su savo struktūra, veikimo moduliu, kuri buvo sukurta, kaip politinė organizacija, daugiausia atstovauti Lietuvos išlaisvinimo klausimą, o dabar veikia, kaip vienijanti visus lietuvius pasaulyje, nesvarbu, ar jie žino, kad tokia organizacija egzistuoja, ar nežino. Organizacija didžiąją dalimi vykde kultūrines veiklas, steigė mokyklas ir užsiėmė visokiomis kitokiomis veiklomis, bet didele dalimi politinio veikimo organizacija. Amerikos lietuvių bendruomenė buvo ta, kuri rašė laiškus senatoriams ir darė visus darbus, kurie paaiškino, kas svarbiausia.

Balzeko lietuvių kultūros muziejus. Vieno žmogaus įsteigtas muziejus, kuris veikia kaip atskiras traukos centras, kur ir parodos vyksta apie Lietuvą, ir galima su ja geriau susipažinti, suprasti, kas yra Amerikos lietuviai ir pan.

Socialinės veiklos organizacijos, jos padeda žmonėms, kur mažiau pasiturintys arba pasenę žmonės, neturi kas juos prižiūri, tai dar yra atskiras organizacijų veikimo blokas. Yra savišalpos organizacijos, kurios skirtos padėti tiems, kuriems labai sunku, arba palaidoti žmogų, kuris nieko neturi.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

M. G. Visi diplomatiją daro. Diplomacija – valstybės interesų atstovavimas, tai tie valstybės interesai gali būti visokie: politiniai, ekonominiai, kultūriniai ir pan. Diasporos diplomatija egzistuoja, tik gal mes jos nelabai pažįstam ir nelabai suvokiam.

Būtų neteisinga kažką išskirti, skirtingais laikotarpiais, skirtingais momentais visas mechanizmas suveikia labai skirtingai, sakykime, jei reikia eiti piketuoti dėl Lietuvos, tai greičiausiai į tai įsijungs visos organizacijos, galų gale ir tie nariai yra persipynę per visas organizacijas.

Tuo metu, kai aš dirbau Čikagoje, mes visą laiką bandydavome pasitelkti visas organizacijas, kurios tinka kuriai nors progai. Dalis jų daro patys savo veikimą organizuoja ir labiau mus pasitelkia arba mums praneša, pasako, ką darys ir klausia, ką mes galėtume padėti padaryti. Tai labai išskirti, kad kažkokia veikia, o kažkuri neveikia, būtų labai sunku, jei kalbame apie kultūrinę diplomatiją, tai visi šokių, chorų kolektyvai. Mes darydavome tokias šventes „Navy Pier“, tai turbūt viena labiausiai lankomų Čikagos vietų, didžiulis centras, pirmuoju pasaulyje pastatytu besisukančiu ratu, didžiulėmis erdvėmis, oranžerija, ir mes darydavom Lietuvos nacionalines šventes, ir į tas šventes ateidavo be galo daug žmonių. Realiai mes buvom vienintelė šalis, kuri sugebėjo jas daryti. Visos kitos šalys – Kinija, Turkija mažiausia sekanti virš mūsų, po to Indija, tai milijoninės valstybės, tai mes buvom tokie vieninteliai mažiukai lietuviai, ir visa laiką tas centras visada sakydavo eikit pasižiūrėkit, kaip švenčia lietuviai, lietuvių šventės pačios geriausios, jos daugiausia pritraukia žiūrovų ir daugiausia tą įvairovę pristato, tai mes visus juos sukviisdavom, keturias valandas darydavom programą ir kiekvienas kolektyvas po vieną du šokius ir dalis nepapuldavo, nes tiek vietos nebuvo. Tai ar jie darė diplomatiją? Taip, darė viešąją diplomatiją. Organizacijos pačios prisistatydavo, pasakodavo, ką jos veikia, pasakodavo apie Lietuvą, atvažiuodavo moterys atsiveždavo audimo stakles, mokindavo praeinančius austi, kiti atvažiuodavo, kokie keramikai ir keraminius dirbinius pristatinėdavo, dar tretį darydavo, atveždavo lietuviška maistą pristatydavo, apie 40-50 organizacijų vienu metu, viename renginyje.

Bet jei imtume konkrečias sritis, pavyzdžiui, politinis veikimas, politikam laiškų rašymai, rezoliucijų kūrimai, pristatymai, važiavimai pas senatorius, kongresmenus, susitikimai, su jais kalbėjimasis, tada galima išskirti organizacijas, pavyzdžiui, Pasaulio lietuvių bendruomenė, tas pats Balzeko kultūros muziejus, kuris yra pirmos bangos lietuvių sukurta organizacija, jei imtume konkrečią sritį, tada gal ir rastume vieną, bet jei imtume plačiai, jos visos vienaip ar kitaip veikia ar jei jų paprašai, jos niekada neatsisako.

Lietuvių diaspora daugiausia veikia savarankiškai, bet savarankiškas veikimas vis tiek didžiąją dalimi vyksta koordinuojantis, vis tiek jie visi veikia tame pačiame lauke su Lietuvos diplomatinėmis atstovybėmis, su politikais, kurie atvažiuoja iš Lietuvos, tai visa tai suaugę. Jei, pavyzdžiui, jie ruošia rezoliuciją Senatui, aišku jie visada ateis ir pasikonsultuos į ambasadą ar konsulatą ir paklaus, kokie svarbiausi klausimai, nors dažniausiai jie patys žino, kokie svarbiausi klausimai, bet to veikimo savarankiškai yra labai daug. ir tas suvokimas, vieni rūpinasi, kad lietuvybė išliktų, kad vaikai būtų išauklėti, kad tie vaikai turėtų visas vertybes, meilę tėvynei, kiekvienas tame didžiuliame tinkle turi savo kažkokią misiją.

A. G. Kaip sekasi, o gal nesiseka, JAV lietuvių diasporai kasdieną darant diplomatiją?

M. G. Žmonės gyvena, jie turi krūvas pažįstamų, amerikiečių ir pan. Kadangi jie gyvena pilnai pasinėrę į Lietuvos informacinį lauką, tai jie iš esmės žino visus iššūkius, tai jie savo draugam pasakoja apie Lietuvą, ir tokių dalykų tu net apčiuopt negali, dirbdami kažką išgirsta, sužino, kad kokia kompanija svarsto investuoti, jie atsisėda ir parašo laišką į diplomatinę atstovybę: aš žinau, kad tokia kompanija svarsto atsidaryti savo padalinį Europoje, tai informacija, kurios vertė neįkainuojama, tai iki tokios informacijos diplomatams prisikasti dažniausiai yra sunkiausias dalykas – parduoti valstybę, įtikinti, kad investuotų. Kadangi tinklas didžiulis, tai kiekvienas, kaip jam atrodo, kaip jis supranta, taip ir veikia, bet labai daug dalykų, investicijų iš Amerikos yra atėję per Amerikos lietuvius. Pradedant nuo Kazicko, kuris pats investavo ir sukūrė mobiliojo ryšio operatorių Omniteliui, pats atvažiavo į Lietuvą, sako, aš noriu padėti Lietuvai, ką aš turėčiau padaryti, jis apsižiūrėjo ir sako, jūs negalit būt normali valstybė, jei pas jus nebus mobiliojo ryšio, tai jis pardavė dalį savo turto Amerikoje ir Lietuvoje sukūrė pirmąją mobilaus ryšio kompaniją. Pavyzdys, kad žmogus gali pats savo iniciatyva kažką paimti ir padaryti, nes jis nori kažką padaryti Lietuvai.

Ir gali būti žmonės, kurie atvedė kaip „Western Union“. Vienas JAV lietuvis dirbo WU, grįžęs papasakojo savo tėčiui, kad ta kompanija galbūt kažkada atsidarys Europoje ir kad galbūt jį išsiųs į Europą. Tėvas jam pasakė, kad tavo darbas yra, kad WU atsirastų Lietuvoje. Vaikinas nežinojo, ką daryti, bet pradėjo aiškintis, žiūrėti, kaip atvesti į Lietuvą, ta istorija labai ilga. Jie atvažiavo, labai nusivylė pirmu vizitu savo Lietuvoj, Lietuva buvo visai nepasiruošusi juos priimti. Jis kreipėsi į diplomatinę atstovybę, pasakė, kad buvo atvažiavusi stambi kompanija į Lietuvą ir niekas ten labai su jais nesikalbėjo, tada diplomatinė atstovybė susisieikė su Lietuva, paaiškino ir buvo atsakyta, jei jie atvažiuos dar kartą, jiems bus atidarytos visos durys, ir tas tėvas savo vaikui pasakė, eik ir vežk

antrą kartą. Ir šiandien WU padalinys Lietuvoje yra didesnis nei motininė kompanija Denverio valstijoje. Tai viena iš sėkmingiausių investicijų. Kas tai yra – ekonominė diplomatija.

Vytauto Didžiojo universitetas įkurtas grynai Amerikos lietuvių, tam kad būtų grynai vienas vakarietiškas universitetas Lietuvoje, kuris veiktų kitokiu principu. Kas tai yra – mokslo, švietimo diplomatija. Dėstytojus vežė, amerikiečius, sukūrė visą universitetą. Tai, ką padarė lietuviai, didžioji dalis yra antrosios bangos nuopelnas, yra ir trečiosios bangos nuopelnų.

A. G. Kokius klausimus Čikagos lietuviai kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

M. G. NATO klausimas besitęsianti styga nuo nepriklausomybės atkūrimo, stiprinimo, gynybos planų ir pan. Tikrai buvo aktyvus veikimas. Antras blokas – Astravo atominė, kur mūsų diaspora tikrai labai aktyviai kėlė tuos klausimus ir su kongresmenais ir su senatoriais. Trečias didelis blokas, Lietuvos eksporto į Ameriką klausimai, vienas iš politinių klausimų, kur lietuviai buvo įsijungę. Amerikos rinkų atvėrimas lietuviškos mėsos eksportui ar lietuviškų pieno gaminių eksportui ir šiaip dalis įmonių yra lietuviškų Amerikoje, kurios į Ameriką veža lietuvišką produkciją. Rusijos grėsmė. tie klausimai, kuriuos diplomatai keldavo Amerikoje, juos perimdavo ir diaspora ir jie lygiai taip pat rašydavo rezoliucijas, laiškus senatoriams, paskutiniu metu didelių piktų gal nedarė, bet istoriškai ir jų yra buvę.

Dar viena diplomatijos rūšis, kurios nepaminėjau ir kuri galbūt net pati svarbiausia, galingiausia, tai yra lietuviai, kurie dalyvauja Amerikos politikoje. Jie nėra organizacijos, jie nėra dar kažkas, bet visi žino, mes turime senatorių Durbiną. Bent jau tuo metu, kai aš dirbau Amerikoje, jis buvo 4 įtakingiausias žmogus Amerikoje, politiniame elite, Senate. Kad pabandyt suvokti, ką gali padaryti lietuviai Amerikoje, tai tu turi suvokti, kad va, mes turime 4 įtakingiausią žmogų, kuris ne šiaip yra lietuvių kilmės, bet kuris supranta, kad yra lietuvis ir kad jis turi misiją ne tik kurti Ameriką bet ir padėti Lietuvai. Turėjome kongresmeną Džoną Šimkų, tai čia aukščiausio pilotazo politikai, bet yra ir visokių mažesnių, kurie dalyvaudavo politikoje, buvo partijų nariai, kurie respublikonai ar demokratai ir pačioje partijoje bando kreipti partijos kryptį, ten kur jie mano, kad yra svarbu Lietuvai.

A. G. Kaip manote, ar toks diplomatijos darymas skatintų kelti klausimą, kas yra diplomatija ir kaip ji turėtų būti konceptualizuojama?

M. G. Tokio termino Lietuvoje – diasporos diplomatija – dar nėra, nors diasporos politika yra. Iš esmės diasporos politikos tikslas ir yra diasporos diplomatija, aišku yra daug tikslų, bet vienas iš tokių didelių, diasporos diplomatija. Diasporos įveiklinimas ir savo paties valstybės stiprinimui, ir savo valstybės galios didinimui pasaulyje, nežinau kaip dar kitaip būtų galima pavadinti, jei ne diplomatija, tai toks terminas būtų labai teisingas.

8. Gintė Damušytė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

Gintė Damušytė – Lietuvos visuomenės veikėja, diplomatė, 1979–1983 m. Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos valdybos pirmininkė, JAV lietuvių bendruomenės tarybos narė, 2013-2016 m. – Lietuvos URM Užsienio lietuvių departamento direktorė. Gimė JAV.

A. G. Kaip tuo metu, kai gyvenote JAV, reiškėsi JAV lietuvių diasporos kasdienės diplomatijos darymas? Pasidalinkite savo ankstesne patirtimi.

G. D. Mano laikais, tai dar buvo prieš nepriklausomybę, kaip sakome, vadovavomės keliomis pagrindinėmis organizacijomis, per kurias vykdėm vadinamą diplomatiją, gal būtų teisingiau vadinti lobizmu. JAV lietuvių bendruomenė turėjo visuomeninių reikalų tokį padalinį, į kurį buvau įsitraukusi. Man atrodo tas padalinys veikia iki šios dienos. Sakykim dar tais laikais žmogaus teisių klausimais aktyviai reiškimės. Buvo tarptautiniai formatai kur buvo galima kelti žmogaus teisių būklę Lietuvoj, žmogaus teisių pažeidimus ir tokiu būdu atkreipti dėmesį į Lietuvos laisvės bylą. Į atskirų žmonių situacijas, ypač jei jie buvo areštuojami ar persekiojami, ar panašiai.

Vašingtone veikė didžioji Baltic-American National committee. Jie rengia gegužės mėnesį tokius apmokymus Baltijos bendruomenėm. Nori įtraukti į virtualius susitikimus, sakykim su jų apylinkių kongresmenais. Tiesiog numatomas ciklas tokių susitikimų ir turbūt apmokymų, ką reikėtų sakyti, ko prašyti ir panašiai. Bet anksčiau mes vykdėm ne tik susitikimus su išrinktais atstovais JAV kongrese. Organizuodavom laiškų rašymo vėjus konkrečiais klausimais irgi išrinktiems atstovams ar tiesiog prezidentui. Bandydavom patekti į spaudą su laiškais redakcijom ar prašydavom susitikimų su kolegijom, kad tiesiog informuoti apie padėtį ir visas aktualijas.

Paminėjau lietuvių bendruomenės formatą, tai buvo Lietuvių jaunimo sąjunga, kuri tuo užsiėmė. Taip pat, buvo Lietuvos Vyčiai, tai kelintos kartos lietuvių kilmės Amerikos piliečiai, kurie irgi buvo labai efektyviai susiorganizavę. Jeigu reikėdavo sumobilizuoti laiškų rašymo vėjų, tai jų tinklas buvo ypatingai aktyvus. Jie galėdavo kelis šimtus laiškų suorganizuoti gana greitai per savo narių tinklą. Pati tai dirbau pilnu etatu organizacijoje, kuri daugiau fokusavo į informacinę, publicistinę veiklą. Nuo 1979 metų pradėjau dirbti lietuvių katalikų religinėj šalpoj Niujorke. Tai buvo daugiau tokia humanitarinė organizacija, kuri rėmė Lietuvos bažnyčios kroniką, kuri dabar ką tik atšventė penkiasdešimtmetį ir prie šitos organizacijos buvo nuspręsta įsteigti žinių padalinį, kuris vadinosi lietuvių informacijos centras. To padalinio tikslas buvo ne tik iš kronikos, bet ir iš kitų pagrindžio

leidinių arba iš surinktos informacijos teikti tokius objektyvius, neutralius pranešimus spaudai. Mes atrinkom tikslinę auditoriją. Stambių laikraščių užsienių politikos korespondentus arba net jų korespondentus Maskvoje ir dalindavomės tais pranešimais spaudai, kurie nušviesdavo Lietuvos aktualijas. Ne tik žmogaus teisių būklę, bet ir primindavom Lietuvos laisvės bylą, kuri buvo kuriam laikui užmiršta. Tiesą sakant užsiėmėm tokiais veiksmais, kurie aš manau padėjo išlaikyti tarptautinėje darbotvarkėje. Padėdavo formuoti visuomenės nuomonę palankia prasme Lietuvą ir kitas Baltijos valstybes. Stengdavomės bendradarbiauti su kitomis tautomis, kurios turėjo panašią darbotvarkę ar siekius.

Su latviais ir estais artimiausiai bendradarbiavome per Joined Baltic American National Committee. Niujorke aš pati buvau įsitraukusi į Baltic Appeal to the United Nations (BATUN). Tai inicijavo Amerikos lietuviai nors vėliau jie silpniausiai reikėsi tame formate. Latviai visą laiką vežė vežimą, nes jų bendruomenė buvo daugiau linkusi apjungti Baltijos bendruomenes, kad veiktų kartu. Lietuviai buvo gana stiprūs ir turėjo savo visokias organizacijas, tai buvo linkę kartais veikti vien tik lietuvišku frontu. Bet BATUN buvo įsteigta po gana didelės demonstracijos, kuri buvo surengta 1967 ar 1968 metais. Susirinko keliasdešimt baltiečių, kurie demonstravo ir prie Jungtinių tautų ir susirinko Madison Square Garden arenoje ir buvo pirmas masinis renginys, kuris sutelkė visų Baltijos bendruomenių. BATUN buvo suorganizuotas bandyti išnaudoti Jungtinių Tautų formatu. Visų nuostabai pavyko užregistruoti BATUN, kaip nevyriausybinę organizaciją Jungtinėse Tautose, kas buvo nemažas laimėjimas, nes Sovietų Sąjunga galėjo blokuoti. Turbūt įvyko ar tai kažkoks nesusižiūrėjimas, nežinau kaip pavyko tą padaryti. Tada mes bandydavome paveikti dekolonizacijos komiteto darbą. Dekolonizacijos kontekstą kėlėm. Baltijos valstybių aneksiją ir Baltijos valstybių laisvės bylą ir ne tik Niujorke, bet ir Ženevoje buvo toks Narcizos prielaida. Kuris paskui tapo pirmuoju Lietuvos atstovu Juntinėse Tautose. Čia Italijos lietuvis, kuris veikė kaip žurnalistas. Jis atstovavo tarptautinę žurnalistų sąjungą JT Ženevoje. Tą formatą išnaudojo vis priminti apie Baltijos valstybes. Čia yra priešistorė prieš jus dominantį laikotarpį.

A. G. Kaip keitėsi diasporai aktualūs klausimai?

G. D. Noriu pridurti, kad kai pradėjo steigti Baltijos šalių atstovybes JT, tai praktiškai visose trijose buvo diasporos atstovai, kurie dirbo tą diplomatinį darbą. Praktiškai visi iš BATUN organizacijos ir pas latvius atėjo dirbti iš tos organizacijos.

Pirmuosius metus jokio finansavimo iš Lietuvos nebuvo. Pradėjome statyti užsienio politiką nuo nulio. Ambasadorius Simutis paprašė, kad tautos fondas finansuotų pirmuosius misijos prie JT veiklos metus. Nors ir kuklius atlyginimus mokėjo, padėjo padengti nuomą, o pirmuosius kelius metus dirbome iš konsulo buto prie centrinio parko. Per visus tuos metus ambasadorius tą butą naudojo, kaip ofisą. Pirmuosius metus tautos fondas viską finansavo iš JAV lietuvių paramos. Paskui buvo paskirtas ambasadorius iš Vilniaus, iš užsienio reikalų ministerijos. Aš iš pradžių dirbau visuomeniniais klausimais, paskui mane pakvietė užsienio reikalų ministerija įstoti į diplomatinę tarnybą ir tada perėjau oficialiai dirbti užsienio reikalų ministerijai. Lietuvių organizacijos iš pradžių truputį pasimetė.

Visada pagrindinis tikslas buvo kovoti už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Tai buvo daroma įvairiais būdais – lobizmu, informuojant visuomenę, kad neužmirštų, jog Lietuva vienu metu buvo nepriklausoma valstybė. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę žmonės suprato, kad yra svarbu išlaikyti lietuvių kalbą, lietuvių kalbą. Tęsėsi darbas švietimo srityje, lituanistinės mokyklos. JAV didesnėse bendruomenėse veikė lietuviškos parapijos ar kultūros centrai, kur buvo išlaikomi bendruomenės. Bet visuomeninėj veikloj buvo pasimetimas kokia yra misija Lietuvai atkūrus nepriklausomybę.

Man atrodo po kelių metų pradėjo naują misiją. Diaspora labai palaikė pagrindinį Lietuvos užsienio politikos tikslą tapti ES ir NATO nare. Iš pradžių nebuvo valstybių palaikymo Baltijos šalių narystei NATO. Buvo baiminasi, kad tai būtų destabilizuojantis reiškinys, bet su laiku ta nuomonė pasikeitė ir lietuvių lobizmas atsirado ir kitos naujos organizacijos. Rekomenduoju pakalbinti Amerikos Baltų laisvės lygos steigėjus, kurie gyvena pagrinde Kalifornijoje. Šis aktyvas vėl subūrė Amerikos Baltijos bendruomenes, kad palaikyti Baltijos valstybių stojimą į NATO. Susitinka ir iki šios dienos su kongresmenais ir senatoriais. Dabar visų mintyse yra Ukrainos klausimas ir Baltijos valstybių saugumas.

A. G. Kaip diasporai sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje?

G. D. Diaspora daro įtaką. Ypač, jei diasporos atstovas yra rinkėjas, tai jis atkreipia dėmesį. Bendraujant su spauda mums sakydavo, kad vienas laiškas redakcijai atstovauja kelis šimtus pasyvios visuomenės narių. Ne kiekvienas rašys laišką kongresmeniui. Bet tas kuris parašo, už jo stovi keli šimtai, kurie palaiko. Mano laikais susitikdavome su Amerikos atstovais Helsinkio baigiamojo akto peržiūros konferencijos. Pateikdavom medžiagą, kurią jie naudodavo savo vyriausybinuose susitikimuose kur keldavo žmogaus teisių klausimus. Ten buvo pagrindinė rytų ir vakarų dialogo

platforma. Jie buvo suinteresuoti turėti konkrečius faktus ir atvejus apie kuriuos būtų galima kalbėti susitikimo metu su Sovietų Sąjunga. Pirmais metais JT Baltijos valstybės išklė rezoliuciją dėl kariuomenės išvedimo. Tai diaspora palaikė šitas pastangas dėl kariuomenės išvedimo. Diaspora kėlė šitą klausimą ir Amerika buvo rimtai įsitraukusi ir darė atitinkamą spaudimą ne tik Rusijai, bet ir įvairiuose tarptautiniuose formatuose, kad kuo greičiau tvarkingai išvestų karines pajėgas iš Baltijos valstybių.

A. G. Kaip manote, ar toks diplomatijos darymas skatintų kelti klausimą, kas yra diplomatija ir kaip ji turėtų būti konceptualizuojama?

G. D. Nieks neatstos tiesioginių tarpvyriausybinių ryšių. Bet diaspora gali stipriai palaikyti Lietuvos poziciją ir taip yra labai svarbus. Bet gali būti ir tokių atvejų, kad ne kiek iš lietuvių pusės, bet iš ukrainiečių, pavyzdžiui, Kanadoje veikė labai stipri ukrainiečių bendruomenė. Jie turi savo atstovybę sostinėje, premjeras bent kartą per metus juos pasikviečia ir aptaria Ukrainos klausimą ir aktyviai zonduoja bendruomenę Ukrainos klausimais. Tais laikais, kai Ukrainai vadovavo ne demokratiškais tikslais nusiteikę vadovai, tai ukrainiečių bendruomenė kritiškai vertindavo tuos dvišalius santykius ir reikalavo, kad Kanada darytų spaudimą Ukrainai ir kad apribotų tuos ryšius. Daugiau akcentuoju politinę pusę, bet tikrai nenuvertinčiau tą ką ir pačios globalios Lietuvos programoje akcentuojame. Iš tikrųjų ekonominė pusė, kad kiekviena valstybė žiūri į diasporą, kaip plečia prekybinius ekonominius ryšius. Diaspora yra natūralūs partneriai kitose šalyse. Danijoje yra tikrai nuostabių lietuvių, gerai įsitvirtinusių finansinėse institucijose, kaip Danske Bank, kuris yra vienas didžiausių investuotojų Lietuvoje, nemažai dirbančių ir pačioje Danijoje. Yra labai stiprių medikų, kurie kelia Lietuvos vardą Danijoje. Vienu metu Lietuvos vardas nebuvo gražiai traktuojamas. Nuskambėdavo vagystės, smulkūs nusikaltimai padaryti lietuvių. Tai net ir savo profesijose gerai besireiškiantys lietuviai kelia Lietuvos įvaizdį svetimose šalyje, tai šito irgi nereikėtų nuvertinti.

9. Aurimas Matulevičius, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

Aurimas Matulevičius – Čikagos lietuvių krepšinio lygos vadovas, krepšinio treneris Aurimas Matulevičius, trečiosios emigrantų bangos atstovas.

A. G. Kaip reiškiasi sporto srityje JAV lietuvių kasdienės diplomatijos darymas?

A. M. Jau šį gegužį bus Šiaurės Amerikos lietuvių 70-metis, suvažiuos daug komandų ir tai vyksta 70 metų, lietuviai jungiasi, dalyvauja sportinėse varžybose ir tai vyksta viena kartą per metus.

Reikėtų paminėti, kad mūsų Čikagos krepšinio lyga, kur jau 18-as sezonas, šiuo metu turime 14 komandų, tai neturime lygių, unikali lyga visame pasaulyje, kad išėivija sudarė tokią lygą daug metų atgal ir kad ji vyksta, sportuoja, žaidžia, atėjo ir kitataučiai, ukrainiečiai serbai lenkai, tiesiog kartas nuo karto prisijungia prie komandų.

Lituanikos lietuvių krepšinio klubas turi apie 200 vaikų, tai 90 proc. lietuvių vaikų, laikomės kaip kumštis, tikras geras pavyzdys ne tik kitataučiams, bet ir apskritai Lietuvos sporto patriotai esam itin dideli, kaip niekur kitur, kaip kumštis, vieningi, turim ir rėmėjų.

Jeį žaidžiama su kitomis komandomis, visų pirma jie jaučiasi atvykę į lietuviybę, jaučiasi gerai, jie visada šiltai priimami, sugrįžta dar ir dar kartą, intrigų prieš ar po varžybų, buvo ir bus, bet čia tik mėgėjų lyga, visi turi savo darbus, savo gyvenimus, atsidavimas didelis ir požiūris profesionalus.

Mes esame pasisekę, nes teisėjai prieš varžybas rodo labai didelį dėmesį, jie nori čia atvykti, mes žaidžiam Europos, FIBA taisyklėmis, ne amerikietiškomis, truputį skiriasi tas braižas, bet jiems įdomu susipažinti, jie jaučia malonumą atvykdami pas mus.

Krepšinis reprezentacinė sporto šaka, vadinamoji antra religija lietuvių, amerikiečiai mato, kad pas mus krepšinis yra pirma vieta ir labai svarbi pirma vieta, dažnai pabandom padaryti International turnyrus, tai jie vyksta vasaros metu, trumpalaikiai, esam turėję graikų, kroatų, serbų, amerikonų, Filipinų, Indijos komandas, jie taip pat žaidžia krepšinį ir turi savo susitikimus, bet neturi taip pastoviai, kaip mes, kur kiaurus metus žaistų. Tačiau jie ir patys sako, kad jų kultūros interesas nėra toks didelis kaip lietuviams.

krepšinis galėtų irgi būti laikomas švelniosios diplomatijos įrankiu JAV, mes turėjome sulaukę svečių ir politikų, mūsų lygą vietinių, tiesiog žino žmonės, kur ateiti ir sutikti daugiausiai lietuvių vienu metu, ir pastoviai nuosekliai savaitgaliais pas mus sporto salėje kartas nuo karto, prieš rinkimus būtinai ateina žmonės pasireiškia, bando susipažinti, pas mus atvykę susipažinti svečiai, diplomatai iš Lietuvos, visada ateina, pasako žodį sveikinimo, sudalyvauja, žodžiu, esame turbūt didžiausias renginys lietuvių bendruomenėje iš visur.

Bet ir daugiau sporto organizacijų turime: krepšinis, futbolas, vaikų sporto stovykla, vaikų krepšinio klubas, tinklinis, stalo tenisas, neseniai įsikūrė pickle ball, rankininkai renkasi pasportuoti, plaukikų vaikų daug yra, kurie plaukia už savo mokyklas, bėgikų klubas, maratoninkai.

A. G. Kaip sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje?

A. M. Kaip sportininkai, apie neramumus kokius nekalbame viešai, nekeliamo tų klausimų į viešumą, vietinių diskusijų aišku būna, vyrai kalba, kas vyksta Europoje ir pan., turime daug draugų ir žinome, kad jie remia ukrainiečius, nėra kad vyktų kažkoks specialus susitikimas prieš ar po varžybų ir turime diskutuoti, tai paliekame kitiems.

10. Vytas Aukštuolis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 22 d.

Vytas Aukštuolis – Amerikos gyvybės draudikų tarybos teisės aktų analitikas, organizacijos „Baltivist“ įkūrėjas, JAV lietuvis, gimęs antrosios emigrantų bangos šeimoje.

A. G. Kaip reiškiasi politinėje srityje kasdienės diplomatijos darymas?

V. A. Ką aš darau, dirbu daug su Kongresu ir Vašingtono asmenimis, kaip galima padėti Lietuvai, daug dirbame apie Nord Stream 2 klausimą, dabar daug dirbame su ukrainiečiais, rytoj susitiksime su Kongreso darbuotojais ir kalbėsime apie visą refugee klausimą. Dirbam tam, kad Kongresas duotų daugiau pinigų dėl kariuomenės dalykų Lietuvoje, bandome spręsti dezinformacijos klausimą, bet mes negalim labai daug dirbti su ambasada, (dėl The Foreign Agents Registration Act (FARA) (2 U.S.C. § 611 et seq.), tai kaip Amerikos lietuvis aš negaliu dirbti, ką ambasada man sako daryti, nes jei aš tai daryčiau, vadinasi dirbčiau Lietuvai, ir tada galiu būti areštuotas, tai aš dirbu, kaip Amerikos lietuvis ir aš dirbu Amerikos lietuviams su noru padėti Lietuvai, bet aš nedirbu, ką Lietuvos valdžia man sako daryti, bet tai darome dėl legalių dalykų. Tai truputį apsunkina mūsų darbą, nes nėra daug mūsų čia ir nėra daug tokių, kurie supranta, kas darosi Lietuvoje.

Kadangi mūsų nėra labai daug, tai dažnai jungiamės su latviais ir estais. Esam jauni, kur dirbam šitą darbą, bet daug ir su vyresniais dirbam.

Dabar gyvename labai įdomiame laike, aš nemažai dirbu su ukrainiečių klausimais ir kaip lietuvių bendruomenės atstovas, ir jie sako mums, kad jie nori labai daug sankcijų duoti Rusijai ir šią savaitę aš dirbu su Pensilvanijos valstijos politikais ir skatiname, kad ji duotų daugiau sankcijų Rusijai, tai čia vienas darbas, o rytoj kalbėsime su Kongreso atstovais. O tuo tarpu kiekvieną ketvirtadienį šiuo metu darome susitikimus apie tai, kas vyksta Ukrainoje. Praėjusią savaitę buvome pasikvietę pasikalbėti ukrainietę, kaip elgiasi studentai Ukrainoje. Šią savaitę turėsime susitikimą su baltaruse, kaip reaguojama į įvykius ten. Ir čia yra mano kasdieninis gyvenimas.

A. G. Su kokiais veikėjais Čikagos lietuviai bendrauja politikoje darydami kasdienę diplomatiją?

V. A. Aš turiu savo organizaciją, vadinasi „Baltivist“, tai su ja ir bandome daryti tą politinį darbą, bet tai yra tai, ką savarankiškai darau. Viską darome per Zoom, Facebook grupėje apsitariame.

Eastern european coalition vyksta ketvirtadienį, kur susitinka lietuviai iš Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Ukrainos, Lietuvos, Vengrijos, Gruzijos, visi atstovai susieina, tai truputį formaliau, su bendruomene mes turime visuomeninių reikalų komitetą, tai irgi susitinkame kas mėnesį pasikalbėti, tai irgi formalu, viskas vyksta per zoom, viską internetu darom.

A. G. Kokius klausimus Čikagos lietuviai šioje srityje kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

V. A. Prieš porą metų su kolega pradėjom Baltic advocacy days, mes pakvietėm žmones iš pabaltijos kraštų ir visos Amerikos, kad atskristų į Vašingtoną, viskas vyko prieš rinkimus. Pirmą kartą gal 80 žmonių dalyvavo, antrą kartą gal 60 dalyvavo ir tuo laiku visi Kongreso atstovai, kurie norėjo su mumis susitikti, susitiko. Tai buvo didelis interesas, kai jie norėjo išgirsti, ką lietuviai, estai, latviai nori pasakyti ir kuo gyvename, jie susitiko su mumis, bet mes turėjome klausimus dėl Nord stream 2, ką galima daryti, kad sustabdyti ir jie nelabai mūsų klausė. Susitiko formaliai, ačiū, kad atėjot ir viskas. Bet dabar, kai karas prasidėjo, visi mūsų klauso. Visi nori su mumis pasikalbėti, nes esame arti su ukrainiečiais, kai organizavom Baltic advocacy days mums truko visą mėnesį suorganizuoti vieną susitikimą, o dabar susitikimą susitariau per vieną savaitę ir atrodo, kad jie tikrai mūsų klausys, bet klausimas, kiek ilgai toks dėmesys tęsis.

Anksčiau bandėme kalbėti apie dezinformaciją, bet čia irgi momentas, nes tai yra dalykas, kuris padėjo Trumpui, kad jis būtų išrinktas, buvo sunku apie tai kalbėti, nes jiems tai padėjo. Esame kalbėję apie kibernetinis saugumas, ką Kongresas gali daryti su tais dalykais, ar pvz., Amerika gali padėti su ja kovoti. Dėl energijos, bandėme sustabdyti Nord stream 2, čia buvo didelis darbas. Kariuomenės klausimai, yra toks dalykas, Baltic security initiative, čia yra pinigai, kuriuos Amerika gali duoti, Kongresas gali padėti duoti pinigų, kad galėtume sustatyti stiprią Lietuvos kariuomenę (150 mln. dolerių duodavo), prašom, kad Amerikos kariuomenę siųstų į Lenkiją ir dabar prašom, kad būtų formali Amerikos kariuomenė, kur visados būtų pabaltyje. Taip pat apie refugėe kalbame.

A. G. Kaip sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje ir kodėl ją darote?

V. A. Buvo tokia grupė before Biden, tai čia buvo tokia grupė, kur Vytas Misiūnas surinko didelę grupę dėl rinkimų, jie bandė vesti demokratų partiją dirbti, bet mūsų pasaulis nėra toks didelis. Yra toks Baltic action unit (latvių estų ir lietuvių) grupė, kur kas pora mėnesių žmonės siunčia laiškus Kongreso nariams.

Visi sukuria savo organizacijas. Aš sukūriau savo organizaciją, bet visada, jei žmonės susiburia, jie iš karto įkuria savo organizaciją. Bet čia yra žmonių iniciatyva sukurti šias organizacijas, tai mažos organizacijos, neturinčios biudžetų, bet čia žmonės rodo iniciatyvą ir kviečia kitus dalyvauti. Yra jausmas, kad mes norim, jog daugiau žmonės dalyvautų politinėje veikloje.

Mano rate gal yra 20 žmonių, kurie labai daug daro, bet iš viso žmonės, kurie yra susitikę su Kongreso atstovais, sunku pasakyti, ir 200 žmonių, kurie iš viso bent kažką yra darę. Ir tada yra demokratų organizacija, palaikanti Joe Biden, gal 500-700 žmonių kadaise čia dalyvavo.

Daugiausia bendraujama su Kongreso atstovais. Turėjom Blatic advocacy day, kur susirenka daug žmonių, turėjom tris tokius renginius, vienas buvo 80 žmonių, kitas 60, trečias irgi apie 60. Bet tada mes turim mažą grupę, kur dažniau susitinkam su kongreso atstovais, iš mūsų yra gal tik 20, kur dažniau susitinka, bet čia ne tik lietuviai (o ir kiti – baltarusiai, latviai, estai).

Kai su draugais susieinam (lietuviais), kalbam apie Lietuvą, bet dažniau apie kasdieninį gyvenimą. Kas man yra svarbu, kad Amerika turi daug karių, gal kad aš lietuvis ir suprantu, kokia mūsų istorija, prisimenant Sibirą, kaip neturėjo būti, suprantu, kad čia politinis klausimas, todėl noriu kažką daryti dėl to ir suprantu, kad aš esu lietuvis ir reikia dirbti Lietuvai. Manau, kad taip atsitiko, nes aš galiu kažką daryti (dėl pagrindinio darbo suteikiamų galimybių).

Mano žmona, jos mama iš Lietuvos ir ji visados turėjo labai artimą ryšį ir mano tėvai irgi, jie dirbo su Lietuvos banku, tai buvo tas jausmas, kad mes galim kaip amerikiečiai dirbti Lietuvai ir reikia ką nors daryti. bet nemanau, kad daugeliui lietuvių čia Amerikoje yra tas jausmas, aš manau lietuvybė yra daugiau susitikti su lietuviais draugais, bet tai irgi svarbu ir reikia tą išlaikyti.

Aš taip pat esu ateitininkas, tai manau, kad kai ateitininkai susiburia Dainavoje, ten yra kalbama apie tai, kad reikia palaikyti lietuvybę, pats taip pat skautų stovykloje dalyvaudavau, šokiai, bet tikslas labiau susieiti su pačiais lietuviais ir kartu kažką daryti.

Praėjusią savaitę susitikau su draugais ir mes visi dirbame politiniame lauke, bet jie visi turi nuomones, ką reikia daryti Ukrainoje, bet tada aš pasidariau savotiškas ekspertas, kas darosi.

Dažnai užkliūva ir mano vardas. Jie ne taip sako, pasakau jiems kaip sakyti, tada jie klausia, kodėl, tada pradėdus pasakoti apie Lietuvą.

Aš pats gana atskiriu savo lietuvišką gyvenimą nuo amerikietiško. Lietuvių pasaulis yra kitas pasaulis ir manau, kad daugelis amerikiečių nesupranta, ką reiškia būti kuo nors kitu ir bandyti išlaikyti tą. Žinoma, čia yra be galo daug kultūrų, bet mūsų nėra daug.

Žinoma, jiems įdomu, mano vestuvės buvo lietuviškos, jiems buvo smagu ateiti į lietuviškas vestuves ir labai įdomu. Amerikiečius įvedėme į tam tikras tradicijas, tai jiems buvo smagu.

11. Marija Čyvaitė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 26 d.

Marija Čyvaitė – JAV Lietuvių jaunimo sąjungos atstovė, JAV lietuvė, gimusi antrosios emigrantų bangos šeimoje.

A. G. Kaip reiškiasi JAV lietuvių jaunimo gyvenime kasdienės diplomatijos darymas?

M. Č. Dažnai jaučiasi, kad mes esam labai užsidarę ir viską darom tik sau ir tik savo bendruomenei, bet, kadangi nekalbame apie formal diplomacy, nors esame užsidarę, vis tiek ypač jauniems lietuviams Amerikoje smagu ir svarbu elgtis taip, kad amerikiečiai žinotų, kad jie yra lietuviai. Pavyzdžiui, per Instagram. Jaunimas yra social media generation ir turbūt visi lietuviai savo Instagram bio turi Lietuvos vėliavą arba proud to be lithuanian.

Tačiau, kai prasidėjo visas karas Ukrainoje, visi jauni lietuviai pradėjo dalintis Instagrame – we support Ukraine, I'm proud to be Lithuanian today, this is so difficult, this is what Lithuanians went through. Tai mane truputį supykino, nes galvoju, jūs visi jau tiek metų nieko nedarote su lietuviais, po gimnazijos nedalyvavote nei stovyklose, nei kituose renginiuose, o jūs dabar kalbate, kokie esate proud būti lietuviais. Aš tuo tarpu galvoju, kad jei tikrai nori būti lietuvis Amerikoje, reikia dalyvauti toje bendruomenėje, ir aš turbūt taip sakau, nes esu vienas tų žmonių, kuris nuolat organizuoja tuos renginius ir tada būna liūdna, kai susirenka mažiau žmonių. O karus prasidėjus, jie visi nori būti lietuviais, nors su jais nebendrauja, nieko nedaro.

Dar kitas dalykas, mes per Instagram pasidalijom nuotraukomis dėl palaikymo ir gavome 500 sekėjų daugiau, tiek daug žmonių, kurie niekad nedalyvauja renginiuose, ja pasidalijo ir pasekė mus. Jauni lietuviai ypač per social media bando amerikiečiams įrodyti, parodyti, kad yra lietuviai ir kelia nuotraukas per Vasario 16-ąją arba Kovo 11-ąją.

Yra tokia grupė „Baltivists“, jie kiekvieną savaitę rengia susitikimus ir jie manęs paprašė būti guest speaker ir paklausė, ar turiu idėjų, ką būtų galima pakviesti, tai pakvietė Kanados ukrainiečių jaunimo sąjungos pirmininkę ir ji kalbėjo apie tai, ką jie dabar daro.

Aš tuo tarpu sakiau, aišku, kad čia visi lietuviai ir visiems rūpi, kas vyksta. Bet aš pastebėjau darbe, kad mano kolegos žino, jog vyksta karas, bet jiems tai nelabai rūpi ir jie nežino visų detalių, aš sakiau, kad būtų gerai daryti a „Baltivist“ zoom event, kuris vadinasi „Bring a non baltic friend“, ir kad būtų

lietuviai, latviai, estai ir tegul kiekvienas žmogus pakviečia amerikietį draugą ir jiems būtų galima plačiau papasakoti, kas vyksta, kaip galima padėti, kur siųsti pinigus ir panašiai. Bet tokių renginių „bring an american friend“ turime ir daugiau, kitose jaunimo organizacijose. Kažkas atveža kugelį, visi kartu valgom, kartu dainuojam lietuviškas dainas, tada mes verčiame tas lietuviškas dainas amerikiečiams. Tiek ateitininkai, tiek skautai suorganizuoja bent kartą per metus tokius renginius. Jei susirenka 30 lietuvių, tai bent 30 amerikiečių susirinkdavo. Amerikiečiams tokie renginiai labai patinka ir juos žavi tai, ką mes darom.

Dar yra projektas „Šaknys“. Mes nedaug pristatymų darėme, darėme kelis pristatymus lietuviškose mokyklose, darėme Lemonte, Detroite ir Klivlende, bet nedaug susirenka žmonių. Mes nekviatėm amerikiečių, nes pristatymai vyko lietuvių kalba. Bet neformaliose diskusijose su draugais aš papasakojau, ką mes darėme, kadangi jie visi mato per social media, kad aš kapines tvarkau Ilinojuje, jiems įdomu, bet jie yra pripratę prie mano veiklų.

Mano keli kolegos yra labai sužavėti, kad mes turime tiek daug organizacijų, kad tiek daug darome.

Mes turime tokius mokymus, buvo atvykęs vienas vyras, kuris per Zoom pravedė diskusiją jaunimui, kas mus motyvuoja „Kaip galime suburti ir suvienyti lietuvių jaunimą“. Mes mažose grupėse kiekvienas sudarinėjome sąrašus, kodėl yra svarbu dalyvauti lietuvių bendruomenėje, tai buvo pažymėti tokie: noras išsaugoti lietuvių kalbą, lietuviškas tradicijas ir vertybes, malonumas būti su bendraminčiais, draugystė, noras išlaikyti lietuvių kalbą ir vienas iš priežasčių – būti Lietuvos ambasadoriais. Visi sakė, kad jiems svarbu šviesti visus apie Lietuvą ir lietuvių kalbą.

A. G. Kaip suprantate pasakymą „būti Lietuvos ambasadoriais“?

M. Č. Atstovauti Lietuvai, kai manęs žmonės klausia, ką aš veikiu, kas aš esu, tai visada pasakau, kad esu lietuvė, esu lietuvių bendruomenės dalis, o kas tai yra, tai didelė organizacija ir pan.

Beje, antra dalis tame seminare buvo apie tai, kokių reiktų veiklų, kokių naujų veiksmų reiktų imtis, kad pritrauktume naujų narių, tai kai kurie sakė, kad reiktų dalintis daugiau šaltinių apie lietuvių kalbą, apie lietuvių kalbos kursus, kiti sakė, filmų vakarėliai ir rodyti lietuviškus filmus ir t.t., o viena mintis buvo, kad Vasario 16-osios proga dalintis nuotrauka, kuri turi potencialo paplisti labai plačiai tarp amerikiečių ir kažkas pasiūlė, kad aktorius John Hill, kuris nešioja grateful death marškinėlius, bet tada kilo mintis padaryti ne tik nuotrauką, o visą video, kad išaiškintumėme, iš kur tie marškinėliai

yra. Tai galvojam, pasidalinkim įrašu su tais marškinėliais ir tikėkimės, kad pasidalins ne tik lietuviai, bet ir amerikiečiai draugai bus pasiekti su šia žinia ir jie dar kažką sužinos apie Lietuvą. Iš tikrųjų taip ir buvo, labai daug kas pasidalino tuo įrašu. Pasiėkėme amerikiečius, tai tiesiog dar vienas būdas skleisti apie save žinią.

Dabar vyksta visokie protestai ir mitingai susiję su Ukraina, ypač tą pirmą savaitgalį labai daug lietuvių dalyvavo visuose tuose protestuose. Kai lietuviai VAŽIUOJA Į šiuos protestus, tai su vėliavom ir užrašais, kad Lithuania supports Ukraine. Jiems svarbu, kad ir kiti žinotų, kad Lietuva už Ukrainą.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias jaunimo organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

M. Č. Aš pati priklausau JAV jaunimo sąjungai, JAV lietuvių bendruomenei, ateitininkams, šokių grupėje šoku, o mano vadovaujamas projektas „Šaknys“ yra dalis Jaunimo sąjungos ir Lietuvių bendruomenės. Ir Pasaulio lietuvių centre dažnai įsitraukiu į veiklas. Trečiabangių jaunimas daugiau gali daryti diplomatijos, nes jie ir universitete studijuoja, turi daug draugų ne lietuvių, bet jų tėvai visai neatstovauja, nes jie iš Lietuvos atvykę nemoka angliškai, o čia atvykę dirba lietuvių įmonėse, tai jie neturi daug tų progų atstovauti Lietuvai, kadangi jie bendrauja tik su lietuviais. Tuo tarpu trečiabangiams daugiau progų tai padaryti.

Aktyviai veikia Skautai ir Ateitininkai, bet taip pat organizuojamos vasaros stovyklos, gali nebūtinai būti nariu, bet irgi jose dalyvauti. Šokių grupės taip pat vienija jaunimą, jaunimo sąjungą, bet sunku Amerikoje turėti stiprią jaunimo sąjungą, nes sunku visiems susitikti.

Kartą per mėnesį susitinka, skautai kiekvieną savaitę susitinka, ateitininkai kartą per mėnesį, bet yra tokių general community renginių, pavyzdžiui, Kaziuko mugė, kurią rengia skautai, bet yra ir kitų žmonių, kurie prisideda. Be to, kadangi kiekviena šokių grupė turi savo metinį koncertą, dažnai jaunimas kviečia savo amerikiečius draugus atvykti ir stebėti, nėra kad būtų labai daug, bet susirenka stebėti, kaip jaunimas šoka.

Sakyčiau kad lietuviai nelabai stengiasi pasiekti ne lietuvius, nes kartais net ir lietuvius sunku pritraukti į tam tikrus renginius. Bet tikrai yra amerikiečių, kurie stebi, ką mes darom.

Kartą Čikagoje susirinko lietuvių, latvių, estų bendruomenės paminėti Baltijos kelią ir tuomet susirinko visi diplomatai, kurie sakė savo kalbas, sveikino visus. Buvo ir per sausio 13-ąją 2021m. Baltijos šalių visos ambasados, jos kartu rengė zoom renginį, tai iš pradžių pasveikino visi ambasadoriai, kalbėjo rūta šepetys, buvo labai smagu kartu kalbėti. Šepetys kalbėjo apie istorinę atmintį.

Kai vyksta dainų ir šokių šventės, leidiniuose daug puslapių su įvairiais sveikinimais iš skirtingų organizacijų, prezidento Amerikos, iš congressional representatives.

Teko atlikti praktiką tyrimo centre Čikagoje ir vieną dieną tikrinau kasetes ir žymėjau ir viename jų buvo Ronaldo Reigano sveikinimas lietuviams per šokių šventę.

A. G. Kokius klausimus jaunimas kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

M. Č. Jaunimo tarpe didžiausias motyvatorius išlaikyti lietuvių, tradicijas ir tai atrodo jaunimui svarbu, tai labai smagu būti jaunų lietuvių tarpe. Bet mes stengiamės rengti tokius labiau formal renginius arba per savo metinį suvažiavimą kviešti prelegentus paskaitai, tai prieš metus Vytautas Aukštuolis pasakojo apie Baltivist organizaciją ir visą veiklą, nes jaunimui svarbu būti politiškai aktyviems ir atstovauti Lietuvai politinėje erdvėje. Taigi, vyksta Baltic advocacy days iš pradžių jie visi suvažiavo į Vašingtoną, kur kelias dienas praleido susitikinėjant su Congressional representatives, tai tie visi, kurie iš Čikagos, turi vieną representative, jie susitiko su juo, ir tie susitikimai vyksta visą dieną, ir jie iš anksto pasiruošia apie ką bus kalbama, jie atsiuntė mums iš anksto sąrašą, tai tos temos lietė Baltic Security, Nord Stream, tie organizatoriai iš anksto atsiunčia talking points, tai yra gera proga atstovauti savo šalį ir paprašyti representatives in Congress, kad jie kažką konkrečiau padarytų. Tai ši patirtis buvo labai įdomu. Po susitikimų būna dar vienas bendras susitikimas, kuriame pasidalina mintimis, kaip jautėsi, kai dalyvavo atstovaujant. Į šį gali prisijungti ir jaunimas, daugiau jungiasi vyresni, bet yra jaunų žmonių ir manau kad dar daugiau šiemet prisijungs jaunų žmonių, nes tai bus apie Ukrainą ir Baltic security.

Į susitikimus atvyksta antrosios emigrantų bangos anūakai, ir vis daugiau prisijungia trečiosios emigrantų bangos vaikai, ar tie, kurie gimė Lietuvoje ir jauni atvažiavo į Ameriką. Įdomu, kad Dainavoje, vasaros stovyklose, yra moksleivių stovykla, tai nuo 14-18 metų susirenka jaunimas. mano pirmi trys metai stovyklaujant, tokių kaip aš buvo daug, o mažoji dalis buvo tų, kurie gimė Lietuvoje

ar kurių tėvai gimė Lietuvoje, bet po kelių metų labai viskas pasikeitė ir buvo gerokai daugiau trečiabangių.

Dažnai Amerikos lietuviai sako, kad kiekviena emigracijos banga parsiveža tokią Lietuvą, kokią prisimena mūsų seneliai. vis mažiau ir mažiau yra DP vaikų ir anūkų, kurie aktyvūs bendruomenėje ir vis daugiau tų naujų lietuvių, kurie atvyko po nepriklausomybės. bet mes gražiai susigyvenom. Šokių grupėse, mokyklose taip pat daugiau trečiabangių vaikų.

12. Loreta Timukienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 kovo 31 d.

Loreta Timukienė – Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių bendruomenės administratorė, Čikagos Maironio lituanistinės mokyklos mokytoja, buvusi JAV lietuvių leidinio „Draugas“ redaktorė. Trečiosios emigrantų kartos atstovė.

A. G. Kaip reiškiasi žiniasklaidoje kasdienės diplomatijos darymas?

L. T. Gal pradėsiu nuo to, kokia patirtis, kaip žurnalistės, aš beveik 10 metų dirbau laikraštyje „Draugas“ redaktore, vienas iš seniausių išėivijoje be perstojo leidžiamų laikraščių. Tada redagavau bendruomenės JAV lietuvių bendruomenės žurnalą Naujienos ir dabar redaguoja jo naujienlaiškį JAV lietuvių bendruomenės, tai galima sakyti tiesiogiai su tuo susijusi. Turbūt kiekvieną dieną diplomatija vyksta ir kadangi aš kalbu apie lietuvių kalba leidžiamus leidinius arba socialinė, sakykim, žiniasklaida taip pat aš administruoju feisbuką bendruomenės, tai daugelis tos informacijos srauto į lietuvių kalbą ir ta diplomatija daugiau, sakyčiau, vyksta tarp išėivijos lietuvių.

Galima sakyti, jog tie, kurie skaito, kurie domisi, ai tam tikra įtaką, tam tikra diplomatija vyksta. Priklauso, aišku, nuo turinio turbūt, tos žiniasklaidos, koks turinys yra, ir nuo tos patirties, kurią žmogus atsiveža iš Lietuvos, nes žinot, kiekvienas atvyksta su įvairiomis politinėmis pažiūromis, nuoskaudom, su viskuo, tai visa tai susideda, bet be jokios abejonės tai, ką mes žurnalistai rašom apie Lietuvą, apie Lietuvos politiką, apie ekonomiką, apie tą socialinį gyvenimą, galų gale apie užsienio politiką, tai, aišku, yra diplomatija.

Ir aš prisimenu, kai mes drauge dirbam, tai kaip pas mus atvažiuodavo, atskrisdavo iš Lietuvos žurnalistai ir politikai, daug svečių turėdavo, tai jie pavartydavo draugą ir stebėdavosi, kad Ten nėra kriminalinės kronikos. Jie labai nustebdavo. Tai mes sakydavom, kad Mes stengiamės transliuot žinią su pliuso ženklu, tą pozityvą.

Ir iš tikrųjų buvo nuostata, kad kriminalinės kronikos nėra nei kas tarp Amerikos lietuvių vyksta. Aišku, kažkokie tokie dideli įvykiai, tarkim, avarija kažkokia didžiulė taip. Tai čia, sakyčiau, irgi dalis diplomatijos tokios ir vėlgi dabar jau labai sumažėjo leidinių ir turime draugą, turim Čikagos aidas, kuris yra dalinamas nemokamai Čikagoje ir yra Amerikos lietuvis, kuris buvęs popierinis variantas, dabar tikrai internetinės. Tai ten jis žurnalistų neturi ir pats redaktorius tiesiog iš seno papratimo jį laiko, bet daugiau reklamos, Informacija nukopijuota iš kitur.

Dabar turbūt daugiau tos diplomatijos persikėlė į socialinius tinklus ir čia vėlgi turbūt atskira būtų tema, jau ne žiniasklaida, o socialiniai tinklai. Apibendrinant žiniasklaidą, gal galim pasakyti, kad pastaruoju metu mažai, kas skaito, tarkim, popierinę spaudą, kad ta internetinė žiniasklaida ir gal vieną Amerikoje leidinių didžiausią įtaką turinčių, Tai vis dėlto išskirčiau „Draugą“. Jie turi redakciją turi profesionalius žurnalistus, turi kultūrinį priedą, kuris redaguojamas Lietuvoje. Tai tikrai solidus ir sakyčiau objektyvus šaltinis, iš kurio gali žmonės, ir apie politinę padėtį susidaryti objektyvų vaizdą.

Bet, deja, skaitytojų mažėja, šiandien neapasakysiu kiek, bet keli 1000 jų yra. Jeigu šnekėsime apie visus Amerikos lietuvius, tai labai maža dalis ir įtaka turbūt nedidelė. Ir daugiau skaito jį vyresniosios kartos DP kartos žmonės, jaunimas, tarkim jau mūsų vaikai tikrai neskaito, jie netgi feisbuko dauguma jau nebeturi.

A. G. Su kokiais veikėjais žiniasklaidos srityje lietuviai bendrauja darydami kasdienę diplomatiją?

L. T. Tas santykis yra su amerikiečiais, bet jis nėra toks, sakyčiau, labai didelis, kadangi vis dėlto skaitytojai yra lietuviai, tai susitinkama tiek, kiek tai susiję su JAV lietuvių veikla. Tarkim, jeigu vyksta renginys ir ten atvyksta, miesto meras be abejo Kartais būna tiesiog pasikalbama, kartais interviu imama. O jeigu vyksta, sakykim bendruomenės sesija, tai kviečiama vėlgi Amerikos valdžios atstovai, tarkim, šokių šventės, dainų šventės, kur 1000 suvažiuoja iš visos Amerikos, kviečiami jau senatoriai, yra netgi prezidento žmona dalyvavusi. Tai ir žurnalistai be abejo tame dalyvauja.

Bet kiek aš prisimenu, sakykim, kad ir pas mus redakcijoje „Drauge“ būdavo atvyksta amerikiečiai, bet daugiau tie, kurie susiję su Lietuva per ekonominius ryšius, kultūrinius ryšius, žodžiu, turi kažkokias sąsajas su Lietuva. Labai įdomu, kad didžioji dalis amerikiečių, aš nešneku apie politikus, jie savam interesų rate ir tam tikri interesai, sakykim politiniai arba jeigu verslininkai verslo, bet amerikiečiai, kurie ateidavo pas mus arba kurie dalyvaujavo tuose renginiuose, tai didžioji dalis sakydavo, kad aš kažkaip susijęs su Lietuva, ar mano seneliai Lietuvoje gyveno, ar mano mokyklose kiek yra mišrių šeimų, tai ateina tie amerikiečiai tėčiai į renginys ir kai kurie šoka lietuviškus tautinius šokius, žmonos atsiveda ir kai kurie kai kurie gana aktyviai įsijungia į temą. Jie tada neša žinią, sakykim, savo kolegoms savo draugam, kad o aš žinau Lietuvą, aš buvau, sakykim, susitikęs. Tai tam tikra prasme irgi galima sakyti apie diplomatiją.

O, tarkim, tuo aukščiausiu lygiu su senatoriais ar, tarkim, su prezidentu, tai dabar turbūt čia ne žiniasklaidos sritis, bet kaip organizacijų atstovai, vadovai susitinka su amerikiečiais, dažnai valdžios atstovais, su tam tikra misija, tam tikru tikslu. kaip pavyzdys dabar Ukraina, taip, tai mūsų visuomeninių reikalų taryba ieško kelių, kaip susitikt su Amerikos valdžia ir įteikti jiems laišką, susijusį su Ukraina, ar paskelbti informaciją, kokia koks mūsų požiūris į karą. Mes protestuojam, čia truputėlį į šoną, bet, sakykim, tame kontekste ir, aišku, tai žiniasklaidoje atsispindi. Tarkim, protestai kartu su ukrainiečiais, su amerikiečiais, su kitų tautų žmonėmis, taip kur lietuviai, Amerikos lietuviai, dalyvauja ir tą žinią ištransliuojama ir Amerikos žiniasklaidoje, kada trispalvės kartu su ukrainiečių vėliava ir jų daug.

A. G. Kaip sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje ir kodėl ją darote?

L. T. Mes buvom neseniai proteste Ukrainian village (ukrainiečių kaime) ir mes džiaugėmės, kad trispalvių, na, ne tiek, kiek ir Ukrainos vėliavų, bet tikrai daug.

Šnekant apie amerikiečius, tai, kaip sakiau, dauguma jų kažkokias sąsajas suranda, atkapsto su Lietuva, tai vos ne toks sutartinis ženklas, jeigu jie išgirsta, kad čia yra kalbam apie Lietuvą, tai yra kugelis ir cepelinai.

Tai vos ne mes, sako mūsų trispalvė, tokia valgoma kaip kugelis ir cepelinai, ir jie per Sakykim, tą kulinarinį tokį paveldą galima vadinti irgi pažįsta Lietuvą, nes vis dėlto tai amerikiečiams gana svarbu, nes čia daug kai yra tautų, tai per virtuvę ir jie pažįsta ir atpažįsta, kur yra lietuviai, tai cepelinai, kugelis, kur, sakykim, ukrainiečiai.

Socialiniai tinklai čia vėlgi yra visas vandenynas. Kadangi aš administruoju kelias feisbuko paskyras, tai gal bus lengviau apibendrinti. Ten yra, sakykim, du srautai, tai oficialios paskyros, kur, tarkim, kaip bendruomenės, tai ten oficiali informacija, kurią mes dalinamės ir gaunam iš Lietuvos užsienio reikalų ministerijos, Globalios Lietuvos. Iš kitų, sakykim, organizacijų, kas mums svarbu ir kas susiję su mūsų veikla. Taip pat skelbiam, kas vyksta Amerikos lietuvių padangėje tai ir kultūriniai ir švietimo, ir sporto, ir religiniai, ir kiti dalykai.

Ir yra dalis žmonių, kurie tuo domisi ir laikina, ir jiems teikiama informacija, reikalinga ar parašo laiškus, klausia, domisi, komentuoja. Kita dalis, deja, yra nemažai, tai tos paskyros, kur, sakykim, žmonės tam tikrais interesais susirenka ir lankosi ten. Pavyzdžiui, Čikagos lietuvių turgelis, kur daug

labai skelbimų ir viskas liejasi laisvai. Aišku, ten yra administratorius, bet jis kišasi tiek, kad dažniausiai užblokuoja tuos, kurie ten jau pradeda reikštis labai aršiai ir politiškai, ir taip toliau, ir užgaulioja vieni kitus. Tai yra ir tokių ir aš stengiuosi ten nesilankyt, bet kartais draugai pasako, ar tu matei, kas ten vyksta, ir dažniausiai vyksta karas, nes žmonės tiesiog ypatingai turbūt mes žinom, dabar pikti, pasišiaušę. Jeigu vyko dėl pandemijos, dėl skiepų vieni kitiems į atlapus kibo, tai dabar, sakykim, ir dėl karo Ukrainoje gal mažiau, nes tai labai jautri tema. Vyko netgi labai politinės diskusijos ir aš taip pavadinčiau, kad Amerikoje vyko rinkimai prezidento, tai buvo demokratai ir respublikonai, ir vieni su kitais pešėsi ir netgi tarp kitko, bet pačiam drauge buvo išspausdintas toks laiškas kaip deklaracija, kaip buvo jis kandidatų, rėmėjų su parašais žmonių. Ir tada, sakykim, priešingos stovyklos žmonės. Labai pasipiktino, kad čia užsakomoji žiniasklaida, kreipėsi į „Draugo“ steigėjus, rėmėjus, kad jūs kodėl leidot, sakykim, vienai vienos partijos rėmėjams tą tokį skelbimą išspausdinti. Žodžiu, vos ne iki dabar dar banguoja ir prisimena, ir žodžiu tos diskusijos politinės vyksta. Bet čia tokia, sakykim netikroji diplomatija taip, kaip aš sakyčiau „sofos“ diplomatija, kai žmonės, kaip ir Lietuvoje, stebi, kaip iš televizijos tuos įvykius nelabai įsigilina ir komentuoja taip, kaip jie supranta.

Kalbant apie amerikiečius, ar jie domisi, kas vyksta socialiniuose tinkluose, tai didžioji dalis tos informacijos lietuvių kalba, bet dalį mes skelbiame ir anglų kalba. Taip būna, tuomet pasidomi, palaikina, paklausia, bet nedidelė dalis. Kaip ir mes savam tam tokiam burbulė gyvenam, gerąją prasme, tai amerikiečiai, aš manau, jie tikrai turi savo informacijos šaltinių, domisi tiek, kiek susijęs su jais ir pas mus nėra skandalų, kaip sakiau, kaip ir drauge, taip ir, tarkim, bendruomenės feisbuke mes nededam, kas sakykim, nutiko Čikagoje, lietuvis gal ką nors pavogė, na kaip pavyzdį, tai mes tikrai nededam.

Tai tam tikra diplomatija vyksta ir aš galvoju, kad čia būtent geroji diplomatija, kai transliuojame gerąją žinią, kaip „Drauge“, tarkim, Lietuvos ekonomika, politika, sporto pasiekimai ir ta tokia lietuviška tapatybė, kur ji bet kur turbūt ima viršų. Tai tokia diplomatija, sakyčiau, tai jos galima rasti.

Aš galvoju, kad tas procesas būtų veiksmingesnis, jeigu čia dirbtų profesionalai. Mes žinom, kad didžioji dalis mūsų yra savanoriai ir dažnai ne tos srities, sakykim, specialistai. Išskyrus gal „Draugą“, bet galima suskaičiuoti turbūt 2-3 žmonės, kurie baigę, tarkim, žurnalistiką ar filologiją, visi kiti didžioji dalis yra savanoriai ir kada dirbama savanoriškais pagrindais. Tas rezultatas nėra toks, kai dirba profesionalai, aišku, yra noras, yra užsidegimas. Bet kuo toliau, tuo mes pastebim, kad to

neužtenka, ir norint, sakykim, prasimušt į Amerikos žiniasklaidos sluoksni, tai mūsų pajėgos yra per menkos.

Mes žinom pati Lietuvos žiniasklaida, kiek ji užsienyje matoma ir girdima, tarkim, žurnalistai, kiek jie rašo, pavyzdžiui, Amerikos spauda apie, tarkim, Lietuvos įvykius aš negalėčiau absoliutinti, bet tikrai mes nesam labai matomi.

Aš esu garbės konsulo Prunskio padėjėja, tai jis yra buvęs Baltuosiuose rūmuose patarėju sveikatos klausimais ir kada jis užėmė tas pareigas, aš rašydavau spaudos pranešimus ir siūsdavau dažniausiai į Amerikos spaudą. Kol prasimušė tie pranešimai į didžiuosius leidinius, užtruko beveik metus. Kol surandi žmogų, kuris priima tą informaciją, nepaskęsta ji tokia maža žinutė, tarkim, Lietuvos garbės konsulas susitiko, tarkim su Amerikos kažkokiu pareigūnu. Tai tą diplomatija tokią profesionalią, stiprią, per žiniasklaidą norint daryt, tam reikia, kaip ir visur, komandos finansų, žmogiškųjų išteklių ir taip toliau. Mes galim nebent mojuot užsidegimu, noru pasakyt pasauliui apie Lietuvą, kokie mes esam, ką mes turim, kuo mes galim didžiuotis. Bet žinant Amerikos kontekstą, kiek čia yra tokių, kurie, tą patį nori pasakyt apie save, tai yra gana sudėtinga.

Ir vėlgi, sakykim, mes žinom, tie, kurie dirba šitoje srityje, kaip žmonės yra imlūs Informacijai su pliuso ženklų teigiamai, pozityvų ir negatyvų visada krypta ne į tą, kuris daro gerai, tyliai, o į tą, kuris rėkia arba muša, arba kažką daro. Tai deja ir čia tas pats ar feisbuko paskyrose. Ten kur kažkoks skandalas aprašytas, o Čikagos turgely ten parašė, kad kažkokia avarija buvo, na sakykim ar ten kažkas tokio, tai visi ten ir puola ir žiūri ir komentuoja, o jeigu mes parašom kad išsiuntė labdaros siuntą į Lietuvą ar ten vėžiu sergantiems vaikams, kas vyksta kiekvieną dieną. Tai mes matom kokių 20-30 žmonių palaikymo. Kartais prasimuša ta žinutė ir amerikiečiai susidomi, jeigu jiems tai pasirodo kažkas tokio negirdėto, originalu, netgi gal egzotiško, tai tokiu būdu nebent. Sakykim, iš naujausių tai dabar aš galvoju filmas „Šuolis“, kurį pristato Giedrė visame pasaulyje ir aišku ir Amerikoje ir tas filmas su Amerika susijęs ypatingai, kadangi Simas Kudirka čia peršoko į amerikiečių laivą, tai sakykim tokia istorija yra ir Amerikos spaudoje nušviečiama gana plačiai ir dabar ji atgaivinta ir matoma festivaliuose, dalinamės ir mes žinutėmis, bet čia vėlgi, sakykim, jau reikia profesionalumo. Giedrės komanda su vyro pagalba, ir su visos komandos pagalba jie piarą daro ir tai mes matom, jeigu ji to neturėtų, kažki, ar viskas taip plačiai skambėtų. Ir ačiū Dievui, kad taip mes galim save pristatyti.

Tarkim Rūtos Šepetys knygos kai kurios jau įtrauktos į Amerikos mokyklų programą, kaip viena iš privalomų skaityti knygų, tai ji turi irgi profesionalią komandą, kuri čia Amerikoje gyvena, kuria ir dirba. Ir kai buvo susitikimas su ja, mes tiesiog įsitikinom, koks lygis yra. Ji parašo, sukuria knygą, bet kiek dar dirbama, kad ji būtų išreklamuota, pristatytam, tai tokiu atveju tada ir Amerika išgirsta.

Rūtos Lee Holivudo aktorės pavyzdys. Ji iki šiol yra populiari, bet populiari, nes vaidino filmuose, kuriuos žino amerikiečiai. Ir jiems tai yra nostalgija ir jie pamato veidą Rūtos, jie jau žino, kad čia jų žvaigždė buvusi ir šalia to jie visada pasako. Aš esu lietuvė, aš esu iš Lietuvos. Čia gimusi ir puikiai su suvalkietišku akcentu kalba lietuviškai, tai tam tikra egzotika amerikiečiams.

Sportas – jeigu anksčiau Sabonis buvo pavardė, kurią pasakius, jaunimas suklūsta, amerikiečiai, kad o čia yra tai, ką aš žinau, tai dabar vėlgi mūsų sportininkų, tarkim, Sabonio, Namajūnas pavardė skamba ir ji, sakykim, Rose Namajūnas, didžiuojasi, kad yra lietuvė ir tą transliuoja, tada amerikiečiai išgirsta.

Per verslus – jeigu mes turim čia daugybę lietuvių verslų ir stambiųjų verslų apie kuriuos kartais išgirstame ir nustembam, kad lietuviai gali, kaip pavyzdys, Čikagos centre dangoraižį įpirkt, tai jau mes kalbam apie stambius verslus. Tai jeigu jie pasako verslo partneriams ar kažkokiam susitikime verslo, aš esu lietuvis, aš esu iš Lietuvos, irgi diplomatija.

Tai jeigu mes nedarysim diplomatijos, tai būsim toks kaimelis, kažkur Europoje arba, kaip dauguma, tarp kitko mūsų klausia, jeigu mes nepasakom, kad mes iš Lietuvos dažniausiai galvoja, kad mes esam lenkai iš Lenkijos. O tie, kurie domisi geografija, politika, ekonomika, žino, kas yra Lietuva, kur Lietuva, kiti labai mandagiai, jeigu nežino ar apsimeta, kad žino, ir tik pasitikslina, ar tai ten kažkur, tarkim, Rusija ar Lenkijoje, šalia didžiųjų valstybių, bet yra kurie puikiai tą žino.

Tarp kitko, dar vienas toks dalykas, Aš turiu studentą amerikietį, kuris visiškai neturi jokių lietuviškų šaknų. Jis yra teisininkas, advokatas ir aš jį jau 7 metai mokau lietuvių kalbos. Tai žodžiu, kaip nutiko, kad jis susidomėjo Lietuva, jį prikalbino dėstyti Vytauto Didžiojo universitete Verslo teisę ir kiekvieni metai atskrisdavo į Lietuvą tam tikrą kursą kelių savaičių, dėstė jis. Taip susižavėjo Lietuva, kad panorė išmokti kalbėti lietuviškai ir susikalbėti, ir su kolegomis, ir su studentais, ir su lietuviais.

Tai dabar aišku pandemija ir jis jau kelinti metai nebeskrenda į Lietuvą. Jis yra jau senjoras, išėjo dabar į dalinę pensiją, bet kiekvieną šeštadienį mes susitinkam, anksčiau būdavo kavinėj, dabar

nuotoliniu būdu ir jis mokosi lietuvių kalbos. Ir kartais aš sakau draugams, Styvas daugiau žino apie Lietuvą, apie jos istoriją, politiką negu kai kurie Amerikos lietuviai arba lietuviai. Tai va čia tas langelis, per kurį mes amerikiečius galim pasiekti. aišku reikia, kad žmogus domėtusi arba kažkaip tai tie interesai susieitų. Aš jį supažindino ir su tuo pačiu Marijumi Gudynu. Tarkim, Kaziuko mugė vyksta, lietuviški renginiai atėjo, kai buvo Barboros miuziklas, ir atsivedė savo draugus, savo šeimą, amerikiečius draugus.

Iš tikrųjų, gal patarčiau, netgi nežinau, kiek tu norėtum, sakykim, kad ir mūsų yra interneto platybėse daug galima surasti ir istorijų, ir, aišku, „Draugas“ internetinis yra, bet mes dabar JAV lietuvių bendruomenė savo tinklapyje, turim skyrelį Lietuviybės genas. Mes šventėm bendruomenės septyniasdešimtmetį ir ta proga kalbinom 70 žmonių, kaip mes sakom, pažymėtų arba turinčių lietuviybės geną. Tai tose istorijose irgi kiekviena istorija yra, galima sakyti, tam tikra diplomatija ir nuo politinių aukštumų iki, sakykim, žmonių, kurie kiekvieną dieną darė diplomatiją. Paprastai pasakysiu, kad ir tuos cepelinus darydami ir vaišindami amerikiečius. Ir mes tą projektą ruošiamės tęsti ir tarp kitko tas istorijas aš siunčiu ir į Lietuvą.

Toj pačioj Lietuvos žiniasklaidoj, jeigu mes dabar žiūrėsime truputėlį kita puse, tai tam tikra informacija pakliūva apie Amerikos lietuvius ir į Lietuvos žiniasklaidą, tai čia irgi tam tikra diplomatija, tik jau kita linkme. Ką aš matau, tai didėja dėmesys, ir tuo galima džiaugtis, bet vėlgi, jeigu mes nusišūsim informaciją, kas blogo nutiko, ta informacija. Pasigaus ir suvalgys su apetitu visi, kaip pavyzdys, kada buvo Lietuvos prezidentas Čikagoje ir jam būnant lietuvių bažnyčioje Čikagoje viena mergina išėjo į bažnyčios vidurį, kada prezidentas sakė kalbą, su plakatu, įžeidžiančiu prezidentą. Naktį mes sulaukėm gal kokių 6 skambučių iš Lietuvos žiniasklaidos su prašymu pakomentuoti, kas nutiko. Iki šiol arba kol aš, sakykim, dirbu tokį darbą, tokio dėmesio nebuvo. Netgi LRT parašė ir paskui mes tiesiog taip jau iš pradžių, gal mandagiai, paskui truputėlį piktokai parašėm, kad gal jums įdomu, kas vis dėlto teigiamo vyko Prezidento viešnagės Čikagoje metu. Nebuvo įdomu.

Diplomatija, sakykim, irgi reikalauja tam tikrų pastangų ir tarkim, džiaugiamės laida „Širdyje lietuvis“, kur laida dabar ir čia esantys žmonės, bet tas pats Laurynas, taip pat Arvydas Reneckis, kuris filmuoja ir siunčia reportažus. Tai mes džiaugiamės, kad tokios laidos yra, bet kiek jos populiarios Lietuvoj ir kiek jas žiūri? Tikrai ne pačios populiariausios.

Sakykim, tuos pačius straipsnius lietuviškoms svetainėms mes siūlėm Delfi, 15min ir kitiems, aš išsiunčiau gal kokiems 9, Bernardinai susidomėjo ir publikavo, nes tai nėra skandalas, tai yra gražios istorijos ir jos nėra populiarios.

13. Giedrė Knieža, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 2 d.

Giedrė Knieža – JAV lietuvių bendruomenės Kultūros reikalų tarybos pirmininkė, šokių grupės „Suktinis“ vadovė, trečiosios emigrantų bangos atstovė.

A. G. Kaip reiškiasi kultūros srityje kasdienės diplomatijos darymas?

G. K. Visų pirma, kelios pareigos man priklauso. Visų pirma, aš, kaip sakau, tas mano beibis, tas pats pirmas, dar prieš tikrus vaikus, buvo tautinių šokių grupė „Suktinis“. Mano toksai kūdikis mylėtas, nešiotas, išnešiotas ir dar auginamas, kuriam dabar 17 metų suėjo. Tai aš manau, kad ta kultūrinė diplomatija būtent per tą mūsų grupę daugiausia ateina, jeigu žiūrėti iš tos kultūrinės pusės. O dabar vėlgi aš, kadangi einu JAV lietuvių bendruomenės kultūros tarybos pirmininkės pareigas, tai gal man truputį rankos laisvesnės ir daugiau galimybių turiu ar spaudimo daugiau nėra. Tai, aišku, yra galimybės truputį kitokios, bet iš tikrųjų džiugu, kad mes su suktiniu tai esame tokį pasiekę lygį, kad aš manau, kad tikrai mes atstovaujame ir na, mes kaip yra vienas stipriausių kolektyvų Šiaurės Amerikoje ir mes dalyvaujame tokiuose renginiuose kaip, pavyzdžiui, Čikagoje yra Padėkos dienos eiseną Čikagos mieste, kurioje yra uždaromos gatvės ir paskui būna tiesioginio eterio koncertas, rodomas per nacionalinę televiziją ir tenai skaičiuojamas žiūrovų skaičius, man atrodo, net 8 milijonai žmonių.

Man atrodo, ta diplomatija pas mus vyksta, bet kartais nesusimąstant ir netgi netikslingai. Nėra to, kad dabar ten neisiu, nes nebus kažkokios naudos. Tuo labiau, kad aš visą gyvenimą augau tokioj daugelio kultūrų visokiuose renginiuose tai man yra kaip priimti ir natūralu, ir kažkaip aš taip kartais net nesiekdama didelių rezultatų pasiekiam kažkokius rezultatus.

Ji vyksta, yra didelis matomumas, žmonės yra susidomėję, aišku, čia viskas iš kultūrinės pusės, ta prasme, kaip sakoma, ir būtent čia, kai mes rodome liaudies meną ir kostiumai atkreipia dėmesį ir kalba, atkreipia dėmesį ir muzika, atkreipia dėmesį, žmonėms kyla daug klausimų, tos pačios klumpės labai daug atkreipia dėmesį, nes vienais metais mes ėjom, žygiavom toje eisenoje su klumpėmis, čia yra Lapkričio mėnesio galas, labai šalta ir mano šokėjai aukojasi, Bet, kaip sakoma reikėjo atidirbti tą reikalą reikia labai daug pastangų.

„Navy Pier“ – šioje kultūrinėje erdvėje vykdavo lietuvių dienos, būtent šio konsulato inicijuojama, inicijuojami tie renginiai Kovo 11-osios proga ir ten buvo tikrai labai sėkmingi renginiai, būdavo

visos dienos, renginys būdavo sukviečiama labai daug kultūrinių organizacijų, Lietuvos menininkų, kurie turėdavo savo programas, kažką gamindavo, rodydavo, net ir audėjos sėdėdavo su rateliais, rodydavo, kaip viskas vyksta, ir maistas lietuviškas būdavo. Į renginį atvykdavo ir tokie diplomatai, kaip senatorius Durbinas, superinis renginys, buvo labai daug žmonių tenai praeidavo, vienais metais apie 3000 lietuvių apsilankė ir kadangi tas renginys būdavo nemokamas ir labai daug amerikiečių apsilankydavo.

Bet tik tiek, kad pats tas „Navy Pier“ nutraukė tą programą, kuri vadinosi Neighbourhood, jie nutraukė programą ir nebedarė tų renginių kaip organizacija, jie tiesiog pakeitė principą.

Ir kas iš tikrųjų labai įdomu, vieno iš tų renginių metu, vieno renginio metu organizatoriai piešė piešinius ant sienų toje erdvėje. jie nufotografavo mūsų šokėjus ir mūsų viena šokėjų pora yra dabar perpiešta ant sienos. Ant jos nupiešti ir Afrikos šokėjai ir pan., tai jie bandė nupiešti Čikagos diversity kultūrinį gyvenimą, tai labai smagu, kad ant tos sienos yra lietuviai ir dabar visi, kas vaikšto, tą piešinį pastebi. Amerikos tautinių šokių grupės labai daug turi tuos pokario tautinius kostiumus, kas Lietuvoj yra neįprasta, o mūsų grupė tokia yra labiau trečiabangių, kur iš Lietuvos ir daug kas net galvoja, kad iš Lietuvos atvažiuojam pakoncertuoti. Tai mūsų tokie koncertiniai Lietuvoj įprasti kostiumai ir matosi, kas žino, pastebi ir supranta.

Dar vienas svarbus momentas, Čikagoje yra didelis „Science Industry“ muziejus, toks mokslo ir pramonės muziejus. Jis yra vienas didžiausių muziejų ir, kaip bebūtų keista, pas mus tarp muziejų yra tokia konkurencija ir aš, kaip vadovė, viena iš dalyvių dažnai dalyvauja susirinkimuose. Ir jie netgi veda statistiką, kada būna daugiau žmonių, kada bilietų pardavimas yra didesnis ir visa kita. Tai Čikagoje pats populiariausias muziejus yra vandens, o tas „Science Industry“ muziejus yra kokį 10 minučių piečiau nuo miesto centro ir kol visus metus tas akvariumas laimi žmonių gausa, per Kalėdas „Science Industry“ vyksta „Christmas around the world“ ir ten yra visų šalių eglutės, tame tarpe ir lietuviška, puošta šiaudinukais ir vyksta tokie kaip kūrybiniai koncertai, kiekviena šalis pristato. Ten sudėtinga patekti ir lietuviai kokius jau 48 metus pristato lietuvišką programą, vos ne nuo pat pradžių tos programos ta prasme jau labai daug metų tenai vyksta. Iš pradžių prisistatydavo anksčiau tokie Lietuvos Vyčiai ir mes dabar esam perėmę ir kai vyksta ta programa, muziejus lenkia lankomumu visus muziejus. Ir jie netgi mums daro atskirai pietus vadovams, uždaro visą muziejų, mus vertina labai, nes būtent tų visų grupių dėka tai yra didžiausias lankomumas, susidomėjimas didžiausias. Kultūrinis koncertas, ta prasme ten yra 45 minutes kultūrinio koncerto, nes kas valandą skirsto 15 minučių. Duoda pasikeitimų ir ten mėnesį ar pusantro kiekvieną savaitgalį vyksta koncertai

Ir mes taip pat turim valandą pasirodymams. Mūsų programa šokių aktyvi, tai amerikiečiams patinka.

Vėliau vyksta padėkos pietūs. Įdomus faktas yra tai, kad per tuos pietus organizatoriai vadovus skatina apsirengti tautiniais rūbais, vietnamietės ateina su savo sukniomis pūstomis, tai va tas pokalbis per kostiumą užsimezga, vieni kitų klausia, ką reiškia tam tikra detalė, ką mato, tuose tautiniuose kostiumuose yra labai daug užkoduota informacijos, kuri gali papasakoti apie Lietuvą tam tikrą istoriją.

A. G. Kokius klausimus Čikagos lietuviai šioje srityje kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

G. K. Iš mūsų savanorių, jeigu aš dabar šnekėčiau kaip bendruomenės kultūros pirmininkė, tai pagal mūsų organizacijos įstatus mes net negalim veltis į politiką, mūsų yra nepolitinė organizacija, ne pelno siekianti organizacija, su visais atleidimais nuo mokesčių, tai mes net negalim veltis į tas politikas. Per kultūrą mes labiau matomumo siekiame.

Aš asmeniškai galvoju, kad mums reikia išlipti iš tų savo gegužinių ir ateiti į plačiąją visuomenę. Todėl ir tokiose eisenose, kaip Padėkos dienos proga, dalyvaujame. Aš netgi projektą rašiau, mano toksai dabar sekantis projektas yra Čikagoje ir toksai didžiulis pastatas, „Smart art de marc“, tai visas pastatas yra apšviečiamas lazeriais. Tai mes dabar ir režisierė Rūta Bunikytė iš Lietuvos norim padaryti tą lazerių šou su projekcijom ant to pastato, kad būtų kaip Amerikos visuomenei. Kas stabdo tą diasporą – labai daug darbo, sunkaus darbo ir finansai.

Yra pas mus Lietuvių fondas, kuris, kaip sakoma beveik išlaiko lietuvių bendruomenes, bet labai daug metų jie negavo jokios pagalbos iš Lietuvos. Dar vienas įdomus dalykas – Pasaulio lietuvių centras, fizinis pastatas, buvęs vienuolynas, kurį nupirko prieš 35 metus lietuviai, susigalvoję fix idėją, paversti į bendruomenines erdves. Ten yra dvi sporto salės, banketinė salė, posėdžių kambarys, bažnyčia, ir kas yra unikalų, bažnyčia nepriklauso Romos katalikų bažnyčiai. Tarkime, jeigu Romos katalikų bažnyčios sugalvotų likviduoti, kaip yra atsitikę daug lietuviškų bažnyčių buvo atimtos, jos negali niekas privatizuoti niekaip, nes ji veikia, kaip misija. Žodžiu, aš nelabai su religija draugauju, bet jos negali niekas atimti. Centre veikia virš 48 organizacijų, tame pastate yra ofisas, nuomojamos patalpos šventėms ir kas įdomiausia, kiek yra konsulų vedę kokias nors ekskursijas, tai visi pasiklysta nuo dydžio ir visi konsulai pavydi mūsų tokio dydžio pastatams. Nė viena tokia tauta, bent jau Čikagos apylinkėse, neturi tokio dydžio, tokio masto pastato. Čia futbolo aikštėje yra ir kryžių

kalnelis, didžiausia išeivijoje veikia mokykla su bene 700 mokinių, tai šeštadienį vaikai nebetelpa į klases, yra penktadieniais padaryta dar atskira klasė. Čia susirenka skautai, ateitininkai, šokėjų grupės, chorai, montesori mokyklėlė lietuviška. Ant paties pastato parašyta World Lithuanian centre, tai amerikiečiai važiuojant gatve pamato ir atkreipia dėmesį.

A. G. Kaip sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje ir kodėl ją darote?

Tų veiklų yra labai daug, jeigu būtent šnekant apie lietuviškas, tarkim, yra tie šokiai, yra ten tautinių šokių grupės, tarp kitko, šnekant apie tautinius šokius. Pas mus čia vyks išeivijos pasaulio šokių šventė šią vasarą Filadelfijoje, tai čia būtent suvažiuoja Šiaurės Amerikos, Pietų Amerikos, Kanados, Lietuvos ir Europos, dar atvažiuoja grupių iš Izraelio. Tai yra tai, ką aš norėjau pasakyti, nes tai yra tie tautiniai šokiai, būtent lietuvių identitetas. Bet pas mus yra daug pramoginių šokių, kur lietuviai irgi važiuoja į konkursus, laimi prizines vietas, tai čia vėlgi kaip tokia diplomatija. Yra meninė gimnastika, kur lietuvės ten eina, siekia gerų rezultatų, ir kai laimi, Lietuvos vėliavą kabina.

Yra daug solistų, labai daug jaunų žmonių, kurie mokinosi tos muzikos ir bando muzikais būti. Pavyzdžiui, netgi yra tų lietuvių, kurie turi roko grupę ir savo kūrybos muziką atlieka vėlgi, tarkim, groja kažkur ir kabina lietuvišką vėliavą ar ten gitarų būna kokie lietuviški ženklai. Čia boso gitaros virtuožas toks Kęstutis Stančiauskas, dabar jau apie 70 metų, bet jis labai būtent džiazo pasaulyje su garsiais muzikantais groja. Ir gal irgi diplomatė tokia neapibrėžta, bet ant jo gitaros visada būdavo Vyčio ženklas išdrožinėtas. Muzikantai pamato, klausia, ką reiškia, ir prasideda pokalbis. Jis, man atrodo, netgi Tina Turner yra kažkada apšildęs.

Yra pas mus teatro sambūriai. Būdavo anksčiau teatro festivalis. Buvo vienas toks labai didelis renginys, atvežtas Barboros Radvilaitės miuziklas, rodytas Čikagos miesto viename seniausių tokių teatrų. Renginių čia pas be galo daug, tai sekasi gerai. Bent jau Čikagoje. Iš kitų valstijų atvažiuavę žmonės nustemba, kas pas mus čia, Čikagoje, darosi.

Tam pačiam Lemonte mes turim Lituanistinių tyrimų centrą. Tyrimų centras buvo Jaunimo centre, ten prasidėjo ta visa Lietuva, lietuviškoji diaspora, bažnyčios buvo ir mokykla lietuviška, netgi buvo ligoninė lietuviška – visas rajonas. Tai iš to Jaunimo centro tyrimų, Lituanistinių tyrimų visus archyvus perkėlė į Lemontą. Bet abiejose vietose jau niekas netelpa, ta medžiaga visa archyvinė ir jos be galo daug.

Ir kas yra gražu, kad visi tie kultūriniai reikalai, juos dauguma daro be didelio tikslo, jie tik daro iš širdies, nes dažniausiai tai yra savanorių atliekama. Arba vienas kultūrinis renginys yra Čikagoje, veikia lietuvių opera ir yra vienintelė etninė opera pasaulyje, nė viena šalis neturi savo operos už savo gimtos šalies ribų. Ta opera yra atliekama lietuvių kalba, bet kas yra unikalu, ją darant Čikagoje turime muzikos gildiją, kuri čia yra Niujorke, įrodyti, ko yra unikali ta opera ir kodėl būtent mums reikia lietuvių atlikėjų iš Lietuvos dėl to kalbos unikalumo, nes pagal juos tai opera gali atlikti bet kas. Ir jie, saugodami savo atlikėjus, ta prasme kaip turi įrodyti, jie išduoda leidimus, nes mes darom tai, kas darbinės vizas atlikėjams. Ir tai mūsų opera visada būna lietuvių kalba su titrais. Tai dėl to yra galimybė užsieniečiams ar dar kažkas iš kitataučių.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kultūrinę kasdienę diplomatiją?

G. K. Jų yra labai daug, vienos aktyvesnės, kitos yra mažesnės, Kartais vienos būna labai aktyviai dalyvauja, kitos, būna, užmiega ir paskui, tarkim, vėl atsibunda, naujos kuriasi. Pasaulio lietuvių centre yra 48 organizacijos, aišku, ten yra ir skautai, ir tokie, kaip Vydūno fondas, tai yra ne tik kultūrinių, bet mastai dideli.

Iš tikrųjų bandyta, anksčiau buvo bandyta, bet dabar tas sąrašas yra pasenęs, dabar netgi mačiau Vašingtono ambasada savo puslapyje yra bandžiusi daryti tokį, bet jau irgi ten yra informacija pasenusi ir kažkada sakiau, kad prisėsiu, padėsiu atnaujinti. Bet yra sunku, nes arba pasikeičia vadovai, arba dar kažkas, ir kartais kontaktai pasikeičia. Tai, tarkime, dabar ateina šokių šventė. Tai jau gali pasakyti tos užsiregistravusių grupių skaičių ir kontaktus, bet per pandemiją buvo grupių, kurios negalėjo repetuoti, neturėjo patalpų arba tam parapijos neleido, arba ten žodžiu bijojo ar dar kažkas ir nepasiruošė, tai jos neparodo tikro realaus skaičių, nes šiais metais ne visi suvažiuos, kur normaliai važiuoja. Arba būna, kad tokioms šventėms specialiai naujos grupės susikuria. Tai toks gyvas reikalas, kurio negali į vadovėlį sudėti.

Šokių šventėje yra netgi tokia nuotrauka, kur prezidentas Amerikos buvo, kur laiko užrašą kažkas ten, ar Lietuva, ar aš myliu Lietuvą. Šiais metais, kiek žinau, ten 90% lygtai atvažiuoja prezidentas Nausėda. Tai vėlgi, jeigu atvažiuoja prezidentas, tai bus automatiškai kiti diplomatiniai svečiai, tai tokie vizitai pritraukia kitokią publiką ir susirenka visokie merijos atstovai.

Bet taip pat diplomatija vyksta ir per pavienius asmenis. Pavyzdžiui, Los Andžele gyvena Rūta Lee. Ji dažniausiai būna tose šokių šventėse kaip garbės svečias. Tame pačiame Holivude labai daug makiažo specialistų lietuvių, visokie technikai, personalas jaunų žmonių. Taip pat nemažai turime menininkų, tas pats, Ray Bartkus, jis padarė instaliaciją iš metalinių vamzdelių, kokių 10 m. dydžio. Ji tokia apšviesta, tokia moderni ir buvo eksponuojama Čikagoje bibliotekoje. Jonas Mekas, kur yra asmeniškai pats geriausias diplomatijos pavyzdys. Paskui, tarkim, dabar netgi yra tas 100 metų JAV diplomatinius santykius su Lietuva. Mes su ambasada Vašingtone darom lietuvių išeivių parodą, kuri kabės būtent Vašingtono lietuvių ambasadoje. Tai vėlgi ta prasme pas juos kiek praeina diplomatų, svečių, užsienio visokių delegacijų ir visa kita, tai čia ir yra ta kultūrinė diplomatija. Čia, aišku, konkrečiai ambasados tos yra įsivėlusios ir konsulatai. Diplomacija, kaip sakau, ant kiekvieno kampo realiai veikia.

A. G. Su kokiais veikėjais Čikagos lietuviai bendrauja darydami kasdienę diplomatiją kultūros srityje?

G. K. Man čia į galvą lenda tokie pavyzdžiai, kur žaidžia koks nors lietuvis NBA komandoje, o per pertrauką šokami tautiniai šokiai, tai veikėjai – visi amerikiečiai. Tai tie veikėjai tokie, aš net nežinau, negali jų nuolat įvardinti, toks neapčiuopiamas dalykas, nes būdamas atlikėjas, tu prieini prie tų žmonių, tų užkulisinių, su kai kuriais ir bendravimas vyksta, nori nenori, kaip sakoma, triniesi. Bet manau, yra labai svarbu, kad yra kuriami tokie ryšiai tarp Lietuvos ir išeivijos atlikėjų, bendri projektai ir tam, kad Lietuva pamatytų pati, kas yra išeivijoje, ir patys atlikėjai, ir pati ta Lietuva, nes aš manau, kad Lietuvoj gal tas toksai įspūdis vis tiek yra išlikęs, kad išvažiuoja emigrantai braškių, apelsinų rinkti ir senelių prižiūrėti, bet yra tikrai labai daug išsilavinusių, intelektualių žmonių, didelius verslus padariusių, kurie labai daug Lietuvoj investuoja, čia remia įvairius projektus. Dabar Ukrainai labai daug ten irgi padeda, tai kartais ta diplomatija yra ne kiek Amerikai, bet ir Lietuvai, kad Lietuva pamatytų tą išeiviją kitomis akimis.

14. Goda Misiūnienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 9 d.

Goda Misiūnienė (Misiūnas) – Maironio lituanistinės mokyklos direktorė, trečiosios emigrantų bangos atstovė.

A. G. Kaip reiškiasi švietimo srityje kasdienės diplomatijos darymas?

G. M. Tiesiogiai mokykla su amerikiečiais kontakto neturi, mūsų mokymas tiesiogiai per lietuviuką, kad jam nebūtų gėda pasakyti, kad jis yra lietuvis. yra tokių, kurie nueina į mokyklą ir pasakoja, kad va mes kalbame lietuviškai, čia mūsų secret kalba ir niekas mūsų nesupranta. Tai mūsų tikslas yra, kad tas mokinukas nebijotų išėjęs pasakyti, kad va, aš lietuvis, nes yra ta tendencija, vaikai nenori kalbėti lietuviškai ar kad žinotų draugai, jog jie kalba lietuviškai. Aš ir iš savo vaikų kartais pastebiu, jiems draugai sako, kad jie nustebo, kad jie moka dar kitą kalbą. Tas svarbus aspektas, kad jie plėstų aplink save rate, kad jie yra lietuviai ir dalintųsi žinia iš kur jų tėvai, seneliai, proseneliai.

Žinau, kad mokyklos pradinukų, daro international šventes, lietuviai turi savo stendą, šoka šokius, kviečiami mūsų šokio kolektyvai dalyvauti. Taip pat „Science industry“ muziejuje per Kalėdas puošiama eglutė su šiaudinukais – ilgametė tradicija. Aplinkui Čikagą district yra įtraukta į programą mokyklų Rūtos Šepetys knyga „Tarp pilkų debesų“. Mano dukra skaitė mokykloje angliškai. Tą knygą mokykloms pradėjo siūlyti Jonas Platakis, kuris dirbo mokyklų sistemoje.

Amerikietiškosiose mokyklose visada klausia apie tavo kilmę ir ypatingai pradinukų, tai jie turi mokyklose tokią tradiciją, mano vaikai nešėsi į mokyklą tautinius drabužius ir darė prezentaciją, pasakojo apie patiekalus, apie pačią Lietuvą. Vyresnėse klasėse daug rašo, turi užduočių parašyti apie save, savo kilmę, kodėl tu toks esi.

Taip pat žinau, kad prieš keletą metų vienos Čikagos mokyklos, dukra savo mokyklose sukūrė tautinių šokių grupę ir ji turėjo klubą, jie šokio tautinius šokius, buvo kažkoks renginys, sukviētė jaunimą, tai prisijungė ir indai, ir airiai, ir afroamerikiečiai.

Universitetuose yra lietuvių klubai. Jei tik daugiau yra lietuvių universitete, pavyzdžiui, University of Illinois, nemaža dalis mokosi lietuvių ir mano sūnus buvo to klubo dalis, tai Vasario-16ąją švęsti atvažiuoja 200 iš visai kitų universitetų, bet būtent į jų universitetą ir visas universitetas žino, kad lietuviai švenčia vasario 16-ąją.

Daugelis klubo narių yra ir Jaunimo sąjungos nariai, tai jie tikrai organizuoja, prisimenu dalis lietuvių ir Čikagoje yra, nes čia padalinys, tai žiūrėk, jei tik koks renginys Čikagoje, visas jaunimas padeda, savanoriauja. Jie buriasi, jiems smagu, mišrus jaunimas.

Egzistuoja programos, pavyzdžiui, LIS programa, kur lietuviai vyksta į praktikas į Lietuvą, yra ir Kazickų šeimos programa, kur studentus lietuvius, kurie įgyja pirmo kurso studentai, ko jie norėtų mokytis, kokią specialybę rinktis, ir jie vyksta į Lietuvą. Kartu apkeliauja visą Lietuvą, ir grįžta sužavėti. Taip ir mano dukra grįžo į Lietuvą gyventi.

Atvyksta ir iš Lietuvos jaunimas. Prieš 7 metus pirmosios studentės atvyko atlikti čia praktiką. Aš tris metus iš eilės studentus priimdavau. Jai pasirūpindavau, duodavau darbo ir pan. Su visais praktikantais pasisekė, pabendraujam dar ir dabar.

Mūsų mokykloje šiuo metu yra apie 600 vaikų. Mokinių kalbos lygis nuo minimalios iki švarios, tai klasėje sėdi 6-7 lygių vaikai, mokytojams labai sunku dirbti, nes turi prieiti prie silpnai kalbančio, ir stipriai kalbančio nepalikti ir duoti jam darbo. Programas Amerikos lietuvių bendruomenė, švietimo taryba sudaro, daug metų sudaro, mes truputį pakoreguojam.

A. G. Ko mokote moksleivius?

G. M. Lietuvių kalbą ir viską lietuvių kalba. Kai vaikai ateina į mokyklą, tai tas keturias valandas kalba tik lietuviškai, bet nemažai tarpusavyje kalba angliškai. Ir šokam, ir dainuojam, ir istorijos, geografijos mokomės, turime etninės kultūros pamokas, jiems labai patinka (ruošiamės dabar Velykoms, vaško techniką naudosim ir pan.). Švenčiam, minim, visas šventes, Vasario 16-ąją, Kovo 11-ąją, Velykos, Kūčios, Sausio 13-oji, Užgavėnės. Pačius renginius švenčiame daugiau viduje, nes jei kvieti amerikiečius, turi kalbėti angliškai, o mes nenorim to daryti. Buvo idėja kartu daryti šventes su latviais. Mes lietuviai važiuojam vieni pas kitus, retai, bet susiplanuojame ir bendraujame daugiau tarpusavyje.

A. G. Esate aktyvi ir už mokyklos ribų. Galbūt pastebite, su kokiais veikėjais Čikagos lietuviai bendrauja darydami kasdienę diplomatiją, koks santykis su amerikiečiais?

Mūsų visas Lituanistines mokyklas jungia Švietimo taryba, mes turim tą skėtį ir esam visi čia. Vasarą Dainavos stovykloje atvyksta visų mokyklų mokytojai ir vyksta tobulinimosi kursai, ir vaikai kartu atvyksta, tai būna smagi savaitė, nes susipažįstam vieni su kitais. O jaunimas kartu su Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga daugiau buriasi. Čikagoje prieš metus atsirado prie lietuvių Rotary klubo jaunimo rektoratas, kur jie renka pinigus, pvz., širdies ligomis sergantiems žmonėms aparatus siuntė į Lietuvą. Rotary klubas – vienintelis, kuris kalba tik lietuviškai savo susirinkimuose. Šokių grupės labai didelės, kur jaunimas eina šokti, nes draugai šoka, dabar ypač ruošiasi Filadelfijos šokių šventei. Kiek teko būti dainų ir šokių šventėse, tai būna įspūdinga, miestuose atrodo, kad vien lietuviai gyvena.

Pati labai artimų amerikiečių draugų neturiu, kaimynai labai geri, bet jie airių kilmės, bet visad paklausdavo, kaip sekasi, kokia situacija Ukrainoje ir pan., daugiau jei susitinki kur renginiuose, tai keistas kai kurių požiūris. Sūnus žaidžia krepšinį, tai susitinki su tėvais, tai jei išgirsta tavo akcentą, atrodo, o, tu nemoki angliška kalbėti. Bet kai kuriems įdomu, jie klausia iš kur, kokia kalba, kiek metų gyvenate, ką veikiate, ir tada tema išsiplečia, pasakoji apie pačią Lietuvą, siūlai atvažiuoti į Lietuvą, bet aš niekada nedribau amerikietiškosiose kompanijose, tai daugiau aplink lietuviai.

Švietimo ministerija Lietuvoje kartais į mus žiūri kaip į užklasinę veiklą, bet vaikai išeina skaitydami rašydami kalbėdami, vis tiek jie gauna, kiek sugeba namuose darbo įdėti. Pas mus lanko nuo 4 metų ir eina 10 klasių. Vaikams reikia aukotis, bet vaikai susiranda draugų, o baigus mūsų mokyklą dar esame akredituoti Ilinojaus valstybės ir gauna du kalbos kreditus, tai stojant į universitetus mes išsiunčiam dokumentus, kad jie baigė mūsų mokyklą ir jie tada prie vidurinės pažymėjimo jiems prirašomi du kalbos kreditai. Tokia praktika jau sena, virš 20 metų esame gavę akreditaciją, praeiti buvo sunkūs keliai, gavo tik dvi mokyklos, mūsų Maironio ir Čikagos lituanistinė. Mes esam dvi skirtingos mokyklos, bet programa, viskas tas pats. Vaikai laiko testą, kalbos lygio nustatymo testą ir gauna prie diplomo pažymą, kad jis yra dvikalbis, tai jei išlaikai egzaminą, gauni priedą prie diplomo ir tai labai didelis plusas stojant į universitetus. Po mokyklos dalis mokinių nori likti būti padėjėjais, kai kurie net ir mokytojais pradeda dirbti.

15. Gintas Baukus, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 11 d.

Gintas Baukus – „Alvarez & Marsal“ vyresnysis direktorius Denveryje, Buvęs „Western Union“ žmogiškųjų išteklių viceprezidentas, vidinis konsultantas, gimęs antrosios emigrantų bangos šeimoje. Pastaba: pašnekovas lietuvių kalbą primiršęs, todėl iš pradžių klausimai buvo užduodami lietuvių kalba, bet į juos atsakoma anglų kalba. Pokalbio metu pašnekovas pabando kalbėti lietuviškai, kalba redaguota.

A. G. Kaip reiškėsi konkrečiai „Western Union“ atveju kasdienės diplomatijos darymas?

G. B. Let me start with this English sentence “lightning never strikes twice in the same place”, so that's probably the heading here that sometimes lightning strikes twice in the same spot. It was not a completely unexpected or unusual circumstance that came up but what it turned in to was something unique. In my world the head of global talent for western union I had the responsibility of insuring that any new location or facility would have the right number the right kind of people to be able to be successful. There was an initiative to expand our global operations, one we had in Philippines and one in Costa Rika and in what they call contingency planning you want to have in case of what happens in one site, you want to be able to keep the operations going. in addition to that we had a concern that we want to get coverage in European market. Both the Philippines side and Costa Rika side were having 500-person bar which in facility planning is usually some kind of limit because you never want so many people in one site.

So, there was a journey to find the operation center in Europe. that's how it all began. My colleague who was responsible for that was a Brit, David, nice guy, we were good friends as a colleagues and had many good conversations and one day he walked into my office and said "hey, you are Lithuanian, right", "Yes, so what?", he said, "look at this" and he pulled out a piece of paper and showed that was from our auditors or global realistic people, doesn't really matter but every year they compile the best places to conduct business in different part of the world, it takes some points, financial security, political stability, availability of talent, tax and etc. "He said, look here, Lithuania made the list" and I said that's kind of surprise because there is a competition, for about 200 countries make the list and Lithuania was like 22 or 24 in the list and I said, that is very interesting, but I didn't say anything else about that other than that I am curious. So, as the project began to get pick up a little bit of steam, I was invited by David to come with him to explore some of the not the finalist but the first cut, so he said

why don't you come with us to explore some of the sites. So, it was Budapest, Krakow, Bratislava, etc., but you know, secondary places that you would think, no Berlin or London, they are too expensive, not good for that. I said OKAY and as we were planning the trip, he said what do you know about Lithuania. I said I can tell you about the history the culture but really don't know much about the business climate other than I'm curious that it made this list, and I gave him a little bit of background in terms of membership of the EU I thought it was extremely a vital thing from going from 75 to number 25, that had a lot to do with it. He said do you think is something that we are going to visit, more convenient because I speak the language and stuff and maybe we will do that and I said let's look in to it and he said that you probably know that western union European head court is in Vienna and we were travelling back and forth to the Vienna on the regular basis and it just so happened to get to Vienna there was night stop flight in Vilnius, just kind of a coincidence and we looked at it and it was something like 500 dollars round trip such an insignificant amount compared to all the other things we were doing and David sort of said as joke he said listen why just we go for five hundred bucks and stay in for one or two night and will go. I said of course I'd love to go.

It was more or less I don't want to say joke, but it was only because of the situation. So, we made the plan. the next moment I remember feeling not right while travelling from Vilnius airport to our hotel, it was depressing, it was dirty, it was rundown, of course it was cloudy and raining and I remember looking out the window thinking number one I'm embarrassed, number two I can't believe, I should stop this now. This is going to do more damage than its going to do good, but you know, at that point is little too late to do anything. We spent two nights here, we met with some individuals from Invest Lietuva, they had this little brochure that they showed us, they were very polite and very nice, but "nelabai įspūdinga".

And then we went to see some realistic in United States we have classifications of realistic, class a, b and c, those are very important classification and that includes desirability, how new it is and so on and I would say that the space was probably class c, it was in older building near the parliament, they had two floor and they were empty, but western union is like a bank, we have realistic locations in the world, it's all classy space and the trip ended and it was not very satisfying and I don't think it was very impressive from their stand point but nobody said anything, everyone was very polite.

Couple days later I remember talking to my parents, they were asking how it went, when they going to start, and I said that's not going to happen. it was nice, it was fun, I had a trip to Lietuva, but it's not going to happen. my mom was like, what do you mean it's not going to happen, it has to happen,

but we were so far away from being a contender, you have to be at top 5 and then top 3, my father stepped and asked what was the issue and I explained, you know, first impressions are important, who you are introduced to, who's going to support you and i don't know what it can be done about it, but the realistic was c and that we cannot change no matter what, and he said, give me a couple days and I'll get back to you.

A week later he calls me and says, you must schedule another trip, he said, I got you and your delegation a meeting with Kubilius and his cabinet. the important things are he is a head of state, it's no longer invest Lietuva, it changes the game even for Lietuva. I think it was over a drink with David, I said, David thanks for going, i understand where we are at but what if we made another visit under these conditions

Aplinka bendravimo buvo pakankamai formal. Bet apskritai, kartais jei tu neturi standarto, jei neturi, ką parodyt, nesvarbu kaip formalu. nebuvo blogai, bet ir nebuvo įspūdinga. To make a decision for operation center where you going to invest millions of dollars you have to have a reason for doing this, not just because, but because why, this is the best because of this this and this. You must convince a board, and this is a big decision, but it was underwhelming, not inappropriate, just I don't think that anybody realized the new stage that they were on, this is the world stage, not Baltics, so I think anybody understood that,

Back to the second trip David was taken back kind of I was too, that was enough of a change were Lietuva showed that they going to try a little bit harder. and the fact that it was such an easy trip from Vienna kind of, you know, what's the harm, okay if you're asking, we are going give you this one, and it's not because you said please, you said, I have something different to offer.

I was like, if this is embarrassing, then I'm in big trouble, because now I used a favor, so, we came back, number one, they took us on a different road from the airport (vežė kitu keliu, kur gerokai geriau atrodė, nesimatė tiek daug sovietinio palikimo, taip pat jie apgyvendino juos geresniame viešbutyje, viskas atrodė geriau ir kai buvo pasakyta, kad mes susitiksim su ministry pirmininku, mes su juo iš tikrųjų ir susitikom), buvom parlamente, susitikom su svarbiais asmenimis, kaip ekonomikos ir inovacijų ministry, taip pat kas paliko įspūdį, kad Kubiliaus komandoje dirbo jaunas vaikinai, kuris buvo ką tik grįžęs iš Oksfordo, puikiai kalbėjo angliškai. taigi dabar matome visai kitą vaizdą. tada jie mums aprodė patalpas, kur tuo metu buvo įsikūręs Swedbank, tai buvo kelių aukštų pastatas, ir class A pastatas, naujas, kitoks, gerai suplanuotas, bet mes sakėm, kad na, mums reikėtų daugiau

erdvės, ir kad neturim daugiau laiko laukti, kol bus pabaigti pastatyti kiti pastatai šalia. taigi, užbaigėme vizitą ir tai buvo visai kitas įspūdis, kur Lietuva greit pašoko į top 5.

The things that changed everything, tai, kad Kubilius dirbo aktyviai su EU, be to, sugebėjo įtikinti Swedbank užleisti esant poreikiui patalpas. Kiti susitikimai rodė Lietuvos rimtumą, susidomėjimą ir norą.

Paskutinis momentas buvo, can we staff this location with 2 or 3 hundred people. Mes padarėme tam tikrus namų darbus, interviu, ir grupė, kuri darė research buvo visiškai nustebinta talento jaunų žmonių, anglų kalba buvo labai stipri, visi turėjo bakalauro arba magistro išsilavinimą, intelektualiai pajėgūs atsakyti į klausimus, dalyvauti interviu ir tai buvo vyšnia ant torto. Dėl to Lietuva pateko į top 3 ir šioje vietoje turėjau atsitraukti nuo process, nes buvau šališkas. po šešių savaitių jie jau buvo čia - Lietuvoje.

Tikiuosi suprantate, kad bet kuriuo momentu viskas galėjo sugriūti, tad kiekvienas žingsnis ir po jo sekantis turėjo būti labai apgalvotas, ir jei bent viename žingsnyje būtų kažkas nepavykę, matyt viskas taip ir būtų pasibaigę.

A. G. Kaip vertinate, kaip sekėsi daryti diplomatiją kasdienybėje šiuo konkrečiu atveju ir kodėl Jūs, Jūsų tėtis ją darėte?

G. B. I think there's probably a couple different ways to answer that but in a minimum in either case it just shows how important relationships are. relationships matter. I think most of the credit of the true diplomacy goes to my father, that was the closest thing how diplomacy is really supposed to work. it is based on the relationships, and it matters. Of course, my father didn't have Kubilius phone number, so, visos derybos ėjo per Čikagos konsulatą, buvo kalbama su Gudynu. You are not able to see that path if you don't have relationships and those relationships has nothing to do with diplomacy, they must do to human interaction, which we have numerous examples and situations, where if you don't have relations, diplomacy really has a difficulty getting started. I think with that relationship comes respect, trust, credibility, if you say certain things, all those components have everything to do with the outcome of the diplomacy. If people don't trust you, you don't have credibility, even having a relationship, the outcome is going to be different. So, I gave credit to my father for having the relationship with the right people, and those people have had access to other contacts to get attention of the government. That's not a one step process, that was probably involved several steps, but those

also had work together too. I'd like to think that to whatever degree having a relationship with David, if we wouldn't have this relationship, like having drinks or telling jokes, he would never come to my office and say "you're Lithuanian right," he wasn't asking about the investment, it was first the relationship that created the first spark and I do remember how he asked me what I know about Lithuania, or anything that may be related to the business and I said the one thing that I do know is that they put a really high premium on education, and I said because of my experience with other Lithuanians around the world. Aš pasakiau, kad labai tikėtina, kad būtų galima komandą papildyti žmonėmis, kurie yra išsilavinę. In eastern Europe there not that many opportunities, you have to keep going, keep seeking to continue to grow yourself, jis įsiklausė į žodžius, ir dėl pasitikėjimo, dėl mano reputacijos, dėl to, kad aš nesistengiau jam įrodyti, kad čia pati geriausia vieta, (didn't oversell), it put the higher degree of credibility that I wasn't pushing the personal agenda, I was able to balance my personal passion and this, ir tai kad aš pasitraukiau paskutiniaisiais etapais, manau kad taip pat yra diplomatinė taktika, because if something blows up, they going to blame the fact that I'm Lithuanian. In the process of diplomacy there must be some very deliberate foundations for to work and there has to be some very deliberate I would say actions or commitments that we enforce the process. Diplomacy must work not only through the process but must be reinforced after the process. Otherwise, your efforts will never be taken seriously again, so there is enormous amount of encourage to put yourself into risk, but you want to make sure that risk is appropriate to the situation. I was willing to do something because I was raised that Lietuva is in my heart and is my first country, it was sort of animal instinct, I was doing this because I'm a lietuvis first.

A. G. Kaip dar versle kasdienybėje pasireiškia diplomatija?

Mano vardas yra labai įvairus, kad beveik visi klausia, su kuo susipažįstu, what is that. David yra britas, europiečiai daugiau pažįsta Lietuvą nei Amerikoje, anksčiau jis turėjo supratimą, kur yra Lietuva, ir pirmų susitikimų metu Lietuva paminėta, čia toks įdomumas, kad jis matyt labai daug lietuvių nežino, tai aš buvau tas vienas lietuvis, su kuo jis dirba, tai pasidarė unique connection. Bet tai yra a topic of discussion over drink, you born here, your parents came there, what your name means, have you ever been there, taip užsimezga pokalbiai ir įdomi pokalbių team. Western union yra global organisation, todėl it is an interesting topic for everyody. Mes dirbame su virš 60 tautų, tai visą laiką įdomu pasikalbėti iš kur tu.

Generally, žaibas netrenks į tą pačią vietą tris kartus ir esu pastebėjęs, kad Lietuvai reikia atšvęsti šį pasisekimą dėl WU. And right now, we need to come down to earth and look at a very strategic

approach to developing a brand for Lietuva. Lithuania not to be everything for everybody, that's a very dangerous place to go, right, not to oversell but find a niche, okay we got lucky once, but you not going to get lucky again, let's not think that we are the capital of Europe. the stage right now is a global stage and if you want to play, that's why you have to come down to earth and decide what is it that the world needs, what does Lietuva literally have, what can rely on based on foundation that they can succeed, and I think it's maybe not an accident that another WU hasn't showed up, because žaibas netrenkia kelis kartus į tą pačią vietą. All these diplomats around the world are concerned about promoting what Lietuva is good at, they have outstanding talent, highly educated people. I think the biggest gap is the link between the government, the educational institutions, and communicating a more unified message, there is no strong message for the diaspora and everybody.

Labai svarbi lifto kalba, elevator speech, jei atsiduri lifte ir taip pat atsiduria CEO ir jūs esat tik dviese, tai tu turi gal 30 sekundžių ir ką pasakysi, kai leisiesi liftu, kad jis kai išeis prisimintų, turi pasakyti kažką, kas turi pradžią, mintį ir pabaigą, Lietuva neturi elevator speech and years ago I suggested that government and the universities in particular have to be much more united in creating these elevator speeches. the whole is of artificial intelligence that's going to change the world that we live, that's something you must teach people, to create what they are good at. you must pick something, what's the platform, technically speaking about AI it's not only about software engineer, but also about building robotics that you can be done by a person without high education.

A. G. Ar lietuviai aktyviai kelia ekonominius klausimus kasdienybėje bendradarbiaujant su amerikiečiais?

G. B. Manau, kad ne, neturiu statistikos, bet in general no. Aš žinau, kad yra lietuvių Amerikoje, kurie tikrai yra ambasadoriai, bet čia nėra masė, kuri darytų. To engage the masses, you need to make it simple. We don't have, paskambink kad ir 100 lietuviui, gal vienas ir 2 atsirastų ambasadoriai, bet daugiau jie neturi to elevator speech, nėra kad paklausus žmonių, jie pasakytų, kur lietuviai yra labai geri ir ką gali pasiūlyti pasauliui.

About the WU, the main factor was the impression that the youth made, the candidates and that it is not diplomacy. Lietuvai reikėjo 20 metų, kad užaugintų tokią kartą, kurią mes pamatėme. The opportunity to see those people never ever would have happened without diplomatic events along the way. I was a member of a team, our core group. David and I were very much the key in setting the

strategy in the steps. we had meetings with lawyers, the accountants, etc. there was a lot of people involved on both sides.

16. Gintaras Jonikas, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 12 d.

Gintaras Jonikas – buvęs Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Kunigų Vienybės vadovas, gyvenęs JAV, kovo mėnesį vėl grįžęs gyventi į Lietuvą.

A. G. Kaip reiškiasi religinėje srityje kasdienės diplomatijos darymas?

G. J. Labiausiai diplomatija religinėje bendruomenėje jaučiama tada, kada norima uždaryti parapijas ir tokiu būdu einama į susitikimus su amerikiečių parapijomis, merų atstovais, pasakojama, kodėl reikia, kad tos parapijos būtų neuždarytos, aiškinama Lietuvos istorija, kaip tikėjimas įkvėpė žmones ir pan. tuomet lietuviai dalijasi pareiškimais spaudoje ir skleidžia žinių apie tai.

Iš esmės daug renginių, vizitų vyksta per parapijas. Net ir Gitanui Nausėdui atvykus į JAV, buvo einama į parapiją, organizuojami susitikimai, su vietos atstovais, dažnai parapijos duoda patalpas šokėjams, kitoms bendruomenės savo renginius organizuoti. Parapijos labai svarbios nes vienija, padeda prisiminti Lietuviškas tradicijas.

Čikagoje stipri parapijinė bendruomenė, nes itin daug organizacijų, kurios vėliau buriasi į parapijas, todėl čia daug renginių vyksta, tačiau parapijų gyvenimas iš esmės toks pat visose valstijose.

Dažniausiai parapijos suburia visas organizacijas, po mišių pasilieka diskutuoti rūpimais klausimais. Daugiausia diplomatijos pasijaučia per valstybines šventes, kaip Vasario 16-oji, Kovo 11-oji, iškeliamą vėliava. Minėjimo metu susirenka ne tik lietuvių diplomatai, bet ir vietos merijos atstovai, kongresmenai. Giedami Lietuvos ir Amerikos himnai, pasakomas sveikinimas svečio, kuris būna kviestinis tas pats meras ir pan., pasveikina ir lietuvių diplomatai, o vėliau vis skirtingos programos.

Parapijos suburia visus, jos yra nemaža dalimi bendruomenių branduoliai, todėl iširus parapijai iš dalies „sugriūna bendruomenių infrastruktūra“. Visi puikiai žino, kad jei parapijos sunyksta, sunyksta lietuvybė, nebėra kam atstovauti Lietuvos.

A. G. Koks santykis su amerikiečiais?

G. J. Buvo uždaryta Niujorke Aušros vartų parapija ir uždaryta buvo ne itin gražiu keliu – klebonas buvo iškvieštas pas Kardinolą ir kol jis buvo iškvieštas, atvyko kurijos darbuotojai, paėmė raktus, užrakino duris ir užantspaudavo. Pati bažnyčia lietuvių, įsprausta tarp kitų pastatų. tai čia du dalykai: kada reikia bažnyčią išlaikyti, jie nelabai išlaiko, o tie, kurie išlaiko, pasensta ir išmiršta, bet ta bažnyčia yra centras, kur susirenka per šventes, kaip Vasario 16 ar Kovo 11, tai labai stiprus centras ta parapija, bet kai ją uždaro, kada jau netenka to centro, infrastruktūra pradeda byrėti, tai tas praradimas pradžioje vyksta pačių lietuvių. O kai jau prarandama parapija, jie kreipiasi ir į spaudą, ir į televiziją, bando atsikovoti, parodyti, kad jiems tai labai svarbu, bet tai turėtų būti rodoma kiekvieną dieną, kas jiems tai yra svarbu, bet deja, matau, kad žmonės prisimena, kai praranda.

Tarkim, vyksta tokie renginiai, kaip dainų šventė, šokių šventė, tai yra parapijos, kurios turi savo sales ir leidžia jomis naudotis nemokamai, o vėliau tas šventes aprašo spauda, rodo televizija pačioje Amerikoje, tai tuo metu ir politinio konteksto tame yra. Sukviečiami konsulai, iš kitų šalių atvyksta, merijų atstovai, senatoriai, kongresmenai.

Bet mes turim ir mokslininkų ir muzikų, kurie garsina, tai mes visada lietuviai laukiam atvykstančių savų, platinam bilietus per parapiją, kad kuo daugiau žmonių ateitų. vyksta krepšinio rungtynės, lietuviai masiškai eina, rengia lietuvių dienas, kur žaidžia Valančiūnas, Sabonis, sueina su vėliavomis, atributika ir vėl patenka į spaudą, dėmesys vėl skiriamas. Labai svarbu parodyti, kad mes esam, kad turim galimybę priimti prezidentą, jis irgi susitiko su žmonėmis, kalbėjo iš bažnyčios, centras vieta, kur gali žmonės susirinkti. Bet jei tai uždaroma, tada vyksta skandalingi dalykai, nes nebėra to centro, nebėra kur `priimti ir savo valstybės atstovų, ir savo renginius daryti, todėl čia bažnyčia suvokiama daug plačiau, nei čia Lietuvoje.

Parapijos būna jungiamos, tada tenka ir su amerikiečiais bendradarbiauti.

Noriu išskirti didį žmogų Rimą Čiasonį, dirbęs Baltuosiuose rūmuose, prie prezidento Fordo, didis politikas Lietuvos, palikęs didelį indėlį, turi ryšius, dabar pensijoje, bet vis tiek aktyvus ir buriantis jaunimą, vedantis jį, įkūręs ir jaunimo mokyklėlę ir atsivežantis visus pagal savo asmeninius ryšius, ir diplomatus ir politikus ir parodantis, kad čia vyksta Lietuva, kad čia kalbama lietuvių kalba, knygos pristatomos, dokumentika, tai va taip vyksta. ir mūsų diplomatai, kai vyksta kokie koncertai bažnyčiose, jie rekomenduoja tuos žmones pasikviesti. Pristatomos organizacijos, mokyklėlės, skautai. Žygimantas Pavilionis, Ušackas, Serapinas, visi jie aktyviai ir ženkliai padirbėjo bei išlaiko ryšį. Jie atvesdavo daug žmonių. Daugiausia su amerikiečiais tenka bendrauti per valstybines šventes,

mūsų Vasario 16-osios šventę. Mes turim ir garbės konsulus ir taip pat asmeniškai bendraudavau su merais, kurie pakviečiami į mūsų parapiją.

17. Vytautas Sruoga, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 13 d.

Vytautas Sruoga – nekilnojamo turto verslininkas, JAV vidurio vakarų apygardos Tarybos narys, trečiosios emigrantų bangos atstovas.

A. G. Kaip reiškiasi versle kasdienės diplomatijos darymas?

V. S. Dauguma amerikiečių žino, kad yra Lietuva, kur ji yra ir kas mes tokie. Kas ketvirtas, penktas sutiktas amerikietis užklaustas apie Lietuvą atsakys, kad, o, mano proseneliai ar dar kažkas iš Lietuvos.

Mes turime susirinkimus su vietiniais, sakykim, mano nekilnojamo turto agentūra yra miestelis 30 tūkst. žmonių, bet mes dirbame po visą Čikagą, su vietine valdžia daug bendrauju, einu į jų meeting'us, mes kalbamės, įgyvendinam projektus ir taip toliau. Esu kalbėjęs ir plačiau, švietęs apie komunizmo pabaisas ir pasakojęs, koks buvo gyvenimas tarybų sąjungoje, nes ir pats tą išgyvenau (atvykau čia 2001). Tai jie čia didžiaja dalimi yra susipažinę su Lietuva ir aišku, kas vyksta dabar Europoje juos domina. Aplink Čikagą manau yra 200 tūkst. lietuvių, todėl čia gerokai lengviau daryti diplomatiją.

Yra Rotary lietuviškas klubas, bendruomenė, apylinkės ir t.t., visur vyksta susitikimai, pokalbiai, gyvenimas vyksta intensyvesnis, kas liečia mūsų lietuvių diplomatiją tarp amerikiečių nei kitose valstijose.

A. G. Kokius klausimus Čikagos lietuviai šioje srityje kelia bendradarbiaujant su amerikiečiais?

V. S. Apie tai, kokie ekonominiai klausimai liečiami, priklauso nuo to, su kuo susitinkame, kiek jis žino istorijos ir geografijos. Daugiausia pokalbiai formalūs, dabar paryškėjo susidomėjimas viskuo dėl karo, dabar kitą savaitę važiuosiu į mažą miestelį, į susitikimą su gyventojais, pabandyčiau pakalbėti apie situaciją Ukrainoje, kaip viskas vyksta, dažniausiai į tokius susitikimus susirenka 100-150 žmonių. Paskutinį kartą ir pasakojau apie tarybų sąjungą, bet tai nėra tik susitikimai, vėliau viskas prasitęsė, bare prie kokteilių aptariam bendradarbiavimą, tai mano tokia praktikas, nes turiu verslą tame miestelyje ir bendrauju su jo atstovais. Tai ta sklaida mūsų didelė, nes diaspora čia didelė

Čikagoje. Didesnės organizacijos bando susisiekti su valdžios atstovais, paprasti žmonės, verslininkai tą patį darom, tik mažesniame lygyje.

Priklausomai nuo žmogaus ar žmonių, kiek jie yra susipažinę su Lietuva ir Europa, ir nuo to prasideda pokalbis, jei jis daug žino, tai tada daug apie tai diskutuojam, jei mažiau, tai automatiškai nėra jam tai aktualu ir netęs tos temos (čia liečia klausimų kėlimą, tokių, kurie būtų aktualūs ir Lietuvai, ne tik vietos verslininkams), noriai bendradarbiauja.

Verslo diplomatija vyksta kiekvieną dieną, vyksta susitikimai kiekvieną dieną verslo klausimais, o ypač pastaruoju metu ypatingai dažnai pasakoji, kas vyksta Europoje ir panašiai. Kas liečia aukštesnį lygį, tai rečiau, būna susitikimai su senatoriais, kongresmenais (čia vyksta su JAV lietuvių bendruomene tokie susitikimai), bet tai nebūna taip dažnai. Pavyzdžiui, dabar bandoma prieiti iki aukštos valdžios per savo diasporą, kuri yra aukštose pozicijose ir turi daug kontaktų.

Kažkokį konkretų rezultatą diplomatijos būtų sunku įvardinti, nes tai yra kasdienybė ir aš to labai neakcentuoju, tai natūralus procesas, jie savaime gaunasi, bet negalėčiau įvardinti.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

V. S. Aplink Čikagą ir joje būtų galima suskaičiuot per 70 organizacijų ir kiekviena organizacija savo kanalais kažkokiu būdu daro tą diplomatiją. Mums čia daryti diplomatiją lengviau, nes mus čia gali išgirst, nes mūsų yra daug, skirtingai nei kitose valstijose. Tas pats Rotary klubas, čia įkurtas pirmas toks tik lietuvių kalba veikiantis Rotary klubas pasaulyje. Per jį daug bendraujama su Lietuva, mūsų distriktas mūsų klubą laiko kaip vieną iš pavyzdžių kitiems Rotary klubams, nes daro didelius projektus. Jei Rotary klubas daro projektą International ir surenka 100 tūkst., tai International rotary prideda dolerį prie dolerio, tai gaunasi dvigubai, nes tai International projektas, tai tas vardas Lietuvos, iš Rotary pusės, visur matomas ir girdimas, ir jie skaito mūsų klubą vieną iš pavyzdinių, kaip reikia dirbti.

Mes labai daug bendradarbiavom su konsulatu visais klausimais, visais renginiais, su nauja konsule mezgamas naujas kontaktas, bet jie visada yra įtraukti, daromi bendri projektai. pavyzdžiui, turime šokių grupę suktinis, jie dalyvauja eisenoje Čikagoje padėkos dienos proga, labai sunku ten patekti, bet čia sklaida, visi sužino apie Lietuvą, nes rodo nacionalinė televizija, apie kiekvieną kolektyvą

pakalba 5-10 min. tiesioginiame eteryje. aišku, kas labiausiai parduoda Lietuvą, mūsų antra religija krepšinis. bet iš dabartinių mokslininkų, lazeriai lietuviški, tas irgi žinoma, ne visi žmonės, bet kas tuo užsiima, susiję, žino kad Lietuva pirmauja lazeriu gamyboje, bet šiaip pagrindas – Lietuva kol kas kaip krepšinio šalis.

Aš turiu nekilnojamo turto agentūrą, pas mane dirba agentai ir amerikoniai, ir lietuviai, ir pan., kiekvieną dieną matausi su brokeriais, agentais, pardavėjais, pirkėjais, tai kasdienybėje tu kiekvieną dieną su jais bendrauji visokiais klausimais, ne tik apie nekilnojamą turtą, bet ir apie šių dienų aktualijas, tai jei žmogui įdomu, diskusiją tęsi, tada jie daugiau sužino apie tą pačią Lietuvą, situaciją ir pan. Tai kasdienybė tokia, atvažiuoji į ofisą ir turi kelis susitikimus verslo klausimais. Mes turim labai daug network meeting. kaip tai vyksta: aš esu viename miestelyje, kitam miestelyje vyksta network event, kur susitinka visi verslininkai ir bendrauja, šnekasi, tokiose mes dažnai dalyvaujam ir bendraujam, tuo pačiu diskusijos vyksta apie šių dienų aktualijas. tik svarbus momentas, jiems įdomu, kas vyksta, bet jie žiūri savo kiemo.

O šiaip pats esu didelis golfo gerbėjas. Esu įkūręs lietuvišką golfo lygą ir labai daug bendrauju su amerikiečiais per golfo žaidimą. Esu buvęs keleto klubų narys ir per golfą sakyčiau labai didelę lietuvišką sklaidą pavyksta vykdyti. Kai žaidi golfą, tai 4 valandas gali kalbėti su golfo partneriu. Vėlgi pasikartosiu, prieš karą pabendraudavai mažiau apie Lietuvą, o dabar jiems patiems įdomu, kuo daugiau sužinote, dėl to daugiau vyksta diskusijų.

18. Jonas Platakis, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 16 d.

Jonas Platakis – Pasaulinės ir JAV istorijos dalyko pavaduojantis mokytojas skirtingose amerikiečių gimnazijose, organizacijos „National Lithuanian American Hall of Fame“ įkūrėjas, JAV lietuvis, gimęs antrosios emigrantų bangos šeimoje.

A. G. Kaip reiškiasi Jūsų atveju, atvedant Rūtos Šepetys knygą į amerikietiškas mokyklas, kasdienės diplomatijos darymas?

J. P. Apskritai, kai aš grįžau iš kariuomenės Vietname 1971 metais, tai nieko labai nenorėjau grįžęs, bet 2011 metais suorganizavau „The national lithuanian american hall of fame“ ir tikslas buvo pristatyti lietuvių, mūsų garbingą istoriją, mūsų kultūrą anglakalbių pasaulyje, nes man atsibodo išeit ant gatvės ir sakyti „I'm Lithuanian“ ir sulaukti reakcijos, „You're lith, who? Lutheran?“ Aš dėstau istoriją pasaulinę ir Amerikos istoriją gimnazijose ir dabar ne pilną laiką mokinu, tai galiu mokinti įvairiose mokyklose Čikagoje, tai man labai gera proga pristatyti Lietuvos istoriją, ir tuo pačiu aš pristatau Šepetys knygą. Dabar net truputį juokinga, kai pirmą kartą nuėjau pas direktorių vienoje mokykloje, ir sakiau, „I want to introduce 50 shades of grey“, tai jis pasižiūrėjo, maniau, kad akys iššoks iš galvos, sako, „How could you?“ Ir paskui aš tik pagalvojau, kad suklydau, juk tai „Between shades of grey“.

A. G. Papasakokit daugiau apie savo veiklą.

Kai mes įsteigėm feisbuką, tikslas buvo pritraukti anglakalbius lietuvius daugiau į lietuvišką veiklą, nes, įsivaizduokit, mes turim netoli milijono anglakalbių lietuvių ir jei mes nors dalį tų lietuvių anglakalbių lietuvių galėtume kaip nors pritraukti arčiau prie lietuviškos veiklos, kokia stipri mūsų bendruomenė būtų. Vis dėlto, mūsų bendruomenė daug kalba, kad reikia pritraukti, bet jėgų nededa tam darbui padaryti. kas įdomu apie mūsų feisbuką, pusė mūsų lankytojų, pritraukiam 7 mln. žmonių skaityti žinutes ir pusė lankytojų yra iš Lietuvos. Atrodo, kad lietuviams Lietuvoje įdomu kas čia dedasi irgi. Pačių amerikiečių būtų 2-5 procentai, bet didesnis tikslas yra anglakalbius lietuvius pasiekti ir pritraukti į mūsų gretas ir man atrodo visai sėkmingai sekasi.

Ir dabar apie Šepetytės knygą. Mūsų organizacija, mes pirmieji gavom teisę sukurti filmą iš tos knygos, bet derybos neišėjo, kaip mes norėjom, ir Šešepytė nuėjo pas kitus, bet mūsų organizacija buvo pirmieji rėmėjai ir gavom teisę sukurti filmą.

Derybų dėl pačios knygos didelių nebuvo, nueinu pas direktorius ir sakau, jūsų studentai skaito Anos Frank dienoraštį, reikia studentams sužinoti, kad per sovietinius laikus, iki 1963 metų dar žmonės buvo tremiami į Sibirą, visai netolima laikais, tai lengvai sutiko, nes mano studentai daugumai arba afroamerikiečiai, ar ispanų kilmės, ir kas įdomu, kad kai mes įvedėm knygą, ateinu į klasę ir visi vaikai skaito to knygą, tai net emocijas sukelia, nėra visai supratimo, kas dėjosi tais laikais. Mes įsteigėm knygą 8 mokyklose, ir dar 4 mokyklos uždėjo knygą ant summer reading list, kad jie paskaitytų ir dar tęsiasi, dar aš turiu kelias mokyklas aplankyti ir bandyti paskatinti įtraukti apie mūsų laikotarpio istoriją.

Aš esu substitute teacher, lankau per metus galybes mokyklų per visą Čikagą ir kiekvieną progą tik nueinu ir pasiūlau, o direktoriai domėjosi, nes jie patys nežino. Ir bendrai, jei nebūtų mūsų krepšinio komanda tokia stipri ir galinga, per šiuos 25 metus, daug mažiau žmonių žinotų kad Lietuva yra ant žemėlapių, dėka mūsų krepšininkas, kad išgarsino Lietuvos vardą. Aš toks iškalbus kartais, gal per daug, susidraugauju su direktoriais ir pradėdus šnekėt ir viskas, labai neformalu.

A. G. Kaip sekasi daryti diplomatiją kasdienybėje ir kodėl ją darote?

J. P. Kai kalbame apie diplomatiją, tai atrodo kažkas formalus, kai einama į derybas ir taip toliau, tikrai daug dalykų susiejant su Lietuva prasideda iš staigmenų, netikėtų pokalbių. Per Mindaugo karūnavimo dieną visi lietuviai visam pasauly savo parapijose gieda savo himną, tai aš nukeliavau pas Gudyną ir sakau, kodėl šiais metais mes nenueitume viešai Čikagoje nesuburiame kelių tūkstančių lietuvių. Ir taip ir išėjo, buvo netoli 2000 tūkst. žmonių per dainų šventę Čikagoje 2015 metais ir kas buvo stebuklinga, susirinko žiūrėti visi amerikiečiai į mus, ir buvo stipri proga pristatyt, kas mes esam, daug dalykų prasideda, kaip staigmena ir pokalbis nueina toliau ir kas nors susikuria.

„Hall of fame“ kilo iš to, kad skaičiau istorijos žurnalus ir knygas ir mano pirmas straipsnis buvo apie Lietuvos karalystę ir imperiją, o ne kunigaikštystę. tai tas antras tikslas buvo pristatyti tikrąją Lietuvos istoriją, dokumentus ir taip toliau ir mes tą padarėm.

Mokyklose visada išeina kalba apie Lietuvą. Kai kalbame apie amerikietiškas mokyklas, turiu dėstyti, kas priklauso, bet visą laiką įdarbinu truputį, nes mes nemokinom nieko apie rytų Europą ar Šiaurės Europą. Kiek jau dešimtmečių, kur Lietuva grasino Amerikos politikierius, sakė, kad jūs turit atidžiau žiūrėti į Rusiją ir man atrodo, kad per šį Ukrainos karą vakarai bendrai nors truputį susiprato, ką lietuviai latviai ir estai jau sakė prieš 50 metų.

Aš priklausau daug lietuvių organizacijų ir viena iškėlė pasiūlymą suorganizuoti Baltijos kelią, 30 metų sukakties proga ir nežinojome, kaip tą padaryti. Aš paskambinau į Čikagos parkų distrikto sakau, „hey, I wanna do an event“, ir sako, „okey, ką jūs norit daryt?“, „mes norim surinkt kelis šimtus žmonių su vėliavom“, tai man pasakė, ką reikia padaryti, ir viską padariau ir surinkom beveik 3000 žmonių į Baltijos kelią, prie Čikagos fontano, ir vėl amerikiečiams buvo staigmena, kai susirinko tiek žmonių, tarp jų lietuviai su tautiniais kostiumais ir iš vieno klausimo viskas prasidėjo, nuo vieno telefoninio pokalbio. Dabar gerokai daugiau staigmenų, neformalumo, antroji karta čia atvykusi viską darė labai formaliai, per senatorius ir pan., o man atrodo efektinga išeiti į gatvę, pagalabinti, ką nors ir pasirodyti, nes kartais nežinai, kur tas nueis.

Kas įdomu, visai neseniai sužinojau, kad viena iš turtingiausių šeimų visame pasaulyje yra lietuvių žydai, kur čia pradėjo savo verslą, the Crown family. Harry Crown. Aš dabar bendrauju su vienu vaikinuku iš jų šeimos, tai bandysim ką nors. Jie turi tą politinę galią ir finansinę, kur tikrai gali mums padėt, kaip ir Kazickų šeima, fondas, ir t.t.

Daktaras Jonas Prunskis, jo žmona dabar yra prezidentė Čikagos „Sister cities“ su Vilniumi ir ji mane įtraukė ir jos sūnus yra geras draugas su Andrew Crown, su tuo vaikinuku, tai mes susiskambinom, tai dabar aš vedu ekonomikos komitetą, tai mes kartu dabar bendraujam ir pažiūrėsime, ką galim padaryti, sudėti jėgas ir ką nors padaryti. Dar nieko konkrečiau nesutarėme, mūsų pokalbiai telefoniniai, nesu su juo asmeniškai susitikęs, per pandemijas buvo labai sunku. Ir aš neseniai įsteigiau organizaciją, istorijos sargai ir ta organizacija bando atrėžti žydams apie Lietuvos holokaustą, apie Noreiką ir visus kitus herojus, nes turim medžiagos, kur daug kur paneigia kai ką.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

J. P. Čikagoje mes turim didžiausią bendruomenę, bet ar ji galingiausia, tikrai nežinau, bet išdidumo netrūksta. Mes turim sakyčiau virš 80 organizacijų, bet mes nesame labai vieningi, nėra nei vieno koncerto, kur visos organizacijos sueitų kartu ir ką nors tikrai ypatingo padarytų. Ir kartais tos mažesnės bendruomenės daug daugiau nuveikia, nes jie tik turi vieną ar dvi organizacijas ir gali susiburti, o kiekviena organizacija Čikagoje pasistato savo mažą karalystę ir nenori, kad kas peršoktų jų ribų. Ir man irgi šiurpą kelia, kur mes atskiriam savo lietuvius pagal bangas. Grinoriai viską pastatė, tas gražiausias bažnyčias ir kitas organizacijas, naujieji ateiviai stūmėm juos į šalį ir dabar tai jaučių tą patį iš trečiabangių, kad jie mus nori nustumt į šalį, istorija kartojasi, bet bandom tą sustabdyti.

19. Kernius Miežlaiškis, interviu su autoriumi, atsakymai pateikti raštu, 2022 balandžio 24 d.

Kernius Miežlaiškis – JAV lietuvių bendruomenės Vicepirmininkas sporto reikalams, trečiosios emigrantų bangos atstovas. Pastaba: pašnekovas norėjo bendrauti paštu, jam buvo nusiųsti klausimai, tačiau vietoje konkrečių atsakymų buvo pateiktas trumpas apžvalginis komentaras.

Čikagoje mes turime nemažai lietuviškų sporto klubų. Netgi turime įkūrę lygas – ČLKL (Čikagos lietuvių krepšinio lyga, įkurta 2002 metais, Amerikos Lietuvių Tinklinio lyga. Čia dalyvauja daug komandų. Jos glaudžiasi Pasaulio Lietuvių centre, turi savo sales, sportinę įrangą. Komandose žaidžia ne tik lietuviai, bet ir amerikiečiai. Taigi ne mes pas juos, bet jie pas mus. Dar vienas aktyvus sportinis klubas yra Čikagos lietuvių bėgimo klubas. Jie organizuoja įvairius bėgimus už Lietuvą Čikagos mieste, ir kitose vietose. Prie šių bėgimų prisideda LR konsulas Čikagoje. Taip plačiai yra skelbiamas Lietuvos vardas tarp amerikiečių. Nepabūgę ledinių Čikagos vėjų, saulėtą antrą sausio sekmadienį Čikagos lietuviai susirinko paminėti Lietuvos laisvės gynėjų dieną – Sausio 13-osios įvykius – bėgime „Laisvės keliu“ Čikagoje.

Bėgimas vyko gražioje vietoje – Mičigano ežero pakrantėje. Kaip praneša organizatoriai, lietuviška atributika pasipuošusius Čikagos lietuvius ir jų šeimas pasveikino Lietuvos Respublikos generalinė konsulė Sigrida Mulevičienė, visi susirinkusieji sugiedojo Tautišką giesmę ir pagerbė Sausio 13-osios įvykių aukas tylos minute. Renginyje žodį tarė Šaulių sąjungos, Čikagos bėgikų klubo, JAV lietuvių bendruomenės atstovai, taip pat dalyvavo Skautų jaunimas. Bėgikai įveikė 9 km distanciją, o iškart po bėgimo vyko žemiškos maudynės Mičigano ežere. Į ledinį vandenį drąsiai žengė ištvermingiausi bėgikai ir bėgikai, pasipuošę lietuviška atributika. Visi šoko į vandenį lydimi šūksnių „Už Lietuvą!“. Prie bėgimo šiemet prisijungė JAV lietuvių bendruomenė, kuri specialiai šiai progai įsteigė prizus bei apdovanojo maudynių dalyvius. Prie finišo šauliai ir skautai vaišino visus kareiviška koše ir karštais gėrimais. Organizatoriai dėkoja visiems, dalyvavusiems akcijoje už Lietuvos istorinės atminties išsaugojimą ir lietuviybės puoselėjimą.

Bėgikų komanda taip pat dalyvauja kasmetiniame viename iš didžiausių Čikagos maratonų. Stiprus Pasaulio centre yra įsikūręs ir stalo tenisininkų klubas. Turime ir pavienių sporto mėgėjų, kurie savo pasiekimais prilygsta profesionaliems sportininkams. Labai populiarėja lietuvių tarpe ir golfas.

Čikagoje įsikūrė Lietuvių golfo klubas. Jų komandos dalyvauja sportinėse varžybose su kitais amerikiečių klubais. Atvažiuoja vasarą į Druskininkus pasaulio lietuvių žaidynes.

Bet žinoma pats populiariausias yra krepšinis. Čia įkurtos krepšinio mokyklos vaikams.

20. Sigrīda Mulevičienė, interviu su autore, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 balandžio 27 d.

Sigrīda Mulevičienė – Generalinė konsulė Čikagoje.

A. G. Kaip pastebite, kaip šiandien reiškiasi JAV lietuvių diasporos kasdienės diplomatijos darymas? Kokius pavyzdžius įvardintumėte?

S. M. Pavyzdžių turbūt tikrai yra, nes vienas dalykas, Čikagoje diaspora labai didžiulė, įvairialypė, daug žmonių, kitas momentas – ir šalis didelė, veiksmas vyksta. Diaspora daro pakankamai rimtus politinius dalykus, pavyzdžiui, kai buvo nepriklausomybės pripažinimas ir diplomatinių santykių mūsų užmezgimas, tai nuo 1918 m. pirmojo valstybės atkūrimo iki 1922 m., kada jau pripažino, kaip tik minime šimtmetį, tai diasporos vaidmuo buvo didžiulis, buvo įvairiausi mitingai, organizuojami, rašomi laiškai, darbas tiesiogiai su politikais JAV daromas, vėliau aišku ta veikla tęsėsi iki karo ir pokario. Kiekvienu aktualių klausimų diaspora susiorganizuoja ir dirba per tuos išrinktus savo kongresmenus, čia toks tradicinis būdas, jie dirba su savo išrinktais atstovais valstybėje, ir aišku ir su vietine valdžia. Konkrečių pavyzdžių nuo pavadinimų, nuo miestų, nuo dienų yra daugybė, bet yra tokių, kaip pinigų rinkimai, fondai. O paskutiniu metu aktualiausia pagalba Ukrainai. Diaspora irgi yra labai aktyviai įsitraukusi ir įsitraukusi būtent dviem būdais, kryptimis: politinis spaudimas JAV valdžiai, kad padėtų Ukrainai, bet ir kad padėtų Lietuvai stiprinant karinį Amerikos būvimą Lietuvoje, ir pagalba pačiai Ukrainai ir pagalba pabėgėliams. Tai diaspora šioje vietoje yra, na, gal sakyti, kad visiškai savarankiška nėra tikslu, nes koordinuojasi su ambasada, su konsulatais, mes dirbame kartu, bet pasikoordinavus toliau jie veikia savarankiškai.

A. G. Kaip atrodo dėl Ukrainos diasporos kasdienė diplomatija?

S. M. Amerikos diaspora, kurie yra Amerikos piliečiai, jie kartu ir rinkėjai, tai jie rašo laiškus savo kongresmenams, kartais skambina, jie turi sutarę, kaip veikti, tai būtent tiesioginis darbas su savo išrinktais kongresmenais, toks populiarus būdas.

A. G. Kokius klausimus bendrai išskirtumėte, ties kuriais diaspora nuolatos dirba?

S. M. Nuo 1918 iki 1922 diaspora labai stipriai orientavosi, kad Amerika pripažintų Lietuvą, kaip valstybę, būtent rinko lėšas įvairiems Lietuvos projektams. Po to tarpukariu daugiau bendri politiniai

ir ekonominiai klausimai rūpėjo, po karo visas dėmesys buvo skirtas, kad būtų išsaugotas valstybingumas ir Amerika nepripažintų Lietuvos okupacijos. Visą tą laikotarpį iki 1990 m. lietuviai labai aktyviai vis primindavo, kad Lietuva nori būti laisva, buvo važiuojama į Vašingtoną, organizuojami mitingai, jie vis ištraukdavo kokią aktualią temą ir mitinguodavo. Kitas dalykas, Simo Kudirkos įvykis, realiai visas sprendimas atsirado, kad būtų išlaisvintas iš sovietinių lagerių ir atsidurtų Amerikoje, viskas buvo padaryta diasporos dėka. Jie tikrai buvo susivieniję ir labai daug darė. O po 1990 m, po nepriklausomybės atkūrimo tikslas buvo Lietuvos priėmimas į NATO, šis tikslas sutapo su pačios Lietuvos, diaspora irgi šioje vietoje buvo aktyvi ir veikė per Amerikos pareigūnus, įtikinant, kad mes gautume tą pakvietimą ir kad esame tinkami. Buvo laikotarpis, kad mažiau politinės veiklos buvo, nes nebuvo dėl ko labai stipriai kovoti, (po 2000), tai labiau koncentravosi į einamus reikalus ekonomikos skatinimą, bet kai iškyla problema, pavyzdžiui, karas Ukrainoje, tai diaspora labai greitai susivienija, kad na reikia kažką daryti ir tada daro.

A. G. Kokias Čikagoje veikiančias organizacijas išskirtumėte, kaip aktyviai veikiančias darant kasdienę diplomatiją?

Na, nežinau, kiek žinote Amerikoje yra Lietuvos piliečių t.y., tų, kurie turi pilietybę yra ne tiek daug apie 30 tūkstančių skaičiuojama. Bet save laikančių lietuviams, turinčių lietuvišką kilmę yra apie 600 tūkstančių. Toliau visos tos kartos - pirma, antra, trečia – imigracinės bangos. Ta prasme aš noriu pasakyti, kad diaspora yra labai ne vienalytė. Ji turi savo organizacijas – ateitininkai, tautininkai, senąją struktūrą vadovaujantys. Čia dar prieškarinio Lietuvos. Viskas yra perkelta ir čia, ir čia gyvuoja, nors Lietuvoje tokios negyvoja, arba minimaliai gyvuoja, tai čia dar vyksta. Tada jie pagal tas imigracijos bangas irgi yra šioks toks pasiskirstymas. Vienijanti organizacija yra JAV lietuvių bendruomenė. Ji turi savo padalinius ir ta veikla tokia yra bandoma struktūruoti. Bet iš politinės pusės tai būtent ta JAV LV gal ne tiek, ten labiau yra švietimas ir kultūra. O iš politinės pusės vis dėlto aktyviausi yra dar ta dipukų vadinama karta. Jie tikrai žino, kaip daryti tą politinę įtaką ir moka tą daryti. Jie visada yra labai nors jau dauguma garbaus amžiaus, bet šitas vyksta. Tai bendravimas toks ir yra, ta prasme, kiekvienu klausimu. Šiaip bendravimas, tai yra nuolatinis čia Čikagoje, čia bendruomenė kiekvieną dieną, kiekviena savaitę ir ypač savaitgaliais. Bet jeigu yra kažkoks konkretus klausimas, tai konkrečiai aš stengiuosi surasti organizaciją, kuri tą daro. Ar tai būtų lietuviškas švietimo klausimas, ar kultūros, ar politinis, ar nežinau religinis ir t.t. Tai kadangi, tai reikia suvokti, kad tai yra labai tai kaip visas Lietuvos didžiulis miestas būtų. Žmonių yra įvairiausių. Su švariausiomis pažiūromis ir įsitikinimais. Negalima sakyti, kad tikrai nėra vienalytė. Tai būtent

tas bendravimas yra tiesioginis, bet na kiekvienu klausimu yra kalbama su skirtingais žmonėmis, nes ir skirtingomis jų vidinėmis organizacijomis.

A. G. O ar bandėte susisteminti organizacijas?

S. M. Ne tikrai jokio sąrašo aš neturiu ir nemanau, kad jį reikia turėti, nes tos organizacijos vienos yra ilgalaikės, kitos yra trumpalaikės. Labai populiariu čia yra kurti organizacijas, būti aktyviam tiesiog Amerikos tas pats toks būdas. Tu turi kažkokias organizacijas, dar geriau jei tu esi vadovas jos ir taip toliau. Čia žinokit organizacijų yra tikrai daug. Ir jokio nežinau sąrašo, aš galiu tik vardinti, bet tai tikrai nebus nei baigtinis nei galutinis sąrašas. Čia organizacija organizacijai nelygu. Vienoj organizacijoje yra dar 10 mažesnių organizacijų, tai būtų sakyčiau negaliu atsakyti dabar. Manau, kad tas skaičius tikrai jis nėra, kaip tas kur paminėjot. Gal galima ir daugiau sakyti, bet ta prasme dešimtys organizacijų, tai manau toks žodis būtų realus. Bent jau Čikagoje, vat būtent Amerikoje taigi yra dar krūva bendruomenių ir visuose miestuose tuose.

A. G. Kaip aktyviai lietuviai įsitraukia į Jūsų organizuojamas veiklas?

S. M. Į kultūrinius, tokius, kaip šokiai dainos, įsitraukia gal didesnė dalis. Bet irgi tai nėra didelė dalis ir toli gražu tie skaičiai aš negaliu čia procentais, bet tikrai mažiau negu trečdalis, bet toks yra gal didesnis, kur na šiaip tiesiog į tokius populiarius renginius sakyčiau. Politikoje tai tas skaičius tai mažesnis gerokai. Na yra jau tokie atskiri nedideli skaičiai žmonių, kurie tą daro, nori daryt ir moka daryt. Taip tikrai nėra, kad visa bendruomenė būtų aktyvi ir kad ta prasme didelė dalis yra jos aktyvi na taip nedrįsčiau teigti. Tai labai reikia gal ir susimobilizuoja daugiau, bet tokiam kasdieniniam tokiam, kad jie taip jau patys iniciatyviai darytų, tai na nu sunku čia kaip ir vertinti, nes žmonės gyvena savo gyvenimą ir kitoj kultūroj kitoj šaly. Tas lietuviškumas kitiems yra svarbus, bet yra žmonių kurie Lietuvoj net nėra buvę, tai sunku kažką ten daryti, kai tu net nežinai kaip ten iš tikrųjų yra toj Lietuvoj.

A. G. Kiek Jūsų manymu lietuviai gali daryti įtaką JAV.

S. M. Aš manau, kad gali. Gali, tikrai gali. Jeigu tikrai yra na toks esminis klausimas ir labai svarbus, tai tikrai gali. Ypač sakyčiau gal net labiausiai trečiabangiai šitoj srity yra aktyvūs, nes jie turi ir jausmą ir ryšius ir taip toliau. Vyresni, jau tie kur seniau atvykę mažiau, nors irgi save labai identifikuoja jie su karo pabėgėliais. Nes jie tie dipukų karta vadinama jie gi karo pabėgėliai, tai jie

puikiai supranta žmones, kurie dabar turi bėgti ir irgi dabar labai sieja tokią paralelę, kad viskas tas pats kas ir buvo prieš daug metų, sako mes irgi bėgome nuo karo viską palikę tik, kad dabar lagaminai yra ant ratukų ir vietoj arklių mašinos. Ta prasme visi tą turi jausmą ir tas būtent tikrai labai stipriai žmones veikia ir vienija. Jie kol nežinojo, ką daryti pirmomis dienomis, buvo toks šokas, bet dabar kai jie žino, ką daryti, yra tikrai gerai. Ir jie tą daro gerai ir moka. Tai be abejo, grįžtant prie klausimo, kad jeigu tai yra tikrai rimtas politinis dalykas, tai susivienyti ir kažką padaryti diaspora gali. Būtent čia Čikagoje diaspora yra didžiulė ir jie nori, kad jie būtų įtraukti, jeigu ne politiškai, tai finansiškai jie prisideda. Tai kitose šalyse ir kitose ambasados, tai šito toli gražu nėra ir ambasados dirba tikrai savarankiškai ir diasporą tik pasikviečia į vakarėlius ar į priėmimus kur reikia, bet Amerikoje, Vašingtone gal ir mažiau ir gal Los Andžele ar šiaip diaspora yra nedidelė, bet aktyvi. Bet Čikaga tai na yra čia jau specifika tikrai. Čikagoje yra didžiulis skaičius, kiekis, svoris ir tada aišku tarp didelio skaičiaus lietuvių aktyvių yra daugiau.

Tai čia yra tas nuolatinis šitas darbas tikrai vyksta. O būtent tas toksai aktyvumas pagal poreikį atsiranda. Bet būtent, lietuviai tikrai jie savo šventėse akcentuoja vėliavas, visur kelia, kad tai būtų matomumas Amerikos mieste ar Valstijoje, kad ir vietiniai politikai matytų, tai šitas yra nuolatinis procesas.

A. G. Gal galite patikslinti, kokia religinių bendruomenių svarba?

S. M. Jo, aš va dar norėjau pridurt, kad per religines bendruomenes labai stipriai viskas vyksta ir dar yra istoriniai dalykai, archyvų saugojimas yra labai stiprus. Aš nežinau, ar jūs žinote Lituaniistikos tyrimų centrą, yra dar archyvų organizacijų, kur jie čia labai rimtai kaupia archyvus, surenka iš žmonių, iš privačių ir saugo juos čia ir dabar skaitmenizuoja ir dar daro tokias edukacines programas lituanistinių mokyklų vaikams.

Čia netgi bendruomenė yra, kaip pasakyti, organizuojama per parapijas. Ta prasme, jų parapija tai yra vienetas bendruomenės. Tai tos parapijos yra bendruomenės organizacinis vienetas. Ir tada natūraliai, kad jau kas, jie turi savo bažnyčias, tai per tai jie ir bendrauja. Jie susitinka sekmadieniais, jie aptaria reikalus ir taip toliau. Bet ta prasme tai nėra, kažkokios grynai organizacijos atskiros. Yra galima sakyti būtent Ateitininkai, bet jie yra platesnė jie nėra pagal parapijas, jie yra jau kaip tokia visuotinė organizacija nors irgi turi tą religinį pagrindą.

A. G. Pastaruoju metu, kokie klausimai aktualūs?

S. M. Na, tai čia kaip jau ir minėjau, mūsų dabar kasdieninis darbas tai visa pagalba Ukrainai. Tai mes pirma nežinojom ką daryt, tai čia ir su ukrainiečiais kartu dalyvavome palaikymo mitinguose kur buvo visa ir Ilinojaus valdžia ir miesto valdžia su jais, tai lietuvių bendruomenė aktyviai dalyvavo ir nuo to jau prasidėjo toks jau konkretus darbas ir bendradarbiavimas. Irgi šimtmečio paminėjimo renginį darėme. Filmo apie Kudirką pristatymas, kuris buvo filmų festivalyje, bet kadangi jau irgi buvo prasidėjęs karas tai irgi buvo labai jau toks politinis kontekstas. Bendrai, jei yra tema, jau kokią reikia, tokią mes ir ištransliuojam.

Priedas Nr. 2

JAV lietuvių bendruomenės naujienlaiškiai 2020-2022 m.

Tyrimė naudojami viešai prieinami JAV lietuvių bendruomenės naujienlaiškiai iš organizacijos puslapio (<https://javlb.org/>) skilties „Naujienlaiškis“. Pastaba: kai kurių mėnesių naujienlaiškių nepublikuota. Viso analizuota 11 naujienlaiškių.

1. JAV LB naujienlaiškis. 2020 rugsėjis-spalis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=599cccb2d7>

2. JAV LB naujienlaiškis. 2020 lapkritis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=a2e9049f47>

3. JAV LB naujienlaiškis. 2020 gruodis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=ff6681d1bc>

4. JAV LB naujienlaiškis. 2020 vasaris

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=7f11464064>

5. JAV LB naujienlaiškis. 2021 balandis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=ee63bd7cd9>

6. JAV LB naujienlaiškis. 2021 gegužė

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=ccc97297b6>

7. JAV LB naujienlaiškis. 2021 rugpjūtis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=407ca129dd>

8. JAV LB naujienlaiškis. 2021 spalio

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=ccae3d9cbc>

9. JAV LB naujienlaiškis. 2021 gruodis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=74a5d4d4e2>

10. JAV LB naujienlaiškis. 2022 sausis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=252a6747bf>

11. JAV LB naujienlaiškis. 2022 balandis

<https://us4.campaign-archive.com/?u=284e7971716e115ed33c42335&id=94af109e58>

Priedas Nr. 3

Interviu dėl naujausių duomenų

Violeta Raulynaitienė, interviu su autoriumi, interviu vyko nuotoliniu būdu, 2022 vasario 27 d.

Siekiant gauti naujausią statistiką apie JAV gyvenančius lietuvius, buvo susisiepta su Užsienio reikalų ministerijos Ryšių su diaspora skyriaus vyriausiąja specialiste Violeta Raulynaitiene, el. laiške nurodant, kokios informacijos reiktų. Pridedamas susirašinėjimas.

A. G. Laba diena,

Tikiu, kad šiuo metu mintys sukasi apie šių dienų aktualijas ir situaciją Ukrainoje, bet labai norėjau paprašyti pagalbos renkant duomenis.

Pati šiuo metu VU TSPMI rašau baigiamąjį magistro darbą apie lietuvių diasporos diplomatiją JAV ir norėčiau gauti statistiką, kiek apytiksliai skirtingose JAV valstijose gyvena lietuvių. Galbūt taip pat turite statistikos apie ten įsikūrusias lietuvių organizacijas? Bet kokia informacija būtų naudinga.

Labai lauksiu žinių ir iš anksto dėkoju.

V. R. Laba diena, Aiste,

bandome Jums pagelbėti, kaip galime šiuo siaubingu metu: laisvai prieinama (BDAR reglamentas) naudinga informacija ir kontaktai, kuriais sutiko dalytis užsienio lietuvių organizacijos, yra URM internetinėje svetainėje: <https://urm.lt/default/lt/globali-lietuva/prisijunk-prie-lietuviu-bendruomenes/artimiausia-lietuviu-bendruomene/jav>

LR diplomatinių atstovybių internetinėse svetainėse taip pat yra kontaktai.

Kitas patikimas šaltinis – JAV lietuvių bendruomenės svetainė, kurioje rasite daug kontaktų (valdyba, apygardos, apylinkės ir pan.): <https://javlb.org/organizacijos-struktura/>

Be abejo, ne visos JAV lietuvių organizacijos įeina į JAV LB, tačiau tai didžiausia, aiškia struktūrą ir veiklos organizavimą turinti JAV lietuvių organizacija.

Didžiausias JAV lietuvių telkinys, Jums, be abejo, žinomas, - tai Čikaga, su visa veiklos istorija. Rekomenduočiau kreiptis ir į Lituanistikos tyrimų ir studijų centrą, turintį daug vertingos archyvinės medžiagos: <http://www.lithuanianresearch.org/>

Jums aktualios statistikos galite rasti JAV svetainėje <https://www.usa.gov/immigration-and-citizenship>

Aiste, dar papildau atsakymą:

Jums gali būti naudingas migracijos metraštis:

https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Migracijos%20metra%C5%A1%C4%8Di/MIGRACIJOS%20METRA%C5%A0TIS_2020_1.pdf

Mūsų surinkti duomenys:

Lietuvių skaičius. Remiantis apibendrinta LR diplomatinių atstovybių JAV, Pasaulio lietuvių bendruomenės, Migracijos departamento prie VRM, URM Konsulinio departamento informacija, šiuo metu JAV gyvena apie 700 tūkst. lietuvių kilmės asmenų.

JAV surašymo biuro (The US Census Bureau) istorinių tyrimų duomenimis, 2011-2015 m. JAV buvo apie 653 tūkst. lietuvių kilmės gyventojų.

LR Migracijos departamento 2020 m. duomenimis, JAV gyveno 32826 LR piliečių. LR gyventojų registro duomenimis, 2021 m. JAV gyveno 26736 rinkimų teisę turintys LR piliečiai, deklaruojant išvykimą į JAV.

Aktyvumas rinkimuose. 2020 m. spalio 11 d. LR Seimo rinkėjų sąrašė JAV buvo 4103 rinkėjai, balsavo 3171 (~12 proc. turinčių rinkimų teisę): LR ambasadoje JAV buvo įrašyti 266 rinkėjai, dalyvavo 221; LR generaliniame konsulate Čikagoje – 1804 rinkėjai, dalyvavo 1278; LR generaliniame konsulate Niujorke – 1136 rinkėjai, dalyvavo 923; LR generaliniame konsulate Los Andžele – 897, dalyvavo 749. II rinkimų ture 2020 m. spalio 25 d. LR Seimo rinkėjų sąrašė JAV buvo 4184 rinkėjai, balsavo 2771.

Grįžtamoji migracija. Migracijos informacijos centro „Renkuosi Lietuvą“ duomenimis, JAV viena aktyviausių šalių pagal gaunamų užklausų skaičių, dažniausiai domimasi pilietybės, leidimų gyventi Lietuvoje, vairuotojo pažymėjimų, dokumentų legalizavimo ir mokesčių klausimais. Nepaisant domėjimosi, JAV nepatenka į penketuką šalių, iš kurių daugiausia grįžta LR piliečių. 2020 m. į Lietuvą iš viso sugrįžo gyventi 20,8 tūkst. LR piliečių, daugiausia iš JK, Norvegijos, Vokietijos, Airijos ir Nyderlandų. Iš JAV į Lietuvą gyventi 2019 m. grįžo 511 piliečių, 2020 m. – 506, išankstiniais 2021 m. duomenimis – 423 LR piliečiai.

Daug informacijos rasite žurnalo „Draugas“ publikacijose, taip pat rekomenduočiau 2018 m JAV lietuvių „Draugo“ fondo išleistą išpūdingos apimties ir turinio knygą „JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918-2018 metais“ (parengė Juozas Skirius). Monografijoje nušviečiami JAV lietuvių atlikti darbai Lietuvai 1918-2018 metais, atskleidžiama JAV lietuvių bendruomenės (toliau – JAV LB), kitų JAV lietuvių organizacijų ir asmenų labdaringa veikla.

Atkreiptinas dėmesys į paskutinį JAV LB kreipimąsi dėl Ukrainos: <https://www.facebook.com/JAVLietuviuBendruomene/photos/a.196922530383059/7077281519013758/>

Literatūros sąrašas

1. Aleksandravičius, Egidijus, „Šiuolaikiniai migracijos procesai. Išeivija ir Lietuvos užsienio politikos uždaviniai“, *Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, nr.1, (2006), 11-17, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/87c7c9fc-92f2-4da5-a9a5-fb1a0dd3625c/content>
2. Aleksandravičius, Egidijus, *Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija*. Vilnius: Versus aureus, 2013.
3. Bagdonavičienė, Vida, „The Formation and Development of The Lithuanian Diaspora Policy in 1990-2009“, Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo Universitetas, 2012.
4. Birka, Ieva, Didzis Kļaviņš, „Diaspora diplomacy: Nordic and Baltic perspective“, *Diaspora Studies* (2020), 1-18, DOI: 10.1080/09739572.2019.1693861.
5. Constantinou, Costas M., Pauline Kerr and Paul Sharp, „Introduction: Understanding Diplomatic Practice“, in *The SAGE Handbook of Diplomacy*, ed. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp, (Croydon: CPI Group (UK) Ltd, 2016), 1-10.
6. Constantinou, Costas M., „Between Statecraft and Humanism: Diplomacy and Its Forms of Knowledge“, in *International Studies Review*, nr. 15(2), (2013), 141-162, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.jstor.org/stable/24032945>.
7. Constantinou, Costas M., „Everyday Diplomacy: Mission, Spectacle and the Remaking of Diplomatic Culture“, kn. *Diplomatic Cultures and International Politics: Translations, Spaces and Alternatives*, sud. Jason Dittmer and Fiona McConnell, (London: Routledge, 2016), 23-40.
8. Cooper, F. Andrew, Jérémie Cornut, „The changing practices of frontline diplomacy: New directions for inquiry“, *Review of International Studies*, nr. 45(2), (2019), 300-3019, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0260210518000505>.
9. Der Derian, James, „Mediating Estrangement: A Theory for Diplomacy“, *Review of International Studies*, nr. 13(2), (1987), 91- 110, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.jstor.org/stable/20097106>.
10. Der Derian, James, *Apie diplomatiją: Vakaryų susvetimėjimo genealogija*. Vilnius: Eugrimas, 2001.

11. Dickinson, Jen, „Visualising the foreign and the domestic in diaspora diplomacy: images and the online politics of recognition in #givingtoindia“, *Cambridge Review of International Affairs*, nr. 33 (5), (2020), 752-777, DOI: <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1741512>.
12. Dittmer, Jason, Fiona McConnell, *Diplomatic Cultures and International Politics*
13. Eidintas, Alfonsas, *Lietuvių kolumbai : lietuvių emigracijos istorijos apybraiža*. Vilnius: Mintis, 1993.
14. Gilboa, Evtan. „Searching for a Theory of Public Diplomacy“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, nr. 616(1), (2008), 55-77, DOI: <https://doi.org/10.1177/0002716207312142>.
15. Hartman, Gary, „Building the Ideal Immigrant: Reconciling Lithuanianism and 100 Percent Americanism to Create a Respectable Nationalist Movement“, *Journal of American Ethnic History* , Fall, nr. 18(1), (1998), 36-76, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.jstor.org/stable/27502373>.
16. Henig, David, „Everyday Diplomacy: Introduction to Special Issue“, *The Cambridge Journal of Anthropology*, nr. 34(2), (2016), 2-22, DOI:10.3167/ca.2016.340202.
17. Ho, L. E. Elaine, Fiona McConnell. „Conceptualizing ‘diaspora diplomacy’: Territory and populations betwixt the domestic and foreign“, *Progress in Human Geography*, nr. 43(2), (2017), 235-255, DOI: <https://doi.org/10.1177/0309132517740217>.
18. International Organization for Migration, *World Migration Report 2020*. Geneva: International Organization for Migration, 2020.
19. Jurgėla, Constantine R., *Lithuania and the United States: The establishment of state relations*. Chicago, Illinois: The Lithuanian research and studies center, 1985.
20. Jurkus, Pranas, Jonas Krutulis, Anatolijus Milūnas, „Amerikos lietuvių Tarybos 62-ojo suvažiavimo rezoliucijos“, *Dirva*, lapkričio 26 d., 2002.
21. Kennedy, Liam, „From The Good Friday Agreement To Brexit. Irish Diaspora Diplomacy in the United States“, in *Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy*, (New York/ Abingdon: Routledge, 2022), 243-254.
22. Kennedy, Liam, ed., *Routledge International Handbook of Diaspora Diplomacy*. New York/ Abingdon: Routledge, 2022.
23. Kučas, Antanas, ed., *Amerikos lietuvių istorija = Lithuanians in the United States*. Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1971.
24. Manor, Ilan, Geraldine Asiwome Adiku, „From ‘traitors’ to ‘saviours’: A longitudinal analysis of Ethiopian, Kenyan and Rwandan embassies’ practice of digital diaspora

- diplomacy“, *South African Journal of International Affairs*, nr. 28 (3), (2021), 403-427, DOI: <https://doi.org/10.1080/10220461.2021.1948915>.
25. Marsden, Magnus, Diana Ibañez-Tirado, David Henig, „Everyday Diplomacy“, *The Cambridge Journal of Anthropology*, nr. 34(2), (2016), 2-22, DOI: <https://doi.org/10.3167/ca.2016.340202>.
 26. Neumann, Iver B., „To Be a Diplomat“, *International Studies Perspectives*, nr. 6(1), (2005), 72-93, DOI:10.1111/j.1528-3577.2005.00194.x.
 27. Nigro, Louis J., „Theory And Practice of Modern Diplomacy: Origins And Ddevelopment to 1914“, *US Army War College Guide to National Security Issues*, nr. 1, (2012), 179-192, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.jstor.org/stable/resrep12116.17>.
 28. Rana S., Kishan, „Diaspora Diplomacy and Public Diplomacy“, in *Relational, Networked, and Collaborative Approaches to Public Diplomacy: The Connective Mindshift*, (New York: Routledge, 2013), 70-85.
 29. Reis, Michele, „Theorizing Diaspora: Perspectives on “Classical” and “Contemporary” Diaspora“, *International Migration*, nr. 42(2), (2004), 41-60, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0020-7985.2004.00280.x>.
 30. Sharp, Paul, „For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations“, *International Studies Review*, nr. 1(1), (1999), 33-57, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <http://www.jstor.org/stable/3186365>.
 31. Sharp, Paul, *Diplomacy in The 21st Century*. Abingdon: Routledge, 2019).
 32. Sharp, Paul, *Diplomatic Theory of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
 33. Sharp, Paul, Geoffrey Wiseman, „The Diplomatic Corps“, in *The SAGE Handbook of Diplomacy*, ed. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp, (Croydon: CPI Group (UK) Ltd, 2016), 171-184.
 34. Skirius, Juozas, „JAV suteikto tarptautinio pripažinimo Lietuvai 1922 m. problema“, *Jurisprudencija*, nr. 33(25), (2002), 42–52.
 35. Skirius, Juozas. *JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918–2018 metais*. Vilnius: Savas takas ir Ko, 2018.
 36. Sofer, Sasson, „Old and New Diplomacy: A Debate Revisited“, *Review of International Studies*, nr. 14(3), (1988), 195-211, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.jstor.org/stable/20097144>.
 37. Steven. Ybarrola, Anthropology, Diasporas, and Mission. *Mission Studies*, nr. 29, (2012), 79-94. DOI: 10.1163/157338312X638037.

38. Tomiczek, Martyna, „Diaspora diplomacy – about a new dimension of diplomacy, the example of a New Emigration non-governmental organisation“, *Journal of Education Culture and Society*, nr. 2 (2011), 105-123, DOI: 10.15503/jecs20112-105-123.
39. *Translations, Spaces and Alternatives*, (Abingdon: Routledge, 2016), 1-214.
40. Warren, Mark, „On Diplomacy: A Genealogy of Western Estrangement. James Der Derian“, *The Journal of Politics*, nr. 51(1), 208-211, (1989), DOI: <https://doi.org/10.2307/2131623>.
41. Wiseman, Geoffrey, Reviewed Work: Diplomatic Theory of International Relations by Paul Sharp, *International Studies Review*, nr. 13(2), (2011), 348-350, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.jstor.org/stable/23017173>.
42. Zonova, Tatiana, Book review: P. Sharp (2009). Diplomatic Theory of International Relations, in *The Hague Journal of Diplomacy*, (New York: Cambridge University Press, 2012), 353-355, DOI: <https://doi.org/10.1163/187119112X642962>.

Internetiniai šaltiniai

1. Anderson, Lincoln, „Lady of Vilnius and ‘Pretzels’and ‘Provolone’ may lose home“, Amny.com, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.amny.com/news/lady-of-vilnius-and-pretzelsand-provolone-may-lose-home/>.
2. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, ISSN: 1044-2057, <https://utpjournals.press/loi/diaspora>, (žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d.).
3. JAV lietuvių bendruomenė, „Bendruomenės veikla“, Javlb.org, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://javlb.org/>.
4. JAV lietuvių bendruomenė, „Organizacijos struktūra“, Javlb.org, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://javlb.org/organizacijos-struktura/>.
5. Kondratas, Ramūnas, „Lietuviai Amerikoje (1/2)“, Passport-journal.com, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.passport-journal.com/lietuviai-amerikoje-retrospektyva/>.
6. Kondratas, Ramūnas, „Lietuviai Amerikoje (2/2)“, Passport-journal.com, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.passport-journal.com/lietuviai-amerikoje-2-2/>
7. Lietuvos Respublikos ambasada Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Meksikos Jungtinėms Valstijoms, „Lietuvos Respublikos ambasados JAV pastato istorija“, Usa.mfa.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://usa.mfa.lt/usa/lt/atstovybe/apie-ambasada>.

8. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Siekiant į Lietuvą pritraukti užsienio turistų, glaudžiai bendradarbiaujama su lietuvių diasporos atstovais ir diplomatinėmis atstovybėmis“, Eimin.lrv.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/siekiant-i-lietuva-pritraukti-uzsienio-turistu-glaudziai-bendradarbiaujama-su-lietuviu-diasporos-atstovais-ir-diplomatinemis-atstovybemis>.
9. Lietuvos Respublikos Generalinis Konsulatas Čikagoje, „Prisijunk prie bendruomenės“, Chicago.mfa.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://chicago.mfa.lt/cikaga/lt/lietuviai-jav/prisijunk-prie-bendruomenes>.
10. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, *Lietuvos diasporos politikos strateginės gairės „Globali Lietuva“ 2022-2030 m.*, Vilnius, 2021, 1, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://bit.ly/3yAO7Zt>.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, *Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo*, Vilnius, 2021, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d698ded086fe11eb9fecb5ecd3bd711c>.
12. *OIKOS: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, ISSN 2351-6461, <https://www.vdu.lt/cris/communities/3e07bae1-fc80-49c1-abac-46f9699c5198>, (žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d.)
13. Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, „Migracija skaičiais“, 123.emn.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://123.emn.lt/#imigracija>.

SUMMARY

EVERYDAY DIPLOMACY OF THE LITHUANIAN DIASPORA IN THE UNITED STATES OF AMERICA

Academic literature reveals that the last decades have witnessed changes in diplomatic practices with new diplomatic practices replacing the old traditional norms. Organizations, celebrities, and leaders are joining the front lines and creating new diplomacy. While it is debated if it is not only relations between states through official representatives that can be considered diplomacy, the involvement of an actor such as the diaspora in the field of diplomacy changes its traditional conception. The diaspora can act as a mediator, a representative, and a negotiator because it also acts as a boundary actor between two states. The diaspora can engage in multilateral discussions and use soft or hard power to help advance the interests of its state.

The niche of the relationship between the Lithuanian diaspora and diplomacy is being filled in the literature. However, there are not many studies that show how today's Lithuanian diaspora in the US engages in the diplomatic process and the improvement of interstate relations, which is the problem of the paper. Diaspora diplomacy, in general, has been studied in the academic field for some time now and is often perceived as a tool of state public diplomacy. However, new research shows that the diaspora can also act independently in everyday diplomacy.

Moreover, while diplomacy has traditionally been associated with the work of ambassadors and officials, today's diplomatic processes increasingly involve non-state actors, including the diaspora. Therefore, this thesis seeks to broaden the understanding of diplomacy, and the aim of this thesis is to explore how the diaspora in the US does everyday diplomacy today. The thesis argues that the everyday diplomatic activities of the Lithuanian diaspora help Lithuania to be noticed or even heard in the international arena.

Since the Lithuanian diaspora in the US is heterogeneous and very diverse, to narrow the focus of the thesis, it will mainly explore the activities of Chicago Lithuanians. The Chicago Lithuanian community was chosen for two reasons: firstly, it is officially home to the largest number of Lithuanian citizens with the right to vote, and secondly, from a historical perspective, it has been home to the strongest and most active Lithuanian community, which has become the center of Lithuanian Americans.

To achieve the aim of the thesis and to find out whether the constructed defense is correct, the following tasks are formulated. First, to analyze the theoretical literature on the changing field of

diplomacy. Second, to review and present the selected theoretical approaches and develop a research model based on them. Finally, conduct a content analysis to show how the Lithuanian diaspora in the US does everyday diplomacy.

The study of the diplomatic activities of Lithuanians in Chicago revealed that the diaspora today is actively engaged in both soft and hard diplomacy with Americans. However, the diplomacy of the Lithuanian diaspora in the US today is special because it is carried out by a much larger number of different actors: first, second, and third-generation emigrants. The Lithuanian American community is a heterogeneous entity, but a combination of different waves of emigrants and organizations.

The Lithuanian diaspora in the US is heterogeneous both in terms of emigration waves and in terms of organization, which is why everyday diplomatic relations are forged in very different areas. The study shows that Lithuanians establish social relations with Americans with the aim of representing Lithuania or influencing them to benefit Lithuania. Education, media, sport, and religion are areas where diplomacy is visible in everyday life, but not always so prominent.

The study confirms the defense that the everyday diplomatic activities of the Lithuanian American diaspora help Lithuania to be seen and heard in the international arena. Although the concept of diaspora diplomacy has not yet taken hold in Lithuanian academia, the way in which Lithuanians in America are working in different areas confirms that such diplomacy is working and is effective.

Meanwhile, the duo of diaspora and everyday diplomacy shows that the traditional notion of diplomacy lacks novelty and does not always reflect today's realities, as diplomatic practices go beyond the activities of officials and into the everyday life of all citizens. The diplomacy of the Lithuanian diaspora in the US shows that a wide range of actors can and do engage in the field of diplomacy, while everyday diplomacy extends the boundaries of diplomatic practices. Both concepts are relatively new in the academic field, which makes it particularly worthwhile to expand the field of research, not only in terms of knowledge but also in terms of methodology. It is possible to focus on anthropological or ethnographic aspects, which would allow us to broaden our understanding of these concepts and, at the same time, open new avenues for research.